

ΑΛΒΑΝΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ

ΥΠΟ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Δ. ΚΟΥΠΙΤΩΡΗ

(ΕΔΗΦΘΗ ΕΚ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΥ ΜΗΝΙΑΙΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΤΟΜ. Δ', ΦΥΛΛΑΔΙΟΥ Α' ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1879.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

1879

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΝΟΤΗ ΚΑΡΑΒΙΑ
ΑΘΗΝΑ ΜCMXCIV

14/2

3E

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΑΛΒΑΝΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ

ΥΠΟ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Δ. ΚΟΥΠΙΤΩΡΗ

(ΕΛΗΦΘΗ ΕΚ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΥ ΜΗΝΙΑΙΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΤΟΜ. Δ' ΦΥΛΛΑΔΙΟΥ Α' ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1879.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

1879

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΝΟΤΗ ΚΑΡΑΒΙΑ
ΑΘΗΝΑ ΜCMXCIV

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΑΝΑΣΤΑΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΔΙΟΝ. ΝΟΤΗ ΚΑΡΑΒΙΑ

Άσκληπιοῦ 35, 106 80 Ἀθήνα, τηλ. 36.20.465 - 36.22.431

ISBN 960-258-045-3

ΑΛΒΑΝΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

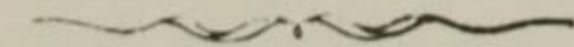
ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ

ΥΠΟ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Δ. ΚΟΥΠΙΤΩΡΗ

(ΕΛΗΦΘΗ ΕΚ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΥ ΜΗΝΙΑΙΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΤΟΜ. Δ', ΦΥΛΛΑΔΙΟΥ Δ' ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1879.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

1879

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΑΛΒΑΝΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ

ΥΠΟ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Δ. ΚΟΥΠΙΤΩΡΗ

§ 1. Τοῦ ἀλβανικοῦ λαοῦ ἡ γλῶσσα μέ-
χρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἦτο ἄγνωστος εἰς τὴν
φιλολογίαν καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν γλωσσολογίαν
ἢ τὴν ἐρευνητικὴν τῶν γλωσσῶν ἐπιστή-
μην. Δικαία δ' ἐκ τούτου ἠγέρθη ἀπορία,
πῶς ἀρχαῖος λαὸς ὁ ἀλβανικὸς ἐξ ἀρχαίων
ἤδη χρόνων οἰκῶν ἐν μέσῃ τῇ Εὐρώπῃ, χῶ-
ρας ὀνομαστὰς καὶ πολλὰς πληρῶν ἐν τῇ
ἱστορίᾳ ἐνδόξους σελίδας διετέλεσεν ἄγνω-
στος μέχρις ἐσχάτων, καὶ οἱ σοφοὶ οὐδὲν
ἐγίνωσκον περὶ τῆς συγγενείας αὐτοῦ πρὸς
τοὺς ἄλλους λαοὺς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς
συγγενείας τῆς γλῶσσης αὐτοῦ πρὸς τὰς
τῶν ἄλλων. Ἡ δὲ διεύθυνσις τοῦ γενικοῦ
περιοδικοῦ (1) καταχωρίζουσα κατὰ νοέμ-
βριον τοῦ 1854 πραγματείαν τινὰ τοῦ
γλωσσολόγου Γ. Στεῖρου (G. Stier), πει-
ρωμένου νὰ κατατάξῃ τοὺς Ἀλβανοὺς εἰς
τὴν Ἰνδογερμανικὴν ὁμοφυλίαν, εὐλόγως ὑ-
πεσημείωσεν ὅτι ὄνειδος δύναται νὰ ὀνο-
μασθῇ, ὅτι μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων
διετελοῦμεν ἐν σκότει περὶ λαοῦ ἐν μέσῳ
τῆς Εὐρώπης οἰκοῦντος καὶ τοῦ βαθμοῦ
τῆς συγγενείας αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους
αὐτῆς λαοὺς, ἐν ᾧ ἐκ πολλοῦ ἤδη χρόνου
ἐξηκριβώθησαν καὶ τῶν ἀπωτάτων τῆς οἰ-

κουμένης ἐθνῶν αἱ γλῶσσαι καὶ αἱ φυλετι-
καὶ συγγένειαι. Καταλήγει δ' ὁ Γ. Στεῖρος
εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἀλβανικὴ γλῶσ-
σα ἀνήκει εἰς τὴν ἰαφεθικὴν ἢ Ἰνδευρωπαϊ-
κὴν τῶν γλωσσῶν ὁμοφυλίαν, καὶ κατα-
τάσσει αὐτὴν εἰς τοῦτο τὸ γλωσσικὸν στέ-
λεχος παραβάλλων ἐν τῷ εἰρημένῳ ἄρθρῳ
τὰ ἀριθμητικὰ ὀνόματα, τὸ ὑπαρκτικὸν ῥή-
μα καὶ τὰς προσωπικὰς καταλήξεις τῶν
ῥημάτων τῆς ἀλβανικῆς γλῶσσης πρὸς τὰ
αὐτὰ τῆς σανσκριτικῆς, ἑλληνικῆς, λατινι-
κῆς καὶ τῶν ἄλλων ἰαφεθικῶν γλωσσῶν.

§ 2. Ἐξ ἀπορίας ἀρχεται καὶ Φαλμε-
ραύερὸς τρία ἔτη ὕστερον ἐν τῇ ἀπερὶ τῆς
ἀρχῆς καὶ ἀρχαιότητος τῶν Ἀλβανῶν δια-
τριβῇ αὐτοῦ (1) λέγων. «Πότερον αὐτό-
χθονές εἰσιν οἱ Ἀλβανοί, ἢτοι ἔθνος, ὁπερ
πρὸ τῆς ἀρχῆς πάσης ἱστορίας ἦν ἐν τῇ
χώρᾳ, ἢν οἰκεῖ, ἢ μετανάσται, μεταναστεύ-
σαντες τὸ πρῶτον ἐν ἱστορικοῖς χρόνοις;
Καὶ ἂν μὲν τὸ δεύτερον ὑποτεθῇ, πότε,
πῶς καὶ πόθεν εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἀλβανίαν;
Εἰ δὲ τὸ πρῶτον ὑπολαμβάνεται ἀληθές,
κατοικοῦσιν ἄρα ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐξ οὗτω

(1) Allgemeine Monatsschrift, Novem-
ber 1854, Braunschweig, σελ. 860—72.

(1) Das Albanesische Element in Griechen-
land. I. Abteilung. Ueber Ursprung und
Alterthum der Albanesen. Von Dr. J. Ph.
Fallmerayer. München 1857. σελ. 11 κ. ἑ.

παναρχαίων χρόνων ὅσον οἱ Πελασγοί, ἢ συνεισηλθόν ἅμα τοῖς Ἑλλησιν, ἢ ὅλως τὸ πρῶτον ἐν ὑστέρω χρόνῳ κινηθέντες προσεκύλισαν καὶ οὗτοι ἐν κῦμα τῆς μεγάλης τῶν ἔθνῶν εἰσβολῆς, ὡσπερ οἱ Οὔννοι, οἱ Ἄλανοι, οἱ Βούλγαροι, οἱ Ἄβαροι καὶ οἱ Σλάβοι ;»

§ 3. Ἄλλ' αὐτοὶ οἱ τὴν νῦν Ἀλβανίαν οἰκοῦντες Ἀλβανοὶ, οἷς ἐνταῦθα δικαίως ὁ πρῶτος λόγος ἀνήκει, οὐδὲν συνετέλεσαν εἰς τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων τούτων. Διότι ἔστερημένοι ἐλευθερίας καὶ παιδείας οὔτε ἐν τῇ πολιτικῇ οὔτε ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἔσχον ποτέ κοινὸν φρόνημα, οὐδ' ἐπῆλθεν αὐτοῖς ποτε, κατὰ Φαλμεραύερον, ἡ ἐπιθυμία τοῦ ὑπερβῆναι τὸν περιορισμένον ὀρίζοντα τῆς οἰκογενείας, τῆς φυλῆς, τῆς ἰδιαιτέρας περιουσίας καὶ ἀπαλλαγῆναι τῆς ἰδιωφελείας, τῆς ἀπεχθείας καὶ τῆς ἐκδικήσεως. Ὡστε Ἀλβανία ἐστὶ, κατὰ Φαλμεραύερον, ἡ πατρὶς τῶν μικρῶν διανοιῶν, τὸ ταμεῖον τῆς ῥωμαλαιότητος καὶ φυσικῆς ἰσχύος, ὁ τόπος, ὅστις οὔτε ἑαυτῷ πείθεται οὔτε τοῖς ἄλλοις· τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, ὅπερ αἰεὶ ἀπαρνεῖται, καὶ παρ' ᾧ ἡ ἀναρχία καὶ ἀθεσμία εἰσὶν οἷονεὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς. Χρῆζει ἄρα πρώτιστα πάντων ἁμαρτωλότητος ἐθνικῆς καὶ μεγάλων θυσιῶν, ὅπως ἀπαλλαγῆ πάντων τούτων τῶν κακῶν τῆς δουλείας. Ἀλλὰ πρὶν ἢ χωρήσωμεν εἰς τὰ ἐπὶ μέρους, ὑποτυπώσωμεν πρότερον καθόλου τὰς ἐπικρατούσας δοξασίας παλαιότερας τε καὶ νεωτέρας.

Α'. Δοξασίαι καθόλου.

§ 4. Περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ἀλβανῶν τρεῖς μὲν φέρονται παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς συγγραφεῦσι δόξαι, τρεῖς δὲ κυρίως εἰσὶ καὶ αἱ τοὺς καθ' ἡμᾶς σοφοὺς διαιροῦσαι γινῶμαι. Ἐκ τῶν βυζαντινῶν κατὰ Χαλκοκονδύλην οἱ μὲν γένος Ἰλλυριῶν, ἢτοι ἀπογόνους αὐτῶν, ἐνόμιζον τοὺς Ἀλβανούς, ὁ δὲ Χαλκοκονδύλης αὐτὸς ἀποκρούων τὴν δοξασίαν ταύτην, Μακεδόνας ἢ μακεδονικὸν ἔθνος νομίζει τοὺς Ἀλβανούς, ἕτεροι δὲ ὑπελάμβανον τοὺς Ἀλβανούς ἀπὸ Ἰαπυγίας, ἀκρωτηρίου τῆς Ἰταλίας, εἰς Ἐπίδαμνον, τὸ

νῦν Δυρράχιον, διαβάντας, καὶ ἐντεῦθεν κατὰ μικρὸν κυρίους γενομένους τῆς χώρας, ἣν ἔτι καὶ νῦν οἰκοῦσι. Κατὰ μὲν οὖν τὴν πρώτην δοξασίαν οἱ Ἀλβανοὶ ἐνομίζοντο ἰθαγενεῖς καὶ αὐτόχθονες, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν καὶ τρίτην μέτοικοι καὶ μετανάσται. Τῶν δὲ νεωτέρων σοφῶν οἱ μὲν νομίζουσι τοὺς Ἀλβανούς Ἰλλυρικὴν φυλὴν, ἀπογόνους τῶν ἀρχαίων Ἰλλυριῶν, οἱ δὲ πελασγικὸν φῦλον ἡπειρωτικόν, τῶν ἀρχαιοτάτων ἡπειρωτῶν Πελασγῶν ἀπογόνους· καὶ αὐταὶ εἰσὶν αἱ παρὰ τοῖς νῦν ἐπικρατέστεραι γινῶμαι. Ἔτεροι θὲ θεωροῦσι τοὺς Ἀλβανούς καυκασικὴν φυλὴν, ἐκ τῆς κατὰ τὸν Καύκασον ἐν Ἀσίᾳ Ἀλβανίας μετανάστεύσαντας εἰς τὴν ἐν Εὐρώπῃ τανῦν Ἀλβανίαν, τὴν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἠπειρον καὶ Ἰλλυρίαν καλουμένην. Κατὰ ταῦτα δὲ οἱ μὲν πρῶτοι καὶ δεῦτεροι νομίζουσι τοὺς Ἀλβανούς ἰθαγενεῖς καὶ αὐτόχθονας, λείψανα τῶν ἀρχαίων τοῦ τόπου κατοίκων, οἱ δὲ τρίτοι παναρχαίους μετανάστας, ὅπερ φέρει εἰς τὸ αὐτό.

§ 5. Ἄλλ' ὀπωσδήποτ' ἂν ἔχωσι τὰ περὶ τῆς καταγωγῆς, περὶ ἧς ἤδη ρηθήσονται ἱκανὰ, ἀποδεδειγμένον ἐστὶν ἤδη ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ πρὸ πάσης ἱστορίας ὑπάρχουσιν ἐν τῇ χώρᾳ, ἣν καὶ νῦν ἔτι οἰκοῦσι, καὶ ἀριθμοῦνται ἔτι ὑπὲρ τὰς δεκάκισ ἐκκαίδεκα μυριάδας (1,600,000) ψυχῶν, καίπερ πολλὰ καὶ δεινὰ παθόντες καὶ μεγάλας καταστροφὰς ὑπομείναντες, (1) καὶ κατ' ἀνερ-

(1) «Πρότερον μὲν οὖν καὶ πόλεις ἐν τοῖς ἔθνεσι τούτοις (Ἠπειρωτικοῖς καὶ Ἰλλυρικοῖς) . . . Τότε μὲν οὖν, ὡς εἶπον, καίπερ οὔσα τραχεῖα καὶ ὀρῶν πλήρης, Τομάρου καὶ Πολυάνου καὶ ἄλλων πλειόνων, ὁμῶς εὐάνδρει ἦτε Ἠπειρος πᾶσα καὶ ἡ Ἰλλυρίς· νῦν δὲ (ἐπὶ Στράβωνος) τὰ πολλὰ μὲν ἐρημία κατέχει, τὰ δ' οἰκούμενα κωμηδὸν καὶ ἐν ἐρειπλοῖς λέλειπται.» Στράβ. Ζ', 9, σελ. 327. «Διωκημένων δὲ πάντων . . . ἀνέζευξεν ἐπὶ τὴν Ἠπειρον, ἔχων δόγμα συγκλήτου τοῦς . . . στρατιώτας ἀπὸ τῶν ἐκεῖ πόλεων ὠφελῆσαι. . . Ἐνστάσης δὲ τῆς ἡμέρας, ὑφ' ἑνα καὶ τὸν αὐτὸν ἅμα καιρὸν ὀρμήσαντες ἐτράποντο πρὸς καταδρομὴν καὶ διαρπαγὴν τῶν πόλεων, ὥστε

μήνευτον εϋνοϊαν τῶν περιστάσεων, εἰ καὶ ὑπέκυψαν εἰς παντοῖα ἔθνη ἀρχαῖα καὶ νέα, παρέμειναν μέχρις ἡμῶν ἀνεξάλειπτοι ἐκ τῆς βίβλου τῶν ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης. (1) Διετήρησαν δὲ μετὰ τῆς ἐθνότητος καὶ τῆς γλώσσης αὐτῶν καὶ σχετικὴν τινα ἀνεξαρτησίαν, ὡς ἀτελῶς ἢ ἡμιτελῶς αἰείποτε κατακτηθέντες (2). Καὶ μέχρι τοῦ νῦν χρό-

νου διεσώθησαν ἔχοντες τὸν αὐτὸν πολεμικὸν καὶ μάχιμον χαρακτῆρα καὶ τὴν αὐτὴν, ἣν καὶ πάλαι, ἐν τῇ Ἰλλυρικῇ χερσονήσῳ ἄξιαν, καίτοι διατελοῦσιν ἀπ' αἰῶνων διαβιοῦντες ἀπαίδευτοι καὶ ἀπολίτευτοι, ὅσοι ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν πατρίδι, τῇ νῦν Ἀλβανίᾳ, διαμένουσιν ἔτι οἰκοῦντες.

§. 6. Καὶ οὗτοι μὲν διὰ τὸν τυραννικὸν καὶ μουσοκτόνον τουρκικὸν ζυγόν, ὑφ' ὃν ἔτι καὶ νῦν διατελοῦσιν, οὐδὲν συνεβάλλοντο εἰς τὰ γράμματα οὐδ' εἰς τὴν λύσιν τῶν περὶ τοῦ ἑαυτῶν ἔθνους ζητημάτων. Αἰδύο ὁμως ἀπόμοιραι τοῦ ἀλβανικοῦ ἔθνους, αἰτινες, ἵνα ἀποφύγῃσι τὸ δούλειον ἡμᾶς τῆς πάλαι πατρίδος αὐτῶν Ἀλβανίας, μετανέστησαν πρὸ τεσσάρων μάλιστα αἰῶνων ἢ μὲν εἰς Ἰταλίαν καὶ μέρος εἰς Σικελίαν, ἢ δὲ εἰς Ἑλλάδα, προαχθεῖσαι εἰς τὴν παιδείαν καὶ τὸν πολιτισμὸν, ἔχουσιν ἤδη ἄνδρας λογίους, παρ' ὧν καὶ ἐγράφησαν οὐκ εὐκαταφρόνητα πονήματα, ὡς κατωτέρω ῥηθήσεται, καὶ ἡ τελεία λύσις τῶν περὶ τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθνους ζητημάτων ἐλπίζεται παρ' αὐτῶν.

ὥρα μιᾷ πεντεκαίδεκα ἀνθρώπων ἐξανδραποδισθῆναι μυριάδας, ἐβδομήκοντα δὲ πύλεις πορθηθῆναι, γενέσθαι δ' ἀπὸ τοσαύτης φθορᾶς καὶ πανωλεθρίας ἐκάστῳ στρατιῶτη τὴν δόσιν οὐ μείζον ἐνδεκα δραχμῶν, φρῖξαι δὲ πάντας ἀνθρώπους τὸ τοῦ πολέμου τέλος, εἰς μικρὸν οὕτω τὸ καθ' ἕκαστον λῆμμα καὶ κέρδος ἔθνους ὅλου κατακερματισθέντος». Πλούτ. ἐν 6. Δίμιλ. Παύλου κεφ. 29.

(1) «Περίεργος τῷ ὄντι ὁ λαὸς οὗτος, ὅστις, εἰ καὶ ἀσυνάρτητος, διατηρεῖ ὁμως μετὰ τοσοῦτους αἰῶνας καὶ μετὰ τοσαύτας ἀλλεπαλλήλους κατακτήσεις τῶν τε Βουλγάρων καὶ Σέρβων καὶ Βυζαντινῶν καὶ Ἰταλῶν καὶ Νορμαννῶν τὴν ἰδίαν ἐθνότητα. Σελ. 16 τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Ἱστορ. Γεωργ. Καστριώτου τοῦ Σκενδέρβει κατὰ τὸν Γάλλον Παγανέλην ὑπὸ Ν. Δραγούμη ἐν Ἀθήναις 1861.

(2) «Καὶ αὐτῷ παρῆσαν Ἑλλήνων μὲν Ἀμπρακιῶται...βάρβαροι δὲ Χάονες χίλιοι ἀβασιλευτοὶ ὧν ἤγοντο ἐπ' ἐτησίῳ προστασίᾳ ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ γένους Φώτους καὶ Νικάνωρ. Ἐστρατεύοντο δὲ μετὰ Χαόνων καὶ Θεσσαῶται ἀβασιλευτοί», Θουκυδ. 6', 80. «Καὶ τῶν Ἡπειρωτῶν δὲ Μολοττοὶ ὑπὸ Πύρρῳ τῷ Νεοπτολέμου τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τοῖς ἀπογόνοις αὐτοῦ Θετταλοῖς οὔσι γεγονότες· οἱ λοιποὶ δὲ ὑπὸ ἰθαγενῶν ἤρχοντο· εἴτ' ἐπικρατούντων αἰεί τινων κατέστρεψαν ἅπαντα εἰς τὴν Μακεδόνων ἀρχὴν, πληρὸν ὀλίγων τῶν ὑπὲρ τοῦ Ἰουρίου κόλπου. Καὶ δὴ καὶ τὰ περὶ Λύγκον καὶ Πελαγονίαν καὶ Ὀρεστιάδα καὶ Ἐλίμειαν τὴν ἄνω Μακεδονίαν ἐκάλουν, οἱ δ' ὕστερον καὶ ἰλευθέραν». Στράβ. Ζ', 8, σελ. 326. «Διατρίβοντα δὲ ἐν Θετταλίᾳ βασιλεῖα οἱ τὰ ὄρεινά τῆς Θεσσαλίας νεμόμενοι Ἀλβανοὶ ἀβασιλευτοὶ Μαλακάσιοι καὶ Μποῦοι οἱ καὶ

Μεσαρέται ἀπὸ τῶν φυλαρχῶν προσαγορευόμενοι περὶ δισχιλίους καὶ μυρίους ὄντες προσεκύνησαν ἐλθόντες καὶ ὑπέσχοντο δουλεύσειν· ἐδεδοίκεσαν γὰρ μὴ, χειμῶνος ἐπελθόντος, διαφθαρῶσιν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἅτε πόλιν οἰκοῦντες οὐδεμίαν, ἀλλ' ὄρεσιν ἐνδιατρίβοντες καὶ χωρίοις δυσπροσόδοις, ὧν ἀναχωροῦντες τοῦ χειμῶνος διὰ τὸ κρύος καὶ τὴν χιόνα, ἄπιστόν τινα ἐν τοῖς ὄρεσιν ἐκείνοις νιφομένην, εὐεπιχείρητοι ἔσεσθαι ἐδόκουν.» Καντακουζην. βιβλ. 3, κεφ. 28. «Ἡ δοξασία, ὅτι οἱ σημερινοὶ Ἀλβανοὶ εἰσιν οἱ ἀρχαῖοι Ἰλλυριοί, φαίνεται μοι ὅτι πάντῃ ἀληθὲς εἶναι. Διότι οἱ χαρακτῆρες, οὓς περὶ τούτων ἔχομεν, ἀρμόζουσιν ὅλως τῷ χαρακτῆρι ἐκείνων, οἵτινες εἰσι τὸ ἀρχαῖον ὄρεινὸν ἔθνος, ὅπερ συνεχῶς μὲν ἐνικᾶτο, οὐδέποτε ὁμως ὑπετάχθη». Ἀβελ Ἱστορ. τῶν Μακεδόνων σελ. τῆς μεταφρ. 98.

Β'. Γνωμαὶ καθ' ἕκαστον περὶ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ἀλβανῶν.

α'. Ἀλβανοί.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΒΑΡΛΕΤΙΟΣ.

§. 7. Ἀρμοδιώτεροι πάντως πρὸς λύσιν τοῦ περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ἀλβανῶν ζητήματος τυγχάνουσιν ὄντες αὐτοὶ οἱ ἐν Ἀλβανίᾳ Ἀλβανοὶ, οἷς δικαίως ἀνήκει ὁ πρῶτος ἐνταῦθα λόγος. Ἀλλὰ Μαρίνος Βαρλέτιος, ὁ βιογράφος τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἀλβανίας Γεωργίου Καστριώτου ἢ Σκενδέρβη, γεννηθεὶς ἐν Σκόδρα τῆς Ἀλβανίας κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ ἥρωος καὶ ἱερεὺς γενόμενος, ἦν μὲν τὸ γένος γκέγκης Ἀλβανός, ἀλλὰ τὸν τρόπον, τὴν μάθησιν, τὴν θρησκείαν, τὴν διάνοιαν καὶ τὴν παιδείαν ἦν ὅλως λατίνος ἐνετός. Ὅθεν τὸ λατινιστὶ συγγραφέν ἡρωϊκὸν αὐτοῦ βιβλίον (1) ἐν τῇ ἱστορικῇ κριτικῇ οὐκ ἔχει μεγάλην ἀξίαν, ὡς οὐδ' ὁ Κόϊντος Κούρτιος Ῥοῦφος ἐν τοῖς ἱστοριογράφοις Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνο (2). Ἄλλως ὅμως ὁ Βαρλέτιος ἐγίνω

(1) Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐπιγράφεται «De vita et laudibus Scanderbegii sive Georgii Castriotae Epirotarum principis libri XIII Argentorati 1573, ἤτοι Περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν κατορθωμάτων τοῦ Σκενδέρβη εἴτε Γεωργίου Καστριώτου τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ἠπειρωτῶν, βιβλία 13, ἐν Ἀργεντοράτῳ 1573».

(2) Ἴδε περὶ Βαρλετίου σελ. 11 τῆς ἐν § 2 ὑποσημειωθείσης διατριβῆς τοῦ Φαλμεραύρου. Ἐκ ταύτης τῆς ἀξιολογωτάτης τούτου διατριβῆς ἤρανισάμην τὰς γνώμας περὶ τινῶν τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην λογίων ἀνδρῶν, οἵτινες συνέγραψαν περὶ Ἀλβανῶν (ἀπὸ § 7 μέχρι § 44), ἀλλὰ καὶ τούτων, τὰ μὲν ἐπιτεμῶν, τὰ δὲ ἀναπτύξας καὶ σημειώσεις τινὰς ἐνιαχοῦ ὑποσυνάψας. Περὶ ληψιν δὲ τοῦ πρώτου τούτου μέρους τῆς ἐμῆς πραγματείας ἐδημοσίευσα ἄλλοτε ἐν τῇ ἐφημερίδι τῶν Φιλομαθῶν τοῦ ἔτους 1869 ἀπὸ σελ. 1157 μέχρι σελ. 1454. Ἴδε περὶ Βαρλετίου καὶ τὰ προλεγόμενα

σκε πολλοὺς τῶν συναγωνιστῶν τοῦ ἥρωος, κατεῖχε πολλὰς συγχρόνους περιγραφὰς τῶν Ἀλβανικῶν πραγμάτων, ἐπεσκέφθη τὰ κυριώτερα πεδία τῶν μαχῶν καὶ νικῶν καὶ ἐν τῇ νεανικῇ ἡλικίᾳ ἠγωνίσθη ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς πατρίδος αὐτοῦ κατὰ τὸ 1478. Μετὰ δὲ τὴν ὑποδούλωσιν αὐτῆς καταφυγὼν κατὰ μὲν τὸν Φαλμεραύρον εἰς Βενετίαν, κατὰ δὲ τὸν Σάθαν εἰς Νεάπολιν καὶ Ῥώμην, συνέγραψε κατὰ μίμησιν τοῦ Κουρτίου τὸ μνημονευθὲν σύγγραμμα αὐτοῦ, ἐν ᾧ περικοσμεῖ τὸν ἥρωα Καστριώτην διὰ πολλῶν περικοσμήσεων καὶ ὑπερβολῶν, ὧν ἕνεκα ἐλαττοῦται ἐν μέρει ἡ ἀξιοπιστία αὐτοῦ (1).

β'. Βυζαντινοί.

§. 8. Αἱ πρῶται σημειώσεις αἱ πρὸς κατάληψιν τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς πολιτικῆς σημασίας τῶν Ἀλβανῶν ἐγράφησαν κατὰ πρῶτον περὶ τὸ τέλος τῆς ἐλληνορωμαϊκῆς πολιτείας ἐν τῇ δεκάτῃ τετάρτῃ καὶ δεκάτῃ πέμπτῃ ἑκατονταετηρίδι ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν Νικηφόρου Γρηγοῤῥᾶ, Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ, Γεωργίου Φραντζῆ καὶ Νικολάου Χαλκοκορυδαίου. Πιστότεραι δὲ εἰδήσεις περὶ τῆς γλώσσης, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἐθνότητος τῶν Ἀλβανῶν οὐδ' ἐνταῦθα εὐρίσκονται. Διότι οἱ πλεῖστοι τῶν αὐλικῶν τούτων ὑπομνηματογράφων μὴ ἐμβριθῶς ἐγκύψαντες μήτε βαθέως διαγνόντες τὸ Ἀλβανικὸν ἔθνος, τοτὲ μὲν καλοῦσιν αὐτὸ Ἀρβανίτας, τοτὲ δὲ Ἀλβανούς, νῦν μὲν Ἰλλυριοὺς, νῦν δὲ Τριβαλλοὺς, ὅτε δὲ Σκύθας. Τὸ δὲ παραδοξότερον ὅτι καὶ Τριβαλλοὺς καὶ Μυσοὺς καὶ

(ἀπὸ σελ. κ'. κ. ε.) τῆς ἱστορίας Γεωργίου Καστριώτου εἰς τόμους δύο ἐν Ἀθήναις 1848.

(1) Περὶ τῆς ἀξιοπιστίας τοῦ Βαρλετίου ἴδ. σελ. 57—62 τοῦ συγγράμματος, ὅπερ ἐπιγράφεται «Κριτικαὶ ἐρευναι περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ ἐθνικότητος Γεωργίου Καστριώτου τοῦ Σκενδέρβη ὑπὸ Μαργ. Γ. Δήμιτσα καθηγητοῦ καὶ διευθυντοῦ ἐλλ. Ἐκπαιδευτηρίου, Ἀθήνησι 1877.»

Ἰλλυριοὺς καὶ Κροατίους καὶ Πολανίους(1) καὶ Σαρμάτας ἀναγνωρίζει ὁ Χαλκοκονδύλης ὡς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν λαλοῦντας· καὶ ἐκ τούτου συμπεραίνων λέγει ὅτι δύνανται εἶναι πάντες οὗτοι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ γένος καὶ ὁμόφυλον ἑαυτῷ (2).

§. 9. Γνώμην δὲ περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Ἀλβανῶν ἐν κεφαλαίῳ ἀπέφηνε μόνος τῶν προειρημένων ὁ Χαλκοκονδύλης, εἰπὼν ὅτι κατ' αὐτὸν οἱ Ἀλβανοὶ μᾶλλον τοῖς Μακεδόσι συγκαταλέγονται ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν ἐπὶ γῆς ἐθνῶν· διότι πρὸς οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ὁμοιάζουσιν, εἰμὴ πρὸς τὸ μακεδονικόν· «Ἀλβανούς γὰρ ἔγωγε μᾶλλον ἢ τε τοῖς Μακεδόσι προστίθεσθαι ἢ λέγειν ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐθνῶν· οὐδενί τε γὰρ συμφέρονται, ἢ ὅτι μὴ τῷ Μακεδόνων γένει.» (3) Καὶ παντάπασιν οὐδὲ παραδέχεται τὸν λόγον ὅτι δῆθεν οἱ Ἀλβανοὶ εἰσι γένος Ἰλλυριῶν· «Ἀρχὴν δ' ἐγὼ οὐδὲ προσίεμαι τὸν λόγον, ἢ ὡς εἶησαν Ἰλλυριῶν γένος οἱ Ἀλβανοί.» Ἀλλὰ καὶ ἀναιρεῖ τοὺς ταύτην τὴν γνώμην ἔχοντας, ὅτι οὐκ ὀρθῶς λέγουσιν οἱ γνώμην ἀποφαινόμενοι περὶ τῶν Ἰλλυριῶν, ὅτι δῆθεν εἰσιν οἱ νῦν Ἀλβανοί· «ὥστε οὐκ ὀρθῶς ἂν λέγοιεν οἱ γνώμην ἀποδεικνύμενοι περὶ Ἰλλυριῶν, ὡς εἶησαν οἱ νῦν Ἀλβανοί.» (4) Αὕτη δ' ἐστὶν ἡ μὲν καὶ τελευταία γνώμη, ἣν ἡμῖν τοῦ θησοκον Βυζάντιον κατέλιπε περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἐθνότητος τοῦ ἀκριτοῦ, ὀρμητικοῦ καὶ δραστηρίου Ἀλβανικοῦ ἔθνους. Ἀλλ' ὡς βλέ-

πει κατωτέρω ὁ ἀναγνώστης, τὴν πλήρη ἐκτέλεσιν τῆς ἀπηλπισμένης κληρονομίας, ἢτοι τὴν λύσιν τοῦ περὶ τῶν Ἀλβανῶν καὶ τῆς Ἀλβανικῆς γλῶσσης ζητήματος, ἀνέλαβον, ἐννοεῖται cum beneficio inventarii, δηλ. μετὰ τοῦ εὐεργετήματος τῆς ἀναγραφῆς, ἐκ τῶν Εὐρωπαϊῶν κυρίως οἱ Γερμανοί.

γ'. Νεώτεροι συγγραφεῖς.

ΒΛΑΓΚΟΣ, ΒΟΥΔΑΣ, ΒΟΥΔΑΝΟΣ.

§. 10. Μηχανικὴν κατάταξιν Ἀλβανικῶν λέξεων μετὰ λατινικῆς ἐξηγήσεως κυρίως πρὸς χρῆσιν τῶν ἱεραποστόλων ἐπεχειρήσαν οὗτοι τὸ πρῶτον ἐν Ἰταλίᾳ βεβαίως περὶ τὰ μέσα τῆς δεκάτης ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος. Καὶ ὁ μὲν πατὴρ Βλάγκος ἔγραψε κατὰ τὸ 1635 τὸ ἐν Ῥώμῃ τυπωθὲν λεξικὸν λατινοηπειρωτικόν (Dictionarium latino-epiroticum P. Francisci Bianchi), ὅπερ τοσοῦτον ἀθλιόν ἐστι καὶ ἔλλιπές, ὥστε οὐδεμίαν δεικνύει ἀξιόλογον προσῆκον ἐν τῇ Ἀλβανολογίᾳ. Ὁ δὲ πατὴρ Βούδας ἐκ Λευκοπέτρας Ἀλβανικὴν κατήχησιν (P. Peter Buda da Pietra Biancha) τὴν ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὸ 1664 δημοσιευθεῖσαν, ἀθλίαν δὲ καὶ ἔλλιπῆ ὡς καὶ τὸ λεξικόν· καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σκοπίων Βούδαρος (Peter Bogdan) τὴν ἐν ἔτει 1685 ἰταλοαλβανικὴν, ἣτις Cuneus prophetarum ἐπιγράφεται.

ΛΕΙΒΝΙΤΙΟΣ.

§. 11. Τὴν πρώτην δὲ φιλολογικὴν ἀνάλυσιν τῶν τύπων τῆς Ἀλβανικῆς γλῶσσης πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς συγγενείας καὶ τῆς καταγωγῆς αὐτῆς ἐπεχείρησεν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ὁ Λεῖβνίτιος (Leibnitz) ἐν Γερμανίᾳ. Ἀλλ' ἔστερεῖτο παντὸς βοηθήματος Ἀλβανικῆς γραμματικῆς, εἶχε δὲ πρὸς χρῆσιν μόνον συλλογὴν τινα ἐξ ἑκατὸν λέξεων, εἰς ἃς ἠδύνατο νὰ ἀσκῆ τὴν ὀξύνοιαν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐρεύνης αὐτοῦ, ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ εἰσι κελτικῆς καταγωγῆς, (1) καὶ ἡ γλῶσσα

(1) Κατὰ τὴν λατινικὴν μετάφρασιν Poloni· ἢτοι Πολωνοὺς.

(2) «Οὕτω δὴ κἀνταῦθα τοὺς τε Τριβαλλοὺς καὶ Μυσοὺς καὶ Ἰλλυριοὺς καὶ Κροατίους καὶ Πολανίους καὶ Σαρμάτας τὴν αὐτὴν ἐπίσταμαι ἰέντας φωνήν· εἰ δέοι ταύτην τεκμαιρόμενον λέγειν, εἶη ἂν τοῦτο τὸ γένος ταυτότε καὶ ἐν καὶ ὁμόφυλον ἑαυτῷ.» Χαλκοκ. βιβλ. α', σελ. 35 ἐκδ. Βόννης. Δῆλον δὲ ὅτι οἱ βυζαντινοὶ οὗτοι οὔτε ὡς ἐθνογράφοι διαπρέπουσιν οὔτε ὡς γεωγράφοι.

(3) Χαλκοκονδ. βιβλ. β', σελ. 532, ἐκδ. Βόννης.

(4) Χαλκοκονδ. βιβλ. α', σελ. 26, ἐκδ. Βόννης.

(1) G. G. Leibnitii opera philologica edit. Genevæ 1768, Tom. VI, pars II,

αὐτῶν συγγενεῦει πρὸς τὴν γερμανικὴν (1) καὶ γαλλικὴν, οὐδὲν ἔσχεν ὑποχρεωτικὸν κῦρος ἔτι ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ὑπῆρξεν ὅμως νέον τι καὶ συγχρόνως ἢ πρώτη ἀφορμὴ, ἵνα ἰχνηλατηθῇ κατὰ μικρὸν ἢ ἀλήθεια (2).

pag. 219. In Slavonica lingua multa sunt communis originis cum Germanicis, nonnulla et cum Graecis; talia ego Scythica appello, ut quae Latinis, Wallis, Germanis communia sunt, Celtica; denique quae Gallis, Germanis, Slavis, Celto Scythica.

(1) Leibnitii Tom. V, pag. 494: Par là (Dictionnaire de la langue Albanoise) nous apprenons quelle étoit la langue des anciens Illyriens. S'y remarque cependant beaucoup de Latin. Attiune (ἀτι jούνε) pour notre père, convient avec les langues Scythiques, il semble aussi qu'il y a quelques petites traces de mots qui s'accordent avec l'Allemand, comme jeet (δέτε), terre, enandeynée (νδj'έjνε), pardonner, ndetekech (νδὲ τί κέj), en tentation.

(2) Τὴν γνώμην ταύτην ἠσπάσθη ὁ Μελέτιος ἐν τῇ γεωγραφίᾳ αὐτοῦ λέγων· «Ἡ Ἀλβανία, ἢτοι ἡ Ἀρβανία κοινότερον λεγομένη, εἶναι τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Μακεδονίας, τὴν ὀνομασίαν λαβοῦσα ἀπὸ τῶν Ἀλβανῶν, οἳ ὅποιοι δὲν εἶναι ἐκ γένους τῶν Ἰλλυριῶν, ὡς τινες οἴονται, οὔτ' ἐκ τῶν Ἀλβανῶν τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἀλλὰ κατάγονται ἐκ γένους Κελτικοῦ, οἳ ὅποιοι ἦλθον εἰς τὴν Ἰαπυγίαν τῆς Ἰταλίας, εἶτα ἐξ αὐτῆς διέβησαν εἰς τὸ Δυρράχιον, καὶ κεῖθεν διεσπάρησαν». Γεωγραφίας τόμ. Β', τμῆμα ιή, κεφ. β'. ἔκδοσις β'. ἐν Βενετία 1807. Λέγει δὲ καὶ Σουΐδας (ἐν λ. Ἀλβανοί) α' Ἀλβανοί, ὄνομα ἔθνους Γαλατῶν· τὸ δὲ «Γαλατῶν» τοῦτο ἐσφαλμένον νομίζοντες οἱ ἐκδόται διορθοῦσι προτείνοντες οἱ μὲν *Λατινῶν*, οἱ δὲ *Ἰταλῶν*. Διότι ἐκ τῆς ἀκολουθούσης περιγραφῆς τῆς εὐφορίας τῆς χώρας αὐτῶν, ατούτων φασὶ τὴν γῆν εὐδαίμονα καὶ καρποῦς ἐνεγκεῖν οὔσαν ἀγαθὴν, οἶνον ἠδὺν καὶ πολὺν ἔχουσαν, ὀρθῶς ὑπολαμβάνουσιν ὅτι Ἀλβανούς ἐνταῦθα λέγει τρὺς πάλαι ἐν Ἰταλίᾳ.

ΦΡΑΝΤΖΙΟΣ ΛΕΚΚΗΣ.

§ 12. Ἀλβανικὴν δὲ γραμματικὴν ἐδημοσίευσεν τέλος ὁ Φραντζῖος Λέκκης (Franz Maria da Lecce), ἐπιγραφομένην «Παρατηρήσεις γραμματικαὶ ἐπὶ τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης» (Osservazioni grammaticali nella lingua albanese) κατὰ τὸ 1716 ἔτος τὸ πρῶτον ἐν Ῥώμῃ. Ἐδημοσιεύθη δ' ἐκ νέου γερμανιστὶ τῷ 1822 ἐν Ἀλλῃ ὑπὸ Βατέρου ἐν τῷ Vergleichungstafeln der Europäischen Stamm-Sprachen und Süd, West-Asiatischer κλπ. Von Johann Severin Vater. Halle, 1822.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΑΒΑΛΛΙΩΤΗΣ καὶ ΔΑΝΙΗΛ.

§ 13. Ὁ δὲ Θεόδωρος Καβαλλιῶτου ἑλληνοβλαχικὸς καὶ ἀλβανικὸς κατάλογος εἶτε πίναξ ἐκ 1200 περίπου λέξεων, καὶ τὸ τοῦ βλάχου τερέως Δανιὴλ «λεξικὸν τετράγλωσσον» (νεοελληνικὸν, ἀλβανικὸν, βλαχικὸν, βουλγαρικὸν) ἐφάνησαν σχεδὸν συγχρόνως ἐν ἔτει 1770 τὸ μὲν ἐν Βενετία, τὸ δὲ ἐν Μοσχοπόλει τῇ κατὰ τὸν Πίνδον.

ΘΟΥΜΜΑΝΝΟΣ.

§ 14. Ἐπὶ ταύτης τῆς βάσεως τῶν 1200 ἀλβανικῶν λέξεων στηριχθεὶς τέσσαρα ἔτη βραδύτερον ὁ ἐν Λειψία καθηγητὴς Θούμμαννος (Thunmann) «ἐν ταῖς ἐρεῦναις αὐτοῦ περὶ τῆς ἱστορίας τῶν ἀνατολικῶν εὐρωπαϊκῶν ἔθνων» (Untersuchungen über die Geschichte der östlichen europäischen Völker, Leipzig, 1774) ἔθηκε τὰς πρώτας ἱστοριοφιλολογικὰς θέσεις περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ τοῦ παρελθόντος τῶν Ἀλβανῶν καὶ ἀπεφῆνατο αὐτοὺς ἄντικρυς ἀρχαῖον ἔθνος τῆς Ἰλλυρικῆς χερσονήσου, γείτονας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καὶ κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἀπογόνους τῶν Ἰλλυριῶν τοῦ Γεντίου (1), τῆς Τεύτας (2) καὶ τοῦ Πύρρου

(1) Τὸν βασιλέα τῶν Ἰλλυριῶν τοῦτον Διόδωρος μὲν ὁ Σικελιώτης καὶ Γέντιον καὶ Γετίωνα καλεῖ, Πολύβιος δὲ καὶ Πλούταρχος Γένθιον. «Ἰλλυριοὺς τε διὰ Γενθίου τοῦ βασιλέως παρεκάλει συνεφέψασθαι τοῦ πολέμου.» Πλούτ. ἐν β. Αἰμ. Παύλου κεφ. 9.

(2) «Τὴν δὲ βασιλείαν ἢ γυνὴ Τεῦτα

(1). Ἐκ πάντων δὲ τῶν Γερμανῶν ὁ Θούμμαννος πρὸς τοῖς ἐγκρίτοις συγγραφεῦσι κατὰ πρῶτον συνεβουλεύθη καὶ τοὺς Βυζαντινοὺς, καὶ ὀρθῶς παρετήρησεν ὅτι οἱ Ἄλβανοὶ φαίνονται ὄντες παναρχαῖοι μέτοιικαι τῆς νῦν πατρίδος αὐτῶν· «διότι οὐδαμοῦ οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἶχνος ὀφιαιτέρας μεταναστάσεως ἀνευρίσκεται.»

ΑΓΓΕΛΟΣ ΜΑΣΚΗΣ καὶ ΜΑΛΤΕΒΡΟΥΝΟΣ.

§ 15. Τὴν δὲ γερμανικὴν δοξασίαν ταύτην περὶ τῆς ἀρχαίας Ἰλλυρικῆς ἐθνότητος τῶν Ἄλβανῶν ἐκύρωσε διὰ νέων λόγων ὁ Ἴταλὸς Ἀγγε.λος Μάσκης (Angelo Masci), οὗ τὸ «δοκίμιον περὶ τῆς καταγωγῆς, τῶν ἠθῶν καὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἄλβανικοῦ ἔθνους» (Essai sur l'origine, les moers et l'état actuel de la nation Albanaise) ὁ Μαλτέβρουνος (Malte Brun) ἐν τοῖς χρονικοῖς τῶν περιηγήσεων αὐτοῦ (Annales des Voyages Tom. III. Paris, 1808) παραλαβῶν, καὶ δι' ἐμβριθῶν καὶ ἀκριβῶν σχολίων κρατύνας, ἐπνύξησε καὶ ἐπεβεβαίωσε. Καὶ ἐπειδὴ ἤδη ἐν τῷ τότε γνωστῷ ἄλβανικῷ λεξικῷ μόνον ὀλίγον σλαβικὸν εὐρίσκετο, τὸ δὲ ἑλληνικὸν, λατινικὸν καὶ γερμανογοτθικὸν στοιχεῖον τοῦ αὐτοῦ ἐπεκράτει, καὶ κελτικαὶ δὲ ῥίζαι λέξεων ἐξ ἐπιπολῆς εἰσεχώρησαν, ἐπεδόθη καὶ ὁ Μαλτέβρουνος ὅτι «ἡ γλῶσσα τῶν ἀρχαίων Ἰλλυριῶν ἢ τῶν νέων Ἄλβανῶν φαίνεται οὔσα ἰδίᾳ γλῶσσα, ἧς ἡ ἀρχὴ ἀνατρέχει εἰς τὴν πολιωτάτην ἀρχαιότητα, καὶ μάλιστα εἰς τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἡ ἑλληνικὴ, λατινικὴ, ἰβηρικὴ, κελτικὴ, σλαβικὴ, τευτονικὴ καὶ γοτθικὴ γλῶσσα, ἐκάστη ἐν τῇ ἑαυτῆς περιοχῇ κατ' ἀρχὰς ἐσχηματίζετο. (2)

διαδεξαμένη, τὸν κατὰ μέρος χειρισμὸν τῶν πραγμάτων ἐποιεῖτο διὰ τῆς τῶν φίλων πίστεως.» Πολύβ. 2, 4, 7.

(1) Ὁ γνωστὸς βασιλεὺς τῶν Ἡπειρωτῶν, οὗ τὸν βίον συνέγραψε Πλούταρχος.

(2) Περὶ τῶν Ἄλβανῶν μακρὸν ποιεῖται λόγον ὁ Μαλτέβρουνος καὶ ἐν τῷ 118 βιβλίῳ τῆς παγκοσμίου γεωγραφίας αὐτοῦ, ἐξ ἧς παρατίθεται τάσδε τὰς περικοπὰς. Les Albanais sont probablement une tribu

ΛΗΚΙΟΣ.

§. 16. Εἰς δὲ τὸ ἄλβανικὸν λεξικὸν τοῦ Θεοδώρου Καβαλλιῶτου, ὅπερ καὶ Θούμ-

des anciens Illyriens, qui, sortie des contrées interieures et montueuses, s'est fait connaitre à mesure que les calamités del' empire Romain forçaient les peuples montagnards et pasteurs à se fier à ceux mêmes pour la defense de leurs chaumières...

Il est prouvé par la langue des Albanais qu'ils habitent en Europe depuis aussi long temps que les Grecs et les Celtes aux quels ils paraissent tenir par plusieurs liens.

Il est probable que des tribus Illyriennes, parlant une langue affiliée à celle des tribus primitives des Pelasghi (Pélasges). des Dardani, des Graiki, des Macedones, habitaient avant les temps historiques les montagnes del' Albanie, sous des chefs héréditaires; qu'elles étaient encore voisines de quelques tribus de la famille qui depuis à été nommé Slaves.

«Οἱ Ἄλβανοὶ πιθανῶς εἰσι φυλὴ τῶν ἀρχαίων Ἰλλυριῶν, οἵτινες, ἐξελθόντες ἐκ τῶν ἐνδοτέρων καὶ ὄρεινῶν τόπων, ἐγνώσθησαν καθ' ὅσον αἱ συμφοραὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς αυτοκρατορίας ἠνάγκαζον τοὺς ὄρεινοὺς καὶ ποιμενικοὺς λαοὺς νὰ ἐμπιστεύωνται εἰς ἑαυτοὺς τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἐστιῶν αὐτῶν . . . .

«Ἀποδεικνύεται δ' ἐκ τῆς γλώσσης τῶν Ἄλβανῶν ὅτι κατοικοῦσιν οὗτοι ἐν Εὐρώπῃ ἀπὸ χρόνου τοσοῦτον μακροῦ ὅσον καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ Κελτοὶ, μεθ' ὧν φαίνονται συνδεόμενοι διὰ πολλῶν δεσμῶν.»

«Πιθανὸν ὅτι αἱ Ἰλλυρικαὶ φάραι λαλοῦσαι γλῶσσάν τινα συγγενεύουσιν τῇ τῶν ἀρχηγόνων φυλῶν τῶν Πελασγῶν, Δαρδάνων, Γραικῶν, Μακεδόνων κατόκουν πρὸ τῶν ἱστορικῶν χρόνων τὰ ὄρη τῆς Ἀλβανίας ὑπὸ κληρονομικοὺς ἀρχηγούς· ἔτι δὲ ὅτι ἐγειτόνευον πρὸς φυλὰς τινὰς τῆς ἐκτοτε Σλαβικῆς ὀνομαζομένης οἰκογενείας.» Malte-Brun, Geographie Universelle, Europe, description dela Turquie, livre cent-dix-huitième. . .

μαννος μετεχειρίσθη, πολλά προσέθηκεν ἐν ταῖς περιηγήσεσιν αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα (Researches in Greece ἐν Λονδίῳ 1814) ὁ ἄγγλος Λήκιος (W. M. Leake), ὅστις δέκα ἔτη ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις ζήσας, τὴν Ἰαλιαν ἐν μέρει διὰ περιηγήσεων γνωρίσας, καὶ τὰ ἰαλιανὰ κατὰ τι ἐννοῶν, τῇ βοήθειᾳ ἐγχωρίου τινὸς ἔγραψε μικρὰν γραμματικὴν καὶ τὸ λεξικὸν τῆς ἰαλιανικῆς γλώσσης μετὰ τῆς ἀγγλικῆς καὶ νεοελληνικῆς μεταφράσεως, ἠύξησεν εἰς 2100 περίπου λέξεις.

§ 17. Ὁ Λήκιος κλίνει ὅλως εἰς τὴν τοῦ Θουμμάννου καὶ Μαλτεβρούνου γνώμην, ἀναγνωρίζει τοὺς Ἰαλιανούς ὡς τοὺς ἀρχαίους Ἰλλυριοὺς, ἀλλὰ καθυπερτέρησε πολὺ τοὺς πρώτους θεμελιωτὰς τῆς δοξασίας ταύτης ἐν τῇ ἰαλιανῇ φιλολογίᾳ καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἐξετάσει καὶ καταλήψει τῶν Βυζαντινῶν, ὡς τοῦτο ἐκ τῆς ἀναλύσεως τοῦ τυπικοῦ τῆς γλώσσης καὶ τῆς συντόνου ἐπόψεως τῶν τῆς ἰαλιανικῆς ἱστορίας σημειώσεων αὐτοῦ ἀρκούντως καταφαίνεται.

§ 18. Γνωματεύει δὲ ὅτι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ νεᾷ Ἰαλίᾳ, τουτέστιν ἐν τῇ τανῦν νοτίῳ καὶ μέσῃ Ἰαλίᾳ (μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δρίνου παρὰ τῇ Δίτῳ καὶ τῷ κόλπῳ τῆς Ἄρτης), ἡ ἀρχαία γλώσσα οὐδεμίαν ἔπαθε τοσοῦτον σπουδαίαν μεταβολὴν, οἷαν ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ (1). Διότι τὰ ὑψηλὰ ὄρη, τὸ πολεμικὸν πνεῦμα τῶν κατοίκων καὶ ἡ ἀσυνήθης τραχύτης τῶν ἀποκεκλεισμένων τούτων χωρῶν ἀρκούντως ἐξησφάλισαν τὰ λείψανα τῶν παναρχαίων κατοίκων κατὰ τῶν διαλυτικῶν

(1) «Δὶ ἀρχαῖαι κατὰ τὸ Δυρράχιον καὶ τὴν Ἀπολλωνίαν ἑλληνικαὶ ἀποικίαι, καὶ ἐν γένει τὰ πλεῖστα τῶν παραλίων, εἶχον ἴδιον πολιτισμὸν, ἐνῶ οἱ Σκυῖται ἀποχωρήσαντες πρὸς τὰ ὄρη, ἐτήρησαν τὸν ἴδιον ἔθνισμὸν ὡς οἱ Βάσκοι κατὰ τὰ Πυρηνναῖα. Διὸ καὶ ἔπαθον ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν βαρβάρων πολὺ ὀλιγώτερον τῶν κατὰ τὰς πεδιάδας καὶ τὰς παραλίους χώρας γειτόνων αὐτῶν». Σελ. 5 εἰσαγ. εἰς τὴν ἱστορ. Γεωργ. Καστριώτου τοῦ Σκενδέρβη κατὰ Παγανέλην ὑπὸ Ν. Δραγούμη ἐν Ἀθήναις 1861.

ἐπενεργειῶν τῆς ἐκ Ῥώμης κυριαρχίας καὶ τοῦ ῥοθίου κύματος τῶν ἐξ ἄρκτου ἐθνῶν, ὅτε συγκατέπιπτεν ὁ ἀρχαῖος κόσμος. Οἱ τόποι οὗτοι τῆς τραχείας Ἰλλυρίας, ὡς καὶ τὰ ὁμοίως ἀήττητα Κανταβρικὰ ὄρη, τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν γλῶσσαν ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας τοσοῦτον εὐχερέστερον ἠδυνήθησαν νὰ διατηρήσωσιν, ὅσον ἀνεγνωρισμένως ὑπὸ τῶν λεγεῶνων τῆς Ῥώμης οὐδέποτε παντελῶς ἐδαμάσθησαν. Ἡ δὲ ὑπόθεσις αὕτη μόνη καταδεικνύει ὅτι ἡ ἰδιαιτὴ καὶ θεμελιώδης ρίζα τῆς καὶ σήμερον λαλουμένης ἰαλιανικῆς γλώσσης οὐσιωδῶς διαφέρει τῶν γλωσσῶν τῶν παρακειμένων λαῶν, τῶν ἀρχαίων καὶ νέων Ἑλλήνων, τῶν Σλάβων, τῶν Λατίνων, τῶν ἀρχαίων καὶ νέων χρόνων, τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Τούρκων (1).

§ 19. Ἐκ δὲ τῶν ξένων λέξεων τῆς ἰαλιανικῆς γλώσσης ὅτι αἱ λατινικαὶ εἰσι διπλάσιαι ἢ τριπλάσιαι τῶν ἑλληνικῶν, ἐκ δὲ τῶν σλαβικῶν εἰσβολῶν παραδόξως ὀλίγαι λέξεις διετηρήθησαν, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, ὁ Λήκιος πρῶτος παρετήρησεν.

ΑΡΝΙΤΤΟΣ.

§ 20. Ἐν τοσοῦτῳ πολὺν ἤδη χρόνον πρὸ τοῦ Ληκίου ὁ γερμανὸς αὐλικὸς σύμβουλος Ἀρνιττος (von Arndt) ἐν τῷ συγκριτικῷ λεξικῷ (im vergleichenden Wörterbuche), ὅπερ Δίκατερίνης τῆς Β' διὰ τοῦ Πάλλα (Pallas) διαταξάσης ἐσκιαγραφῆθη, ἀναλύσας βεβαίως μόνον πεντή-

(1) Ὁ δὲ γάλλος Παγανέλης καίτοι ἀναγνωρίζει ὡς ἰδιαιτέραν φυλὴν τὴν ἰαλιανικὴν, θεωρεῖ ὅμως ὁμολογουμένην τὴν μεγίστην αὐτῆς συγγένειαν πρὸς τοὺς Ἑλληνας καὶ πρόδηλον τὴν ποτὲ συγχώνευσιν ἀμφοτέρων εἰς ἓνα λαόν· «Ἄλλως τε, καίτοι ἀναγνωριζομένης ὡς ἰδιαιτέρας τῆς ἰαλιανικῆς φυλῆς, ὁμολογουμένη ὅμως εἶναι ἡ μετὰ τῶν Ἑλλήνων μεγίστη αὐτῶν συγγένεια. Καὶ εἶναι πρόδηλον ὅτι Ἑλληνέες τε καὶ Ἰαλιανοὶ θέλουσι ποτε ἀποτελέσει ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν λαόν.» Σελ. 13 ἐνθα ἀνωτέρω.

κοντα ἔξ ἁλβανικὰς λέξεις ἐπέισθη ὅτι ἡ ἁλβανική ἐστὶν ἡ παναρχαία τοῦ τόπου γλῶσσα, τῆ βασικικῆ ἀκριβῶς συγγενῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἀνήκει εἰς τὰς ἀρχαιοτάτας, ἱστορικῶς γνωστὰς καὶ πρὸ τῆς μεταναστάσεως τῶν Γραικῶν, Σλάβων, Λατίνων καὶ Γερμανῶν ἐν Εὐρώπῃ ἐπικρατούσας γλώσσας, ὧν λείψανα μόνον ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ὀρέων τούτου τοῦ μέρους τοῦ κόσμου, τουτέστι παρὰ τοῖς Ἰρανοῖς, ὀρεινοῖς Καληδονίοις, Τσούδαις, Βάσκαϊς καὶ Ἄλβανοῖς διετηρήθησαν μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

§ 21. Ἐν συντόμῳ, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, οἱ πλεῖστοι τῶν εὐρωπαϊκῶν σοφῶν ἦσαν ἐκπαλαί τῆς γνώμης, ὅτι οἱ Ἄλβανοὶ εἰσι λείψανα τῶν παναρχαιοτάτων κατοίκων τῆς Εὐρώπης, καὶ διὰ τοῦτο συγκαταλέγουσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς αὐτόχθοσι.

ΛΕΚΥΙΕΝΟΣ καὶ ΑΣΣΕΜΑΝΟΣ.

§ 22. Σχεδὸν δὲ συγχρόνως τῇ ὑπὸ Θουμάννου τεθείσῃ, ὑπὸ δὲ τοῦ Ληκίου ὑποστηρικθείσῃ γνώμῃ ἐπειρᾶτο ἑτέρα ἐκ διαμέτρου ἀντικειμένη γνώμη νὰ στερεωθῇ ἐν τῇ φιλολογικῇ Εὐρώπῃ, καὶ νὰ ἀποδείξῃ τοὺς Ἄλβανούς τῶν φενικῶν ἢ φιλλανθῶν Βουλγάρων συγγενῆ μιγάδα λαῶν, ὅστις πρῶτον μετὰ τὴν ἐβδόμην ἑκατονταετηρίδα ἀπὸ Χριστοῦ ἴσως ἔξ Ἄλβανίας τῆς ἐν Καυκάσῳ διὰ τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Ταυρικῆς χερσονήσου μετηνάστευσεν εἰς τὴν Ἰλλυρικὴν Ἄλβανίαν (1). Καὶ

(1) «Οἱ ἀρχαῖοι ὠνόμαζον Ἄλβανίαν ὀρεινὴν τινα χώραν, σχεδὸν ἀγρίαν, ἀρδευομένην ὑπὸ τοῦ Κύρου (Κούρ), κειμένην δὲ πρὸς τὴν ἄνω Ἀσίαν μεταξὺ Ἰβηρίας καὶ τῆς ἀπεράντου ἐκείνης ἄλμυρᾶς λίμνης τῆς μέχρι τῶν ὀρίων τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας ἐκτεινομένης, τῆς Κασπίας θαλάσσης. Καὶ αὕτη μὲν ἀλωθεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ στερηθεῖσα τοῦ ἰδίου ὀνόματος μετεκαλέσθη Κιρβάν, οἱ δὲ κάτοικοι ἠττηθέντες κατέφυγον εἰς Ἑλλάδα πρὸς τὸν κόλπον τῆς Ἐνετίας, καὶ ἐκάλεσαν Ἡπειροὺ τὴν νέαν αὐτῶν πατρίδα, ἀποτελοῦσαν σήμερον μέρος τῆς κάτω Ἄλβανίας. Ἐντεῦθεν οἱ

κατέστη μὲν θορυβώδης ἡ ἐξήγησις αὕτη ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱστορικῶν Λεκουιένου (Le-Quien) καὶ Ἀσσεμάνου (Assemani) ἤδη περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος, (1) ἀλλ' ἤρμηνεύθη ἄρτι ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐν τῷ «Μιδριδάτῃ» τοῦ Ἀδελουγγίου (Adelung Band II s. 792 u. f.).

ΠΟΥΚΕΒΙΛΛΗΣ.

§ 23. Εὐτόλμως δ' ἐκ τῶν νέων ἁλβανολόγων μόνος ὁ γάλλος πρόξενος Πουκεβίλλης (Rouqueville) ἠσπάσθη ταύτην τὴν ἐρμηνείαν, ἀλλὰ μηδὲν συνεισενεγκῶν οὐσιῶδες πρὸς διασάφησιν τοῦ ζητήματος. Διότι καίπερ, παραμείνας μεταξὺ τῶν Ἄλβανῶν δέκα ἔτη (2) καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν καὶ τὸν χαρακτῆρα σπουδάσας καὶ τὰς πράξεις καὶ τὸν βίον τοῦ ἁλβανικοῦ ἔθνους καὶ τῶν ἡγεμόνων αὐτοῦ δια μακρῶν πραγματευθεὶς Σκύθας (3), νομίζει τοὺς Ἄλβανούς, μεταναστεύσαντας ἀπὸ τῆς ἐν Καυκάσῳ Ἄλβανίας εἰς ἣν νῦν οἰκοῦσιν

κατοικοὶ αὐτῆς λέγονται ὅτε μὲν Ἄλβανοί, ὅτε δὲ Ἡπειρῶται». Αὐτόθι σελ. 8.

(1) Ὁ δὲ Μάγιος Παταβῖνος ὑποδίδων τοῖς Ἄλβανοῖς καταγωγὴν ἀσιατικὴν ἀνακηρύττει αὐτοὺς τέκνα τοῦ Καυκάσου. Τοιαύτη προὑπῆρξε καὶ τοῦ Αἰνείου Συλβίου ἡ γνώμη· ἀλλ' οὐδέτερος αὐτῶν αἰτιολογεῖ τὴν δόξαν ταύτην, ἣν ὁμως ἐπιβεβαιοῖ ἡ ταυτότης τῶν ὀνομάτων τῶν ἐν τῇ μακεδονικῇ Ἰλλυρίᾳ καὶ τῇ Ἡπειρῷ σκυπηταρικῶν λαῶν, καὶ τῶν κατὰ τὴν Μαιώτιδα καὶ Κασπίαν καὶ τὴν χώραν τὴν ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου μέχρι τῆς Ἀρμενίας ἐκτεινομένην κατοικησάντων ἄλλοτε». Αὐτόθι.

(2) Avant d'exposer les observations que j'ai recueillies pendant un séjour de dix années au milieu des diverses peuplades de l'Albanie. Tom. 2, p. 502.

(3) Les Gogs ou Guegues, les Lezgians ou Toxides, les Lapyges ou Lapys, les Schumiks ou Chamis, leur feront reconnaître les nations scythiques dont etc. Tom. 1, p. XXVII.

Ἀλβανίαν τὴν ἐν Εὐρώπῃ, ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων. (1) Ἄλλ' ἀποδεξάμενος τὴν γνώμην ταύτην καὶ τὴν ταύτης ἐναντίαν, ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ εἰσὶν αὐτόχθονες, (2) ἡμαρτημένην ἀποφηνάμενος, οὐδὲν συνεβάλετο εἰς ὑποστήριξιν καὶ ἀπόδειξιν αὐτῆς, πλὴν τινῶν εἰκοτολογιῶν.

ΞΥΛΑΝΔΡΟΣ.

§ 24. Μεταξὺ δὲ τούτων τῶν δύο σχεδὸν μετὰ ἴσου κύρους ἀντιθέτων δοξασιῶν ἀποφασιστικὴν νὰ ἐκφέρῃ κρίσιν ἀπεπειράθη τέλος ὁ βαυαρικὸς λοχαγὸς τοῦ μηχανικοῦ ἱππότης Ξύλανδρος (von Xylander) διὰ τοῦ καὶ σήμερον ἀξιολόγου συγγράμματος, «Ἡ γλῶσσα τῶν Ἀλβανῶν ἢ Σκιπεταρῶν» (Die Sprache des Albanesen oder Schkipetaren. Frankfurt 1835).

§ 25. Ὁ Ξύλανδρος ἔμαθε τὴν ἀλβανικὴν γλῶσσαν οὐχὶ μεταξὺ τῶν Ἀλβανῶν, λαλῶν καὶ ἐξ ἀκοῆς ἐννοῶν, ὡς μηδέποτε τὸν τόπον ἰδὼν καὶ τὸν λαόν, ἀλλ' ἐν τοῖς βιβλίοις καὶ ἐκ μόνης τῆς ἀναγνώσεως. Ὅθεν στηριζόμενος μόνον ἐπὶ τῶν τοῦ Λήκιου ἐτοιμῶν ἔργων βεβαίως οὐδὲν λόγου ἀξίον ἠδύνατο νὰ ἐκφέρῃ, ἐὰν δὲν ἐπορίζετο κατὰ τύχην ἐν ἀντίτυπον τῆς τότε ἤδη νεωστὶ εἰς τὴν ἀλβανικὴν μεταφρασθείσης καὶ ἐν ἔτει 1827 ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Εὐβοίας Γρηγορίου ἐν Κερκύρα τυπωθείσης Νέας Διαθήκης. Ἔστι δὲ αὕτη διγλωσσος ἐνθεν μὲν ἔχουσα τὴν νεοελληνικὴν μετάφρασιν, ἐνθεν δὲ τὴν ἀλβανικὴν.

§ 26. Τοῦτο τὸ ἀνέλπιστον καὶ πλούσιον εὖρημα ἔδωκεν εἰς τὸ πρᾶγμα νέαν ὕλως τροπὴν καὶ ἠνέωξεν αὐτῷ πρὸς γνώσιν τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης εὐρὺ στάδιον μεγάλης προόδου. Διότι ὁ μὲν Λεϊβνίτιος

(1) Ils ne seront pas moins satisfaits sans toute de voir reparaître aux portes de l'Europe les peuplades caucasiennes, qui se sont fixées de temps immémorial dans l'Albanie. Αὐτοθι.

(2) Affirmer que les Schypetars sont indigènes dans la Grèce, me paraît une assertion erronée. Tom. 2, p. 502.

εἶχεν εἰς χρῆσιν μόνον 100 ἀλβανικὰς λέξεις, ὁ Θούμμαννος οὐχὶ πλείονας τῶν 1200 καὶ ὁ Λήκιος περὶ τὰς 2100, ὁ δὲ Ξύλανδρος ἠδύνατο οὐ μόνον νὰ ἐντρυφᾷ ἐν τῷ γραμματικῷ καὶ λεξικογραφικῷ κεφαλαίῳ τῶν προγενεστέρων, ἀλλὰ καὶ νέαν μορφήν νὰ δώσῃ, καὶ ταύτην ἐπὶ βάσει 3500 λέξεων νὰ θεμελιώσῃ.

§ 27. Ἄλλ' ὁ Ξύλανδρος ὢν μόνον φιλόλογος καὶ λεπτολόγος γραμματικὸς, τὴν μὲν φροντίδα τοῦ κατασκευάσαι ζῶσαν εἰκόνα τῆς φύσεως τῆς ἀλβανικῆς χώρας, τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ παρόντος καὶ τοῦ παρελθόντος ἀφήκεν εἰς ἄλλους, αὐτὸς δὲ μόνον τὴν ταμειευθεῖσαν γραμματικὴν ὕλην κατὰ τὸ τρίτον ἐπηύξησε, κριτικῶς διευκρίνησεν, ἐπιστημονικῶς διέταξε καὶ πρὸς τὸ σήμερον φιλολογικὸν σύνολον τῶν γνώσεων τῆς δύσεως εἰς ὀργανικὴν συνάφειαν ἤγαγεν.

ΑΝΑΣ.

§ 28. Ἀλλὰ καὶ οὕτω τοῦ Ξυλάνδρου τὸ ἔργον ἦν τι καλῶς γεγλυμμένον ἀλλ' ἄψυχον μαρμάρινον ἀγαλμα, ἕως τέλος ὁ Ἄνας (Hahn), ὡς τις ἐνθουσιάζων Πυγμαλίων, ἐνεφύσησε τῷ ψυχρῷ τούτῳ λίθῳ θερμὸν πνεῦμα, πύρινον βλέμμα, χρῶμα, νεῦρα καὶ κίνησιν.

§ 29. Τὸ ἔργον τοῦ Ἄνα ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν φιλολογικῶν προϊόντων ἐκείνων, ἅτινα εἰς τὸ εἶδος αὐτῶν ποιοῦσιν ἐποχὴν, καὶ ἐν ταυτῷ ἀσχοῦσι μακρὰν δυναστείαν ἐξηγήσεων, ὑπομνημάτων, σημειώσεων καὶ ιστοριοφιλολογικῶν θέσεων καὶ ἀντιθέσεων ἐπὶ αἰῶνα καὶ ἐπέκεινα, χρησιμεύοντα ὡς ἀφορμὴ καὶ ὄπλοποιεῖον. Ἐπιγράφεται δὲ Ἀλβανικαὶ μελέται (Albanesische Studien von I. G. von Hahn. Jena, 1854).

§ 30. Ὁ Ἄνας ἐστὶν ὁ πρῶτος καὶ μέχρι σήμερον πιθανῶς ὁ μόνος τῶν ἐπιστημονικῶς πεπαιδευμένων εὐρωπαϊῶν, ὅστις τὴν Ἀλβανίαν πᾶσαν περιηγήθη, διηρένησε τὰς μᾶλλον κεκρυμμένας γωνίας τοῦ τόπου, παρετήρησε τὸν χαρακτῆρα, τὰ ἔθη, τὴν διάνοιαν καὶ τὸν βίον μεθ' ὅλης τῆς πολιτικῆς ὑπάρξεως τῶν Σκυπεταρῶν, ἔμα-

θε τὴν ἄλβανικὴν τοῦ τόπου γλῶσσαν ἐν ἀμφοτέραις αὐτῆς ταῖς κυρίαις διαλέκτοις, τοσκικῇ καὶ γκεγκικῇ, ἦτοι τὸ ἀναγινώσκειν, γράφειν καὶ λαλεῖν, καὶ διὰ ταῦτα δικαίως συγκαταλεκτέος ἐστὶν ἐν τοῖς ἐξόχοις τοπογράφοις καὶ ἐθνογράφοις.

§ 31. Ἄλλ' ὅμως τὸ ἀφαιρέσαι ὅλως τὸ παλαιὸν ἄλβανικὸν ζήτημα καὶ νέαν θέσιν τιθέναι οὐκέτι ἦν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ, ὑπελείπετο δὲ τῷ νέῳ μαχητῇ οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ προσενεγκεῖν ἑαυτὸν σύμμαχον τῇ ἑτέρᾳ τῶν ἐπὶ τοῦ φιλολογικοῦ πεδίου ἀντιστρατευομένων μερίδων. Ἄλλ' ἀνὴρ τοιοῦτοις ὅπλοις ἐξωπλισμένος εἰς οἶονδ' ἔποτ' ἂν προσετίθετο ἐκκρεμὲς ζήτημα, ἔπρεπε νὰ βαρύνῃ τὴν πλάστιγγα καὶ διὰ τῶν ἐμβριθῶν ἐπιχειρημάτων αὐτοῦ νὰ παράσχῃ εὐθὺς ἀναγκαίως τὴν νίκην.

§ 32. Ὅθεν ἐὰν εἴπωμεν μόνον ὅτι ὁ Ἄνας υἰοθέτησε τὴν Θουμμάννου περὶ Ἀλβανῶν δόξαν, δὲν ἤθελεν εἶναι ἰκανόν. Διότι ὅ,τι πρὸ αὐτοῦ ἦτο μόνον ὑπόθεσις, μόνον πιθανότης καὶ δι' ἐλαφρῶν ὅπλων ὀπλισμένη ἰδέα, τοῦτο ὁ Ἄνας ἤγαγεν εἰς πραγματικότητα τεχνικῶς ἀνεγχευμένον καὶ κανονικῶς ὠχυρωμένον ἱστορικοφιλολογικὸν θέματος.

§ 33. Τὰ συμβάντα τῶν τελευταίως παρελθόντων τριάκοντα ἐτῶν καὶ ἡ ἐν τῇ δύσει κατὰ μικρὸν εἰσχωρησασα μελέτη τῶν «Βυζαντινῶν συγγραμμάτων» ἐκυκλοφόρησαν πλῆθος πρότερον ἀγνωστων ἰδεῶν καὶ ἱστορικῶν σημειώσεων, ἃς ὁ μὲν Λήκιος αὐτὸς ἀρτίως ἀμυδρῶς ὑπετόπασεν, ὁ δὲ Θουμμαννος καὶ οἱ ὁμόδοξοι αὐτοῦ οὐδὲ προησθάνθησαν.

§ 34. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ἦλθεν εἰς γνῶσιν ἡμῶν, ὅτι, παραλειπομένων τῶν ἄλλων χωρῶν, ἥτε ἀρχαία καὶ ἡ νέα Ἡπειρος, τουτέστιν ἡ μέση καὶ νότιος Ἀλβανία κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα μετὰ Χριστὸν κατωκεῖτο σχεδὸν πᾶσα ὑπὸ Σλάβων. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ ἐθνικὸν τοῦτο στοιχεῖον σήμερον ἠφανίσθη σχεδὸν παντελῶς, καὶ δεῖγμα τοῦ σλαβικοῦ παρελθόντος ὑπελείφθησαν μόνον τὰ γεωγραφικὰ ὀνόματα, ὁ Ἄνας προβάλλει τὸ ζήτημα· πότερον τὸ οἰκοῦν τὴν σήμερον οὐδαμῶς σλαβιστὶ λαλοῦσαν ἀρχαίαν καὶ νέαν Ἡπειρον

μετὰ μέρος τῆς ἰδίως Ἰλλυρίας Σκυπεταρικὸν ἔθνος εἰσὶν οἱ ἀπόγονοι ἐκείνων τῶν εἰσβαλόντων Σλάβων, ἢ εἰσὶν οἱ ἐλαστικῶς ἀναπηδήσαντες καὶ ἐκ τοῦ μὴ ἀφανισθέντος πυρῆνος τοῦ ἔθνους ἐκ νέου ἀναβλαστήσαντες γνήσιοι ἀπόγονοι τῶν τῆς Ἡπείρου παναρχαίων ἐκείνων κατοίκων, οὓς ἡ μὲν φάλαγξ τῶν Μακεδόνων καὶ τῆς Ῥώμης οἱ λεγεῶνες κατεδούλωσαν, οἱ δὲ Σλάβοι βραδύτερον ἐπίεσαν μὲν καὶ κατέθλιψαν, ἀλλὰ παντελῶς ἀποσβέσαι οὐκ ἠδυνήθησαν;

§ 35. Τὸ ζήτημα τοῦτο ἠδύνατο ἀρκούντως νὰ ἐξηγήσωσιν ἡ ἱστορία τῆς Ἰλλυρικῆς Ἡπείρου καὶ ἡ φιλολογικὴ ἀνάλυσις τῆς γλώσσης τῶν Σκυπεταρῶν. Ἄλλ' ἡ μὲν ἱστορία χορηγεῖ μόνον τεμάχια ἀνευ ἀλληλουχίας, τῶν δὲ ἄλβανικῶν λέξεων τὸ κεφάλαιον, ἐφ' οὗ ἡ ἀναλυτικὴ τῶν φιλόλογων ἠδύνατο νὰ δοκιμασθῇ, οὐχ ὑπερβαίνειν ἔτι τότε τὰς τρεῖς ἡμισυ χιλιάδας λέξεις τοῦ Ξυλάνδρου. Ἡδὴ δὲ τὸ μὲν λεξικὸν τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης ἠϋξήθη διὰ τῆς συγγραφῆς τοῦ Ἄνα εἰς ἑξακισχιλίαις (6000) περίπου λέξεις, τὰ δὲ ἱστορικὰ τεμάχια τὰ ἐν τῷ εἰρημένῳ συγγράμματι μετὰ τοιοῦτου συνδυασμοῦ καὶ τέχνης ἀναπληροῦνται καὶ ἀλλήλοις συνείρονται, ὥστε τέλος προέκυψεν ἀσθενῆς τις σκιαγραφία ἐθνικῆς τῶν Ἀλβανῶν ἱστορίας.

§ 36. Ἀναγνῶσται ὅμως ξένοι τοῦ ἀντικειμένου τούτου θέλουσιν ἴσως ἐκπλαγῆ καὶ ἐκθαμβηθῆ, ἐὰν ἴδωσιν ὅτι ὁ Ἄνας ὑπερπηδήσας τὰ ὑπὸ τῶν προγενεστέρων αὐτοῦ εὑρεθέντα καὶ μηκέτι ἀρκούμενος εἰς τὸ ἀναγνωρίσαι τοὺς νῦν Ἀλβανοὺς ὡς τοὺς γνησίους ἀπογόνους τῶν Ἡπειρωτῶν καὶ Ἰλλυριῶν ἐκείνων, οἵτινες μετὰ Ἀλεξάνδρου μὲν ἐν Ἰσσοῦ καὶ Ἀρβήλοις κατενίκησαν τοὺς Πέρσας, ὑπὲρ Τάραντος δὲ καὶ Συρακουσῶν μετὰ Πύρρου ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ ἐπολέμησαν κατὰ τῆς Ῥώμης καὶ τῆς Καρχηδόνας, μετὰ δὲ Τεύτας καὶ Γεντίου, τῶν βασιλέων τῆς Ἰλλυρίας, ἐν τῷ Ἀδριατικῷ κόλπῳ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς ἰδίας πατρίδος ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν ἀγρίας ἐλευθερίας κατὰ τοῦ κοσμοκράτορος Λατίου, ἐὰν ἴδωσι, λέγω, ὅτι ὑπερβαίνων τὴν περίοδον ταύτην ἀναβαίνει εἰς τὴν πολιωτάτην ἀρχαιότητα, καὶ ἐκ

τοῦ κοινοῦ ἀρχαίου συμπλέγματος τῆς λατινικῆς καὶ γραικικῆς συγγενείας τρίτην τινὰ διακλάδωσιν προάγει, τὴν ἄλβανικὴν, ἧς μικρὰ ἢ ζωτικὴ δύναμις καὶ ἀνεξάλειπτος ὁ τύπος διέμεινε μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν. Κατὰ τὸν Ἄναν λοιπὸν ὁ ἀρχαῖος Ἀλβανὸς ἤθελεν ἀναγνωρισθῆ οὐ μόνον ὁμῆλιξ καὶ γείτων ἀλλὰ καὶ συγγενὴς καὶ ὁμότιμος τοῦ ἀρχαίου Ῥωμαίου καὶ τοῦ ἀρχαίου Ἑλλήνου, ὅπερ πρὸ τοῦ Ἄνα οὐδαμῶς οὐδενὶ οὐδέπω ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν. Ἄλλ' ἡ παραδοχὴ παναρχαίας τριεθνίας, ἐν ἣ ἡ πρὸς τοῖς Ἑλλησι καὶ Λατίνοις οἱ Ἀλβανοὶ τὸ τρίτον ὁμοούσιον στοιχεῖον ἐκπροσωποῦσιν, ἐστὶ τοσοῦτον νέα καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς πολλῶν τοσοῦτον τεραστία ἐπίνοια, ὥστε μόνος παρὰ προσδοκίαν ὁ πεπαιδευμένος συγγραφεὺς τῶν «Ἀλβανικῶν μελετῶν» δὲν ἠδυνήθη νὰ προεικάζῃ τὴν σαφεστάτην ταύτην ἀπιστίαν καὶ ἐξ εὐκόλως εἰκαζομένου μέρους πολεμιωτάτην ἐναντιότητα.

§ 37. Ἴνα δὲ περὶ μὲν τοῦ κυρίου σκοποῦ καὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν «Ἀλβανικῶν μελετῶν» μηδεὶς ὑπάρχη δισταγμὸς, τὴν δὲ αὐτοχθονίαν καὶ τὴν παναρχαίαν εὐγένειαν τῶν ἐν τῇ Ἠπειρῷ Ἀλβανῶν ἀποδείξῃ, ἀνήγαγεν ὁ συγγραφεὺς τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ εἰς τὰς ἐξῆς τέσσαρας θέσεις.

1) Ἠπειρῶται καὶ Μακεδόνες ἦσαν καὶ ἐπὶ τῶν Στράβωνος χρόνων οὐχὶ Ἕλληνες, ἀλλὰ βαρβαροὶ.

2) Ἠπειρῶται, Μακεδόνες καὶ Ἰλλυριοὶ εἰσὶ συγγενεῖς φυλαί.

3) Ὑπάρχουσι πολλὰ σημεῖα ὅτι Ἠπειρῶται καὶ Μακεδόνες ἀπετέλουν τὸν πυρῆνα τοῦ τῶν Τυρρηνῶν καὶ Πελασγῶν ἔθνους, οὗτινος τὰ τελευταῖα λείψανα ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Θράκῃ καθικνοῦντο μέχρι τῶν ἱστορικῶν χρόνων.

4) Τὸ Ἰλλυρικόν ἐστὶν ἐξ ἴσου Πελασγικόν ἐν εὐρυτέρᾳ σημασίᾳ (1).

§ 38. Τὰς θέσεις ταύτας ἐσπούδασε κατὰ τὸ δυνατόν νὰ ἀποδείξῃ ὁ Ἄνας συναρμολογῶν τὰ ἐν τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσι διεσπαρμένα χωρία, παραλληλίζων τὰ ἦθη

καὶ ἔθιμα τῶν Ἀλβανῶν πρὸς τὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων καὶ παραβάλλων γραμματικὰς συντάξεις καὶ φιλολογικῶς ἀναλύων τὴν διάλεκτον τῶν Σκυπεταρῶν.

ΝΙΚΟΚΛΗΣ.

§ 39. Ἄλλ' αὐταί, καὶ μάλιστα ἡ πρώτη θέσις, ἠρέθισαν φιλότιμον μακεδόνα, τὸν νῦν καθηγητὴν τοῦ Βαρβακείου Λυκείου ἐν Ἀθήναις, τότε δὲ σπουδαστὴν τῆς ἐν Γοττίγγῃ Ἀκαδημίας Γεωργίας Αὐγούστης Νικόλαον Γ. Νικοκλέα, ἵνα συγγράψῃ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ διατριβῇ ἀναιρετικὴν ἐπιγραφομένην «Περὶ τῆς αὐτοχθονίας τῶν Ἀλβανῶν ἢτοι Σκιπιτάρ, πραγματεία ἱστορικοφιλολογικὴ ὑπὸ Νικόλαου Γ. Νικοκλέους Ἕλληνοῦ ἐκ Κοζάνης τῆς Μακεδονίας. Ἐν Γοττίγγῃ 1855». Ἐρμαννος δ' ἐγένετο αὐτῷ αἴτιος τῆς πραγματείας ταύτης, ὅστις καὶ πρῶτος αὐτῷ διεκοίνωσε τὸ περὶ τῶν Ἀλβανῶν ζήτημα καὶ τελευταῖον ἵνα συγγράψῃ περὶ τῆς αὐτοχθονίας αὐτῶν προέτρεψεν αὐτόν (1).

§ 40. Ἐν ταύτῃ ὁ Νικοκλῆς πειρᾶται νὰ ἀνασκευάσῃ πάντα τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Ἄνα, τοὺς συλλογισμοὺς καὶ τὰ συμπεράσματα καὶ τὸν συγγραφέα αὐτὸν πανταχοῦ εἰς ἄτοπον νὰ ἀγάγῃ δι' ἀκριβοῦς μεθόδου καὶ πληθύος ἐπιχειρημάτων. Ἄλλ' ἐν τοσοῦτῳ ὁ μὲν Ἄνας δημιουργεῖ ὥσπερ ἀρχιτέκτων καὶ ποιητῆς νέον ἄλβανικὸν κόσμον ἰδανικόν, ὁ δὲ Νικοκλῆς ἀναιρεῖ, ἀποκρούει, ἀρνεῖται.

ΦΑΛΜΕΡΑΥΕΡΟΣ.

§ 41. Ὡς δὲ τὸ σύγγραμμα τοῦ Ἄνα προεκάλεσε τὴν διατριβὴν τοῦ Νικοκλέους, οὕτω κατὰ τοῦτου ἐξέδωκεν ὁ Φαλμεραύερος σκληρὰν ἐπίκρισιν, ἐπιγραφομένην «Τὸ

(1) «Καὶ τῆς πραγματείας ταυτησὶ αἴτιον αὐτόν (τὸν Κάρολον Φριδερίκον Ἐρμαννον) ἀσμένως ἀνακηρύττω, πρῶτόν τε ἐμοὶ τὸ περὶ τῶν Ἀλβανῶν ζήτημα διακοινώσαντα καὶ τὸ τελευταῖον περὶ τῆς αὐτοχθονίας αὐτῶν προτρεψάμενον συγγράψαι.» Αὐτόθι σελ. 12.

(1) Albanesische studien pag. 215.

Ἄλβανικὸν στοιχεῖον ἐν Ἑλλάδι. Μέρους α'. Περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἀρχαιότητος τῶν Ἄλβανῶν ὑπὸ Φ. Φαλμερανούρου. Ἐν Μονάχῳ 1857». (Das Albanesische Element in Griechenland, von Ph. Fallmerayer. Müncher 1857). Ταύτης ἐξεδόθη καὶ δεύτερον καὶ τρίτον μέρος, (II καὶ III Abtheilung) περιέχοντα τὴν ἱστορίαν τῶν Ἄλβανῶν ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐμφανίσεως μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων καταδουλώσεως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σκενδέρβη. Ἐν Μονάχῳ, 1860.

§ 42. Ἐν τῇ ἀξιολογώτατῃ ταύτῃ καὶ σπουδαίᾳ διατριβῇ, ἣν ὁ Φαλμερανούρος συνέγραψεν, ἵνα τὴν παροῦσαν φάσιν τοῦ ζητήματος καταδείξῃ, καὶ ἐπιμελῶς σταθμίζων τὰ ἐκατέρωθεν προτεινόμενα ἐπιχειρήματα εἰς ἓν βέβαιον συμπέρασμα καταλήξῃ, καθαρῶς καὶ ἀναμφισβητήτως συμπερανθέντα καὶ παρὰ πάντων ὠμολογημένα νομίζει τὰ ἑξῆς·

1) Ὑπάρχει ἐν τῇ Ἰλλυρικῇ χερσονήσῳ ἔθνος, οὗτινος ἡ γλῶσσα κατὰ τε τοὺς τύπους καὶ τὰς ρίζας τῶν λέξεων οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ὁμοιότητα ἔχει πρὸς τὴν ἑλληνικὴν (!!!) οὔτε πρὸς τὴν τουρκικὴν οὔτε πρὸς τὰς κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Δουνάβεως χωρῶν σήμερον λαλουμένας σλαβικὰς διαλέκτους.

2) Ὁ λαὸς οὗτος ὀνομάζει ἑαυτὸν Σκιπετάρ, τὴν δὲ χώραν ἐν ἣ ἀνεκάθεν κατοικεῖ, καλεῖ Σκιπερί ἢ διαλεκτικῶς Σκιπερί.

3) Πάντα τὰ ἄλλα ἔθνη καὶ τὰ ἐγγύς καὶ τὰ μακρὰν γινώσκουσι καὶ ὀνομάζουσι τὸν μὲν Σκιπετάρην τοῦτον λαὸν ἀπὸ τῆς πρώτης ἐμφανίσεως αὐτοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ Ἄλβανοὺς, Ἀρβανίτας καὶ Ἀρναούτας, τὴν δὲ χώραν τὴν ὑπ' αὐτοῦ κατοικουμένην Ἄλβανίαν, Ἀρβανίαν καὶ Ἀρβενίαν.

4) Ἡ πατρίς ἢ τὸ ἀρχαιότατον οἰκητήριον, ἐν ᾧ ἡ βεβαία ἱστορία ἀνεκάλυψε κατὰ πρῶτον τὸ ἔθνος τῶν Ἄλβανῶν ἐστὶ χώρα ὄρεινῆ, ὡς τὰ πολλὰ τραχεῖα, περὶ τὰς ἑκατὸν ὥρας τὸ μῆκος καὶ οὐδαμοῦ ὑπὲρ τὰς τριάκοντα ὥρας τὸ πλάτος, ὀριζομένη πρὸς νότον ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, πρὸς ἄρκτον ὑπὸ τῆς λίμνης τῆς Σκίδρας, πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τῆς Ἰονικῆς καὶ

Ἀδριατικῆς θαλάσσης καὶ πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τοῦ ὄρους Πίνδου, στενὴ δὲ, ταινιώδης, ἀκροσχιδῆς καὶ παραλία, ἧς τὸ μὲν ἡμισυ τὸ μεσημβρινὸν ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐκαλεῖτο Ἡπειρος, τὸ δ' ἕτερον ἡμισυ τὸ βόρειον Ἰλλυρία.

5) Ἐν τοῖς πρὸ Χριστοῦ χρόνοις οὐδαμοῦ ἀναφέρεται οὔτε τὸ ἔθνος οὔτε ἡ πατρίς τῶν Ἄλβανῶν.

6) Μόνον ἐν τῇ ἀκαδημαϊκῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἀλεξανδρείας εὐρίσκετο κατὰ τὴν δευτέραν ἑκατονταετηρίδα μετὰ Χριστὸν μεμονωμένη σημεῖωσις γεωγραφικὴ ὅτι ὑπῆρχε πόλις Ἀλβανόπολις (1), Ἀλβανὸν ὄρος (2) καὶ ἔθνος Ἀλβανῶν ἢ Ἀρβανιτῶν (3) κατὰ τὸ μεθόριον τῆς Ἡπείρου καὶ Ἰλλυρίας.

7) Ἐν τῇ ἱστορίᾳ δρωμένη εἰσηλθόντες Ἄλβανοὶ ὡς ὑποτελεῖς τοῦ Βυζαντίου οὐχὶ πρὸ τοῦ τέλους τῆς εἰδεκάτης ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ Χριστοῦ. Ἀνεξάρτητοι δὲ καὶ κατακτήσεις ποιούμενοι ἀνεφάνησαν εἰς τὸν πολιτικὸν ὀρίζοντα συγχρόνως τοῖς Τούρ-

(1) «Πόλεις δὲ εἰσὶν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ μεσόγειοι αἶδε. Ταυλαντίων Ἀρνισσα, Ἐλυμιωτῶν δὲ Ἐλυμα, Ὀρεστίδος Ἀμαντία, Ἀλβανῶν Ἀλβανόπολις, Ἀλμωπῶν Ὀρμα, Εὐρωπος, Ἀψαλος». Πτολεμ. γεωγρ. βιβλ. Γ', κεφ. 13. «Πόλεις δὲ εἰσὶν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ μεσόγειοι αἶδε. Ἀρνισσα, Ἐλυμα, Ἀμαντία, Ἀλβανόπολις». Αὐτόθι.

(2) «Τῷ δὲ γε Εὐσταθίῳ τῷ Καμύτζῃ τὰς περὶ τὸ Ἀρβανὸν ἀνατεθείκει κλεισοῦρας». Ἄννα Κομν. σελ. 98. Καὶ Πτολεμ. βιβλ. Β', κεφ. 13. «Διὰ τοῦ Ἀλβανοῦ ὄρους μέχρι τῶν Βεβίων ὄρεων καὶ τοῦ ὄριου τῆς κάτω Πανονίας.»

(3) «Τὴν δὲ γε ἐπίλοιπον πᾶσαν πόλιν τῷ ἐξ Ἀρβανῶν ὀρυμμένῳ Κομισκόρτῃ ἀνέθετο». Ἄννα Κομν. σελ. 98. «Αὐτοῦ βαλλομένου ἀπανταχόθεν παρὰ τε τῶν καλουμένων Ἀρβανιτῶν». Αὐτ. σελ. 132. «Συναγνοχῶς δὲ στρατιὰν ἀξιόλογον ἔκ τε Φράγκων καὶ Βουλγάρων Ῥωμαίων τε καὶ Ἀρβανιτῶν.» Κεδρην. καὶ Σκυλίτσ. τόμ. Γ', φύλλ. 865. ἐκδ. Παρισίων.

κοις ἐν ἀρχῇ τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος μετὰ Χριστόν.

8) Τὸ ἔθνος τῶν Ἀλβανῶν ἢ Ἀρβανιτῶν ἢ Ἀρναουτῶν διαιρεῖται εἰς δύο κυρίας φυλάς, τοὺς Γκέγκας καὶ τοὺς Τόσκους, οἵτινες ἀμφότεροι τὴν αὐτὴν μὲν γλῶσσαν κατ' οὐσίαν λαλοῦσι, διαλεκτικῶς δὲ οὕτω διαφέρουσιν ἀλλήλων, ὥστε ἄνευ διερμηνευτοῦ ἢ οὐδαμῶς συνεννοηθῆναι δύνανται ἢ τοῦλάχιστον δυσκολώτατα.

9) Τὸ μεθόριον τὸ μεταξὺ τῶν Γκεγκῶν καὶ τῶν Τόσκων σχηματίζει ὁ ποταμὸς Σκούμβης (Γένυσοι) (1), οὗ κατὰ τὰς ἀνω ροὰς δύναται τις ἀναγνωρίσαι καὶ σήμερον τὴν Ἐλβασσὰν ὡς τὴν ἀρχαίαν Ἀλβαρόπολιν τῶν Ἀλεξανδρινῶν.

10) Ἀπὸ τοῦ Σκούμβη πρὸς ἄρκτον μέχρι τῶν μεθωρίων τοῦ Μαυροβουνίου ἐκτείνεται ἡ Γκεγκικὴ χώρα, ἡ δὲ Τόσκιχὴ πρὸς μεσημβρίαν ἀπὸ τοῦ εἰρημένου ποταμοῦ ἕως τοῦ κόλπου τῆς Ἀρτης (Ἀμβρακίας).

11) Τὰ σήμερον ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα «Ἀλβανία» γνωστὰ οἰκητήρια τῶν Γκέγκων καὶ τῶν Τόσκων οὔτε ἐν τῇ ἀρχαιότητι οὔτε ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἐσηματίσαν ποτε πολιτικὴν ἐνοσότητα, ὡς οὔτε τὰ χωριστὰ τῆς Γερμανίας μέρη (2).

12) Αἱ Ἀλβανικαὶ φυλαὶ τῶν Γκέγκων καὶ τῶν Τόσκων οὔτε μόνην ταύτην τὴν χώραν τὴν ὑπὸ τῆς ἰδίως Ἀλβανίας δριζομένην οἰκοῦσιν, οὔτε μόνοι αὐτοὶ πληροῦσιν αὐτὴν ἐντελῶς.

13) Ἄλλ' εἰ καὶ ἀξιόλογον μέρος τῆς Ἀλβανικῆς φυλῆς τὰ μὲν κατεκτήσατο, τὰ δὲ εἰρηνικῶς ἀπέκρησεν εἰς τὰς ὁμόρους χώρας τῆς Ἰλλυρικῆς Ἠπείρου, καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἰταλίαν καὶ ἐπὶ τῆς Σικελίας, ὅμως πολλοὶ δῆμοι τῆς ἑαυτῶν χώρας καὶ σήμερον κατοικοῦνται οὐχὶ ὑπὸ Ἀλβανῶν, ἀλλ' ὑπὸ Σλάβων, Ἑλλήνων καὶ Βλάχων.

14) Μέρους τι τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ βασι-

λείου τῆς Ἑλλάδος μετερχόμενον ναυτιλίαν καὶ γεωργίαν εἰσὶν ἐξ Ἀλβανίας μεταναστάντες Σκιπετάραι, Ἀρναοῦται ἢ Ἀρβανῖται, οἵτινες καὶ σήμερον Ἀλβανιστὶ λαλοῦσιν, ἀνήκουσιν εἰς τὸ Τόσκιχόν φύλον καὶ πρεσβεύουσι τὴν ἀνατολικὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν.

15) Οἱ Ἀλβανοὶ ἢ Ἀρβανῖται καὶ Σκιπετάραι οὔτε γεωργικὸν ἔθνος εἰσὶν, οὔτε ἐθνικὴν φιλολογίαν ἔχουσιν, οὔδ' ἀλφάβητον κοινόν, οὔδ' ἐλάχιστον πνευματικὸν ἔργον παρήγαγον ὑπὲρ τὰ χίλια ἔτη ἤδη ὑπάρχοντες, ἀλλὰ παρέσχον τὴν ζῶσαν ἀπόδειξιν ὅτι, ἐὰν ἔθνος τι καὶ μόνον εἰς τὰς κοινὰς ὁμολογίας ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ ἑαυτὸ ὑποβάλη, ὑπάρχει καὶ οὕτως ἀνδρεῖον καὶ μάχιμον, καὶ δύναται νὰ ζῆ ἄνευ ἐπισήμης, ἄνευ ἀκαδημίας, ἄνευ τέχνης καὶ μάλιστα ἄνευ ἀλφαβήτου, καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς δύναμιν αὐτοῦ νὰ διατηρῆ ἀπαρμείωτον καὶ ἐν μέσῳ ἄκρως πεπαιδευμένων ἔθνων.

16) Οἱ Ἀλβανοὶ περὶ πολλοῦ ποιοῦνται πανταχοῦ τὴν στασιμότητα, τὴν ὀλιγάρκειαν καὶ τὴν ἀναλλοίωτον τῶν πραγμάτων συντήρησιν, ὅπως ἐννοεῖ αὐτὴν μόνον ἡ αἰωνίως ἐν ἀκίνησίᾳ καὶ νάρκῃ διατελοῦσα Ἀνατολή (1).

17) Οἱ Ἀλβανοὶ ὅπουδῆποτε δύνανται νὰ ἀναπτύσσωσιν ἐλευθέρως τὴν ἑαυτῶν φύσιν καὶ τὸν χαρακτῆρα, εἰσὶ πανταχοῦ φίλαυτοι, στασιῶδεις, ἄπιστοι, καὶ δὴ ὡς χριστιανοὶ σκληροὶ, ἄλλως ὅμως δραστήριοι, ἀπτόητοι, φειδωλοὶ καὶ στερομελεῖς ἐργάται, ναῦται, γεωργοὶ καὶ στρατιῶται, μὴ ἀρεσκόμενοι δὲ εἰς γενικὰς ἰδέας, πολιτικὰ αἰσθήματα, ἐγχώριον σοφίαν καὶ φι-

(1) Τὰ ἐλαττώματα ταῦτα μετέλαβον οἱ Ἀλβανοὶ, ὡς φαίνεται, ἐκ τῶν καταθλιβόντων αὐτοῦ Τούρκων, ἔθνους χαίνου ἀσιανοῦ. Διότι ὅσοι τῶν Ἀλβανῶν διαφυγόντες τὴν Τουρκικὴν τυραννίαν πρὸ τεσσάρων αἰώνων εἴτε ἐν Ἑλλάδι εἴτε ἐν Ἰταλίᾳ ἐγκατεστάθησαν, διαμιλλῶνται πρὸς τοὺς Ἑλληνας καὶ Ἰταλοὺς κατὰ τὴν πρόοδον εἰς τε τὴν παιδείαν καὶ τὸν πολιτισμόν.

(1) Ἐπὶ τοῦ χάρτου τοῦ Κεϊπέρτου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας 410 βορείου πλάτους.

(2) Κεχωρισμένα ἦσαν τότε τὰ μέρη τῆς Γερμανίας, ἀλλὰ νῦν εὐτυχῶς εἰσὶν ἠνωμένα πλὴν τοῦ ὑπὸ τῇ Αὐστρίᾳ γερμανικοῦ μέρους.

λοσοφικὰς θεωρίας περὶ τῆς τοῦ κόσμου εὐδαιμονίας (1).

§ 43. Ἀμφισβητοῦνται δὲ καὶ ἐν μέρει μετ' ἐμπαθοῦς σφοδρότητος φιλονεικοῦνται σήμερον τὰ ἐξῆς ζητήματα.

α'. Περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ ἁλβανικοῦ ἔθνους.

β'. Περὶ τῆς φύσεως τῆς γλώσσης αὐτοῦ καθόλου καὶ ἰδίᾳ τῶν νῦν στοιχείων αὐτῆς.

γ'. Περὶ τῆς σημασίας, παραγωγῆς, χρήσεως καὶ ἐκτάσεως, ἣν ἔχουσιν αἱ τῆς χώρας καὶ τοῦ ἔθνους ὀνομασίαι Ἄλβανία, Σκιπετάρης, Γκέγκης, Τόσκοι, Ἄλβανός, Ἀρβανίτης καὶ Ἀρναούτης, καὶ τέλος

δ'. Περὶ τῆς εἰς ξένους τόπους ἐξορμησάσης δυνάμεως τοῦ ἔθνους τῶν Ἄλβανῶν, ἰδίως δὲ πότε, πόσῃ καὶ ποίαν ἔσχε ῥοπὴν ἢ ἐπιρροὴν ἢ τῶν Ἄλβανῶν ἢ Ἀρβανιτῶν ἢ Σκιπεταρῶν γενικῆ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα διασπορά, ἣν οἱ μὲν ἀρνοῦνται, οἱ δὲ σφοδρῶς ὑποστηρίζουσι καὶ ὀλοσχερῶς ἀπέδειξαν.

§ 44. Μετὰ ταῦτα ἐπικρίνει ὁ Φαλμεραύερος τὸν Νικοκλέα καὶ τὴν διατριβὴν αὐτοῦ, καὶ συνοψίζει τὴν βῆσιν ὄλων τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ Νικοκλέους εἰς τὰς ἐξῆς τρεῖς θέσεις ὡδέ πως. 1) Οἱ ἐν Καυκάσῳ Ἄλβανοὶ εἰσὶν εἰς καὶ ὁ αὐτὸς λαὸς πρὸς τοὺς Ἀλανοὺς, ὧν ἡ παναρχαία κατοικία ὁμοίως ἦν ἐν Καυκάσῳ. 2) Πρὸς τοὺς Ἀλανοὺς τούτους, ὑπῆρξαν ὁμαίμονες καὶ ὁμόγλωσσοι οἱ Σκυθόταυροι τῶν παλαιῶν γεωγραφῶν, οἱ κάτοικοι τῆς Ταυρικῆς χερσονήσου, ἣτις νῦν Κριμαία καλεῖται. 3) Παρὰ τοῖς Σκυθοταύροις τούτοις εὕρισκε τις ὀνόματά τινα κύρια πρωταγω-

(1) Καὶ τούτων τῶν κακῶν ἀπηλλάγησαν ὅσοι διέφυγον τὴν δηλητηριώδη ἀτμοσφαῖραν τῶν τουρκικῶν ἡθῶν καὶ τοῦ Κορανίου. Καὶ τούναντίον διαπρέπουσιν ἐπ' ἀρεταῖς ἐπιζήλοισι, φιλόνομοι ὄντες καὶ φιλότιμοι, πιστοὶ καὶ εὐσταθεῖς, εὐμαθεῖς καὶ φιλόπονοι, ὅσοι ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἰταλίᾳ ἐπωκισμένοι γεννῶνται καὶ ἀνατρέφονται ἐν εὐνομουμένῃ πολιτείᾳ καὶ ἐν τῇ χριστιανικῇ τοῦ Εὐαγγελίου ἀγάπῃ.

νιστοῦντα ἐν τῇ νῦν ἁλβανικῇ γλώσσῃ, ἅτινα καθόλου μὲν καὶ ἄλλοι τῶν Εὐρωπαϊῶν γλωσσομαθῶν παρηρμήνευσαν, μάλιστα δὲ ὁ Ἄνας καὶ παρηρμήνευσε πάντοτε καὶ διέστρεψεν (1). Ἀνατρέπων δ' εὐχερῶς ὁ Φαλμεραύερος τὰς δύο πρώτας θέσεις, ὡς ἀναποδείκτους καὶ αὐθαιρέτους ὑποθέσεις, χωρεῖ εἰς τὴν συζήτησιν τῶν ἐν τῇ τρίτῃ θέσει ἐθνικῶν καὶ τοπικῶν ὀνομάτων, δι' ὧν περατοῦται ἡ διατριβή. Ἐκ ταύτης δὲ τῆς ἀξιολόγου διατριβῆς τοῦ Φαλμεραυέρου θετικῶς καὶ βεβαίως, ἐπορίσθη ἡ ἁλβανολογία τάδε· πρῶτον μὲν ἡ ἀρχαιότης τῶν Ἄλβανῶν ἐμμαρτύρως μέχρι τοῦ δευτέρου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος τρανῶς ἀπέδειχθη· ἔπειτα δὲ λαμπρῶς συνανηρέθη μετὰ τῶν τριῶν θέσεων ἡ δοξασία τοῦ Νικοκλέους, ἣν παρ' Ἀσσεμάνῳ καὶ Μάγῳ Παταβίνῳ εὔρεν, ὅτι «οἱ Ἄλβανοὶ ἐκ τῆς »κατὰ τὸν Καύκασον Ἄλβανίας μετὰ »τὸν ἑβδομὸν ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνα μετηνά» στευσαν διὰ τῆς Σκυθίας καὶ Ταυρικῆς εἰς τὴν ἐν Ἠπειρῷ καὶ Ἰλλυρίᾳ Ἄλβανίαν» (2). Καίτοι κατ' ἀρχαίας παραδόσεις καὶ ὑπομνήματα οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς παραδιδόσκει τὸ ἐναντίον, ὅτι οἱ ἐν Καυκάσῳ πάλαι Ἄλβανοὶ κατήγοντο ἐκ Θεσσαλῶν, ὡς κατωτέρω δειχθήσεται.

§ 45. Γενομένου δ' ἐν παρόδῳ λόγου καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (3) περὶ τῆς δοξασίας ταύτης παρατίθημι νῦν ἐνταῦθα καὶ τὰ χωρία τοῦ Ἀσσεμάνου καὶ Μάγου Παταβίνου λατινιστὶ γεγραμμένα καὶ τὴν ὑπ' ἐμοῦ γενομένην μετάφρασιν αὐτῶν χάριν τῶν μὴ εἰδημόνων τῆς λατινικῆς, ἵνα πληρέστερον ἤδη γνωσθῇ ἡ δοξασία αὕτη καὶ αἱ πηγαὶ αὐτῆς. Καὶ τὸ μὲν κείμενον ἔχει ὡδε. Asseman. Calend Eccles. Orient. T. V. p. 5.

«Epirotæ et Macedones quin fuerint earum regionum populi indigenae, adeoque inter veteres Graecos numerandi, nullum est dubium. Vide Tabulas Ecclesiasticas in quibus clarguere Episcopales Sedes «ve-

(1) Ἴδε Φαλμ. διατριβῆς σελ. 63.

(2) Ἴδε τῆς Νικοκλέους διατριβῆς σελ. 64—65, 72—73, 88—89. Καὶ τῆς Φαλμερ. διατριβῆς μέρος α', σελ. 42—43.

(3) Ἴδε § 22 καὶ 23.

teris et novae Epiri» a Quieno in Oriente Christiano Tom. 2, a pag. 133 ad 155 et a pag. 240 ad 256 enumeratae, ut de Macedonia Ecclesiis, quae Thessaliensi suberant, sileam. At vero qui nunc Albanenses, Arbanenses et Arnauti appellantur, nemo est qui ignoret illos advenas esse, sive ex Albania Asiatica, sive potius ex Serblia Alba, aut alicunde profectos. Haec de Albanesiis tamen sic dicta accipias, non quod eorum sermo sit idem ipse ac veterum cum Macedonum, tum Epirotarum, neque quod Illyrica, hoc est, Slavica lingua, sit eadem illa ac priorum Dalmatarum et Illyriorum, quemadmodum vano labore contendit laudatus Dolci Ragusianus; sed quia in eam regionum Albanesii post septimum Christianum saeculum advenere, quam veteres Macedones et Epirotae incoluerunt». Καὶ ὁ Magus Patavinus λέγει· «Albania dicitur ab Albanis populis asiaticis, qui a Tartaris expulsisti consederunt».

Ἡ δὲ μετάφρασις ἐστὶν ἡδε.

Ἀσσεμαν. Καλενδ. Ἐκκλ. Ἀνατολ. τόμ. Ε', σελ. 5.

Ἡπειρώται καὶ Μακεδόνες ὅτι τῶν χωρῶν αὐτῶν ὑπῆρξαν αὐτόχθονες λαοὶ καὶ ἐναριθμητέοι μάλιστα εἰσι μεταξὺ τῶν παλαιῶν Γραικῶν, οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία. Ἴδε τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς πίνακας, ἐν οἷς διέπρεψαν αἱ ἐπισκοπικαὶ ἔδραι «τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ἡπέρου» ὑπὸ Κυιένου ἐν τῷ Ἀνατολικῷ Χριστιανῷ τόμ. Β', ἀπὸ σελ. 133 μέχρις 155 καὶ ἀπὸ σελ. 240 μέχρις 256 ἀπαριθμηθεῖσαι, ἵνα περὶ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Μακεδονίας, αἵτινες ὑπέκειντο τῷ Θεσσαλονίκῃ, σιωπήσω. Ἀλλὰ τοὺς νῦν Ἀλβανούς, Ἀρβανίτας καὶ Ἀρναούτας καλουμένους οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι ἐπήλυθές εἰσιν, ὀρμηθέντες εἴτε ἐξ Ἀλβανίας τῆς ἐν Ἀσίᾳ εἴτε μᾶλλον ἐκ Σερβλίας ἢ Ἀλβησῆς ἢ ἄλλοθεν. Ταῦτα ὅμως τὰ περὶ Ἀλβανῶν δύνασαι νὰ ὑπολάβῃς οὕτω λεχθέντα, οὐχὶ διότι ἡ γλῶσσα αὐτῶν ἐστὶν ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τῶν παλαιῶν Μακεδόνων τε καὶ Ἡπειρωτῶν, οὔτε διότι ἡ Ἰλλυρικὴ, τουτέστιν ἡ σλαβικὴ γλῶσσα, ἐστὶν ἡ αὐτὴ τῆ τῶν προτέρων Δαλματῶν καὶ Ἰλλυριῶν,

ὡς ματαιοποιῶν δισχυρίσθη ὁ ἀξιέπαινος Δόλκης Ῥαγούσιος· ἀλλὰ διότι εἰς τὴν χώραν αὐτὴν, ἣν οἱ παλαιοὶ Μακεδόνες καὶ Ἡπειρώται κατώκησαν, ἐπήλθον οἱ Ἀλβανοὶ μετὰ τὸν ἕβδομον ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνα». Ὁ δὲ Μάγος Παταβῖνος λέγει· «Ἀλβανία λέγεται ἀπὸ τῶν Ἀλβανικῶν λαῶν τῶν ἐν Ἀσίᾳ, οἵτινες ὑπὸ τῶν Ταρτάρων διωχθέντες αὐτοῦ κατωκίσθησαν.»

§ 46. Καὶ τούτων παρατεθεντων εὐλογὸν φαίνεται μοι νὰ παρατεθῇ ἐνταῦθα καὶ ἡ τοῦ Φαλμεραύερου κρίσις περὶ τῶν χωρίων τούτων ἢ τὴν βάσιν τῆς ἀναιρέσεως περιέχουσα, ὅπως ἡ πλήρης καὶ ἡ ἀναιρέσις τῆς δοξασίας ταύτης. Κρίσις τοῦ Φαλμεραύερου ἐν μεταφράσει. Ἡ γνώμη τῶν δύο τούτων καθολικῶν κληρικῶν, τοῦ ἐν Ῥώμῃ ζήσαντος Μαρωνίτου Ἀσσεμάνου καὶ τοῦ Ἰταλοῦ Μάγου Παταβίνου, ἐκπηρύχθη πιθανῆ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ὑπὸ Πουκεβίλλου, καὶ ἐπομένως, ὡς ὁ κ. Νικοκλῆς νομίζει, δὲν ὑπάρχει πλέον περὶ τοῦ πράγματος αὐτοῦ ἀμφισβήτησις. Ἐν τούτῳ ὁ κριτικὸς κ. Νικοκλῆς μόνον τὴν κυρίαν ὑπόθεσιν, ἐλησμόνησε δηλαδὴ τὸ ζήτημα, Πόθεν Ἀσσεμάνος καὶ Μάγος Παταβῖνος ὠρμήθησαν ἵνα ἐκφέρωσι τὴν ἐξήγησιν ταύτην περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Ἀλβανῶν. Ὡς αὐτόπται, ὡς πάλαι ὁ Θεουκυδίδης ἐν τῷ πελοποννησιακῷ πολέμῳ, δὲν ἠδύναντο βεβαίως ἀνθρωποὶ περὶ τὸ μέσον τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος ζήσαντες νὰ διηγηθῶσιν ὅ,τι χίλια ἔτη πρότερον ἐν Ἡπέρῳ συνέβη. Ἑλληνικὴν δὲ τινα ἢ λατινικὴν, οἰκείαν ἢ ξένην αὐθεντίαν ἀξιόπιστον δὲν παρέθηκαν οἱ δύο Ἰταλοὶ, καὶ ἐπομένως καὶ ὁ λόγος αὐτῶν οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ἀνεμώλιος, πάσης ἀκριβοῦς ἀποδεικτικῆς δυνάμεως ἐνδεὴς ὑπόθεσις, ἐφ' ἧς ὁ κ. Νικοκλῆς ζητεῖ νὰ στηριχθῇ». Διατριβ. Φαλμερ. Das Albanesische Element κτλ. σελ. 44.

Ἐπανόρθωσις τῆς περὶ Χαλκοκονδύλου γνώμης τοῦ Φαλμεραύερου.

§ 47. Ὁ Φαλμεραύερὸς ἐν σελ. 12 τοῦ πρώτου μέρους τῆς μνημονευθείσης ἀνωτέρω διατριβῆς αὐτοῦ ἐποίησε τὸν Χαλκοκονδύλῃν λέγοντα ὅτι αὐτοὺς Ἀλβανούς νομίζει ἀποίκους ἐξ Ἀλβησῆς ποτὲ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ εἰς

Ἡπειρον καὶ Ἰλλυρίαν διαβάνας (1). Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐσημείωσε τὰ χωρία τοῦ Χαλκοκονδύλου, ἐάν, ὡς ὑποτοπάζω, ἐν νοῇ τὰ δύο ἐνταῦθα ὑπ' ἐμοῦ παρατιθέμενα, τότε ὑπέπεσεν ἐξ ἀπροσεξίας εἰς δύο σφάλματα, τὸ μὲν ὅτι ἀπέδωκε τῷ Χαλκοκονδύλῳ γνώμην ἀλλοτριάν, τὸ δὲ ὅτι ἔγραψεν «ἐξ Ἀλβῆς», ἐν ᾧ ὁ Χαλκοκονδύλης λέγει «ἀπὸ Ἰαπυγίας» καὶ τοῦτο οὐχὶ ὡς γνώμην ἰδίαν, ἀλλ' «ὡς ἔτιοι φασι» (2). Ἰδίαν δὲ γνώμην ὁ Χαλκοκονδύλης ἐκφέρων ἐν τῷ δευτέρῳ χωρίῳ ἀποφάνεται τοὺς Ἀλβανούς Μακεδόνας· διότι κατ' αὐτὸν πρὸς οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ὁμοιάζουσιν οἱ Ἀλβανοί, εἰμὴ πρὸς τὸ τῶν Μακεδόνων. α' Ἀλβανού; γὰρ ἔγωγε μᾶλλον τε τοῖς Μακεδόσι προστίθεσθαι ἂν λέγοιμι ἢ ἄλλω τινὶ τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐθνῶν· οὐδενὶ γὰρ συμφέρονται ὅτι μὴ τῷ Μακεδόνων γένει». Χαλκοκ. βιβλ. ι', σελ. 532, ἔκδ. Βόννης.

Σχέσεις τῶν ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Εὐρώπῃ Ἀλβανῶν.

§ 48. Ἀλλὰ καίπερ ἀναιρουμένης τοῖς ἐν ἱστορικοῖς καὶ μάλιστα τοῖς μετὰ Χριστὸν χρόνοις μεταναστάσεως τῶν Ἀλβανῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅμως τὰ κοινὰ ἐθνικὰ καὶ τοπικὰ ὀνόματα, οἷα πρῶτον τὸ κοινὸν τῆς χώρας ὄνομα Ἀλβα

(1) «Eine Meinung über Albanesische Origines überhaupt auszusprechen, hat unter den vorgenannten Chalcocondylas allein versucht; aber auch er wusste nichts Besseres zu sagen, als dass er die Albanier für Colonisten halte, die einst von Alba in Italien nach Epirus und Illyrien herübergekommen seien». Διατρ. Φαλμ. Α'. μέρος σελ. 12.

(2) «Ἐἴτε μὲν οὖν ἀπὸ Ἰαπυγίας, ὡς ἔτιοι φασι, εἰς Ἐπίδαμνον διαβάαντες (οἱ Ἀλβανοί), ἐπὶ τὴν χώραν, ἣν ὑπηγάγοντο σφίσιν, ἄλλος ἄλλη ἀφικόντο, εἴτε αὐτοῦ περὶ Ἐπίδαμνον τὴν ἀρχὴν Ἰλλυριῶν ὁμοροι προϊόντες κατὰ βραχὺ κατέσχον τὴν πρὸς ἔω τῆς Ἐπιδάμνου χώραν, οὐκ ἔχω ὅπῃ συμβάλλωμαι ἀσφαλῶς.» Χαλκ. βιβλ. α', σελ. 26, ἔκδ. Βόννης.

νία καὶ ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Εὐρώπῃ, εἴτα ἐν μὲν τῇ κατὰ τὸν Καύκασον Ἀλβανία τὰ Κεραύνια ὄρη, ἢ Ἀλβάνη πόλις, ὁ ποταμὸς Ἀλβάνος καὶ οἱ Τοῦσκοι, ἐν δὲ τῇ κατὰ τὴν Ἡπειρον καὶ Ἰλλυρίαν Ἀλβανία τὰ Κεραύνια καὶ Ἀκροκεραύνια ὄρη, ἢ Ἀλβανόπολις, τὸ Ἀρβανὸν ὄρος καὶ οἱ Τόσκοι (1), τὸ τε κοινὸν ἀμφοτέροις τοῖς Ἀλβανοῖς κάλλος καὶ μέγεθος καὶ ὁ φιλοπόλεμος ἀμφοτέρων χαρακτήρ ὑποδεικνύουσιν ὅτι πρόπαλαι πρὸ τῆς ἱστορίας ὑπῆρξαν σχέσεις καὶ παναρχαία συγγένεια τῶν δύο ὁμωνύμων φύλων, τῶν ἐν Ἡπειρῷ καὶ Ἰλλυρίᾳ Ἀλβανῶν ἢ Ἀρβανιτῶν ἢ Ἀρβέρων (2) πρὸς τοὺς ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανούς (3) καὶ τοὺς Ἀρβίτας τοῦ Στράβωνος (4) ἐν Ἰνδρωσίᾳ.

(1) Τόσκοι, τὸ ἕτερον τῶν τὴν νῦν Ἀλβανίαν οἰκούντων δύο μεγάλων φύλων.

(2) Ἀρβέρ καθόλου μὲν λέγεται ὁ κάτοικος τῆς Ἀλβανίας ὁ Ἀλβανός, ὑπὸ δὲ τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἰταλίᾳ Ἀλβανῶν καὶ ἐν τῇ λαπικῇ διαλέκτῳ καλεῖται Ἀλβερέσς, ὑπὸ δὲ τῶν Τόσκων ὀνομάζεται Ἀρβερ ὁ κάτοικος τῆς ὀπισθεν τοῦ Αὐλῶνος κειμένης ὄρεινῆς χώρας, ἣτις λέγεται Ἀρβερί. Ἀλλὰ καὶ ἑαυτοὺς οἱ ἐν Ἑλλάδι ἐπωκισμένοι Ἀλβανοὶ καλοῦσιν ὁμοίως Ἀλβερέσς καὶ Ἀλβερὶ τὴν Ἀλβανίαν, ἀγνοοῦντες τὸ Σκυπετάρ καὶ Σκυπερὶ τῶν ἐν τῇ νῦν Ἀλβανίᾳ οἰκούντων. Ἴδε Ἀνα Ἀλβαν. μελ. μέρος Α', κεφ. δ', σελ. 230.

(3) α' Ἀλβανοὶ δὲ ποιμενικώτεροι καὶ τοῦ νομαδικοῦ γένους ἐγγυτέρω, πλὴν ἀλλ' οὐκ ἄγριοι· ταύτῃ δὲ καὶ πολεμικοὶ μετρίως. Οἰκοῦσι δὲ μεταξὺ τῶν Ἰβήρων καὶ τῆς Κασπίας θαλάττης, πρὸς ἔω μὲν ἀπτόμενοι τῆς θαλάττης, πρὸς δύσιν δὲ ὁμοροῦντες τοῖς Ἰβήρσι· τῶν δὲ λοιπῶν πλευρῶν τὸ μὲν βόρειον φρουρεῖται τοῖς Καυκασίοις ὄρεσι (ταῦτα γὰρ ὑπέρκειται τῶν πεδίων, καλεῖται δὲ τὰ πρὸς τῇ θαλάττῃ μάλιστα Κεραύνια), τὸ δὲ νότιον ποιεῖ ἡ Ἀρμενία παρήκουσα κτλ.» Στράβ. 11, 4.

(4) «Οἰκοῦσι δὲ Ἀρβίτες πρῶτον, ὁμώνυμοι τῷ ποταμῷ Ἀρβεί τῷ ὀρίζοντι αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἐξῆς Ὠρειτῶν . . . Ἰνδῶν δ' ἐστὶ μερίς καὶ αὕτη.» Στράβ. 15, 2. «Ἐν-

§ 49. Ἀλβανία ἡ ἐν Καυκάσῳ καὶ τῇ πρὸς ἄρκτον παραλία τῆς Κασπίας θαλάσσης, χώρα ἀρχαία, εἰς ἄκρον εὐφορος καὶ πλουσία ὑπέκειτο ἄλλοτε ἄλλοις ἦν μὲν ἐπαρχία κατ' ὄνομα πάλαι τῶν Περσῶν, εἶτα τῶν Πάρθων, ἔπειτα τῶν Ῥωμαίων, εἶτα τῶν Ἀρμενίων καὶ πάλιν τῶν Περσῶν, ἀποτελεῖ δὲ τὰ νῦν τρεῖς νομοὺς ἢ ἐπαρχίας μεγάλας τῆς Ῥωσσίας, τὰς καλουμένας Χιρβάνην (Schirwan), Λεσγιστάνην (Lesghistan), Δαγεστάνην (Daghestan) καὶ ὑπαγομένας ὑπὸ τὸ κυβερνεῖον τῆς Τιφλίδος (1). Γεωγραφεῖ δὲ τὴν ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανίαν ὁ Στράβων (2). «Ἔστι δὲ ὄρος τοῦτο (ὁ Καύκασος) ὑπερκειμένον τοῦ πελάγους ἑκατέρου, τοῦ τε Ποντικοῦ καὶ τοῦ Κασπίου, διατειχίζον τὸν ἰσθμὸν, τὸν διείργοντα αὐτά. Ἀφορίζει δὲ πρὸς νότον μὲν τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν Ἰβηρίαν, πρὸς ἄρκτον δὲ τὰ τῶν Σαρματῶν πεδία» (3). Καὶ κατωτέρω· «Τὰ μὲν οὖν ὑψηλότατα τοῦ ὄντως Καυκάσου τὰ νοτιώτατά ἐστι, τὰ πρὸς Ἀλβανίαν» (4). Ὁ δὲ Πτολεμαῖος ὀρίζει αὐτὴν ὧδε· «Ἡ Ἀλβανία περιορίζεται ἀπὸ μὲν ἄρκτων τῶ ἐκτεθειμένῳ μέρει τῆς Σαρματίας ἀπὸ δὲ δυσμῶν Ἰβηρίας... ἀπὸ δὲ μεσημβρίας Ἀρμενίας τῆς μεγάλης μέρει... ἀπὸ δὲ ἀνατολῶν τῶ ἐντεῦθεν μέχρι Σοάνα τοῦ ποταμοῦ τῆς Ἰρκανίας θαλάσσης μέρει» (5). Καὶ τὰ Κεραύνια δὲ ὄρη τῆς κατὰ τὸν Καύκασον ἐν Ἀσίᾳ Ἀλβανίας ὁ αὐτὸς Στράβων περιγράφει λέγων. «Τῶν δὲ λοιπῶν πλευρῶν τὸ μὲν βόρειον φρουρεῖται τοῖς Καυκασίοις ὄρεσι· ταῦτα γὰρ ὑπέρεχεται τῶν πεδίων, καλεῖται δὲ τὰ πρὸς τὴν θαλάττη μάλιστα Κεραύνια» (6) καὶ κατωτέρω «ἐν ταῖς ὑπωρείαις ταῖς πρὸς ἄρκτον τῶν Καυκασίων ὄρων, ἃ καλεῖται

Κεραύνια» (1). Ὁ δὲ Πτολεμαῖος μνημονεύει Ἀλβάρης πόλεως (2) καὶ ποταμοῦ Ἀλβάνου (3) καὶ Τούσκων (4) ἐν Καυκάσῳ. Τῆς δ' ἐν Εὐρώπῃ Ἀλβανίας τὰ Κεραύνια (5) καὶ Ἀχροκεραύνια (6) ἀναφέρει ὁ Στράβων καὶ Ἀγαθήμερος, ὁ δὲ Πτολεμαῖος καὶ ἔθνος Ἀλβανῶν, (7) κατὰ τὸ μεθόριον τῆς Ἠπείρου καὶ Ἰλλυρίας καὶ Ἀλβανόπολιν (8), Ἀλβανὸν δὲ καὶ Ἀρ-

(1) Αὐτ. 11, 5, 1.

(2) «Ἀλβάρια πόλις· Ἀλβάνου ποταμοῦ ἐκβολαί». Πτολ. 5, 12.

(3) Μεταξὺ δὲ τοῦ εἰρημένου ποταμοῦ (Κύρου) καὶ τοῦ Ἀλβάνου ποταμοῦ, ὅς καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ Καυκάσου ῥεῖ.» Πτολ. αὐτόθι. Καὶ «Μεταξὺ δὲ τοῦ Ἀλβάνου καὶ τοῦ Καισίου ποταμοῦ.» Αὐτόθι.

(4) «Μεταξὺ δὲ τοῦ Καυκάσου ὄρους καὶ τῶν Κεραυνίων, Τοῦ σ κ ο ι καὶ Δίδουροι.» Πτολ. 5, 9. Τοὺς Τούσκους τούτους Δόσκους καλεῖ ὁ Στράβων· «Τῶν Μαιωτῶν δ' εἰσὶν . . . Δόσκοι, ἄλλοι πλείους.» Στρβ. 11, 2, 11. Πιθανῶς δ' εἰσὶν οἱ ἐν Ἀσίᾳ Τούσκοι τοῦ Πτολεμαίου καὶ οἱ Δόσκοι τοῦ Στράβωνος τὸ καὶ σήμερον ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ οἰκοῦν ἔθνος οἱ Tuschen, ὡς τινες νομίζουσι, κατ' ἄλλους δ' οἱ Τόχαροι. Ἰδ. σημ. 1 τῆς σελ. 83.

(5) «Καὶ τὰ Κεραύνια ὄρη, ἡ ἀρχὴ τοῦ στόματος τοῦ Ἰονίου κόλπου.» Στρβ. 7, 5, 9. «Ὁ δὲ εἰς τὴν περαίαν ἐκ τοῦ Βρεντεσίου πλοῦς ἐστίν, ὁ μὲν ἐπὶ τὰ Κεραύνια, καὶ τὴν ἐξῆς παραλίαν τῆς τε Ἠπείρου καὶ τῆς Ἑλλάδος κτλ.» Στρβ. 6, 3, 8.

(6) «Ἡ δὲ ἀνατολικωτέρα κορυφὴ (τῆς Ἰταλίας), ἡ ἄκρα ἐστίν Ἰαπυγία, ἀπέναντι κειμένη πρὸς δυσμὰς τῶν Ἀχροκεραυνίων ὄρων καὶ Χαόνων.» Στρβ. Χρηστομ. βιβλ. β'. «Καὶ τῆς Ἠπείρου τὰ Ἀχροκεραύνια.» Ἀγαθημ. γεωγρφ. Β', β'.

(7) «Πόλεις δὲ εἰσὶν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ μεσόγειοι αἶδε. Ταυλαντίων Ἀρνισσα, . . . Ἀλβανῶν Ἀλβανόπολις.» Πτολ. 3, 13.

(8) «Πόλεις δὲ εἰσὶν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ μεσόγειοι αἶδε· Ἀρνισσα, Ἐλυμα, Ἀμαντία, Ἀλβανόπολις.» Πτολ. αὐτόθι.

θα τιμᾶται Ἀρβιος Ζεὺς.» Στέφ. Βυζ. ἐν λ. Ἀρβιος.

(1) Ἰδε καὶ σημ. α. τῆς § 22.

(2) Ἀπὸ κεφ. 4 τοῦ 11 βιβλίου. κ. ε.

(3) Στρβ. 11, 2, 15.

(4) Αὐτ. 15, 5, 7.

(5) Βιβλ. 5, κεφ. 11.

(6) Στρβ. 11, 4, 1.

βαρὸν ὄρος καὶ Ἄλβιον καὶ οὗτος καὶ ἄλλοι (1).

§. 50. Τὸ δὲ κάλλος καὶ μέγεθος καὶ τὸν πολεμικὸν καὶ ἀρειμάνιον χαρακτῆρα τῶν μὲν ἐν Καυκάσῳ Ἄλβανῶν περιγράφει αὐτόθι ὁ Στράβων (2) καὶ Διονύσιος ὁ περιηγητῆς (3), τῶν δὲ ἐν τῇ νῦν Ἄλβανίᾳ Ἄλβανῶν τῶν ἐν Εὐρώπῃ τὰ αὐτὰ προτε-

(1) «Τῷ δὲ γε Εὐσταθίῳ τῷ Καμύτζῃ τὰς περὶ τὸ Ἄρβαρον ἀνετεθείκει κλεισούρας.» Ἄννα Κομν. σελ. 309 ἔκδ. Βενετίας. «Διὰ τοῦ Ἄλβαροῦ ὄρους μέχρι τῶν Βεβίων ὄρέων καὶ τοῦ ὄριου τῆς κάτω Παννονίας.» Πτολ. 2, 15. «Τὸ δ' ἐν τοῖς Ἰάποσιν ὑψηλὸν ὄρος λέγεται Ἄλβιον. Ἐντεῦθεν δ' ἐξαίρεται τὰ ὄρη πάλιν ἐν τοῖς Ἰάποσι καὶ καλεῖται Ἄλβια.» Στρβ. 4, 5, 2. Ἔστι δ' Ἄλβανὸν ὄρος καὶ ἐν Ἰταλίᾳ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ῥώμης τὸ ἐφ' οὗ ἔκειτο ἡ Ἄλβα (Alba Longa). «Καὶ τοῦ του δὲ τελευτήσαντος καὶ τοῦ πατρὸς, (φασί) τὸν Ἀσκάνιον Ἄλβαν κτίσαι ἐν τῷ Ἄλβανῶ ὄρει, διέχοντι τῆς Ῥώμης τοσοῦτον ὅσον καὶ ἡ Ἀρδέα (στάδιοι δ' εἰσὶν ἀπὸ τῆς Ἀρδέας εἰς τὴν Ῥώμην ἑκατὸν ἑξήκοντα).» Στρβ. 5, 3, 2. «Novam urbem (Ascanius) aliam (urbem) sub Albanda n o monte condidit, quae ab situ portectae in dorso urbis Longa Alba appellata.» Liv. 1, 3.

(2) «Καὶ οἱ ἄνθρωποι (οἱ ἐν Καυκάσῳ Ἄλβανοί) κάλλει καὶ μεγέθει διαφέροντες... ὅμως δὲ καὶ πεζοὶ καὶ ἀφ' ἵππων ἀγωνίζονται φίλοι τε καὶ κατάφρακτοι... ὀπλιζοῦσι γὰρ καὶ ἐξ μυριάδας πεζῶν, ἵππεας δὲ μυρίους καὶ δισχιλίους, ὅσοις πρὸς Πομπήιον διεκινδύνευσαν... ἀκοντισταὶ δὲ εἰσι καὶ τοξόται, θώρακας ἔχοντες καὶ θυρεοὺς, περίκρανα δὲ θήρεια.» Στρβ. 11, 4, 4.

(3) «Ἄλβαροι τ' ἐπὶ τοῖσιν ἀρήϊοι.» Διον. οἰκουμ. περιηγ. στίχ. 731. «Ἐπὶ τούτοις δὲ (τοῖς Κασπίοις) πλησίον οἱ πολεμικώτατοι Ἄλβαροι.» Ἄνω νύμ. παραφρ. εἰς Διον. περιηγ. αὐτόθι. «Ἐκεῖ δὲ καὶ τὸ ἔθνος οἱ Ἄλβαροι, ποιμενικοὶ καὶ μετρίως πολεμικοὶ, μεταξὺ Ἰσθῆρων καὶ Κασπίας.» Εὐστάθιος αὐτόθι κατὰ Στράβ. ἐν βιβλ. 11, 4, 2—4.

ρήματα περιέγραψαν πολλοὶ τῶν νεωτέρων, παρατίθημι δ' ἐνταῦθα περικοπὰς ἐκ τῆς Δώρας Ἰστριάδος. «Οἱ Ἄλβανοί διατηροῦσι τὴν πατρογονικὴν ἀνδρίαν· διότι εἰσέτι θεωροῦνται ὡς οἱ ἄριστοι στρατιῶται τῆς Ἀνατολῆς. Ἄλλ' αἱ θρησκευτικαὶ ἔριδες παραλύουσιν ἀθλίως τὰς δυνάμεις αὐτῶν, ἐπαπειλοῦσι δὲ καὶ τὴν ἐξώλειαν τοῦ περιφήμου τούτου λαοῦ. Ὡς ἐν Βόσνα οὕτω καὶ ἐν Ἄλβανίᾳ, συνυπάρχουσι τρία θρησκευτά, τὸ μωαμεθανικὸν καὶ τὸ χριστιανικὸν, διαιρούμενον εἰς ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν ἐκκλησίαν. Οἱ Ῥωμαῖοι μοναχοί, οἵτινες ὑπέβαλον τοὺς κατοίκους τῆς Βόσνας ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν, ἐμβάλλουσι σήμερον εἰς τὸν ἐσχατὸν κίνδυνον καὶ τοὺς Ἄλβανούς. Συντείνει δὲ μάλιστα εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἔριδος ἡ χώρα, ἥτις διαιρεῖται εἰς τέσσαρας φυλάς λαλοῦσας διαφόρους διαλέκτους. Οἱ Σκορδίσκοι (Γκέγκιδες), οἱ Ταυλάντιοι (Γόσκοι), οἱ Χάονες (Τσάμιδες) καὶ οἱ Ἰάπυγες (Λιάπιδες) ἔχουσιν ἰδιαίτερα ἔθιμα, ἡ δὲ κατάστασις τῶν γυναικῶν διαφέρει ὡς καὶ τὸ ἐνδύμα αὐτῶν κατὰ τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἄλβανίας» (1).

§. 51. Ἡ δὲ Τοξαρία (Τοσκαρία) κατοικουμένη ὑπὸ ὀρθοδόξων χριστιανῶν καὶ κακοδόξων (αἵρετικῶν) Μουσουλμάνων, ἀπεχθανομένων τοὺς Τούρκους, ἔχει λαὸν ἥττον τραχὺν τῶν Σκορδίσκων. Ἐξέχει δ' αὐτὸς πάντων τῶν ἄλλων τῆς Ἄλβανίας, περιεχούσης θαυμασίους τύπους. Οἱ Ταυλάντιοι (Γόσκοι) ἔχουσιν ὀφθαλμοὺς κυανοῦς σπινθηροβόλους ὡς ἐκ τῆς εὐφυίας, ῥίνα ῥωμαϊκὴν, τράχηλον λεπτὸν καὶ πρόσωπον ἀνθηρόν. Οἱ εὐγλωττοὶ οὗτοι καὶ εὐεεῖς βοσκοὶ ἀποτελοῦσι καταπληκτικὴν ἀντιπαράθεσιν πρὸς τοὺς σκυθροπούς καὶ πολυσάρκους γεωργοὺς τῆς Μορδιτίας (Μυριδιτίας). Ἀγγίνοες. πανοῦργοι καὶ ὑπερόπται φέρουσι μετ' ἐπιτηδεύσεως ἐνδύμα, ὁμοιάζον πρὸς τὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Πύρρου· καθότι διετήρησαν τὴν χλαμύδα, τὸν χιτῶνα, τὴν ζώνην καὶ τὸν κόθορνον. Αἱ κοσμοῦσαι τοὺς γυναικωνίτας ὀθωμανίδες τῆς

(1) Δώρα Ἰστριάς περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ γυναικῶν, τόμ. α', βιβλ. δ', σελ. 209 τῆς ἑλλ. μεταφράσεως.

χώρας ταύτης ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς παράδειγμα εἰς τοὺς Φειδίας καὶ Πραξιτέλεις. Δὲν ἔμαθον ἐκ τοῦ μωαμεθανισμοῦ τὴν χαμερπῆ ὑποταγὴν ὡς αἱ Περσίδες καὶ αἱ Τούρκισσαι. Οἱ μωαμεθανοὶ Ἀλβανοὶ ἔχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μίαν μόνην γυναῖκα· αὕτη δὲ μὴδὲ κεκαλυμμένη μὴδὲ κατάκλειστος μετέχει πάντων τῶν ἔργων τοῦ ἐξωτερικοῦ βίου, ἐνίοτε μετ' ἰδιαζούσης ἐνεργείας (1).

§. 52. Ἐχοντες τάσιν πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν κτηνοτροφίαν ἐνταυτῷ οἱ Χάονες (Μωαμεθανοὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σουννίται) ἐφαίνοντο λίαν ἐπιδεκτικοὶ πολιτισμοῦ. Ἐθαυμάζετο ἐν ταῖς θελκτικαῖς ταύταις πεδιάσι τῆς Χχονίας (Τσαμουριάς) ἡ καλλονὴ τῶν μελανομάτων ἐκείνων παρθένων, ὧν ἡ μεγαλοπρεπὴς καστανόχρους κόμη ἔπιπτε μέχρι τῆς πτέρνης. Πόσον σήμερον πάντα ταῦτα φαίνονται ἡλλοιωμένα! Θλίβεται ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου, βλέπωντος τὴν παροῦσαν οἰκτρὰν κατάστασιν τῶν κατοίκων τοῦ τόπου τούτου ὡς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ τῶν αὐτοῦ διαδόχων. Οἱ λαμπροὶ ἐκεῖνοι πολεμισταί, οἱ φέροντες κατάχρυσα τὰ ὄπλα ἔκλιναν ὡς οἱ Ταυλάντιοι (Τόσκοι) τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τὸν ζυγόν. Αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἔχουσαι τόσον λεπτοὺς πόδας, ἀνάστημα ἐλαφρόν, ἦθος χαρίεν καὶ ὀφθαλμοὺς γοητευτικούς, μαραίνονται ἐν τῇ δυστυχίᾳ, ἀνάγκης δὲ τυχοῦσης, κινῶσι καὶ τὸ ἄροτρον, ὡς διαρπαγέντων τῶν βοῶν ὑπὸ τῶν πασάδων! (2).

§. 53. Ὁμοίως περιγράφει διὰ βραχέων τοὺς Ἀλβανούς καὶ ὁ Γάλλος Πηχανέλης. Καὶ ὑπὸ τὴν ἐθνογραφικὴν δὲ σημασίαν τὸ ὄνομα τῆς Ἀλβανίας ἔχει φυσικὴν τινα ἔννοιαν. Βῦρῳστοι, ῥωμαλέοι, μελανῶποι, φλογερὸν ἔχοντες τὸ βλέμμα καὶ θηριώδεις τὰς κλίσεις οἱ κάτοικοι αὐτῆς ὀφείλουσι τὰς ιδιότητας ταύτας εἰς τὸ τραχὺ καὶ πετρῶδες τῆς ἰδίας πατρίδος. Τὸ κάλλος αὐτῶν, ἀρρενωπὸν οὐ μόνον παρὰ τοῖς ἀνδράσιν ἀλλὰ καὶ παρὰ τῷ ἑτέρῳ τῶν φύλων, εἶναι ἐξάκουστον ἀνά πᾶσαν τὴν Ἀνατολήν. Ἀλλὰ καὶ ἡ πατροπαράδοτος αὐτῶν

ἀνδρία διετηρήθη ἀείποτε ἀκμαία· αὐτοὶ ἠνδραγάθησαν καὶ ὑπὸ τὸν Πύρρον καὶ τὸν Σκενδέρβειν, καὶ αὐτοὶ, πλανηθέντες ὑπὸ ξένην σημαίαν, ὑπῆρξαν ἡ ἀληθῆς δύναμις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων.» (1)

§. 54. «Πανταχοῦ, καὶ ἐν ἐκάστῳ σχεδὸν χωρίῳ, ὑπάρχουσι τρεῖς τάξεις διακεκριμέναι, μὴδέποτε συμμαχοῦσαι· εἰσὶ δὲ ἡ τῶν στρατιωτικῶν, τουτέστιν ἡ τῶν εὐγενῶν, ἡ τῶν ἐργατῶν καὶ ἡ τῶν χωρικῶν. Ἐπειδὴ δὲ δουλικὸν θεωρεῖται τὸ ἐργάζεσθαι, μόνος ὁ πόλεμος παρέχει τιμὴν καὶ πλοῦτον. Ἐνεκα τούτου ἡ Ἀλβανία ἔδωκεν ἀνεκαθεν στρατιώτας τῷ Σουλτάνῳ, τῷ πασᾶ τῆς Αἰγύπτου καὶ ταῖς ἡγεμονίαις τῆς Ἀφρικῆς· ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ Εὐρώπη κατέφυγεν εἰς τὴν Ἀλβανίαν· διότι καὶ ὁ Πάπας καὶ ἡ Νεάπολις καὶ ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Γαλλία αὕτη ἐπὶ Ἐρρίκου τοῦ Δ' προσέλαβον Μιρδίτας. Οἱ ἄγριοι ἐκεῖνοι στρατιῶται, οὓς ἐστρατολόγει ἡ Ἐνετία κατὰ τὰς ἐν τῇ ἀνατολῇ κτήσεις αὐτῆς, καὶ μετεχειρίζετο εἰς ὑπεράσπισιν τούτων, ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ Ἀλβανοί. (2)

§. 55. Ἐπὶ τῶν ἀνδρείων Ἀλβανῶν στηριζόμενος ὁ δυνάστης τῆς νοτίου Ἀλβανίας Ἀριανίτης ὁ Κομνηνὸς περὶ τὸ 1440 μ. Χρ. ἀπέκρουσεν ἐπὶ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη τοὺς κρατίστους πορθητὰς Μουράτην τὸν Β' καὶ Μωαμέτην τὸν Β', καὶ κατέσφαξε τὸ ἄνθος τοῦ ὀσμηνικοῦ βασιλείου. Πασίγνωστος δ' ἐστὶν ὁ ἥρωες τῆς Ἀλβανίας, ὁ ἀήττητος ἡγεμὼν Γεώργιος Ἰωάννου Καστριώτης· ὁ ἐπιλεγόμενος Σκενδέρβεις καὶ αἱ νίκαι καὶ τὰ ἥρωϊκὰ αὐτοῦ κατορθώματα κατὰ τῶν αὐτῶν Σουλτάνων τῶν φοβερῶν τότε Τούρκων, καθ' ὧν διετήρησεν ἀπαραιμείωτον τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον ἔζη.

§. 56. Μέρος δὲ τῶν γενναίων αὐτοῦ μαχητῶν, τῶν Ἀλβανῶν τῆς Τοσκικῆς φυλῆς, ἀδούλωτοι αὐτοὶ τὸ φρόνημα, καταλιπόντες τὴν δουλωθεῖσαν πατρίδα μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, κατέφυγον οἱ μὲν εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ δὲ εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν. Ἐκ τούτων δὲ τῶν εὐσωμῶτων καὶ ῥωμα-

(1) Αὐτόθι σελ. 214.

(2) Αὐτόθι σελ. 229.

(1) Εἰσαγ. σελ. 12.

(2) Εἰσαγ. σελ. 17.

λέων Ἀλβανῶν κατάγονται οἱ ἀριστεῖς τῶν Ἰδραίων καὶ Σπετσιοτῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἐξελληνισθέντων ἐν Ἑλλάδι Ἀλβανῶν, οἵτινες συναγωνισθέντες μετὰ τῶν Ἑλλήνων κατέθεντο τὴν φαινήν κρηπίδα τῆς ἐλευθερίας καὶ αὐτονομίας ἐν Ἑλλάδι. Τίς ἀγνοεῖ τὸν ἀριστόνικον Ἀνδρ. Μιαούλην καὶ τὸν ἀριστόβουλον Λάζαρον Κουντουριώτην καὶ τὴν λοιπὴν χορείαν τῶν περικλεῶν ἐκείνων ἀνδρῶν τῆς Ἰδρας καὶ τῶν Σπετσῶν; Ἰδραῖος Ἀλβανὸς πλοίαρχος διοικητῆς εἴκοσι κανονιοφόρων διεβίβασε τὸν Γαριβάλδην ἐκ Σικελίας εἰς Καλαβρίαν τοσοῦτον ἐπιδεξίως καὶ ἀσφαλῶς. Ἀλβανοὶ δὲ οἱ τῆς Καλαβρίας καὶ Σικελίας, ὡσπερ ὠκύπτεροι ἄετοί τοῦ Πύρρου περιστοιχίσαντες τὸν ἐνδοξὸν στρατηγὸν Γαριβάλδην, ἀνέδειξαν αὐτὸν νικητὴν καὶ τροπαιοῦχον, ἐν ὀλίγαις ἡμέραις καθυποτάξαντες τὴν Σικελίαν καὶ τὴν Νεάπολιν. Ἰδραῖος Ἀλβανὸς πλοίαρχος διέσωσεν ἐπὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ αὐτοῦ ἰστιοφόρου πλοίου τὴν φρουρὰν τοῦ ῥωσικοῦ φρουρίου Σουκούμ Καλὲ ἐν τῷ Εὐξείνῳ, διαφυγὼν τὸν ἀγγλογαλλικὸν ἀτμοκίνητον στόλον ἐπὶ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου.

§. 57. Ἀλβανὸς ἦν τέλος καὶ ὁ ἐκ Τεπελενίου τῆς Ἠπείρου πολεμικώτατος ἄλλῃ πασῶς καὶ μεγάλα διέπραξεν ἔργα, ἀλλ' ἔργα ὠμότητος καὶ ἀπανθρωπίας, ἀπιστίας καὶ δολιότητος, ἔργα στυγερὰ καὶ αἰμοχαρῆ, οἷα διδάσκει τὸ Κεράκιον καὶ τὸ ἄγριον ἦθος τῶν Τούρκων· οὐχὶ δὲ τρισένδοξα κατορθώματα πειρωτισμοῦ καὶ ἀνδρείας ἀπαρμύλλου, οἷα κατώρθωσαν οἱ ἄνδρεῖοι ἀπόγονοι τοῦ Καστριώτου οἱ ἀθάνατοι Σουλῶται καὶ ὁ ἥρωας αὐτῶν ἀρχηγὸς ὁ ἀτρόμητος Μάρκος Βότζαρης, καὶ οἱ λοιποὶ ἥρωες Ἀλβανοὶ οἱ ἐμπρόθετοι ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης, καὶ συναναχρωννύμενοι μετὰ τοῦ εὐγενεστάτου ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος.

§. 58. Παραβάλλουσι δ' ἔτι τινὲς Γαβίους μὲν (1) καὶ Κερκέτας (2) καὶ Γέ-

τας (1) καὶ Γεγανίους (2) πρὸς τοὺς νῦν

σχύλος δὲ *Γαβίους* διὰ τοῦ γ ἐν λυομένῳ Προμηθεῖ·

Ἔπειτα δ' ἤξεις δῆμον ἐνδικιώτατον
βροτῶν ἀπάντων καὶ φιλοξενώτατον,
Γαβίους, ἐν' οὔτ' ἄροτρον οὔτε γατόμος
τέμνει δίκελλ' ἄρουραν, ἀλλ' αὐτοσπύροι
γύαι φέρουσι βίοτον ἄφθονον βροτοῖς. »

Γάβιοι δ' ἐκαλοῦντο καὶ οἱ κάτοικοι τῆς ἐν Ἰταλίᾳ πόλεως, ἣτις ἐλέγετο ὁμοίως *Γάβιοι*, καὶ ἦν πόλις τοῦ Λατίνων γένους, *Ἀλβανῶν* ἀπόκτισις, ἦτοι ἀποικία, ἐν ἣ οἱ περὶ Ῥέμον ἐπαιδεύθησαν. «*Γάβιοι*, πόλις Λατίνων, καὶ ἐθνικὸν, ὡς Διονύσιος ἐν τετάρτῳ Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας. » Στέφ. Βυζ. ἐν λ.

(2) Κερκέται, ἔθνος τῆς ἐν Ἀσίᾳ Σαρματίας, ὧν ἀπόγονοι νομίζονται οἱ νῦν Κιρκάσιοι, καλούμενοι *Tschkerkessen*. «*Βίβλα Κερκέτας καὶ Μόσχους καὶ Κόλχους...* καὶ ἄλλα μικρὰ ἔθνη τὰ περὶ τὸν Καύκασον. » Στραβ. 11, 2, 14. «*Παρά δὲ τὸν Πόντον Ἀχαιοὶ καὶ Κερκέται καὶ Ἠνίοχοι καὶ Σουαννόκολχοι ὑπὲρ δὲ τὴν Ἀλβανίαν Σαραναῖοι.* » Πτολ. 5, 9, 25.

(1) Θρακικὸν ἔθνος ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ Ἰστρου οἰκοῦν. «*Οἱ τοίνυν Ἑλληνες τοὺς Γέτας Θρακίας ὑπελάμβανον.* » ὄκουν δ' ἐφ' ἐκάτερα τοῦ Ἰστρου. » Στραβ. 7, 3, 2. «*παρὰ τῶν Γετῶν ὁμογλώττου τοῖς Θραξίν ἔθνοισ.* » Αὐτ. 7, 3, 10.

(2) *Γεγανία* ἐκαλεῖτο μία τῶν ἐξ ἐν Ἀλβῆ, ἐπιφανῆς ἄλβανικὴ γενεὰ, πολλοὺς παρασχούσα ἀπογόνους τῇ Ῥώμῃ, ἄνδρας ἐνδόξους καὶ τὴν πρώτην ἐστιάδα παρθένον *Roma interim crescit Albae ruinis. Principes Albanorum in patres legit: Tullios, Servilios, Quinctios, Geganiōs, Curiatios, Cloelios.* » Liv. 1, 30. «*Βουλῆς δὲ μετέχειν καὶ ἀρχὰς λαμβάνειν καὶ τοῖς πατρικίοις προσνεμηθῆναι τούσδε τοὺς οἴκους: Ἰουλίους, Σερουίλλους, Κοριατίους, Κοῦντιλίους, Κλοιλίους, Γεγανίους, Μετιλίους.* » Διον. Ἀλικ. 3, 29. «*Πρῶτον μὲν οὖν ὑπὸ Νομᾶ καθιερωθῆναι (ιερὰν παρθένον, Ἐστιάδα) λέγουσι Γεγανίαν καὶ Βερηνίαν.* » Πλούτ. ἐν Ἑ. Νομ. 10.

(1) Σκύθαι νομάδες, Θρακικὸν ἔθνος, οἱ τὰ βόρεια τῆς Εὐρώπης νεμόμενοι παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰστρου, γράφονται *Γάβιοι* καὶ *Ἀβιοι*, ὑπὸ τινῶν δὲ παρ' Ὀμήρῳ (Ἰλ. Ν, 6) *ἄβιοι*. Στέφ. Βυζ. ἐν λ. «*Ἀβιοι*» «*Αἰ-*

Γκέγκας, Τοχάρους δὲ (1) καὶ Τούσκους (2) πρὸς τοὺς νῦν Τόσκους, Ἰάπυγας δὲ (3) καὶ Ἰάποδας (4) πρὸς τοὺς νῦν Λιάπιδας, τοὺς δὲ Τσάμιδας πρὸς τὸν Θύαμιν (5), Ὀροίζη δὲ (6) καὶ Ὀροίσην (7) τὸν βασι-

(1) «Μάλιστα δὲ γνῶριμοὶ γεγόνασι τῶν νομάδων οἱ τοὺς Ἕλληνας ἀφελόμενοι τὴν Βακτριανήν, Ἄσιοι καὶ Πασιανοὶ καὶ Τόχαροι καὶ Σακάραιλοι, ὀρμηθέντες ἀπὸ τῆς περσίας τοῦ Ἰαξάρτου.» Στραβ. 11, 8, 2.

(2) Τοὺς ἐν Ἀσία Τούσκους ἴδε ἀνωτέρω § 49, σημ. 4. Ἦσαν δὲ Τοῦτκοι καὶ ἐν Ἰταλία. Οὕτω δ' ἐκκαλοῦντο παρὰ Ῥωμαίοις κατὰ μεταγενέστερον ὄνομα οἱ Τυρρηνοί. «Οἱ Τυρρηνοὶ τοίνυν παρὰ Ῥωμαίοις Ἐτροῦσκοὶ καὶ Τοῦσκοὶ προσαγορεύονται.» Στραβ. 5, 2, 2.

(3) Ἰάπυγες καὶ Ἰαπύγιοι ἐλέγοντο οὐ μόνον οἱ ἐν Ἰαπυγία τῆς κάτω Ἰταλίας, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῇ Ἰλλυρίδι, τῇ νῦν Ἀλβανία, κάτοικοι τῆς πάλαι πόλεως Ἰαπυγίας. «Ἰαπυγία, δύο πόλεις, μία ἐν τῇ Ἰταλία, καὶ ἑτέρα ἐν τῇ Ἰλλυρίδι, ὡς Ἐκαταῖος. Τὸ ἐθνικὸν, Ἰάπυξ καὶ Ἰαπύγιος καὶ Ἰαπυγία.» Στέφ. Βυζ. ἐν λ.

(4) «Ἐποπέπτωκε γὰρ ταῖς Ἀλπεσιν, αἱ διατείνουσι μέχρι τῶν Ἰαποδῶν, Κελτικῶν τε ἅμα καὶ Ἰλλυρικῶν ἔθνη.» Στραβ. 7, 5, 2. «Ἰδρυνταὶ γὰρ οἱ Ἰάποδες ἐπὶ τῷ Ἀλβίῳ ὄρει τελευταίῳ τῶν Ἀλπεων ὄντι ὑψηλῶ σφόδρα. Αὐτ. 7, 5, 4. «Ἰάποδες, ἔθνος Κελτικόν, πρὸς τῇ Ἰλλυρία.» Στέφ. Βυζ. ἐν λ. Ὁ δὲ Πτολεμαῖος (2, 16, 8) καλεῖ αὐτοὺς Ἰάπυδας. «Κατέχουσι δὲ τὴν ἐπαρχίαν ἐχόμενοι μὲν τῆς Ἰστρίας Ἰάπυδες.»

(5) Οἱ Τσάμιδες νομίζονται λαβόντες τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ Ἠπειρῷ ποταμοῦ τῆς Θεσπρωτίας Θυάμιδος, τανῦν Καλαμά, παρ' ὃν οἰκοῦσιν, οἷον Θυαμίται. Ἦν δὲ καὶ «Θυάμις, κώμη ὑπὸ Σεμιράμιδος κτισθεῖσα, παρὰ τὴν Ἀραχωσίαν. Τὸ ἐθνικόν, Θυαμίται.» Στέφ. Βυζ. ἐν λ.

(6) «Ὀροίζης δ' ὁ τῶν Ἀλβανῶν βασιλεὺς, καὶ Ἀρτώκης ὁ τῶν Ἰβήρων, ἐπτά μυρίασιν ἐλόχων ἀμφὶ τὸν Κύρνον ποταμόν· ὃς δωδέκα στόμασι πλωτοῖς εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν ἐρεύγεται, πολλῶν ἐς

λέα τῶν ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανῶν πρὸς Ὀροῖδον (1) τὸν βασιλέα τῶν ἐν Ἠπειρῷ

αὐτὸν ἐμβαλόντων ποταμῶν, καὶ μεγίστου πάντων Ἀράξου.» Ἀππ. Μιθριδ. 103. «Παρεφέρετο δὲ καὶ πίναξ ἐγγεγραμμένων τῶνδε. . . βασιλεῖς ἐνικήθησαν Τιγράνης ὁ Ἀρμένιος, Ἀρτώκης Ἰβήρ, Ὀροίζης Ἀλβανός.» Αὐτόθι.

(7) Τῷ δ' ἐπιγιγνομένῳ ἔτει (689 ἄ. κτ. Ῥ.) . . . ἐπολέμησε μὲν καὶ τοῖς Ἀλβανοῖς, ἐπολέμησε δὲ τοῖς Ἰβήρσιν.» Δίων Κάσσιος βιβλ. 37 ἐν ἀρχῇ. «Ὀροίσης γὰρ Ἀλβανῶν τῶν ὑπὲρ τοῦ Κύρνου οἰκούντων βασιλεὺς, τὸ μὲν τι καὶ τῷ Τιγράνῳ τῷ νεωτέρῳ, φίλῳ οἱ ὄντι, χάρισσασθαι βουληθεῖς, τὸ δὲ δὴ πλεῖστον, θείσας μὴ καὶ ἐς τὴν Ἀλβανίδα οἱ Ῥωμαῖοι ἐσβάλωσι· καὶ νομίσας ὅτι, ἂν ἐν τῷ χειμῶνι ἀδοκῆτοις σφίσι καὶ μὴ καθ' ἐν στρατοπεδευομένοις προσπέση, πάντως τι ἐξεργάσεται. ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτοὺς παρ' αὐτὰ τὰ Κρόνια.» Αὐτόθι βιβλ. 36, κεφ. 37. «Καὶ σφίσι διαβέβηκόσιν ἤδη τὸν ποταμὸν ὁ Ὀροίσης προσιῶν ἠγγέλθη· ὁ οὖν Πομπήιος. . . ὥστε τὸν Ὀροίσην μὴ πρότερον μαθεῖν αὐτοὺς παρόντας, πρὶν ἐν χερσὶ γενέσθαι.» Αὐτ. 37, 4. «Πράξας δὲ ταῦθ' ὁ Πομπήιος, καὶ τὴν χώραν ἐπιδραμῶν, τοῖς τε Ἀλβανοῖς εἰρήνην ἔδωκε καὶ ἄλλοις τισὶ τῶν παρὰ τὸν Καύκασον, μέχρι τῆς Κασπίας θαλάσσης (εἰς ἣν ἀπὸ τοῦ Πόντου τὸ ὄρος ἀρξάμενον τελευταῖον) κατοικούντων, ἐπικηρυκευσαμένοις ἐσπέισατο.» Αὐτ. 37, 5.

(1) «Μολοσσούς δὲ ἤγε καὶ Ἀτιντᾶνας Σαβύλινθος ἐπίτροπος ὢν Θαρύπου τοῦ βασιλέως, ἔτι παιδὸς ὄντος, καὶ Παραναίου Ὀροῖδος βασιλεὺς ὢν. Ὀρέτται δὲ χίλιοι, ὧν ἐβασίλευεν Ἀντίοχος, μετὰ Παραναίων ξυνεστρατεύοντο Ὀροῖδῳ, Ἀντιόχου ἐπιτρέψαντος.» Θουκυδ. 2, 80. «Παραναῖοι, ἔθνος Θεσπρωτικόν. Ῥιανὸς ἐν δ' Θεσσαλικῶν «Σὺν δὲ Παραναίοις καὶ ἀμύμονας Ὀμφαλιῆας». Καλοῦνται δὲ ἀπὸ τοῦ παρὰ τὸν Αὔρον ποταμὸν ὠκίσθαι», καθάπερ καὶ Παραχελωῖται καὶ Παρασώπιοι.» Στέφ. Βυζ. ἐν λ. «Μολοσσίας τὴν περὶ τὸν Αὔρον χώραν κατέσχον, ὅθεν ὠνομάσθησαν Παραναῖοι.» Πλουτ. Ἠθικ. σελ. 293 Τοποθετεῖ

Παραυαίων, καὶ Ἄρβωνα ἢ Ἀρβῶνα (1), ἐξ οὗ τινες τοὺς Ἀρβανίτας παράγουσιν, ἔτι δὲ καὶ Ἄρβαν (2) πρὸς τὴν ἐν τῷ Ἀλβανῶ ὄρει Ἄλβαν (3), ἐξ ἧς οἱ Ἀλβανοὶ πατέρες οἱ τῶν Λατίνων καὶ Ῥωμαίων πρόγονοι (4). Ἐκ δὲ τῆς ὁμωνυμίας Ἄλβας μὲν πρὸς Ἄρβωνα καὶ Ἄρβαν, Ἀλβανῶν δὲ καὶ Τούσκων τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πρὸς Ἀλ-

δὲ τοὺς Παραυαίους ὁ Μύλλερος (περὶ Μακεδ. σελ. 13) παρὰ τὴν ἄνω χώραν τοῦ Ἄώου εἶτε Δίαντος κατὰ τὸ νῦν Ζαγόρι.

(1) Ἄρβων ἢ Ἀρβῶν ἦν Ἰλλυρίας πόλις, ἧς ὁ κάτοικος Ἀρβώνιος καὶ Ἀρβωνίτης. α' Ἀρβῶν, πόλις Ἰλλυρίας. Πολύβιος δευτέρα. Το ἐθνικὸν, Ἀρβώνιος καὶ Ἀρβωνίτης. Στέφ. Βυζ. ἐν λ. Ὁ δὲ Πολύβιος ὁ ἐνταῦθα μνημονευόμενος λέγει· «Τῶν δὲ πολιορκούντων τὴν Ἰσσαν, οἱ μὲν ἐν τῇ Φάρῳ διὰ τὸν Δημήτριον ἀβλαβεῖς ἔμειναν· οἱ δὲ ἄλλοι πάντες ἔφυγον εἰς τὸν Ἀρβῶνα σκεδασθέντες.» Πολυβ. 2, 11.

(2) Ἄρβα δ' ἐκαλεῖτο μία τῶν δύο πόλεων τῶν ἐν Σκαρδῶνα τῇ πρὸ τῆς Λιβουρνίας νήσῳ. «Νῆσοι δὲ παράκεινται τῇ μὲν Λιβουρνίᾳ Ἄψορρος, ἐν ἧ πόλεις δύο Κρέψα, Ἄψορρος, καὶ Κουρίκτα, ἐν ἧ πόλεις δύο Φουλφίνιον, Κούρικον, καὶ Σκαρδῶνα νήσος, ἐν ἧ πόλεις δύο Ἄρβα, Κόλ λεντον. Τῇ δὲ Δαλματία νῆσοι παράκεινται Ἰσσα καὶ πόλις Τραγούριον καὶ πόλις, Φαρία καὶ πόλις, Κόρκουρα ἢ μέλαινα, Μελίτη νήσος.» Πτολ. 2, 16. Τὴν Ἄρβαν ταύτην καὶ Πλίνιος *Arbam* καλεῖ (lib. III, cap. XXI), καὶ τανῦν *Arbe* λέγεται.

(3) Ἴδε τὴν 1 σημ. τῆς σελ. 80.

(4) «unde genus Latinum *Albanique Patres* atque altae moenia *Romae*». Virgil. *Aen.* 1, 6. «ὅθεν τὸ γένος τῶν Λατίνων καὶ οἱ Ἀλβανοὶ πατέρες καὶ τῆς ὑψηλῆς Ῥώμης τὰ τεῖχη». Ἐντεῦθεν οἱ Ἀλβανοὶ οὗτοι ὁμόγλωσσοι ἦσαν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους κατὰ Στράβωνα 5, 3, 4· α' Ἀλβανοὶ δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ὠμονόουν τοῖς Ῥωμαίοις ὁμόγλωττοί τε ὄντες καὶ Λατίνοι, βασιλευόμενοι δ' ἐκάτεροι χωρὶς ἐτύγχανον· οὐδὲν δ' ἤττον ἐπιγαμίαι τε ἦσαν πρὸς ἀλλήλους καὶ ἱερά κοινὰ τὰ ἐν Ἀλβᾷ καὶ ἄλλα δίκαια πολιτικά· ὕστερον δὲ πο-

βανούς καὶ Τόσκους τοὺς ἐν τῇ Ἠπειρῷ καὶ Ἰλλυρίᾳ, προῆλθεν ἡ γνώμη τινῶν ὅτι οἱ νῦν Ἀλβανοὶ ὀρμηθέντες ποτὲ ἐξ Ἀλβης τῆς ἐν Ἰταλίᾳ διὰ τῆς Ἰαπυγίας (1) διέβησαν εἰς Ἐπίδαμνον, τὸ νῦν Δυρράχιον, καὶ ἐντεῦθεν διεσπάρησαν εἰς ἦν καὶ τανῦν οἰκοῦσιν Ἠπειρον καὶ Ἰλλυρίαν.

§. 59. Ἐπιρρωννύει δὲ τὴν συγγένειαν τῶν ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανῶν καὶ ἡ τούτων ἐξ Ἑλλήνων καταγωγή. Κατ' ἀρχαίας παραδόσεις καὶ ὑπομνήματα οἱ συγγραφεῖς παραδιδόασιν ὅτι οἱ ἐν Καυκάσῳ πάλαι Ἀλβανοὶ κατήγοντο ἐκ Θεσσαλῶν τῶν μετὰ Ἰάσονος στρατευσάντων ἐπὶ τοὺς Κόλχους, καὶ τὴν Ἰβηρίαν καὶ Ἀλβανίαν ἐπελθόντων μέχρι Κασπίας (2). Ὅτι δ' αἱ παραδόσεις αὗται ἦσαν πάνυ ἀρχαῖαι, καὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, εἰ πιστευτός ἐστίν Ἰουστίνος, βεβαίως ἀρχαιότεραι, μαρτυροῦσι τὰ ὑπὸ Στράβωνος ἀναφερόμενα ὑπομνήματα (3). Διὰ ταῦτα καθ' ὅλην σχε-

λέμου συστάντος ἡ μὲν Ἀλβα κατεσκάφη πλὴν τοῦ ἱεροῦ, οἱ δ' Ἀλβανοὶ πολῖται Ῥωμαίων ἐκρίθησαν.»

(1) «Ἐπεληλυθόσι δ' ἡμῖν τὰ περὶ τὴν ἀρχαίαν Ἰταλίαν μέχρι Μεταποντίου τὰ συνεχῆ λεκτέον. Συνεχῆς δ' ἐστὶν ἡ Ἰαπυγία· ταύτην δὲ καὶ Μεσσαπίαν καλοῦσιν οἱ Ἕλληνες, οἱ δ' ἐπιχώριοι (οἱ Ῥωμαῖοι) κατὰ μέρη τὸ μὲν τι Σαλεντίνους καλοῦσι τὸ περὶ τὴν ἄκραν τὴν Ἰαπυγίαν, τὸ δὲ Καλαβρούς». Στράβ. 6, 3, 1. Ἐνταῦθα δ' ἐστὶ... καὶ ὁ σκόπελος, ὃν καλοῦσιν ἄκραν Ἰαπυγίαν, πολὺς ἐκκείμενος εἰς τὸ πέλαγος καὶ τὰς χειμερινὰς ἀνατολάς.» Αὐτ. 6, 3, 5. Ἴδε σημ. 2 τῆς § 47.

(2) *Nam Iberi Albanique saltuosos locos incolentes duritiae patientiaeque magis insuevere, feruntque se Thessalios ortos, qua tempestate Iaso... Colchos repetivit*. Taciti *Annal.* 6, 34.

(3) «Καὶ ἐστὶν ὑπομνήματα τῆς ἀμφοῖν (Φρίξου καὶ Ἰάσονος) στρατείας τό, τε Φρίξειον τὸ ἐν τοῖς μεθορίοις τῆς τε Κολχίδος καὶ τῆς Ἰβηρίας, καὶ τὰ Ἰασόνεια, ἃ πολλοῦ καὶ τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Μηδίας καὶ τῶν πλῆσιοχῶρων αὐταῖς τόπων δεικνυταῖν. Στράβ. 1, 45.

δὸν τὴν ἀνατολὴν ἐλατρεύετο ὁ Ἰάσων ὡς κτίτωρ καὶ θείας εἶχε τιμὰς καὶ ναοὺς ἐπωνύμους (1), καὶ μαντεῖον ὁ Φρίξος ἐν ᾧ κριὸς οὐκ ἔθυετο (2), ἅπερ ἐπιμαρτυρεῖ καὶ Στράβων. (3) Ἡ δὲ Μήδεια ἐκ Κολχίδος λέγεται ὅτι διέφθειρε τὸν διώκοντα αὐτὴν ἀδελφὸν Ἀψυρτον περὶ τὰς Ἀψυρτίδας νήσους τὰς κατὰ τὴν Ἀδριατικὴν παραλίαν. (4) Ἐπωφελοῦμενοι δὲ οἱ ἐν Καυκάσῳ οὗτοι Ἀλβανοὶ ἐκ τῆς πρὸς τοὺς Ἀλβανούς τοὺς τῶν Ῥωμαίων προγόνους ὁμωνυμίας, ὅτε ἠττήθησαν ἐν τῷ Μιθριδατικῷ πολέμῳ, τὴν εὐνοίαν θηρεύοντες τοῦ νικητοῦ Πομπηίου μετὰ τὴν συνθήκην ἀδελφοὺς προσηγόρευον τὸν στρατὸν αὐτοῦ, τοὺς Ῥωμαίους στρατιώτας, ὡς μεμνημένοι δῆθεν τῆς ἰταλικῆς αὐτῶν καταγωγῆς· διότι οἱ πρόγονοι αὐτῶν, ὡς ἐλέγετο, ἠκολούθησαν ἐξ Ἰταλίας τῷ Ἡρακλεῖ ἀπὸ τοῦ Ἀλβανοῦ ὄρους ἀπάγοντι διὰ τῆς Ἰταλίας τὰς βοῦς τοῦ τοξευθέντος Γηρυόνου (5).

(1) «Iasoni totus ferme Oriens ut conditori divinos honores templaque constituit.» Iustin. 42, 3.

(2) «Multaque de nomine ejus et oraclum Phrixii celebrant; nec quisquam ariete sacrificaverit credito vexisse Phrixum, sive id animal seu navis fuit.» Tacit. αὐτόθι.

(3) Λέγεται ὁ Ἰάσωνα μετὰ Ἀρμένου τοῦ Θετταλοῦ κατὰ τὸν πλοῦν τὸν ἐπὶ τοὺς Κόλχους ἐβόησαι μέχρι τῆς Κασπίας θαλάττης, καὶ τὴν τε Ἰβηρίαν καὶ τὴν Ἀλβανίαν ἐπέλθειν καὶ πολλὰ τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Μηδίας, ὡς μαρτυρεῖ τὰ τε Ἰασονεῖα καὶ ἄλλα ὑπομνήματα πλείω.» Στράβ. 11, 503. Ὑπέρκειται δὲ τῶν λεχθέντων ποταμῶν (Γλαύκου καὶ Ἰππου) ἐν τῇ Μοσχικῇ τὸ τῆς Λευκοθέας ἱερόν, Φρίξου ἱδρυμα, καὶ μαντεῖον ἐκεῖνου, ὅπου κριὸς οὐ θύεται.» Αὐτ. 11. 498

(4) Στράβ. Ζ, 315.

(5) «Cum Albanis foedus percussit qui Herculem ex Italia ab Albano monte, cum Geryone extincto armenta ejus per Italiam duceret, secuti dicuntur; quique memores Italicae originis exercitum Cn. Pompeji bello Mitliridatico, fratres salutaverunt.» Ἰουστ. αὐτ.

§ 60. Οὐ μόνον δ' ἀποδέχεται τὴν συγγένειαν τῶν ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Εὐρώπῃ Ἀλβανῶν ὁ Φαλμεραύερος, ἀλλὰ καὶ ὑποστηρίζει, ὡς φαίνεται, προτείνων παρ' Ἀίσχύλῳ τὴν γραφὴν Ἀλβανίας ἢ Ἀρβανίας ἢ Ἀρβερίας ἀντὶ τῆς πλημμελῶς ἐχούσης τῶν χειρογράφων Ἀραβίας· διότι ὑπ' οὐδενὸς τῶν γνωστῶν γεωγράφων ἀναφέρεται τι περὶ Ἀραβίας ἐν Καυκάσῳ. Ὁ δὲ βαθμὸς τῆς φυλετικῆς συγγενείας τῶν δύο τούτων ὁμωνύμων Ἀλβανικῶν φύλων, τοῦ ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Ἀλβανίᾳ καὶ τοῦ ἐν τῇ Ἀσιατικῇ, ἠδύνατο νὰ ἀποδειχθῇ, ἐν τις ἐπεμελεῖτο, ὅπως ἐκθέσῃ τὴν γλῶσσαν τῶν αὐτοχθόνων φύλων τῶν νῦν οἰκούντων τὴν πάλαι Ἀλβανίαν τοῦ Καυκάσου γραμματικῶς καὶ λεξικογραφικῶς ὡς ὁ Ἄνας ἐξέθηκε τὴν τῶν Ἀλβανῶν τῆς Ἠπείρου καὶ Ἰλλυρίας. Ἀλλὰ τὸ ἔθνος τῶν ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανῶν εἰ καὶ καταλέγεται ὑπὸ Πλουτάρχου ἐν τοῖς τότε μεγίστοις (1) καὶ μνημονεύεται ἐν τοῖς κατὰ τῶν Ῥωμαίων πολέμοις (2) καὶ βασιλεῖς εἶχεν, ὧν παντάσῃν ἄγνωστος ἡμῖν ἡ ἱστορία (3), ὅμως

(1) «Καταλιπὼν δὲ φρουρὸν Ἀρμενίας Ἀφράνιον αὐτὸς ἐβάδιζε διὰ τῶν περιουκούντων τῶν Καύκασον ἔθνων ἀναγκαίως ἐπὶ Μιθριδάτην. Μέγιστα δὲ αὐτῶν ἐστὶν [ἔθνη] Ἀλβανοὶ καὶ Ἰβηρες, Ἰβηρες μὲν ἐπὶ τὰ Μοσχικὰ ὄρη καὶ τὸν Πόντον καθήκοντες, Ἀλβανοὶ δὲ ἐπὶ τὴν ἕω καὶ τὴν Κασπίαν κεκλιμένοι θάλασσαν.» Ἐν βίῳ Πομπηίου, κεφ. 34.

(2) Πλούτ. ἐν β. Πομπ. κεφ. 34, 35, 38, 45, Ἀντων. κεφ. 34. Λουκούλλ. 26.

(3) «Καὶ γὰρ Σόσσιος Ἀντωνίου στρατηγὸς ἐν Συρίᾳ πολλὰ διεπράττετο, καὶ Κανίδιος ἀπολειφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἀρμενίαν τούτους τε νικῶν καὶ τοὺς Ἰβήρων καὶ Ἀλβανῶν βασιλέας ἄχρι τοῦ Καυκάσου προῆλθεν. Ἀφ' ὧν ἐν τοῖς βαρβάρους ὄνομα καὶ κλέος ἠύξετο τῆς Ἀντωνίου δυνάμεως.» Πλούτ. ἐν β. Ἀντων. κεφ. 34. «Accolis Ibero Albanoque et aliis regibus, qui magnitudine nostra proteguntur adversum externa imperia.» Tacit Annal. 4, 5. Τῶν βασιλέων τῆς Ἀλβανίας ἓνα μόνον εὔρεν ὁ Βισκόντης τοῦ τρίτου, ὡς φαίνεται,

ἀμφιβάλλω, ἂν διεσώθησαν καὶ ὑπάρχωσι νῦν ἐν τῷ τόπῳ λείψανα τοῦ ἀρχαίου ἔθνους τῶν Ἀλβανῶν, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πατρὶδι αὐτῶν, τῇ ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανίᾳ· ὑπολαμβάνω δὲ ὅτι μετὰ ταῦτα μεταναστεύσαντες ἐκεῖθεν ἴσως ἐξέλιπον καὶ οὗτοι ὡς καὶ οἱ γείτονες αὐτῶν. Διότι τὰ πρὸς μεσημβρίαν τῶν Ἀλβανῶν ἔθνη, οἱ Κάσπιοι καὶ Πασίται, οἱ Παντίμαθοι καὶ Δαρῆται, ἅτινα κατοικοῦν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Κύρου, τοῦ διαρρέοντος τὴν Ἀλβανίαν καὶ εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν ἐκβάλλοντος, μέχρι τοῦ Ὠξου τὰς χώρας, αἵτινες νῦν καλοῦνται Γιλάνη, Μασανδερᾶνη εἴτε Ταβεριστάνη, Κορκάνη, Δαεστάνη, φαίνονται πάντως μεταβαλόντα ὕστερον τόπον, καὶ οὕτω κατ' ὀλίγον ἐκλελοιπότα· διότι οὐδεμία πλέον αὐτῶν γίνεται μνεῖα ἐν τῇ ἱστορίᾳ. (1)

§ 61. Ἐκ δὲ τῆς γλώσσης τῶν ἐν Καυκάσῳ πάλαι Ἀλβανῶν οὐδεμία λέξις κατωνομασμένη Ἀλβανικῆ περιεσώθη μέχρι ἡμῶν ἐν τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσιν, ὅπως γνωσθῆ ὁποῖαν ἐκεῖνοι γλῶσσαν ἐλάλουν, καὶ ἐκ τῆς συμπαραβολῆς αὐτῆς πρὸς τὴν τῶν νῦν ἐν Εὐρώπῃ Ἀλβανῶν διακριθῆ ὁποῖα τις ὑπῆρχεν ἢ φυλετικὴ αὐτῶν συγγένεια. Καὶ ἐξ αὐτῆς ὅμως τῆς μεμονωμένης σημειώσεως τοῦ Στράβωνος, ὅτι Κάσπιοι ἐκάλουν τὸν Καύκασον κατ' Ἐρατοσθένην οἱ ἐπιχώριοι. ἐν οἷς πάντως περιλαμβάνοντο οἱ Ἀλβανοὶ οἱ τὰ ὑψηλότατα τοῦ Καυκάσου οἰκοῦντες, συνάγεται τὸ ταυτόσημον καὶ ὁμόρριζον τῆς μόνης περισωθείσης λέξεως (2). Διότι κατὰ Ρίττερον (3) τὸν ἀκριβέστερον πραγματευθέντα τὰ περὶ τοῦ ἔθνους τῶν Κασπίων, ἡ ῥίζα κασπ, ἐξ οὗ οἱ Κάσπιοι, σημαίνει ὄρος, ἢ αὐτὴ δὲ ῥίζα καὶ ἐν τῇ τῶν νῦν Ἀλβανῶν γλώσσῃ, με

μετὰ Χριστὸν αἰῶνος ἐν ὄνυχι ἐπιγραφὴν ἔχοντι. Ἴδε Visconti Iconographie gr. II, p. 270.

(1) Ἡρόδ. 3, 92 ἐκδ. Βαίρου.

(2) αΦησί δ' Ἐρατοσθένης ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων καλεῖσθαι Κάσπιον τὸν Καύκασον, ἴσως ἀπὸ τῶν Κασπίων παρονομασθέντα. Στράβ. 11, 2, 15.

(3) Ἡρόδ. αὐτόθι.

ταθέσει τοῦ σ (καθ' ἕπερ καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ σκοπ) καὶ προσλήψει τοῦ εὐφωνικοῦ μ, τοσκιστὶ μὲν σσκόμπ-υ, γκεγκιστὶ δὲ σσκάμμ-υ (ἀντὶ σσκάμπ υ), σημαίνει ὁμοίως βράχον, ὄρος, καὶ ἔστιν ὁμόρριζος καὶ ὁμοσημος τῇ τε ἑλληνικῇ σκόπελος καὶ τῇ λατινικῇ scorulus. Ἄρα τὰ παρατεθέντα ἄρτι κοινὰ γεωγραφικὰ ὀνόματα καὶ τὰ σωματικὰ προτερήματα καὶ ἡ ὁμοιότης τοῦ χαρακτῆρος καὶ τὸ ταυτόσημον καὶ ὁμόρριζον τῆς μόνης περισωθείσης λέξεως ὑποδεικνύουσι παναρχαίαν τινὰ συγγένειαν τῶν δύο ὁμωνύμων Ἀλβανικῶν φύλων πρὸς ἄλληλα.

§ 62. Ἀλβανικὰ δὲ ὀνόματα καὶ ἐν τοῖς ἀρχαιότεροις τῶν συγγραφέων ἀναζητῶν ὁ Φαλμεραύερος νομίζει ὅτι τὸ ὄνομα τῆς ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανίας κρύπτεται παρ' Αἰσχύλῳ ἐν τῇ γραφῇ Ἀραβίας. Ἐν τῷ Προμηθεὶ δεσμώτῃ ὁ Αἰσχύλος λέγει·

Κολχίδος τε γὰρ ἔνοικοι (415

παρθένοι, μάχας ἄτρεστοι, [στροφ. 6'.]

καὶ Σκυθῆς ὄμιλος, οἳ γὰρ

ἔσχατον τόπον ἀμφὶ Μαιῶτιν ἔχουσι λίμναν,

Ἀραβίας τ' ἄρειον ἄνθος (420

ὑψίκρημον οἳ πόλισμα [ἀντιστροφ. 6'.]

Καυκάσου πέλας νέμονται,

δάϊος στρατός, ὄξυπώροισι βρέμων ἐν αἰχμαῖς. (1)

415—419=420—424.

Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς οὔτε Ἕλληνας οὔτε Λατίνος οὔτε ἀνατολικὸς τις γεωγράφος ἐμνημόνευσέ ποτε Ἀραβίας ἐν Καυκάσῳ ἐν τῇ συνήθει τῆς λέξεως σημασία, γραπτέον ἔστιν ἐνταῦθα Ἀλβανίας ἀντὶ Ἀραβίας. Νομίζει δὲ ὅτι καὶ ἡ μετρικὴ ἐνταῦθα δὲν παρεμβάλλει ἀνυπέρβλητον δυσχέρειαν, εἰσαγομένου τοῦ Ἀλβανίας (—υυ—) ἀντὶ τῆς τοῦ κειμένου Ἀραβίας (υυυ—). Καὶ παραβάλλων τὸ μέτρον τῆς λέξεως Ἀλβανίας πρὸς τὰς τέσσαρας πρώτας συλλαβὰς τοῦ ἀντιστοίχου τῆς στροφῆς στίχου ἀπήμασι, συγκάμνουσι θνατοί,» καὶ εὐρίσκων αὐτὸ ὅμοιον, ἰσχυροποιεῖ τὴν εἰκασίαν αὐτοῦ, καὶ καθιστᾷ μᾶλλον ὑποπτον τὴν γρα-

(1) Αἰσχουλ. Προμηθ. στίχ. 415—424.

φὴν Ἀραβίας (1). Οὐ δύναμαι μαντεῦσαι τίνα ἐκδοσὶν ἠκολούθησεν ὁ Φαλμεραύερος, καθ' ἣν ἐθεώρησεν οὕτω τοὺς στίχους ἀντιστοιχοῦντας. Διότι καὶ ἐν τῇ μνημονευθείσῃ αὐτοῦ διατριβῇ γράφονται καὶ διαιροῦνται οὕτως οἱ στίχοι, ὡς παρετέθησαν ἐνταῦθα ὑπ' ἐμοῦ ἐξ αὐτῆς ἀναγραφέντες· ἡ δὲ διαίρεσις καὶ ἡ στίξις καὶ ἡ γραφὴ αὐτῶν συμφωνεῖ ἐντελῶς πρὸς τὴν πέμπτην στερεότυπον ἐκδοσὶν τοῦ Αἰσχύλου ὑπὸ Γουλ. Δινδورφίου ἐν Λειψία 1865.

§ 63. Κατὰ πάσας ὁμῶς τὰς ἐμοὶ γνωστάς ἐκδόσεις τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ προκειμένου πρώτου τῆς β' ἀντιστροφῆς στίχου, Ἀραβίας τ' ἄρειον ἄνθος, ἀντίστοιχος στίχος ἐστὶν ὁ Κολχίδος τε γὰρ ἔνοιχοι πρώτος τῆς β' στροφῆς, καὶ οὐχὶ ὁ πῆμασι συγκάμνουσι θνατοὶ, ὅστις φέρεται ὑστατος τῆς προηγουμένης πρώτης ἀντιστροφῆς. Διότι καὶ ἡ κατ' ἄλλην διαίρεσιν αὐξήσις τῶν στίχων τῆς στροφῆς καὶ ἀντιστροφῆς ἐκ τεσσάρων εἰς πέντε, τοῦ τετάρτου καὶ τελευταίου μακροτέρου στίχου εἰς δύο διαιρουμένου κατὰ Βεΐλιον ὧδε.

Ἐσχατον τόπον ἀμφὶ Μαι
 ὦτιν ἔχουσι λίμναν,
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 δαίος στρατός, ὄξυπρό
 ροισι βρέμων ἐν αἰχμαῖς (2)

οὐδόλως μεταβάλλει τὴν ἀντιστοιχίαν τῶν στίχων. Παραλειπομένης, λοιπὸν τῆς ἡμαρτημένης τοῦ Φαλμεραυέρου ἀντιστοιχίας καὶ τῆς ἐσφαλμένης μετρικῆς σημειώσεως—
 υυ—ἀντὶ — — υ —, διότι ἡ συλλαβὴ βατῆς λέξεως Ἀλβανίας ἔχει τὸ ἄ μακρὸν καὶ οὐχὶ βραχὺ ὡς ἐξέλαβεν αὐτὸ ὁ Φαλμεραύερος, τὸ μέτρον τοῦ ἀμφισβητουμένου στίχου καὶ τῶν δύο ἢ τριῶν ἐπομένων ἐστὶ δίμετρον τροχαϊκὸν ἀκατάληκτον πλὴν τοῦ τελευταίου στίχου. Ὡστε οἱ πρῶτοι πόδες τῶν ἀντιστοιχοῦντων πρώτων ἐνταῦθα στίχων τῆς δευτέρας στροφῆς καὶ ἀντιστροφῆς

(Κολχίδος κτλ. Ἀραβίας κτλ.) διαφέρουσι μετρικῶς κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τῆς στροφῆς ὑπάρχει τροχαῖος (—υ), ἐν δὲ τῷ πρώτῳ τῆς ἀντιστροφῆς κεῖται ἀντὶ τοῦ τροχαίου ὁ ἰσόσημος τρίβραχος (υυυ)· ἡ δὲ διαφορὰ αὕτη ἐστὶν οὐχὶ ἀσυνήθης. Διὰ δὲ τῆς προτεινομένης γραφῆς Ἀλβανίας εἰσάγεται ἐν τῇ ἀντιστροφῇ ἀντὶ τοῦ τροχαίου παλιμβάκχειος πούς εἰς τὸν πρῶτον πόδα τοῦ τροχαϊκοῦ διμέτρου, ὅπερ μετρικῶς ἀπαράδεκτον. Ἄλλ' ἐὰν γραφῇ Ἀλβάνης, ὅπερ ἐμοὶ ἀρέσκει, πλὴν τῆς ὑπολειπομένης ἔτι μικρᾶς μετρικῆς δυσχερείας, ὡς εἰσαγομένου σπονδείου ἀντὶ τροχαίου, συμφωνεῖ πληρέστατα καθ' ὅλα τὰ ἄλλα καὶ μάλιστα γεωγραφικῶς.

§ 64. Διότι Ἀραβία ἐν Καυκάσῳ, τοσοῦτον παράδοξον φαίνεται γεωγραφικῶς, ὥστε τινὲς μὲν καταγινώσκουσι τοῦ Αἰσχύλου ἐνταῦθα ἀδικοιολόγητον ἄγνοιαν γεωγραφίας, (1) ἕτεροι δὲ ἐκτείνουσιν ἀορίστως τὰ ὄρια τῆς τότε Ἀραβίας, ὅπως εἰσελθῆ εἰς αὐτὴν ἀφανῶς καὶ ὁ Καύκασος, οἱ δὲ πολλοὶ κρίνουσιν ὑποπτον τὴν γραφὴν Ἀραβίας. Καὶ ἂ μὲν λέγει Οὐέλκκερος (2) περὶ τῆς εὐρυτέρας πάλαι σημασίας τοῦ ὀνόματος «Ἀραβίας» οὐδένα ὡς φαίνεται, ἔπεισαν, Οὐοσσίου δὲ (3) ἡ περικοπὴ, ἣν παρατίθησι Βόθης (4) οὐδὲν συμβάλλεται πρὸς λύσιν ἢ διασάφησιν τοῦ ζητήματος διὰ τὴν ἀοριστίαν· «προσεχέτωσαν μὴ περιορίσωσι τὸ ἀρχαῖον ὄνομα «Ἀραβία» ἐν τῇ νεωτέρᾳ σημασίᾳ, καὶ ὅπου τοῦτο παραβαίνεται, ὑπονοησάτωσαν σφάλμα. Διότι ἡ «Ἀραβία» ἄστατεῖ ὡς ἡ «Θ. ἄκη», καὶ ὡς αὕτη περιλαμβάνει πάντα τὰ πρὸς ἄρκτον, οὕτως ἐκείνη πολλάκις σύμπασαν τὴν πρὸς ἀνατολὰς χώραν (das gesamte Ostland.) Ἀλλὰ τὴν ἀόριστον ταύτην Ἀραβίαν σαφῶς ὀρίζει (κατὰ Ῥέννελον) ὁ ἄρι-

(1) Ἴδε τῆς Φαλμ. διατριβῆς μέρος α', σελ. 53 κ. ε.

(2) Aeschylus Prometheus vinctus. Edidit Henricus Veil, Gissae, 1864.

(1) «Aeschylus majorem quam quae excusari possit rerum geographicarum imperitiam prodidit.» Praefationis p. XVIII quintae edit. stereotypae.

(2) Velcker in Aeschylus trilog. p. 20.

(3) S. H. Voss. Alte Weltkunde p. 18.

(4) Bothe Aeschylus Prometh. σελ. 55.

στος τοῦ Ἡροδότου ἐκδότης Βαῖρος (1) λέγων· ἀκαὶ τὸ τῆς Ἀραβίας (ὡς τὸ τῆς Ἀσσυρίας) ὄνομα δῆλον ὅτι πάλαι εὐρύτερον ἦν, ἐκτεινομένης πρὸς ἄρκτον μέχρι Τίγρητος (ad tigrin usque septentrionem versus extensae)». Ὡστε ἐν τῇ μεγίστῃ αὐτῆς ἐκτάσει ἐξετείνεται ἡ Ἀραβία μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Ἀτροπατηνῆς, οὐδέποτε δὲ πέραν τούτων εἰς Ἰβηρίαν, Κολχίδα, Κασπιανὴν (2) καὶ τὸν Καύκασον αὐτὸν, ὅστις ἦν τὸ ἔσχατον ὄριον τῆς Περσίδος πρὸς ἄρκτον. «Κόλχοι δὲ. . . καὶ οἱ προσεχέες μέχρι τοῦ Καυκάσιος οὐρεος· ἐς τοῦτο γὰρ τὸ οὖρος ὑπὸ Πέρσησι ἄρχεται· τὰ δὲ πρὸς βορρην ἄνεμον τοῦ Καυκάσιος Περσέων οὐδὲν ἔτι φροντίζει (3)». Γεωγραφικῶς ἄρα φαίνεται ἀσυμβίβαστος ἡ γραφή «Ἀραβίας.»

§ 65. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀξιανάγνωστον Βερνάρδου Φοσιίου διατριβὴν (4) περὶ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐδέθη ὁ παρ' Αἰσχύλῳ Προμηθεὺς, καὶ μετὰ τοὺς κριτικούς τοῦ Οὐεισελέρου πίνακας ἐν τῇ τραγωδίᾳ ταύτῃ (5) φαίνεται ὅτι οἱ ἐκδῶται ἐξακολουθοῦσι διαφωνοῦντες ἔτι περὶ τῆς τοῦ κειμένου ἐν ταῦθα διορθώσεως. Διότι Βεῖλιος ὁ μετὰ τούτους ἐκδούς τὸν Προμηθεῖα τοῦ Αἰσχύλου (6) λέγει ὅτι τὸ πλημμελὲς τῆς γραφῆς «Ἀραβίας» καὶ ὁ τῆς στροφῆς ἀντίστοιχος στίχος ἐλέγχει καὶ τὸ πρᾶγμα αὐτό. Διότι δι' αὐτῆς οἱ Ἀραβες μεταφέρονται εἰς τὸν Καύκασον, ἐγκλείονται ἐν πόλεσιν, ἐξοπλίζονται δόρασι. Ταῦτα δὲ καὶ τῇ γεωγραφικῇ ἀληθείᾳ ἀντίκεινται καὶ τῆς ἱστορίας τῶν χρόνων ἐκείνων πόρρω ἀπέχουσι. Πρὸς ἄρσιν δὲ τῶν ἀτόπων τούτων καὶ διόρθωσιν τοῦ κειμένου ἄλλοι ἄλλας προτείνουσι κατ' εἰκασίαν γραφάς.

(1) Baehr τόμ. 6', σελ. 376 τῆς 6' ἐκδόσεως.

(2) «Ἔστι δὲ τῆς Ἀλβανῶν χώρας καὶ ἡ Κασπιανή.» Στρβ. 11, 4, 5.

(3) Ἡροδ. 3, 97.

(4) Bernhardi Fossii dissertat. Bonnae, 1862.

(5) Wieseleri sched. critic. in Aeschyli Pometheum. Gottingae, 1860.

(6) Σελ. 46, στιχ. 420.

Βοισσονάδης μὲν Ἀβαρίας, Οὐεισελέρος δὲ Ἀραμίας, Ἑρμαννος Σαρματᾶν, Εἵμσοιθος Χαλκίδος, τοῦτ' ἔστι Χαλυβίας, Φοσσιος Ἀερίας, τῆς Αἰγυπτίων ἀποικίας, καὶ Ἀρτούγγος Ἀρίας τ' ἢ μᾶλλον, ὅπως τὸ ἀποβῆ μακρὸν, Κάριας (1), ἦν, κατὰ Βεῖλιον, καὶ τὸ σημαϊνόμενον (2) καὶ τὸ ὁμοιόφθογγον τῆς λέξεως συνιστᾶ. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ προτιμωμένη ἐνταῦθα γραφή «Ἀρίας» ἀσυμβίβαστος ἔστι πρὸς τὸ κείμενον. Διότι οἱ Ἀριοὶ νέμονται πόλισμα οὐχὶ πέλας Καυκάσου, ἀλλὰ μακρὰν ἐν τῇ Ηαγαῆνα Ἀρεία εἴτε Ηεγατ Ἀρία, ἣτις νομιζέται πόλις καὶ ἐπαρχία τῆς μεγάλης Ἀσίας, μεταξὺ Βακτριανῆς, Μαργιανῆς, Περσίδος, Γεδρωσίας καὶ Ἰνδίας, ταυτιζομένη πρὸς τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς νῦν Χορασάνης, καὶ πόρρω ἀπέχουσα τοῦ Καυκάσου.

§ 66. Ἀβέβαιον δὲ τι ἀνεγίνωσκεν ἐνταῦθα ὁ παλαιὸς σχολιαστής. Διότι τὸ σχόλιον τοῦτο, ἀπὸς τὴν Ἀραβίαν Καυκάσω (Αἰσχύλος) συνώκισεν; ἢ ἐπεὶ Σράβων φησὶ Τρωγλοδύτας οἰκεῖν μεταξὺ Μαιώτιδος καὶ Κασπίας, οἱ εἰσὶν Ἀραβες; διεγνώσθη ὑπὸ Μεϊνεκίου (3) ὡς παρεμβλημα ἐν τοῖς ἀρχαίοις σχολίοις, ὅπερ ἐπιδοκιμάζει καὶ Γ. Δινδόρφιος ἐν τῇ τελευταίᾳ στερεοτύπῳ αὐτοῦ ἐκδόσει τοῦ Αἰσχύλου. Τεκμηριοῖ ὁμως καὶ τοιαύτη οὔσα τὸ γεωγραφικῶς δυσζυμβίβαστον τῆς γραφῆς Ἀραβίας. Οἱ δὲ Τρωγλοδύται οὗτοι γράφονται νῦν τρωγλοδύται, Σίρακες ὄντες. «Τοῦ γοῦν Καυκάσου τα μὲν ἄκρα τοιαῦτα, καταβαίνοντι δὲ εἰς τὰς ὑπωρείας ἀρκτικώτερα μὲν ἐστὶ τὰ κλίματα, ἡμερώτερα δὲ· ἤδη γὰρ συνάπτει τοῖς πεδίοις τῶν Σιράκων. Βίσι δὲ καὶ τρωγλοδύται τινὲς ἐν φωλεῖς οἰκοῦντες διὰ τὰ ψύχη. . . μετὰ

(1) Πρβλ. Αἰσχύλου Χοηφ. στιχ. 423 τῆς πέμτης στερεοτύπου ἐκδόσεως. «ἔκοψα κομμὸν Ἀριον κτλ.

(2) Ἴσως κατὰ τὸν ἐν Χοηφόροις Σχολιαστὴν (σ. 423) «ἄρειον· Περσικόν,» ἐνθα νῦν, γράφεται Ἀριον.

(3) Meinecke in Vindiciis Strabonianis p. IX.

δὲ τοὺς τραγλοδύτας καὶ χαμαικοῖται καὶ πολυφάγοι τινὲς καλούμενοι» (1).

§ 67. Πιθανὴν δὲ καθιστᾷ ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ τὴν γραφὴν Ἀλβάνης, πόλεως τῆς Ἀλβανίας ἐπὶ τοῦ Ἀλβάνου ποταμοῦ ἢ τε γειτνίασις τῆς Ἀλβανίας πρὸς Κόλχους καὶ Ἀμαζόνας (2) καὶ ἡ θέσις τῆς ἐπὶ ὑψηλῶν κρημνῶν (3) πλησίον τοῦ Καυκάσου κειμένης πόλεως Ἀλβάνης (4), ἣν ἄρειμάνιοι λογάδες οἰκοῦσι, καὶ ὁ πολεμικὸς τῶν κατοίκων χαρακτήρ, οἵτινες λέγονται «ἄρειμάνιον ἄνθος, πολεμικὸς στρατός, ἐν ὃ ξυαίχοις δόρασι βρέμων.» Ἀναγνωστέον δὲ μάλιστα τὸ χωρίον, ὡς νῦν γράφεται, ἄνευ τοῦ τε, «ὕψικρημνον οἰ πόλισμα» καὶ οὐχὶ «ὕψικρημνόν θ' οἰ πόλισμα», τὸ δὲ οἰ ἀνενεκτέον εἰς τὸ ἄρειον ἄνθος.» Ἀυτόγνωμόνως δ' ἔγραψεν ὁ Α. Μεϊνέκιος «Καυκάσου πύλας» ἀντὶ «πέλας». Μάχιμον δὲ λαόν, τὰ ὑψηλότατα τοῦ Καυκάσου κατοικοῦντα, γείτονα Κόλχοις καὶ Ἀμαζόσι γινώσκουσι καὶ γεωγραφοῦσιν οἱ ἀρχαῖοι γεωγράφοι τοὺς ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανούς (5). Διονύσιος δὲ ὁ περιηγητὴς καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπιθέτου χαρακτηρίζει αὐτούς· «Ἀλβανοὶ τ' ἐπὶ τοῖσιν ἄρηῖοι» (6). Οὐδενὸς δὲ λόγου ἀξία φαίνεται μοι ἡ ἐκδοχὴ τῆς λέξεως «Ἀραβίας» ἐνταῦθα ἀντὶ τῆς χώρας τῶν Ἀραβίων ἐν Γεδρωσία, δηλ. Ἀραβίας ἀντὶ Ἀρβίας. Ἄρα ἡ γραφὴ «Ἀλβάνης», ἐπειδὴ, ὡς ὑπέδειξα,

(1) Στράβ. 11, 5, 6.

(2) «Ἐν δὲ τοῖς ὑπὲρ τῆς Ἀλβανίας ἄρεσι καὶ τὰς Ἀμαζόνας οἰκεῖν φασιν.» Στράβ. 11, 5.

(3) «Τὰ μὲν οὖν ὑψηλότατα τοῦ ὄντως Καυκάσου τὰ νοτιώτατά ἐστι τὰ πρὸς Ἀλβανία καὶ Ἰβηρία καὶ Κόλχοις.» Στράβ. 11, 5, 5.

(4) Ὑψικρημνον πόλισμα Καυκάσου πέλας ὑπονοητέα ἐνταῦθα ἡ πόλις Ἀλβάνη ἐπὶ τοῦ Ἀλβάνου ποταμοῦ. «Ἀλβάνη πόλις Ἀλβάνου ποταμοῦ ἐκβολαί.» Πτολ. 5, 12. «Μεταξὺ δὲ τοῦ εἰρημένου ποταμοῦ (Κύρου καὶ τοῦ Ἀλβάνου ποταμοῦ, ὅς καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ Καυκάσου ρεῖ.» Πτολ. αὐτόθι.

(5) Ἰδ. σημ. 3 τῆς § 48.

(6) Οἰκουμ. περιήγ. σ. 731.

πληροὶ πάσας τὰς συνθήκας τοῦ κειμένου, ἀποφεύγει πάντα τὰ ὑποδειχθέντα ἄτοπα ἐπὶ τῶν ἄλλων γραφῶν, φαίνεται μοι προτιμητέα πάσης ἄλλης τῶν ἄρτι μνημονευθεισῶν, ὑστερεῖ δὲ τούτων μόνον κατὰ τὸ μέτρον. Διότι, ὡς προανεγνώσθη, καὶ «πόλισμα» ἦτοι πόλις ἐστὶν ἡ Ἀλβάνη καὶ πέλας Καυκάσου κεῖται καὶ ἀρήῖοι οἰκοῦσιν αὐτὴν Ἀλβανοὶ καὶ πολεμικώτατοι..

§. 68. Ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων περὶ σχέσεων τῶν Ἀλβανῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας, ἀποδειχθείσης τῆς παναρχαίας αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους συγγενείας, ἐπειδὴ οὐδαμοῦ οὐδεμία γίνεται μνεῖα ἐν τῇ ἱστορίᾳ περὶ μετανασάσεως τῶν Ἀλβανῶν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, ὀρθοτέρα καὶ πιθανωτέρα φαίνεται ἡ ὑπόθεσις, ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν Καυκάσον Ἀλβανίας μετηνάστευσαν εἰς τὴν ἐν Ἠπειρῷ καὶ Ἰλλυρίᾳ Ἀλβανίαν συγχρόνως τῇ μεταναστάσει τῶν Γραικῶν καὶ Ἰταλῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, ἦτοι ἐν τοῖς πρὸ τῆς ἱστορίας χρόνοις πρὸ παντός ἱστορικοῦ λόγου. Ὡστε οἱ ἐν Εὐρώπῃ Ἀλβανοὶ φαίνονται ὄντες αὐτόχθονες, ἦτοι παναρχαιότατοι κάτοικοι τῆς χώρας, ἣν καὶ νῦν ἐτι οἰκοῦσιν.

Ἀναίρεσις τῆς Φαλμεραυέρου γνώμης περὶ τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης.

§ 69. Περὶ δὲ τῆς φύσεως τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης καὶ τῶν συστατικῶν στοιχείων αὐτῆς, εἰ καὶ πᾶσα ἐνδεδειγμένη, βεβαία καὶ θετικὴ γνώμη ἀμφισβητεῖται ἐτι, ἄλλων ἄλλα γνωματευσάντων, καθ' ἃ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται, ὁμως καὶ αὐτὸς ὁ Φαλμεραυέρος ὁ τοῦς προγενεστέρους πάντας ἐκμελετήσας καὶ τὰ ζητήματα διευκρινήσας, οὐδὲν ὑγιέστερον οὐδ' ὀμαλώτερον εἶπεν. Διότι ἀλλαχοῦ μὲν λέγει ὅτι ἀμφισβητεῖται καὶ ἐν μέρει μετ' ἐμπαθοῦς σφοδρότητος φιλονεικεῖται τὸ ζήτημα περὶ τῆς φύσεως τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης καθόλου καὶ ἰδίᾳ τῶν νῦν στοιχείων αὐτῆς·» (1) ἀλλαχοῦ δὲ θετικὴν γνώμην ἐκφέρων καὶ τὸν ἰδιαίτερον κλάδος, εἰς ὃν,

(1) Φαλμ. μέρος Α', σελ. 10.

κατ' αὐτόν, ἀνήκει ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα, προσδιορίζων λέγει αὐτοὺς Ἀλβανοὺς κλάδον τοῦ μεγάλου ἔθνικοῦ στελέχους τῶν Ἰλλυριῶν, ὁμαίμονά τε καὶ ὁμόγλωσσον τῶν ἀρχαίων Ἑπειρωτῶν καὶ Μακεδόνων, Ἑπειρώτας δὲ καὶ Μακεδόνας ὁμοίως ἀνήκοντας εἰς τοὺς βαρβάρους Ἰλλυριοὺς, οὐχὶ εἰς τοὺς Ἑλληνας» (1). Ἐνταῦθα ὁ Φαλμεραύερος φαίνεται υἱοθετήσας τὴν γνώμην τοῦ Ἄνα, ἀλλ' οὐδεμίαν παρασχὼν ὑποστήριξιν σπουδαίαν οὐδ' ἀποδείξας τὴν θέσιν ταύτην οὔτ' ἐκ τῶν ῥιζῶν οὔτ' ἐκ τῶν τύπων τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης. Τοιαύτη δ' ἀναπόδεικτος θέσις ἰσοδυναμεῖ πρὸς αὐθαίρετον ὑπόθεσιν. Ἀλλαχοῦ δ' ἀρνητικὴν ἀποφαινόμενος γνώμην λέγει ὅτι «ψυχρῶς, καθαρῶς καὶ πανταχόθεν ὡμολογημένον ἐστίν, ὅτι ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα κατὰ τε τὰς ῥίζας καὶ τοὺς τύπους τῶν λέξεων οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ὁμοιότητα ἔχει πρὸς τὴν ἑλληνικὴν» (2). Ἀλλὰ τὴν γνώμην ταύτην οὔτε Λ. Σλείχερος (Schleicher) οὔτε Θεόφιλος Στεῖρος (Theoph. Stier) οὔτε Φρ. Βόππιος (Fr. Bopp) ἐξήνεγκον οἱ ἐγκύψαντες καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ γράψαντες περὶ αὐτῆς, οὔτε τῶν προειρημένων τιμὲς ἀποδέχονται αὐτήν, ἄνδρες οὐχ ἥττον τοῦ Φαλμεραύερου πολυμαθεῖς καὶ σοφοί. Ὁ δὲ δεινὸς ἔτυμολόγος Γεώργιος Κρούρτιος, λόγον ποιούμενος περὶ τῆς προσηΐδος τοῦ π τῆς αἰτιατικῆς εἰς ν ἐν τῇ ἑλληνικῇ, παρατηρεῖ ἐν παρόδῳ ὅτι ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα ἀκολουθεῖ κατὰ τοῦτο τῇ ἑλληνικῇ, καὶ γνώμην καθόλου ἀποφαίνεται περὶ τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης ἀντικρὺς ἐναντίαν τῆς τοῦ Φαλμεραύερου λέγων ὅτι «ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα ἐστὶ *llan* συγγενὴς τῇ ἑλληνικῇ καθάπερ καὶ ἡ μεσσαπικὴ» (3). Μνημονεύει δὲ τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης καὶ ἐν τῇ ἔτυμολογίᾳ, ἐνθα παραβάλλει καὶ τρεῖς ἄλβανικὰς λέξεις πρὸς ὁμορρίζους ἑλληνικὰς καὶ λατινικὰς (4).

§ 70. Ὅπως ἀναιρέσω δ' ἐκ τοῦ προ-

(1) Φαλμ. ἐν ἀρχῇ τοῦ Β' μέρους.

(2) Φαλμ. μέρος Α', σελ. 7.

(3) Περί τῆς ἑλληνικῆς ἔτυμολογίας σελ. 408 ἐκδ. γ'.

(4) Αὐτόθι σελ. 153 καὶ 197.

χειροῦ τὰς ἀσυστάτους τοῦ Φιλμεραύερου γνώμας καὶ ὑποδείξω τὸν κλάδον, εἰς ὃν ἀνήκει, καὶ τὰ στοιχεῖα, ἐξ ὧν συνίσταται ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα, ἐξέστω μοι παραθεῖναι καὶ ἀναλῦσαι ἐπὶ παραδείγματος μικρόν τι μέρος ἄλβανικοῦ λόγου ἐν παρόδῳ, τὴν κυριακὴν προσευχὴν, καὶ ταύτην καθόλου δι' ἀπλῆς κατατάξεως τῶν λέξεων καὶ οὐχὶ ἔτυμολογῶν ἐκάστην αὐτῶν, ὅπερ ποιῶ ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τῆς διατριβῆς ταύτης. Παρατίθημι δὲ τὴν κυριακὴν προσευχὴν ἐν τῇ ὑδραϊκῇ (κατὰ μετάφρασιν ἐμὴν) καὶ ἐν τῇ τσοκικῇ, δύο διαλέκτους τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης, ἐν τῇ αἰολικῇ, ἣν ὁμολογουμένως ἅπαντες ἀποδέχονται ὡς ἑλληνικὴν, καὶ ἐν τῇ λατινικῇ, ἣς τὴν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀδελφικὴν συγγένειαν σχεδὸν πάντες ὁμολογοῦσιν, ἵνα παραβάλλων ἕκαστος τὰς ἄλβανικὰς μεταφράσεις καὶ ἐκάστην τῶν ἄλλων πρὸς τὸ ἑλληνικὸν πρωτότυπον κρίνῃ, εἰ δυνατόν ἀρνηθῆναι πάντῃ πάντως πᾶσαν ὁμοιότητα τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης πρὸς τὴν ἑλληνικὴν, ὡς ὁ Φαλμεραύερος θέλει.

§ 71. Ἡ κυριακὴ προσευχή.

Α'. Κατὰ Ματθαῖον ἐν κεφ. 5', 9.

Ἑλληνιστί.

1. Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· 2. ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γεννηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. 3. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δός ἡμῖν σήμερον (1).

(1) Ματθ. 5', 11. Εὐθυμ. Ζιγαβηνὸς ἐκδ. Φαρμακίδου. «Ἐπιούσιον δὲ προσηγόρευσε τὸν ἐπὶ τῇ οὐσίᾳ καὶ ὑπάρξει καὶ συστάσει τοῦ σώματος ἐπιτήδειον· ἢ κατὰ τὸν Χρυσόστομον (Τόμος Ζ', σελ. 251 d, σελ. 252 a) ἐπιούσιον εἶπε τὸν ἐφήμερον». Ἀλλ' ὁ Χρυσόστομος ἐν τῷ Περί τοῦ κατὰ Θεὸν πολιτεύεσθαι λόγῳ, ἐνθα καὶ τὸ Πάτερ ἡμῶν ἐρμηνεύει, φησὶν. α' Ἄρτον ἐκέλευσεν αἰτεῖν ἐπιούσιον, οὐ τρυφήν, ἀλλὰ τροφήν, τὴν τὸ ἐλλεῖπον ἀναπληροῦσαν τοῦ σώματος, καὶ τὸν ἐκ λιμοῦ κωλύουσαν θάνατον· οὐ τραπέζας φλεγμαινούσας... ἀλλ' ἄρτον ἐπιούσιον, τοῦτ' ἐστίν, ἐπὶ τὴν

4. καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν (1).
5. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ (2)

οὐσίαν τοῦ σώματος διαβαίνοντα καὶ συγκροτῆσαι ταύτην δυνάμενον. Καὶ τοῦτον δὲ οὐκ εἰς πολλῶν ἐτῶν ἀριθμὸν αἰτεῖν ἐκελεύσθημεν, ἀλλὰ τὸν σήμερον ἡμῖν ἀρκούντα μόνον. . . . Τούτῳ τοίνυν θαρρῶν, τὴν ἐφήμερον μόνον αἰτεῖ τροφήν, κτλ.» Τούτων οὕτως ἐχόντων, σφάλλει ὁ Ζιγαβηνός, νομίζων ὅτι ὁ Χρυσόστομος ἐρμηνεύει τὸ ἐπιούσιον διὰ τοῦ ἐφήμερον. Διότι διὰ τούτου οὐ τοῦτο, ἀλλὰ τὸ σήμερον ἐρμηνεύει καὶ ἀπορῶ πῶς διέφυγε τὸ τοιοῦτο τὸν λόγιον Φαρμακίδην. Ὁ δὲ Ὡριγένης ἐν τῷ Περὶ εὐχῆς λέγει περὶ τοῦ ὀνόματος τούτου. «Πρῶτον δὲ τοῦτ' ἰστέον, ὅτι ἡ λέξις ἡ ἐπιούσιος παρ' οὐδενὶ τῶν Ἑλλήνων οὔτε τῶν σοφῶν ὠνόμασται, οὔτε ἐν τῇ τῶν ἰδιωτῶν συνηθείᾳ τέτριπται· ἀλλ' ἔοικε πεπλάσθαι ὑπὸ τῶν Εὐαγγελιστῶν». Ὁ δὲ Θεοφύλακτος αὐτόθι. «Ἐπιούσιον, τὸν ἐπὶ τῇ οὐσίᾳ καὶ συστάσει ἡμῶν αὐτάρκη».

(1) «Κελεύει παρακαλεῖν ὑπὲρ τῶν ἀμαρτημάτων, ἅπερ ὀφειλήματα ὠνόμασεν. Ὁφείλημα γὰρ καὶ τὸ ἀμάρτημα, ὡς καὶ αὐτὸ ποιοῦν ὑπεύθυνον τὸν ἄνθρωπον, ὡς περ καὶ τὸ χρέος». Κατὰ δὲ τὴν Vulgatum, debita (ὀφειλήματα) non peccata solum, sed etiam peccati poenam. Εἶτα.... φησὶ δὴ τὸ καὶ ἡμᾶς συγχωρεῖν τοῖς ἀμαρτανουσιν εἰς ἡμᾶς· τούτους γὰρ ὀφειλέτας εἶπε.... συγχωρεῖν τοῖς πταιούσιν εἰς ἡμᾶς».

(2) «Τὸ μὴ εἰσενέγκῃς, ἀντὶ τοῦ, μὴ παραχωρήσῃς εἰσενεχθῆναι. Ἰδίωμα δὲ τοῦτο τῆς Γραφῆς· ἐν τῷ παραχωρεῖν γὰρ, αὐτὸς εἰσάγειν δοκεῖ. Πειρασμός δ' ἐστὶ, πᾶς ἀγὼν, ἐξ ἐπηρείας τοῦ δαίμονος ὅπως δῆποτε ἡμῖν προσαγόμενος, δι' οὗ δοκιμάζεται ἡ ἀνδρία τῆς ψυχῆς ἡμῶν.— Πονηρὸν δ' ἐνταῦθα, τὸν διάβολον ὠνόμασεν, οὐχ ὡς φύσει πονηρὸν, ἀλλ' ὡς προαιρέσει. Κατ' ἐξ αἵρετον δὲ πονηρὸν αὐτὸν ἐκάλεσεν, ὡς καθ' ὑπερβολὴν πονηρὸν.» Ὁ δὲ ἅγιος Μάξιμος αὐτόθι· «Ἀπὸ τοῦ πονηροῦ δὲ, ἢ τοῦ δαίμονος ἢ τοῦ πράγματος».

ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Ἵδραϊσί.

1. Τάττα γίνε (9) τσσε γε ντε κοίεβζε,

(9) Πρὸς ὀρθὴν καὶ ἀκριβῆ ἀνάγνωσιν τοῦ ἄλβανικοῦ λόγου, ὑποσημειώθησαν ἐνταῦθα βραχέα τινὰ περὶ τῆς ἀπαγγελίας τῶν γραμμάτων καὶ τῶν συλλαβῶν τοῦ ἄλβανικοῦ ἀλφαβήτου, ὅπερ σύγκειται ἐξ ἐλληνικῶν, λατινικῶν καὶ συμβολικῶν γραμμάτων. Πάντα τὰ ἐλληνικὰ γράμματα καὶ αἱ συλλαβαὶ καὶ αἱ δίφθογγοι αὐτῶν προφέρονται ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ παρ' Ἑλλήσι, τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἑξῆς:

b καὶ d προφέρονται ὡς τὰ λατινικὰ ἢ ἰταλικὰ ἢ γαλλικὰ b καὶ d.

g καὶ h προφέρονται ὡς τὰ λατινικὰ ἢ γερμανικὰ g καὶ h.

j μετὰ τῶν a, e, o, ou, καὶ ἐν τέλει λέξεως προφέρεται ὡς τὸ λατινικὸν καὶ γερμανικὸν j ἢ ὡς τὰ γιά, γιέ, γιό, γιού.

gj μετὰ τῶν a, o, ou προφέρεται μαλακώτερον τοῦ λατινικοῦ g.

yg μετὰ τῶν e, i, η, u καὶ τῶν ὁμοφθόγγων προφέρεται τραχύτερον τοῦ γγε, γγι κλπ. ἀκριβῶς δὲ ὡς τὸ γγ μετὰ τῶν a, o, ou.

e προφέρεται ὡς τὸ γαλλικὸν e muet, εἴτε τονίζεται εἴτε μή· ὁ τόνος δὲν μεταβάλλει τὴν προφορὰν.

kj μετὰ τῶν a, o, ou προφέρεται ὑγρῶς ὡς τὸ k μετὰ τῶν e, i, η, u καὶ τῶν ὁμοφθόγγων ἢ ὡς τὰ κιά, κιό, κιού.

z μετὰ τοῦ i καὶ e προφέρεται τραχύτερον τοῦ κι, κε, ἀκριβῶς δὲ ὡς τὸ k μετὰ τῶν a, o, ou ἢ ὡς τὸ γερμανικὸν ki, ke.

lj μετὰ τῶν a, o, ou, e προφέρεται ὑγρῶς ὡς τὸ l μετὰ τῶν i, η, u καὶ τῶν ὁμοφθόγγων ἢ ὡς τὰ λιά, λιό, λιού, λιέ.

l μετὰ τῶν i, η, u καὶ τῶν ὁμοφθόγγων προφέρεται ἀκριβῶς ὡς τὸ l μετὰ τῶν a, o, ou, ἢτοι τραχύτερον τοῦ λι, λη, λυ κλπ.

ού-σεεγκιετόφτε (1) ἔμερου γίτ. 2. ἄρτε
μπρετερία jότε· οὐβέρτε οὐρδερία γίτε
(2), σι ντε κοϊελ, ἐδὲ μπι δε· 3. βούκε-
νε τένε -e-dίτεσε "ε να σοτ. (3) 4. ἐ λέ να

νj μετὰ τῶν α, ε, ο, ου προφέρεται ὑγρῶς
ὡς τὸ ν μετὰ τῶν ι, γ, υ καὶ τῶν
ὁμοφθόγγων ἢ ὡς τὰ νiά, νiέ, νiό,
νiού.

ν μετὰ τοῦ ι, κ, υ καὶ τῶν ὁμοφθόγγων
προφέρεται τραχύτερον τοῦ νι, νη κλπ.
ἀκριβῶς δὲ ὡς τὸ ν μετὰ τῶν α,
ο, ου.

ρ προφέρεται τραχύτερον τοῦ ἑλλ. ρ.

ς προφέρεται ὡς τὸ γαλλ. ch ἢ τὸ γερ-
μαν. sch ἢ τὸ ἀγγλικὸν sh.

τς προφέρεται τραχύτερον τοῦ ἑλληνικοῦ
τσ ἢ τζ.

(1) οὐ-σεεγκιετόφτε = ἁγιασθεῖν, ἁγια-
σθήτω, sancte colatur· κλjόφτε i-σεεγκιε-
τούαρε=εἶν, ἔστω ἁγιασμένον, παρὰ τὸ
sancio, sancito, σεεγκιετόνj.

(2) οὐρδερία jότε = οὐρδερυ γίτ. ordō
tuus, γαλλ. ton ordre, ἡ ἐντολή σου, ἡ δια-
ταγή σου, παρὰ τὸ λατ. ordō (ordin-is)
οὐρδερ, ordino οὐρδερόνj. Κατὰ λέξιν δὲ,
τὸ θέλημά σου=δάσκα jότε, δασουρία
γίτε (voluntas tua) γαλλ. ta volonté, γερμ.
dein Wille), παρὰ τὸ δοῦα λάω (λῶ), θέλω.

(3) τε δίτεσε, τῆς ἡμέρας· ταύτην τὴν
ἐρμηνείαν προτίμησα δις ἐν τῇ ὑπ' ἐμοῦ
ὕδραϊκῇ μεταφράσει. "Ἄλλως, σα να ἰρῶν
περ νje δίτε, ὅσος ἡμῖν ἀρκεῖ ἐπὶ μίαν ἡ
μέραν· τσε δίτε με δίτε να ἰρῶν, δε ἀπὸ
ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἡμῖν ἐξαρκεῖ, de die in
diem sufficientem· diurnum, ἐφημέριον, ἐφή-
μερον, ἐπιούσιον." Ἄλλως, τε-γκαδίτσεμενε
=τὸν ἐφημερινὸν, καθημερινὸν, καθημέριον,
λατ. quotidianum, γαλλ. quotidien, γερμ.
taegliches, ἐπιούσιον." Ἄλλως, τσε να δούη-
τε περ τε ῥῶjμε, οὐ χρῆζομεν ἵνα ζήσωμεν,
οὐ δεόμεθα εἰς τὸ ζῆν. Ταύτην τὴν ἐρμη-

νδεττίρατε τόνα, οὔντρε σι ἐδὲ νέβε λέμε
τε-νδεττίρμιβεν ντε νε·(1)5. ἐ μως να σεφς
ντε γγjοκεσί, πο σεπετό να κα i-λύγου
(2). Ψε γίτσα ἴστε μπρετερία ἐδὲ φουκία

νεῖαν προέκρινα ἐν τῇ τοσκικῇ μεταφράσει.
"Ἄλλως, τσε να μπαν, δε ἡμᾶς συντηρεῖ,
τὸν διατηροῦντα ἡμᾶς, quo sustentamur,
ὅθεν ἡ ἰταλικὴ μετάφρασις per sustentamen-
to. Ὁ δὲ λατῖνος μεταφραστὴς ἐνταῦθα μὲν
εἶπε supersubstantialem, ἐπιούσιον, τὸν ἐπὶ
τῇ οὐσίᾳ καὶ ὑπάρξει ἡμῶν αὐτάρκη, ἐν δὲ
τῷ κατὰ Λουκᾶν quotidianum μετέφρασε.
Τὴν δὲ φράσιν «τὸ καθ' ἡμέραν» ὁ μὲν λα-
τῖνος καὶ ὁ ἰταλὸς μετέφρασαν hodie, oggi
=σήμερον, ὁ δὲ γερμανὸς immerdar=πάν-
τοτε, ὁ δὲ γάλλος ἀκριβέστερον chaque
jour, πρὸς ὃ συμφωνεῖ τὸ ἀλβ. γκα δίτε=
καθ' ἡμέραν. Παρῆκται δὲ τὸ ἀλβ. δίτε=
ἡμέρα, προσλήφει τῆς καταλήξεως τε (δί-τε),
παρὰ τὸ δία (κατὰ Κρήτας) ἡ ἡμέρα, ὅ-
θεν τὰ ἐν οἷς, εὔ-διος καὶ τὸ λατινικὸν
dies.

(4) νδεττίρε-α=ὀφείλημα, ὀφειλή· καμ
νδεττίρε (ἔχω χρέος) ἢ jαμ i-νδεττίρτουρε
(εἶμαι χρεωμένος)=χρεωστῶ, ὀφείλω·νδετ-
τίρ = χρεώνω, νδεττίρεμ = χρεώνομαι·
i νδεττίρμ-υ—χρεώστης, ὀφειλέτης· ἐ-νδετ-
τίρμε-α=ἡ χρεωστοῦσα, ὀφειλέτις. Κατὰ
λέξιν, τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν, debitoribus
nostris = τε νδεττίρμιβεν τένε = ἀτύρε
τσε jάνε τε-νδεττίρτουρε ντε νέβε, ἐκεί-
νοις, οἵτινές εἰσιν ὀφειλέταις εἰς ἡμᾶς. Ὁ-
θεν τε-νδεττίρμιβεν ντε νε, τοῖς ὀφειλέταις
εἰς ἡμᾶς, τοῖς πταίουσιν εἰς ἡμᾶς. Παρῆ-
κται δὲ τὸ ἀλβ. νδεττίρε α (ν-δεττίρε) παρὰ
τὸ λατ. debitum, ὅθεν καὶ τὸ ἰταλ. detta
καὶ τὰ γαλλ. dette, endetter, s'endetter,
τὸ δὲ προτεταγμένον γ ἐστὶν ἡ τῶν Ἑλ-
λῆνων ἐν πρόθεσις, ἡκρωτηριασμένη παρ'
Ἄλβανοῖς.

(2) μως να σεφς ντε γγjοκεσί = μως
να λέφς τε βίεμε ντε τε-γγάρε, μως να
λέφς τε γγῆτεμι κα i-λύγου, μὴ ἐάσης ἡ-
μᾶς πεσεῖν εἰς πειρασμόν, μὴ ἀφήσης ἡμᾶς
πειραχθῆναι ὑπὸ τοῦ πονηροῦ· γγᾶς=πει-
ράζω, γγῆτεμ = πειράζομαι, γγjόκες-υ=
πειραστῆς, ὁ πειράζων· γγjοκεσί-α=πειρα-

ἐδὲ λεβδίμου περ γῦθε μόνε (1) βερτέτ.

Λατινιστί.

1. Pater noster, qui es in coelis sanctificetur nomen tuum. 2. adveniat regnum tuum. fiat voluntas tua, sicut in coelo, et in terra. 3. panem nostrum supersubstantialem (2) da nobis hodie. 4. et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. 5. et ne nos inducas in tentationem: sed libera nos a malo (3). quia tuum est regnum et potentia et gloria in saecula. amen.

Τουσκιστί (4).

1. Jattu ἴνε κε γε μπε κοϊελ, κῆφτε σεντερούαρε ἔμερυ ἴτ. 2. ἄρτε μπρετερία ἵότε. οὐ-βέφτε οὐρδερυ ἴτ. σι κούντρε βένετε ντε κοϊελ, ἄστυ, ἐδὲ μπε δε. 3. ἔπ να νάβετ βούκεν' ἐ-σόρμε, κε νὰ δούητε περ τε ῥῶῃμε. 4. ἐδὲ νδελῆ να φάῃτε

σις, πειρασμός. κα ἰ-λόγου = ἀπὸ τοῦ πονηροῦ (δαίμονος), a malo (spiritu) κα ἰ-λόγου = ἀπὸ τοῦ πονηροῦ (πράγματος).

(1) λεβδίμ-υ (παρὰ τὸ laus, laudis) = δόξα, λέξις σπανία παρ' ἡμῖν. Τὸ δὲ, «εἰς τοὺς αἰῶνας», in saecula, μετέφρασα κατὰ τὸ γαλλ. à jamais, εἰσαεὶ, πάντοτε, διὰ τοῦ περ γῦθε μόνε (ἀντὶ μόντε), εἰς πᾶν ἔτος, εἰς τὸ διηνεκές, in perpetuum, εἰσαεὶ, πάντοτε. παρὰ τὸ μόντ = βεῖτ, ἔτος. Ἐκ τούτου κτὶ ἡ κοινὴ εὐχὴ μότε σρούμε, χρόνους πολλοὺς, χρόνια πολλὰ, ἀντὶ περ μότε σρούμε = περ βεῖτερα σρούμε, εἰς ἔτη πολλά.

(2) supersubstantialem λέξις πλασθεῖτα κατὰ τὸ ἐπιούσιον. οὐσία γὰρ ἡ substantia.

(3) Τὰ ἐντεῦθεν μέχρι τέλους ἐλλείπουσι παρὰ τῆς Vulgata: Διότι κατ' αὐτὴν haec verba huc adjecta sunt ex liturgiis, quum a nullis Patribus, excepto Chrysostomo, laudentur, αὐταὶ δηλ. αἱ λέξεις προστεθειμέναι εἰσὶν ἐνταῦθα ἐκ τῶν λειτουργιῶν, ὡς ὑπ' οὐδενὸς τῶν Πατέρων ἀναφερόμεναι, πλὴν τοῦ Χρυσοστόμου.

(4) Ἐκ τοῦ Ξυλάνδρου σελ. 84.

τόνα, σι κούντρε νδελῆῃμε ἐδὲ να ἀτὰ κῆφελῆῃμε ντε νέβετ. 5. ἐδὲ μως να λεσῶτς νέβετ ντε νδονῆ πειρασμό, πὸ σπετό να νάβετ γκα ἰ-λόγου. σὲ ἵοτιῃ ἔστε μπρετερία ἐδὲ φουκία ἐδὲ λεβδίμου ντε ἵαῖτε τεπασῶσουρε. βερτέτ.

Λιολιστί (1).

1. Ἄττας νῆς, ἰς δὲ ἐσσί, ἵνα νευοῖσι, δὰ σεφθήτω (ὄν)υμα τφεόν. 2. δὰ προῖτω κάρτφος τφεόν. δὰ φούτω βόλλα τφεά, ὅκως ἵνα νευοῖσι ἢ ἵνα χαμηλῆ. 3. Πλεῦν νῶν ἐνούσιον δό(σ)θι νῶν δῆ σῆ. 4. ἡ ἀ(πο)σταῦε νῶν τέλχη νῶια, ὅκως ἡ (ἡ)μεῖς ἀ(πο)σταύομεν τελεστικῶν νῶν. 5. ἡ νῆ βιδάῦης νῶι φέν π(ε)τῶσει, ὧν ἔξβαυε νῶι ἀπ' λουγάφοιγο. ὅκως τφεόν ἐστὶ κάρτφος, ἡ (σ)ῖνα, ἡ κλεῦα φῶς φαῖγει. ἀμήν.

Β'. Κατὰ Λουκᾶν ἐν κεφ. ια', 2.

Ἑλλητιστί.

1. Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. ἐλέθτω ἡ βασιλεία σου. γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῶ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. 2. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν. 3. καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

Ἰδραϊστί.

1. Γάττα γίνε τσε γε ντε κοϊέβζε, οὐ-σεγκῆτόφτε ἔμερυ γιτ. ἄρθτε μπρετερία ἵότε. οὐ βέφτε οὐρδερία ἵότε, οὐντρε σι μπι κοϊελ, ἐδὲ μπι δε. 2. βούκενε τένοτε δῖτεσε γίπ να γκα δῖτε. ἐ λέ να υπεκάτετε τάνε, ψε ἐδὲ νέβε λόμε τε-τσε-λυτ-δὸ τε-νδεττίρτουρουτ ντε νε. ἐ μως να σέβεσς ντε γγιοκεσί, πο σπετό να κα ἰ-λόγου.

(1) Ἐκ τῶν τοῦ μεγάλου Οἰκονόμου περὶ τῆς σλαβωνορωσικῆς διαλέκτου τόμ. γ', σελ. 441.

Λατινιστί.

1. Pater noster qui es in coelis, sanctificetur nomen tuum* adveniat regnum tuum* fiat voluntas tua, sicut in coelo, et in terra* 2. panem nostrum quotidianum da nobis hodie* 3. et dimitte nobis peccata nostra, siquidem (1) et ipsi dimittimus omni debenti nobis* et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo.

§ 72. Ἀνάλυσις τῶν ἐν ταῖς τρισὶ προηγουμέναις ἄλβανικαῖς μεταφράσεσιν ἀπαντωμένων λέξεων καὶ κατάταξις αὐτῶν κατὰ τὴν γλῶσσαν, εἰς ἣν ἐτυμολογικῶς ἀνήκουσιν.

α. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀνήκουσιν αἱ ἑξῆς.

1) Τάττα — γίνε — γε — ντε — κοί — εβζε — ἔμερυ — γιτ — ἄρτε — μπρε — τερία — jότε — γίτε — οὐ — βέρτε — κοίελ — ἐδέ — μπι — δε — βούκενε — τένε — ντε — να — σοτ — ἐ — λε — τόνα — νέβε — λέμε — ντε — μως — σεφς — γγιοκεσί — κα — ι — λύγου — ψε — γίτεα — ἴστε — φουκία — περ — μόνε.

2) jάττυ — ἴνε — μπε — κίελ — κjόφτε — ἔμερυ — ἴτ — βένετε — ἄς — τοῦ — νάβετ — ἐ — σόρμε — βούηετε — τε — ῥῶjμε — ἄτᾶ — νέβετ — λεςσὸιζ — νδονjε — γκα — σα — jότιjx — ἔσστε — σώσουρε.

3) ἄρθτε — τάνε — νε — do — σέ — εσς.

β. Εἰς τὴν λατινικὴν.

1) τσε — οὐ — σεγκjετόφτε — οὐρ — δερία — σι — δίτεσε — νδεττίρατε — νδετίρμιβετ — νδεττίρτουρυτ — οῦντρε — πο — σεπετό — λεδδίμου — gῦθε — βερτέτ.

2) κε — σεεντερούαρε — οῦρδερυ — κούντρε — νδελjε — νδελjέjεμε — jaίτε.

3) δίτε — μπεκχάτετε.

(1) Ἐνταῦθα τὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκά καὶ γάρῃ ἢ Vulgata μεταφράζει asi-quidem, δηλ. εἶπερ, εἶγε.

γ. Εἰς τὴν γερμανικὴν.

*e — ἔπ — φάjετε — φελjέjενε — γιπ.

δ. Εἰς τὴν κελτικὴν.

πα — τσε — ἔλυτ.

§ 73. Ἐκ τῆς ἀναλύσεως ἄρα ταύτης καὶ τῆς κατὰ τὴν τῆς γλῶσσης ἐτυμολογικὴν συγγένειαν κατατάξεως τῶν ἄλβανικῶν λέξεων τοῦ ληφθέντος παραδείγματος βλέπει πᾶς τις πράγματι ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν εἰπεῖν ὅτι ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ὁμοιότητα (!!!) ἔχει πρὸς τὴν ἑλληνικὴν, ὡς ὁ Φαλμεραύερος ἐγνωμάτευσεν, ἀλλὰ τούναντίον ἀναγκάζεται νὰ κατατάξῃ αὐτὴν εἰς τὸν ἑλληνολατινικὸν κλάδον καὶ νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι τῆς ἄλβανικῆς γλῶσσης τὸ πλεῖστον μέρος ἐστὶν ἑλληνικόν, πολὺ δὲ καὶ τὸ λατινικόν, σμικρὸν δὲ τι μέρος τὸ γερμανικόν καὶ ἐλάχιστον τὸ κελτικόν. Ὁ δὲ μὴ ἀρκούμενος εἰς τὸ ληφθέν ἐνταῦθα παράδειγμα τῆς κυριακῆς προσευχῆς ὡς μικρὸν, προσλαβέτω εἰς ἐπικουρίαν ἀπάσας τὰς ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τῆς μελέτης ταύτης λέξεις, καὶ κατατάξας αὐτὰς κατὰ τὴν ἐτυμολογικὴν αὐτῶν συγγένειαν, πεισθήτω εὐρίσκων καὶ ἐν ὅλῳ τῷ Λεξιλογίῳ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἐπικρατοῦσαν.

§ 74. Ἄρα ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα οὐκ ἐστι βάρβαρος ὡς ὁ Φαλμεραύερος ἀποφαίνεται· διότι βάρβαρόν ἐστιν, ὡς αὐτὸς οὗτος λέγει, πᾶν ὅ,τι «οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ὁμοιότητα ἔχει πρὸς τὴν ἑλληνικὴν». Τὸ δὲ ἱλλυρικὸν στέλεχος τὸ κατὰ Φαλμεραύερον βάρβαρον καὶ μὴ ἑλληνικόν, εἰς ὃ ὡς κλάδος ἀνήκει ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα, οὐδαμοῦ ἐπιφαίνεται· ὥστε δυοῖν θάτερον, ἢ ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα οὐδόλως ἀνήκει εἰς τὸ ἱλλυρικὸν ἢ τὸ ἱλλυρικὸν ἀνήκει ὡς κλάδος εἰς τὸ ἑλληνολατινικὸν στέλεχος. Ἐὰν δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀναλυθῶσι καὶ αἱ παρατεθεισῆσαι δύο λατινικαὶ μεταφράσεις τῆς κυριακῆς προσευχῆς, ἐξαιρουμένων τῶν λέξεων ἀπασῶν τῶν ὑπὸ τοῦ Ῥοσσίου (1)

(1) Italiker und Graeken. Lateinisch ist Griechisch. Ὑπὸ Ludwig Ross. Ἐν Ἀλλῃ 1859. Ἐκδ. β'.

καὶ Κουρτίου (1) καὶ εἴ τινος ἄλλου, ὅπως δῆποτε, ἐκ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐτυμολογηθεισῶν, ὑπολείπονται ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ ἄγνωστοι λέξεις πολλαί. Καίτοι οὐδεμία ὑπάρχει σύγκρισις τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης, μόλις ἤδη ἀρχομένης φιλολογικῶς ἐξετάζεσθαι, πρὸς τὴν λατινικὴν, γλῶσσαν ἀρχαίαν, φιλολογικὴν, τὰ δευτερεῖα τῆς ἑλληνικῆς φέρουσαν καὶ φιλολογικώτατα παντοιοτρόπως μέχρι τοῦδε ἐρευνηθεῖσαν. Ἴδου αἱ λατινικαὶ λέξεις, ὧν ἡ ἐτυμολογία ἀγνοεῖται· *facio* (*sanctificetur*) — *ad* (*ad veniat*) — *fio* (*fiat*) — *sic* (*sic-ut*) — *de* (*debita, de-habeo*) — *sed* — *pecco* (*peccata*) — *quidem* (*si quidem*) — *omnis* (*omni*).

ΒΟΠΠΙΟΣ.

§ 75. Εὐστοχώτερον δὲ πάντων τῶν προειρημένων ἀλλογενῶν σοφῶν ὁ Βόππιος (Bopp) εἰσέδυσεν εἰς τὸ πνεῦμα καὶ διέγνω τὴν φύσιν τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης. Ἀλλὰ παριδὼν πολλαχοῦ ἢ μὴ παρατηρήσας ὅτι πασῶν σχεδὸν τῶν ἁλβανικῶν λέξεων ὅσαι ἀνευρίσκονται συγγενεῖς πρὸς τὰς σανσκριτικάς, διεσώθησαν συγχρόνως αἱ ὁμόρριζοι καὶ συγγενεῖς ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἢ τῇ λατινικῇ, πρὸς δὲ τὰς ὁμόρριζους ταύτας ἑλληνικὰς ἢ λατινικὰς ὅτι αἱ ἁλβανικαὶ λέξεις ἔχουσι πολὺ πλησιεστέραν συγγένειαν κατὰ τὰς ῥίζας καὶ τὰς καταλήξεις ἢ πρὸς τὰς ἀντιστοίχους σανσκριτικάς, ἐμεγάλυνε παρ' ἀξίαν τὴν μετὰ τῆς σανσκριτικῆς γλώσσης συγγένειαν τῆς ἁλβανικῆς, εἰπὼν ἐν τῇ διατριβῇ αὐτοῦ (Περὶ τῆς συγγενείας τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης) *Ueber das Albanesische in seinen verwandtschaftlichen Beziehungen. Von Franz Bopp. Berlin, 1855*), ὅτι ἀπὸ ἔτυμον τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης κατὰ τὸ πλεῖστον εὐκολώτερον καὶ ἀναναγκαστότερον εὐρίσκεται διὰ τῆς σανσκριτικῆς ἢ διὰ τῆς ἑλληνικῆς» (2), δέον εἰπεῖν τὸ ἀνάπαλιν. Ἀ

(1) Grundzüge der Griechischen Etymologie von Georg Curtius. Ἐν Λειψία 1869. Ἔκδ. γ'.

(2) Βόππιος ἐν ἀρχῇ τοῦ συγγράμματος τούτου.

ποδεδειγμένως ὁμως κατέταξε καὶ σαφῶς τὴν ἁλβανικὴν γλῶσσαν εἰς τὸ ἰνδευρωπαϊκὸν στέλεχος τῶν γλωσσῶν, καὶ μάλιστα οὐχὶ ὡς παραγομένην, ἀλλ' ὡς ὁμοταγῆ·

§ 76. Ἀλλὰ προσειπὼν ὅτι αἱ ἁλβανικὴ γλῶσσα κατὰ τὰ κύρια στοιχεῖα αὐτῆς πρὸς οὐδεμίαν τῶν ἄλλων τῆς σανσκριτικῆς ἀδελφῶν γλωσσῶν τοῦ ἡμετέρου μέρους τῆς γῆς (δηλ. τῆς Εὐρώπης) εὐρίσκεται ἐν στενῇ σχέσει, ἢ ἴτοι ἀρνηθεὶς καὶ μὴ ἀναζητήσας μηδὲ ἀποφανθεὶς εἰς τίνα κλάδον τοῦ στελέχους τούτου ἀνήκει ἡ ἁλβανικὴ γλῶσσα, ὠφέλησε πολὺ ὀλιγώτερον ἢ ὅσον ἐδύνατο ὁ ἐξοχὸς τῶν περὶ τὴν συγκριτικὴν τῶν γλωσσῶν ἐπιστήμην φιλόλογος, καὶ χῶραν ἔδωκεν εἰς ἀτόπους εἰκασίας. Διότι γενικῶς οὕτω καὶ ἀορίστως καὶ Εὐλανδρος καὶ Ἄνας καὶ Φαλμεραύερος ὁμοδοξοῦσιν, ὧν ὁ μὲν ὑπέδειξε τὴν δόξαν ταύτην, ὁ δὲ ἐκράτυνε, ὁ δὲ ἀπεδέξατο (1).

ΚΑΜΑΡΔΑΣ.

§ 77. Γνώμην δὲ περὶ τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης δὲν διετύπωσεν ὁ ἁλβανὸς συγγραφεὺς οὗτος ἐν ἀρχῇ τοῦ ἀξιολογώτατου αὐτοῦ συγγράμματος, ὅπερ ἐπιγράφεται «Δοκίμιον συγκριτικῆς γραμματολογίας τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης, ὑπὸ Δημητρίου Καμάρδα ἐν Λιβόρνῳ 1864». (*Saggio di Grammatologia comparata sulla lingua albanese, per Demetrio Camarda. Livorno, 1864.*) Διότι ἔγραψεν, ὡς λέγει, (2) οὐχὶ χάριν τῶν καθηγητῶν, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν ἐραστῶν (*dilettanti*) τῆς φιλολογίας, ἐν οἷς μετριοφρόνως ἑαυτὸν κατατάσσει, πρὸς δὲ καὶ χάριν τῶν πολλῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν ὁμοεθνῶν αὐτοῦ ἁλβανῶν τῶν ἐν Ἰταλίᾳ. Ἐν τέλει δὲ (3) γνωμοδοτεῖ ὅτι ἡ ἁλβανικὴ γλῶσσα ἀνήκει βεβαίως εἰς τὸ κοινὸν στέλεχος τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς, καὶ ἔχει διὰ τε τὸ τυπικὸν καὶ τὸ λεξιλογικὸν μέρος πλησιεστέραν συγγέ-

(1) Φαλμερ. μέρος Α', σελ. 24.

(2) Ἐν σελ. 6 τοῦ μνημονευθέντος ποιήματος.

(3) Σελ. 333 καὶ 334.

νειαν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἢ πρὸς τὴν λατινικὴν.

§ 78. Ἀλλὰ τὸ κράτιστον μέρος τοῦ συγγράμματος τούτου ἀποτελοῦσιν οὐχὶ αἱ γνῶμαι τοῦ συγγραφέως, αἵτινες ἐν παρόδῳ λέγονται καὶ ποικίλως, ἀλλ' ἡ τοῦ τυπικοῦ τῆς γλώσσης ἄφθονος ὕλη, ἣν ὡς πλείστην συνήγαγεν ἐξ ἀπασῶν τῶν τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης διαλέκτων, καὶ ἐπιμελῶς παρέβαλε πρὸς τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὰς διαλέκτους αὐτῆς κατὰ τε τοὺς γραμματικούς τύπους καὶ τὰς ρίζας τῶν λέξεων. Τοῦτο δὲ καὶ παρατηρήσεις πολλαχοῦ εὔστοχοι καὶ ἐτυμολογίαι πολλάκις ἐπιτυχεῖς καθιστῶσι τὸ πόνημα τοῦτο ἀπαραίτητον βοήθημα παντὶ τῷ περὶ τὴν ἄλβανικὴν γλῶσσαν ἀσχολουμένῳ. Κατέλεξε δὲ ἐπιμελῶς καὶ πάντα τοὺς περὶ τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης γράψαντας καὶ τὰ συγγράμματα αὐτῶν, καὶ ἰδίᾳ τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ Ἄλβανούς συγγραφεῖς, ἐν οἷς περὶ τὴν ἐτυμολογίαν ἄλβανικῶν λέξεων μᾶλλον ἡσχολήθησαν Δόρσας, (1) Ἀσκολις (2) Κρίσπης (3) καὶ ἄλλοι. Πάντας δὲ τούτους καὶ κατὰ τὴν εὔστοχον ἐτυμολογίαν ὑπερέβαλεν ὁ Καμάρδας ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ· ἐξέδωκε δὲ καὶ δευτέρον τόμον, ὃν καλεῖται Παράρτημα (Appendice al saggio di grammatologia comparata sulla lingua albanese, per Demetrio Camarda, Prato, 1866,) περιέχει δὲ πεζογραφήματα τινὰ καὶ ποιήματα ἄλβανικά, μεταγλωττισθέντα εἰς τὸ ἰταλικὸν ὑπ' αὐτοῦ καὶ σχολιασθέντα, καὶ πίνακα γενικῶν τῶν ἐν τε τῷ πρώτῳ καὶ τῷ δευτέρῳ τόμῳ περιεχομένων ἄλβανικῶν λέξεων.

ΔΟΖΩΝ.

§ 79. Ὑστατος δὲ πάντων ἔγραψε περὶ τῆς σκιπικῆς ἢ ἄλβανικῆς γλώσσης ὁ Αὔγουστος Δοζῶν, πρόξενος τῆς Γαλλίας, τὸ πρὸ ὀλίγων μηνῶν δημοσιευθὲν ἀξιόλογον

(1) Vincenzo Dorsa Studi Etymologici della lingua Albanese. Cosenza, 1862.

(2) G. I. Ascoli Studi Critici. Milano, 1861.

(3) M. Crispi Memoria sulla lingua Albanese. Palermo, 1836.

σύγγραμμα. Manuel de la langue chkipe ou albanaise — chrestomathie — grammaire — vocabulaire — par Auguste Dozon consul de France. Paris, 1878, εἰς 8ον σελ. 452. Περιέχει δὲ τρία μέρη, χρηστομάθειαν, γραμματικὴν καὶ λεξιλόγιον. Καὶ ἡ μὲν χρηστομάθεια περιλαμβάνει μύθους, ἄσματα καὶ συμπλήρωμά τι, ἡ δὲ γραμματικὴ τὸ τεχνολογικόν, εἰδός τι συντακτικοῦ καὶ μικρὸν παράρτημα περὶ τῶν οὐσιωδῶν γνωρισμάτων τῆς γκεγκικῆς διαλέκτου, τὸ δὲ λεξιλόγιον περιέχει πάσας τὰς ἐν τοῖς δύο πρώτοις μέρεσι λέξεις, ἐρμηνευομένας εἰς τὸ γαλλικόν. Συνέλεξε δὲ τὴν ὕλην, χρησιμοποιοῦν τὴν μακρὰν αὐτοῦ ἐν Ἡπειρῷ διατριβὴν, καὶ συνέταξε τὸ βιβλίον τοῦτο, πρώτιστον σκοπὸν προθέμενος νὰ παράσχη τοῖς ἐθνογράφοις καὶ φιλόλογοις, καὶ ἰδίᾳ τοῖς ἄλβανισταῖς, κείμενα καθαροῦ ἄλβανικοῦ λόγου πρὸς λύσιν τοῦ ἄλβανικοῦ προβλήματος.

§ 80. Ἀλλ' ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα ἢ τοὺς Ἄλβανούς διακρίνουσα ἀπὸ τῶν ἄλλων λαῶν, ἀντὶ τοῦ παρασχεῖν, ὡς ὄφειλε, τὴν κλεῖδα τῆς καταγωγῆς καὶ ἀποκαλύψαι πόθεν οὗτοι κατάγονται, ἐμφανίζει ἀλλόκοτον μίγμα ποικίλων λέξεων ὡς τι μωσαϊκόν, ὁμοιαζουσῶν πανταχοῦ πρὸς δεδανεισμένας, ἐξ ὧν οὐδὲν ἄλλο ὑποφαίνεται κατὰ πρῶτον εἰμὴ ἕτερον αἰνίγμα παράδοξον καὶ ἀκατάληπτον. Ὡστε ἄνευ φιλολογίας, ἄνευ τέχνης, σχεδὸν ἄνευ ἱστορίας ὁ ἄλβανικὸς ἡ σκυπετάρης λαὸς προκαλεῖ τὴν προσοχὴν τῶν μόνον διὰ τῆς ἀσαφοῦς καὶ ἀδήλου καταγωγῆς αὐτοῦ. Ζῶν δὲ μεμονωμένος καὶ οὐ πᾶν πολυάριθμος ὧν δύναται παραβληθῆναι πρὸς νῆσον, ἣν ἠφαίστειαι δυνάμεις ἀνύψωσαν ἐκ τοῦ μέσου τῆς θαλάσσης ἐν ἀγνώστῳ ἐποχῇ, τὴν δὲ βᾶσιν ἀφήρσαν ἔπειτα τὰ ὕδατα ἢ ἐθρυμμάτισαν κατὰ μικρὸν αἱ ἐξερευνήσεις τῶν γεωλόγων, σπευδόντων εἰς τὸ σπουδάσαι τὴν κατασκευὴν αὐτῆς.

§ 81. Συλλέγων δὲ τοὺς μύθους, τὰ ἄσματα, τὰς παροιμίας, ὅπερ ἦν τῷ ὄντι πᾶν ὅτι κατ' ἀρχὰς προετίθετο, οὐδόλως ἐσκέφθη ὅτι, ἵνα γράψῃ τις ὀρθῶς ὀλίγας λέξεις οἷας δήποτε γλώσσης, ἀνάγκη νὰ γνωρίζῃ ἀκριβῶς καὶ ἐντελῶς τὴν γραμματικὴν τῆς γλώσσης ἐκείνης. Ὅθεν εὐρέθη

ἠναγκασμένος νὰ σπουδάσῃ τὴν Ἀλβανικὴν, καὶ περ μῆδαμῶς τοῦτο σκοπῶν, καὶ νὰ συντάξῃ καὶ γραμματικὴν συγχρόνως πρὸς τὴν συναρμολόγησιν τῶν κειμένων τῆς χρηστομαθείας· συνεπλήρωσε δὲ ἀμφοτέρα γράφας καὶ λεξιλόγιον, περιλαμβάνων πάσας τὰς ἐν αὐτοῖς περιεχομένας λέξεις καὶ ὅσας ἄλλας ἄλλοθεν ἠδυνήθη νὰ συλλέξῃ. Συνέταξε δὲ τὸ τριμερὲς τοῦτο πόνημα, ἵνα δώσῃ εἰς πάντα περίεργον γνῶσιν ἱκανὴν, ἂν μὴ πλήρη, τοῦ πνεύματος τῆς Σκιπικῆς ἢ Ἀλβανικῆς γλώσσης· ὁ δὲ σκοπὸς οὗτος παρεθάρρυνε τὸν συγγραφέα εἰς τὸ μακρὸν τοῦτο καὶ συχνάκις ἐπίπονον ἔργον.

§ 82. Ἐπρομηθεύθη δὲ καὶ τοὺς μύθους καὶ τὰ ἄσματα καὶ τὰς παροιμίας διὰ τεσσάρων Ἀλβανῶν νέων χριστιανῶν, μαθητῶν τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις γυμνασίου, οὓς ἐκ διαδοχῆς ἔλαβε διδασκάλους καὶ ὧν καθ' ὑπαγόρευσιν ἔγραψεν. Καὶ τούτων οἱ μὲν τρεῖς ἐπανελάμβανον πρὸς αὐτὸν ὅτι ἐμάνθανον ἐν ταῖς οἰκογενεαῖς αὐτῶν, ὁ δὲ τέταρτος ἐπορεύετο τὸ ἑσπέρας εἰς πανδοχεῖον, ὅπου πολλοὶ ὁδοιπόροι καὶ διαβάται ἐκ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἐσύχναζον καὶ ἐκεῖ προεκάλει διηγήσεις, ἃς τῇ ἐπαύριον ἐπανέλεγε πρὸς τὸν συγγραφέα. Ὁ δὲ συγγραφεὺς ἔγραφεν ἀσκῶν ἀείποτε διηνεκῆ ἐλεγχὸν ἐπὶ τῶν λέξεων καὶ τῆς συντάξεως καὶ ἐπ' αὐτῆς ἔτι τῆς συνθέσεως· οἱ δὲ μαθηταὶ γινώσκοντες ὅπως οὖν καλῶς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν τεχνολογικῶς καὶ συντακτικῶς ἠδυνήθησαν διὰ ταύτης νὰ παράσχωσι τῷ συγγραφεῖ τὰς ἀναγκαιοτάτας πρακτικὰς ἐξηγήσεις. Διότι σχεδὸν οὐδεὶς τῶν Ἀλβανῶν ἐσκέφθη ἐπὶ τῆς γλώσσης ἢ λαλεῖ, οὐδὲ γνωρίζει νὰ γράφῃ αὐτήν, οὐδὲ δυνατόν ἢ ὠφέλιμον κρίνει αὐτό. Πᾶς δ' ὅστις ἐπιθυμεῖ καὶ δύναται νὰ ἐκπαιδευθῇ, μάλιστα ἐκ τῶν Χριστιανῶν Ἀλβανῶν, τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐκμανθάνει ὡς τὸ μόνον ὄργανον τῆς τε ἀνατροφῆς καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐκπαιδεύσεως, καὶ μακρυνθεὶς ἀπὸ τῶν γονέων αὐτοῦ μόνον διὰ ταύτης τῆς γλώσσης ἀλληλογραφεῖ πρὸς αὐτούς.

§ 83. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἄσματα πρὸ πάντων βρίθουσι τουρκικῶν λέξεων ἃς οὐδεὶς ἐν τούτοις προτίθεται νὰ σπουδάσῃ, ὑπεσημείωσε πανταχοῦ ὁ συγγραφεὺς καὶ τὰς

τουρκικὰς ταύτας λέξεις καὶ τὰς πρὸς τὴν τουρκικὴν συγγενεῖς, οἷον Ταρταρικὰς, Ἀραβικὰς ἢ Περσικὰς, ὅσαι ἐπεισαχθεῖσαι ἐν χρήσει εἰσὶν ἐν τῇ νῦν λαλουμένῃ γλώσσῃ τῶν Μωαμεθανῶν. Ἡ δὲ παμπληθὴς αὕτη τῶν τουρκικῶν λέξεων ἐγκατάμιξις εἰς τὰ ἄσματα δεικνύει μέχρι τίνος ὁ τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ὁμιλεῖν τῆς φυλῆς τῶν πορθητῶν, εἰσέδυσεν εἰς τοὺς Μωαμεθανοὺς Ἀλβανοὺς.

§ 84. Ἀλλ' εὐστόχως καὶ ἐπιμελῶς ἐκπληρώσας τὸν σκοπὸν, ὃν προέθετο, τοῦ παρασχεῖν κείμενα καθαροῦ Ἀλβανικοῦ λόγου τοῖς ἐθνογράφοις καὶ φιλολόγοις, οὐδαμῶς οὐδὲ ἤψατο τοῦ συστήματος τῶν παραγωγῶν καὶ τῆς ἐτυμολογίας τῆς γλώσσης κατὰ τὴν συγκριτικὴν τῶν γλωσσῶν ἐπιστήμην, ὅπως ὑποδείξῃ τὴν συγγένειαν τῆς Ἀλβανικῆς καὶ κατατάξῃ αὐτὴν εἰς τὸ προσήκον γλωσσικὸν στέλεχος, ἀλλ' ἀνακηρύττει ὅτι καὶ ἡ κλίσις καὶ αἱ γνώσεις ἐξ ἴσου ἐλλείπουσιν αὐτῷ πρὸς τοιοῦτον ἔργον. Ἀρκούμενος δὲ εἰς τοῦτο, ὅτι ἀνέλυσε καὶ περιέγραψε τὸν ζῶντα ὀργανισμόν τῆς Ἀλβανικῆς γλώσσης, ἀφίησιν εἰς σοφωτέρους, ὡς λέγει, τὴν φροντίδα τοῦ καταδειξάει τὴν ἐτυμολογικὴν συγγένειαν τῆς γλώσσης, παρεμβαλὼν μόνον ἐνιαχοῦ ἐν τῷ λεξιλογίῳ τὰς ἐτυμολογικῶς συγγενεῖς τῇ Ἀλβανικῇ γλώσσῃ λέξεις.

§ 85. Ἐπὶ δὲ τῶν ζητημάτων, ἂν ἡ Ἀλβανικὴ γλῶσσα ἦναι ἐπιδεκτικὴ καλλιέργειας καὶ ἀναπτύξεως, καὶ ποῖον τὸ μέλλον αὐτῆς καὶ τὸ τοῦ λαοῦ τοῦ λαλοῦντος αὐτήν, εἰ καὶ μάταια ταῦτα καὶ ἀνεπίκαιρα ἐνταῦθα πρὸς λύσιν ὑπολαμβάνει, ὅμως σημειοῖ βραχέα τινὰ ἐπὶ τούτων. Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου λέγει· εἰ καὶ τὸ σκυπικὸν λεξικὸν ἐστὶν ἀτελῶς γνωστὸν, δύναται τις νὰ διαβεβαιώσῃ ὅτι ἡ Ἀλβανικὴ γλῶσσα ἐστὶ τοσοῦτον πτωχὴ, ὥστε οὐ μόνον αἱ λέξεις τῶν ἀφηρημένων ἢ γενικῶν ἰδεῶν ἐλλείπουσιν ἐξ αὐτῆς ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἀπλουστέρα τῶν φυσικῶν ὄντων ὀνομασία. Καὶ τοῦτο διαβεβαιοῖ μετὰ πολλὰς προσπαθείας, ἃς εἰς μάτην κατέβαλεν, ἵνα προμηθευθῇ τὰ ὀνόματα τῶν ζώων, τῶν δένδρων καὶ τῶν φυτῶν τῶν κοινοτέρων. Τί ἄρα μέλλει γενέσθαι, εἴαν τις ἐπιληφθῇ τῆς

διοικητικῆς καὶ βιομηχανικῆς ὀνοματοθεσίας ; Ἐνταῦθα βασιλεύει ἡ τουρκικὴ ἄνευ ἀντιζήλου.

§ 86. Περὶ δὲ τοῦ δευτέρου ζητήματος, ποῖον τὸ μέλλον τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης καὶ τὸ τοῦ λαλοῦντος αὐτὴν ἔθνους, λέγει μετὰ τινος περιπαθείας ταῦτα. Ἡ κατακερματιστικὴ πολιτικὴ καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ κατακερματίζουσα αὐτοῦς θρησκεία ἀπειλοῦσι σπουδαίως τὴν ὑπαρξίν τῶν Ἀλβανῶν ὡς ἔθνους. Τὰ διεσπαρμένα μέλη (*membra disjecta*), οἱ διεσπαρμένοι ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι Ἀλβανοὶ, δυστυχῶς ἀπορροφοῦνται κατὰ μικρὸν ὑπὸ τοῦ πολυαριθμοτέρου πληθυσμοῦ, οὗ ἐν μέσῳ οἰκοῦσιν. Ἐν μὲν τῷ ἑλληνικῷ βασιλείῳ ἡ πολιτικὴ ἰσότης καὶ ἡ ταυτότης τῆς λατρείας τείνουσιν εἰς τὸ ἐπιταχῦναι τὴν συγχώνευσιν ταύτην, ἣτις θὰ παραγάγῃ νέον μίγμα τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Διότι οἱ ἐν Ἑλλάδι Ἀλβανοὶ οὐδέποτε ἀντεποιήθησαν τῆς ἄλβανικῆς ἑαυτῶν ἰδιότητος οὐδ' ἐχώρισαν ἢ διέκριναν ἑαυτοῦς ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Μάρκος Βότσαρης καὶ ὁ Μιαούλης ἐπίστευον ἑαυτοῦς Ἑλληνας τοσοῦτον γνησίους ὅσον καὶ ὁ Κανάρης καὶ ὁ Κολοκοτρώνης· διότι ἦσαν ἀφωσιωμένοι ἐντελῶς καὶ ἐκ καρδίας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν πατρίδα. Διὸ καὶ ἡ ἄλβανικὴ γλώσσα παραμελουμένη ὁμοίως καὶ μηδενίας μηδέποτε τυχοῦσα ἐν Ἑλλάδι καλλιέργειας ἢ ἀναπτύξεως οὐδὲ γραμματισσεως διετηρήθη μόνον ἐν τῇ ζώσῃ οἰκιακῇ ὁμιλίᾳ τοῦ κοινοῦ λαοῦ, περικύπτεται δὲ καὶ ἐκ ταύτης κατὰ μικρὸν καὶ ἐκλείπει ἀντικαθισταμένη πανταχοῦ ὑπὸ τῆς ἐπικρατοῦσης ἑλληνικῆς ζώσης τε καὶ γραπτῆς.

§ 87. Ὑπολείπεται δὲ τὸ ἀρχικὸν στέλεχος, ὅπερ συγκεντροῦται ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ, οἱ ἐν τῇ νῦν Ἀλβανίᾳ Ἀλβανοὶ. Τούτων δὲ καὶ οἱ πρὸς ἄρκτον ὀπαδοὶ τοῦ λατινικοῦ δόγματος καὶ οἱ πρὸς νότον πρεσβεύοντες τὸ ἑλληνικὸν δόγμα οὐδεμίαν τρέφουσι πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην, καίπερ ὁμοεθνεῖς ὄντες, μισοῦσι δ' ἀμφοτέρους τοὺς μουσουλμάνους, πολυαρίθμους ὄντας πανταχοῦ καὶ ὑποσηριζομένους πάσῃ δυνάμει ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἣτις συνέχεε πάντοτε τὴν ἐθνότητα πρὸς τὸν Ἰσλαμισμὸν. Οἱ δὲ ξένοι ἱεραπόστολοι διδάσκουσι τοὺς βορείους Γκέγ-

κας τὴν ἰταλικὴν, διατηρουμένου μόνον εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἀνάγκας τοῦ γκεγκικοῦ ἰδιώματος, ὅπερ διαφθείρουσιν. Ἄλλη δ' αἰτία τείνει νὰ ἀπεθνήσῃ τοὺς Τόσκους καὶ ἐν γενεῖ πάντας τοὺς Ἀλβανούς τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος, ὁ ἑλληνισμὸς, οὔτινος οἱ διδάσκαλοι ἢ αἱ διδασκάλισσαι (τὰ σχολεῖα τῶν κορασιῶν εἰσὶν εἰσέτι πολὺ σπάνια), ἐξερχόμενοι τοῦ γυμνασίου τῶν Ἰωαννίνων ἢ τῶν Ἀθηνῶν, γίνονται οἱ διαδόται μᾶλλον ἢ ἥττον εὐσυνείδητοι, διδάσκοντες, καίτοι λίαν στοιχειωδῶς, τὴν ἑλληνικὴν εἰς τὰ τέκνα τῶν δύο φύλων.

§ 88. Ἐκ τῶν εἰρημένων ἄρα, καὶ περ βραχέων, καταφαίνονται ὅποια ἐπανάστασις πολιτικὴ, ὅποια βαθεῖα μεταβολαὶ ἀνάγκη νὰ ἐπέλθωσιν εἰς τὰ ἥθη καὶ τὰς θρησκευτικὰς ἀντιπαθείας, ἵνα δοθῇ εἰς τὸν σκύπην λαὸν ἡ ἐλλείπουσα αὐτῷ συνοχὴ καὶ βεβαιωθῇ οὕτως ἡ διατήρησις αὐτοῦ ὡς ἔθνους καὶ ἡ γλώσσα αὐτοῦ εἰσέλθῃ εἰς τὴν τάξιν τῶν καλλιεργουμένων ἰδιωμάτων. Ἐτερος δ' ἀντιπρὸς μὲν ἠθέληεν ἐξαρκέσει εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔργον.

Τοιαῦται περίπου εἰσὶν αἱ σκέψεις τοῦ νεωτάτου συγγραφέως Αὐγούστου Δοζῶνος καὶ τοιοῦτον τὸ ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένον βιβλίον, ἄξιον πάσης συστάσεως μετὰ τὸ τοῦ Ἄνα καὶ τοῦ Καμάρδα, καὶ ἀναγκαιότατον παντὶ τῷ περὶ τὴν ἄλβανικὴν ἀσχολουμένῳ.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

ΚΟΥΠΤΩΡΗΣ.

§ 89. Διαλαβόντες δὲ περὶ πάντων τῶν μέχρι τοῦ νῦν συγγραψάντων περὶ τῆς γλώσσης ἢ τοῦ ἔθνους τῶν Ἀλβανῶν, καὶ τὰ βιβλία αὐτῶν δηλώσαντες καὶ τὰς γνώμας αὐτῶν ἐκθέμενοι ἐν συνόψει, ἔλθωμεν ἤδη ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἡμῶν περὶ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ἀλβανῶν γνώμην, καὶ ταύτην διαλευκάνωμεν ὅσον οἶόν τε σαφῶς, λύοντες τὰ ἀντιπίπτοντα καὶ ἀνασκευάζοντες εἰ τί που δέον, κατασκευάζοντες δὲ καὶ κρατύνοντες τὰ ὀρθῶς δεδογμένα.

Ἐπειδὴ τὸ ἄλβανικὸν ἔθνος οὐδ' αὖ μνημονεύεται ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἱστορίᾳ οὔτε ἱστορικὰς παραδόσεις διέσωσε λόγου ἀξίας, οὔτε συγγράμματα κέκτηται οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν

γραφτὸν ἄλβανικὸν μνημεῖον, αἱ δὲ ἔθνικαί παραδόσεις ἐξαφανίζονται ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν αἰῶνων δι' ἔλλειψιν συγγραμμάτων, τοὺς δὲ φυσικοὺς χαρακτῆρας μεταβάλλουσι καὶ ἀλλοιοῦσι κλιματικαὶ καὶ βιωτικαὶ περιστάσεις, καὶ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα ἐκ τῆς πρὸς ἕτερα ἔθνη ἐπιμιξίας μεταβάλλονται πρὸς τὰ ἐκείνων, καὶ μυθολογία οὐδεμία διετηρήθη ἐπαρκῆς πρὸς εἰκασίαν τινὰ περὶ τῆς τοῦ ἔθνους τούτου φύσεως καὶ ἀρχῆς καὶ συστάσεως ἐν τοῖς παναρχαιοτάτοις ἐκείνοις χρόνοις, οὓς καλύπτει σκότος ἀλάμπτον, ἐν ἀναμφήριστον τεκμήριον περιλείπεται πρὸς βεβαίαν τοῦ ζητήματος λύσιν, εἰς ἀπλανῆς φανὸς καὶ ἀσφαλέστατος ὁδηγὸς ἡ γ λ ῶ σ σ α. Αὕτη δ' αἰετοτε παρέσχε τὰς ἀναντιρρήτους ἀποδείξεις περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ συγγενείας τῶν ἐθνῶν· διότι αὕτη ἐστὶν ἀναμφιλέκτως ὀυσιωδέστατος, διαρκέστατος καὶ ἔμμονώτατος ἐκάστου ἔθνους χαρακτήρ (1).

§ 90. Διαβιοῦσα δὲ καθωμιλημένη ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐν τῷ διαπορεύεσθαι τοὺς αἰῶνας πολλὰ καὶ παντοῖα προσέλαβε ξένα στοιχεῖα, ἐξ ὧν συνεκρύφθη τὸ γνήσιον καὶ ἐπεσκοτίσθη, ὥστε παρομοιάζει ἤδη πρὸς τοῖχον, συγκείμενον ἐκ παντοίας καὶ ποικίλης ὕ-

(1) «Ἡ γλῶσσα οὗσα τὸ πρῶτον δημιουργήμα τῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἡ βᾶσις, εἶναι συγχρόνως τὸ σαφέστατον τεκμήριον τῆς τε καταγωγῆς τῶν ἐθνῶν καὶ τῆς πρὸς ἀλληλα συγγενείας αὐτῶν. Διὰ τῆς συγκρίσεως τῶν γλωσσῶν μανθάνομεν σχέσεις ἐθνῶν εἰς χρόνους παλαιωτάτους, ἐξ ὧν οὔτε τις ἱστορία, οὔτε παράδοσις, οὔτε μῦθος διεσώθη. Ἡ δὲ συγκριτικὴ τῶν γλωσσῶν ἐπιστήμη, κατὰ τοὺς νῦν χρόνους ἐπὶ μᾶλλον ἀναπτυχθεῖσα, κατὰ τε τὰ ἄλλα καὶ κατὰ τὴν μέθοδον τῆς ἐρεῦνης, ἀπέδειξεν, ὅτι πολλὰ τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν, ὄντα συγγενῆ, συνεκρότουν οἷον μίαν φυλὴν· καὶ τούτων αἱ γλῶσσαι ἔχουσι καθόλου τὸ αὐτὸ γραμματικὸν σχῆμα, καὶ τοὺς αὐτοὺς τύπους τῆς τε παραγωγῆς καὶ κλίσεως.» Καρ. Ὁδ. Μύλλερου ἱστορ. τῆς ἑλλ. φιλολογίας τόμ. α', σελ. 3 τῆς μεταφράσεως.

λης, οἰκείας τε καὶ ὀθνείας, διαφόρων ἐποχῶν καὶ αἰῶνων. Ἐὰν δὲ μὴ τὰ ξένα ταῦτα στοιχεῖα ἀποχωρισθῶσιν ἀπὸ τῶν οἰκείων, καὶ διακριθῶσι κατὰ ἔθνη πρῶτον, ἔπειτα κατὰ χρόνον εἰς ἀρχαῖα καὶ νέα, οὐδέποτε ἀναφανήσεται τὸ γνήσιον ἄλβανικὸν οὐδὲ διαγνωσθήσεται τούτου ἡ φύσις καὶ ὁ χαρακτήρ.

§ 91. Ἐκ πολλῶν δὲ πολλάκις ἀναλύσεων βεβαιωθεὶς ὁκτῶ εὐρίσκω τὰ συστατικὰ στοιχεῖα τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης, τὸ ἑλληνικὸν καὶ λατινικὸν, τὸ γερμανικὸν καὶ γαλλικὸν, τὸ σλαβικὸν καὶ τουρκικὸν, τὸ ἰταλικὸν καὶ νεοελληνικὸν. Καὶ τὸ μὲν πελασγικὸν ἢ γραικοῖταλικὸν καὶ κατὰ μεταγενέστερον ὄνομα ἑλληνολατινικὸν (1) εὐρίσκεται κύριον καὶ οὐσιῶδες, πρωτεῦον, παναρχαῖον, γνήσιον, ἀρχικὸν καὶ πρωτότυπον, ἐξ ἀρχῆς τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἔθνους ὑπάρχον, τὴν φύσιν καὶ τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ ἐκδηλοῦν, καὶ περιλαμβάνον τὸ πλεῖστον τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης, παρεπόμενα δὲ τοῦ πρώτου καὶ παρακολουθήματα ἀναγκαῖα τὸ γερμανικὸν, ὅπερ ὀλιγον ἀποτελεῖ μέρος, καὶ τὸ γαλλικὸν, ὅπερ ὀλιγιστον (2). Τὰ δὲ τέσσαρα ἄλλα

(1) «Καὶ οἱ πρὶν Γραικοὶ λεγόμενοι ἐκλήθησαν Ἑλληνας». Πάρ. χρον. ἐποχ. σ'. «Ἡ Ἑλλάς ἡ ἀρχαία ἐστὶν ἡ περὶ τὴν Δωδώνην καὶ τὸν Ἀχελῶον ὠκουν γὰρ οἱ Σελλοὶ ἐνταῦθα, καὶ οἱ καλούμενοι τότε μὲν Γραικοὶ νῦν δὲ Ἑλληνας». Ἀριστοτ. Μετεωρ. βιβλ. α', κεφ. 14.

(2) Καὶ τῆς λεττικῆς γλώσσης, ὡς ἀρχικῶς συγγενοῦς τῇ ἑλληνικῇ, εἰκότως εὐρίσκονται λέξεις πολλὰν ἔχουσαι ὁμοιότητα πρὸς τὰς ἀντιστοιχοῦς ἄλβανικᾶς. Ἰδε Ξύλανδρον σελ. 317. Λέγει δ' ἀρχικῶς συγγενῆ καὶ τὴν γλῶσσαν ταύτην, διότι ἡ ὁμοφυλία τῶν ἐθνῶν καὶ γλωσσῶν τῶν καλουμένων ἀρίων ἢ Ἰνδογερμανικῶν, περιλαμβάνει πρὸς τῇ σανσκριτικῇ, ἑλληνικῇ καὶ λατινικῇ, καὶ τὰ Λεττικὰ ἔθνη, ἐν οἷς οἱ Λιττανοὶ μάλιστα διέσωσαν πιστότατα τῆς ἀρχεγόνου γλώσσης τὸν τύπον. Ἐτι δὲ περιλαμβάνει καὶ τὴν γοθθικὴν μετὰ τῶν

εὐρίσκω ξένα καὶ ἐπέισακτα, νεώτερα καὶ παράγωγα, ἐπουσιώδη καὶ πάρεργα, τὸ μὲν σλαβικὸν καὶ τουρκικὸν, ὧν τὸ μὲν πρῶτον καθόλου σπάνιον, τὸ δ' ἕτερον πολὺ παρὰ Γκέγκαις, παραμείναντα ἐν τῇ γλώσσει ἐκ τῶν ὁμωνύμων ἐθνῶν, ἅπερ ἐδυνάστευσαν καὶ κατέθλιψαν τὴν Ἀλβανίαν, οἱ μὲν Σλάβοι ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἔτη, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἀπὸ πέντε αἰῶνων μέχρι τῆς σήμερον. Τὸ δὲ ἰταλικὸν καὶ νεοελληνικὸν εἰρηνικῶς εἰσαχθέντα ἐκ τῶν ὁμωνύμων ἐθνῶν, ὧν ἐν μέσῳ ἀπώκησαν πυκνὰ στίφη Ἀλβανῶν, καὶ πρὸς ἃ ὡς ὄμορα ἢ γειτονικὰ ὑπάρχει ἐπιμιξία καὶ ἐμπορεία, τὸ μὲν ἰταλικὸν ἐπικρατοῦν μᾶλλον παρὰ τοῖς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ Ἀλβανοῖς, τὸ δὲ νεοελληνικὸν παρὰ τοῖς ἐν Ἑλλάδι. Εὐρίσκεται δὲ καὶ τῆς λατινικῆς γλώσσης μικρὸν τι μέρος ἐν τῇ ἄλβανικῇ οὐχὶ ἐκ τῆς ἀρχικῆς συγγενείας προερχόμενον, ἀλλὰ νεώτερον καὶ ἐπέισακτον, ὑπὸ τῆς καταθλιπτικῆς δεσποτείας τῶν Ῥωμαίων ἐπέισαχθὲν, ὅτε οὗτοι ἐπὶ αἰῶνάς τινας ἐκυριάρχησαν τῶν Ἰλλυριῶν καὶ τῆς Ἠπείρου· διότι λατινικαὶ τινες λέξεις εὐρίσκονται σχεδὸν ἀμετάβλητοι ἐν τῇ ἄλβανικῇ γλώσσει (1) ὡς καὶ αἱ σλαβικαὶ καὶ τουρκικαί.

§ 92. Παρίσταται δὲ τὸ πελασγικὸν ἢ γραικοῖταλικὸν καὶ προελληνολατινικὸν στοιχεῖον τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης τὸ ἀποτελοῦν τὸν πυρῆνα καὶ τὸ θεμέλιον, ἐφ' οὗ τὰ λοιπὰ στοιχεῖα ἐναπέτεθησαν, οὐχὶ διακεκριμένον ὡς ἐν τοῖς ὑστερον χρόνοις καὶ κεχωρισμένον εἰς ἑλληνικὸν καὶ λατινικὸν, ἀλλὰ κεκραμένον καθ' ὕλην τε καὶ εἶδος καὶ ἀνάμικτον καὶ ἐν ταῖς ρίζαις τῶν λέξεων καὶ ἐν ταῖς καταλήξεσι τῶν μερῶν τοῦ ἄλβανικοῦ λόγου, ὡς ἀποσχισθὲν καὶ ἀποχωρισθὲν ἀπὸ τοῦ προϊστορικοῦ ἐκείνου πελα-

νεωτέρων καθόλου γερμανικῶν γλωσσῶν· καὶ τέλος καὶ τὰ Κελτικὰ ἔθνη, ὧν αἱ γλῶσσαι, ὅσον δύνανται νὰ κρίνωσιν οἱ γλωσσολόγοι ἐκ τῶν σφόδρα παρεφθαρμένων λειψάνων, ἀφίστανται μὲν ἐν τισι τοῦ καθολικοῦ τύπου, ὑπάγονται ὅμως ἀναμφισβητήτως εἰς τὴν αὐτὴν τῶν γλωσσῶν ὁμοφυλίαν.

(1) Ἴδε Ξυλάνδρου σελ. 290.

σγικοῦ ἢ γραικοῖταλικοῦ κλάδου πρὶν ἢ διακλαδωθῆ καὶ διακριθῆ εἰς ἑλληνικὸν καὶ λατινικὸν, καὶ τούτων ἑκάτερον εἰς τὰς διαλέκτους (1). Παρέμειναν δ' ἐντεῦθεν καὶ

(1) «Οἱ Ῥουμᾶνοι, Δάκοι, Θράκες, Βλάχοι ἢ ὅτιδῆποτε τοῖς δώσωμεν ὄνομα, εἶναι ἤδη ὑπὸ τὴν πολιτικὴν ἔποψιν ὁ μᾶλλον ἴσως ἐνδιαφερόμενος λαὸς ἐκ πάντων τῶν Βυζαντινῶν λαῶν. Καθόσον ὅμως ἀφορᾷ τὴν περὶ φυλῆς καὶ γλώσσης ἔποψιν, ἡμεῖς ἐνδιαφερόμεθα μᾶλλον πρὸς τοὺς παλαιοὺς φίλους μας τοὺς Ἀλβανούς. Εἶναι τῷ ὄντι ψηλαφητὸν γεγονός, ὅτι οἱ ὀρθόδοξοι Ἀλβανοὶ συνέπραξαν πρὸς κοινὴν ἀνεξαρτησίαν μετὰ τῶν Ἑλλήνων τοσοῦτον, ὅσον οὐδὲν τῶν ἐθνῶν οὐδέποτε. Ἡ ἐπανάστασις ἦτο σχεδὸν ἐξίσου Ἀλβανικὴ ὅσον καὶ Ἑλληνικὴ καὶ κατὰ τὸ τρίτον τοῦλάχιστον μέρος τοῦ νεωτέρου βασιλείου, οἱ Ἀλβανοὶ εἰσιν ὑπεράριθμοι τῶν Ἑλλήνων. Εἰς νίκας τε καὶ ἥττας, εἰς πᾶν τι καλὸν ἢ τι κακὸν, κατὰ τε τὴν ἔποχὴν τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τὴν μετέπειτα ὑπαρξίν τῆς βασιλείας, ἑκάτεροι, Ἀλβανοὶ τε καὶ Ἕλληνες, ἐξίσου συνεμερίσθησαν τούτων. Οὐδέποτε δὲ οἶδαμεν δεῖγμά τι διακεκριμένον ἀντιπαθείας ἢ δυσαρρεσκείας, προκειμένων μυρίων ἀφορμῶν τοπικῆς ἀντιζηλίας καὶ συμφέροντος, μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν κατὰ φυλὴν χωριστὴν θεωρουμένων. Ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν ὅμως οἱ Ἀλβανοὶ ἀφίστανται τῶν Ἑλλήνων πολὺ πλεῖον τῶν ἄλλων ὁμόρων λαῶν. Ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα, ὡς εἶναι τοῖς πᾶσι δεκτὸν ἤδη, εἶναι Ἰνδο-Εὐρωπαϊκὴ. Ἀλλ' ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν φιλολόγων ἀμφιβάλλουσιν ὡς πρὸς τὸν Ἰνδοευρωπαϊκὸν χαρακτῆρά της, τοῦτο εἰσέτι δεικνύει ὅτι ἡ συναφεΐα της εἶναι ἐλάσσων τῆς συναφεΐας Ἑλληνικῆς πρὸς τὴν Δακικὴν ἢ τὴν Σλαβωνικὴν. Ἐνταῦθα ὑπάρχει τι φαινόμενον αὐτὸ καθ' ἑ-

γερμανικοί τινες καὶ γαλλικοί ιδιωτισμοί, καθ' ὅσον ὁ κλάδος οὗτος μετεῖχε καὶ τούτων.

§ 93. Οὕτως οὖν ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην ἐστὶ παναρχαία πελασγικὴ ἢ γραικοῖταλική, τοῦ γραικοῖταλικοῦ ἢ προελληνολατινικοῦ κλάδου πρώτη παραφυὰς, ἀδελφὴ πρεσβυτέρα τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς καὶ λατινικῆς, ὁμοία αὐταῖς κα-

αὐτὸ ἀξιοσημεῖωτον, παρέχον ποικίλας θεωρίας. Οἱ Ἀλβανοὶ οὗτοι εἶναι ἄρά γε οἱ ποτὲ Μακεδόνες καὶ Ἡπειρώται, οἵτινες τοσοῦτον πασιφανῶς ἀνεδείχθησαν ἐλληνίζοντες, ἢ εἶναι μᾶλλον οἱ μηδόλως ἐνδείξαντες ἐλληνισμόν Ἰλλυριοί; Εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα δὲν ἀπολείπονται καὶ λόγοι ἀντιτείνοντες. Οἱ Ἀλβανοὶ καὶ οἱ Ἕλληνες ἀδελφίασαν, καίτοι τῆς γλώσσης ἐκατέρων διαφερούσης. Ἡ ἄλβανικὴ λαλεῖται μέχρι τοῦ νῦν καὶ ἐν Ἀττικῇ ἐπίσης. Ἡ Ἑλλάς εἶχεν ὑπερασπιστὰς καὶ μάλιστα Ὑπουργοὺς διοικήσαντας, οἵτινες μόλις ἠδύναντο τὴν γλῶσσαν αὐτῆς ὁμιλεῖν. Ἀλλ' ὅταν ὁ Ἡρόδοτος, παρὰ τὴν κοινὴν γνώμην τῶν συγχρόνων του, κατέλεγε τοὺς Ἡπειρώτας μεταξὺ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, τοῦτο θὰ προήρχετο μόνον ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῆς γλώσσης. Ἐνταῦθα παρέχονται ἐνστάσεις δυσχερεῖς περὶ τῶν ἄγγελοσ ἀμυδρῶς ἀποφαίνεται, λέγων ὅτι ὁ Βότσαρης, ὁ Μιαούλης καὶ οἱ ἄλλοι Ἀλβανοὶ ἤρωες ἦσαν πάντες Γραικοί, καὶ ὅτι οἱ ἄδηλοι τοῦ Ὁμήρου Σελλοὶ, ἐπέζησαν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ὑπὸ τὴν μορφήν τῶν Σουλιωτῶν. Ἐκ τῆς Σαββατιανῆς Ἐπιθεωρήσεως, ἐφημερίδος ἀγγλικῆς, εἰς ἣν ἀπήντησεν ὡς ἐξῆς ὁ ἄγγελος τῶν Βυζαντινῶν λαῶν.

«Ἡ συγχώνευσις τῶν Γραικικῶν λαῶν κατὰ τὴν ἀρχικὴν καὶ εὐρεῖαν ἐθνολογικὴν σημασίαν, ὑπάρχει καὶ ὑπῆρχε πάντοτε. Οἱ Ἀλβανοὶ ἦσαν καὶ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως Ἕλληνες, καίτοι διαφόρου διαλέκτου, καὶ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν εἶναι τοιοῦτοι. Ἡ Ἀστουρία τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἡ τῆς Ἰσπανίας, ἦτον ὁ Ὀλυμπος, ὁ Πίνδος, ὁ Ταύγετος, ἡ πέτρα τῆς Ὑδρας, καὶ ἡ πέτρα τῶν Σελλῶν τῆς Ἡπείρου, ὅπου ἡ Ἐλευθερία μετ' ἡμίγυμνον χιτῶνα διῆγεν ἐπι-

τὰ τε τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος, ὁμόρριζος καὶ ὁμοστέλεχος αὐταῖς, ὁμοιότερα μάλιστα τῇ ἐλληνικῇ κατ' εἶδος ἢ κατ' ὕλην, τῆς δὲ λατινικῆς τῇ ὕλη τῶν λέξεων μᾶλλον ἢ τῷ εἶδει ἐπίμικτος, τῆς δὲ γερμανικῆς καὶ γαλλικῆς γλώσσης μέτοχος τοσοῦτον μέρος, ὅσον μετεῖχε καὶ ὁ κλάδος αὐτός, τῆς δὲ ἰαφεθικῆς καὶ ἰνδευρωπαϊκῆς τῶν γλωσσῶν ὁμοφυλίας τοσοῦτον συγγενῆς, ὅσον καὶ ἡ

σκοποῦσα ἀπασαν τὴν Γραικικὴν γῆν. Ἡμεῖς θεωροῦμεν εὐλόγως τὸν λαὸν τοῦτον τὸν λευκὸν (Ἀλβανὸν), ὡς λαὸν Γραικο-Πελασγικὸν ἀρχαιότατον· ἦτοι τὸν αὐτὸν ἐκεῖνον Γραικικὸν λαὸν, ὅστις φεύγων τὴν νέαν δυναστείαν τῶν Δευκαλιωνιδῶν, διῆγε βιῶν ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὄρεων καὶ ἐπὶ παντὸς βράχου ἀπομεμονωμένου, μεταβαίνων ἀπὸ τὴν ὄρεινὴν Ἀρκαδίαν εἰς ἄλλας ὄρεινὰς καὶ πετρώδεις Ἀρκαδίας τῆς Γραικικῆς γῆς. Δὲν ἀναγνωρίζει τις εἰς τὸν λεγόμενον Ἀλβανὸν τὴν φυὴν, τὴν κόμην καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἀχιλλέως, τοῦ Λοκροῦ καὶ τοῦ Τελαμωνίου Αἴαντος, ὅπως ἀναγνωρίζει τις τὸν Ὀδυσσεῖα εἰς τὸν Ἰθακήσιον, τὸν Ζακύνθιον καὶ Κερκυραῖον; Ἐὰν οἱ ἀλλοδαποὶ θεωρῶσι διαφορὰν μεταξὺ Ἀλβανῶν καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἡμεῖς, ἡμεδαποὶ, βλέποντες τὴν διαφορὰν εἰς πᾶσαν κώμην, εἰς πᾶν χωρίον τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, οὐδεμίαν ἐποψίν λαμβάνομεν τῶν διαφορῶν τούτων, ἐθνολογοῦντες ἀλλοιοτρόπως τοὺς κατοίκους τούτους. Ἐὶ κλίμα τῶν ἐλληνικῶν γαιῶν, ἡ ἀνωμαλία καὶ ἡ ἀμετρος καὶ ἀντίθετος ποικιλία τῶν τόπων, παρέχουσι ἀμέτρους ποικίλας ἰδιωτισμῶν γλώσσης καὶ τρόπων τῶν κατοίκων. Ὁ κάτοικος τῶν Καρδαμύλων ἢ τῆς Ὀμηρικῆς Βολισσοῦ ἐν Χίῳ, διαφέρει, ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν καὶ τοὺς τρόπους ἀπὸ τὸν κάτοικον τῶν Φανῶν πρὸς τὰ δυτικὰ μέρη τῆς νήσου, τοσοῦτον ἴσως ὅσον ὁ Ἀλβανὸς τῆς Ὑδρας ἀπὸ τὸν Ἴωνα τῆς Χίου. Ἡ συγχώνευσις δὲν νοεῖται ὑπὸ τὴν ἐποψίν στολῆς ἢ τρόπων κτλ.» Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Ἀγγέλου τῶν Βυζαντινῶν λαῶν, ἐφημερίδος ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀριθ. 10 τῆς 25 Ἰανουαρίου (8 Φεβρουαρίου) 1862.

ἀρχαία ἑλληνικὴ καὶ λατινικὴ (1). Ὅθεν ἡ φύσις καὶ ὁ κύριος χαρακτήρ τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης ἐστὶν ὁ πελασγικὸς ἢ γραικοϊταλικὸς, ἤτοι ὁ προελληνολατινισμὸς. Οἱ δὲ Ἀλβανοὶ εἰσι παναρχαῖον πελασγικὸν ἢ γραικοϊταλικὸν φύλον, ἀπὸ τῆς ἑλληνολατινικῆς τῶν ἐθνῶν ὁμοφυλίας ἀποσπασθέν πρό τῆς ἀπ' ἀλλήλων διακρίσεως εἰς Ἑλληνας καὶ Ῥωμαίους καὶ τῆς ἑκατέρων ὑποδιαίρεσεως εἰς τὰς φυλάς (2). Αὐτόχθονες δὲ καὶ παναρχαῖοι κάτοικοι τῆς ἔτι καὶ νῦν πατρίδος αὐτῶν, τῆς ἐν Εὐρώπῃ Ἀλβανίας, ὅπου εὗρεν αὐτοὺς οἰκοῦντας ἡ ἱστορία. Ἀλλ' ἐπισκοπήσωμεν καὶ ἄλλων γνώμας.

§ 94. Ἰλλυρικὴν ἐκάλεσάν τινες τὴν ἀλβανικὴν γλώσσαν, ὡς ἐν τοῖς ἡγουμένοις ἀνεγνώσθη, καὶ τοὺς Ἀλβανοὺς Ἰλλυριοὺς, τῶν ἀρχαίων Ἰλλυριῶν ἀπογόνους, διότι

(1) Ἐκ τούτου εὐρίσκονται πλεῖσται λέξεις τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης συγγενεῖς πρὸς ὁμορρίζους τῆς σανσκριτικῆς. Ἴδε Ζύλανδρον σελ. 298. Βόππιον πολλαχοῦ ἐν τῷ μνημονευθέντι ἐν § 75 συγγράμματι αὐτοῦ. Θεόφιλον Στεῖρον σποράδην ἐν τῷ ἀλβανολατινικῷ λεξιλογίῳ τῷ ἐν τῇ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων ἐν Βρουκλίγγῃ 1856 μετὰ γερμανικῆς μεταφράσεως πέντε ἀλβανικῶν ποιημάτων Ἱερώνυμου Ῥάδου (Hieronymi de Rada), ποιητοῦ ἐκ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Ἀλβανῶν.

(2) «Ὁμοιάζει δὲ ἡ ἑλληνικὴ μάλιστα πασῶν τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν τῇ λατινικῇ. Διὰ φαίνεται ὅτι, ἀφοῦ ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τῆς κοινῆς ρίζης, ἀμφοτέραι ὁμοῦ ἱκανὸν χρόνον ὡς μία καὶ ἀδιαίρετος γλώσσα διετέλεσαν. Καὶ ἀφοῦ διεκρίθησαν ἀλλήλων, ἡ ἑλληνικὴ ἱκανὸν χρόνον διέμεινεν, ὡς εἰκὸς, μία, καὶ ἀδιαίρετος καὶ ὁμοειδῆς, ἐν ὅσῳ οἱ Ἑλληνας, μία ἀκόμη ὀλιγάριθμος φυλὴ ὄντες, μίαν καὶ ὁμοειδῆ χώραν κατήκουν καὶ δὲν ἦσαν διεσπαρμένοι ἀκόμη εἰς διαφόρους χώρας. Μετὰ δὲ τῆς διασπορᾶς καὶ εἰς διαφόρους χώρας ἐγκαταστάσεως τῶν Ἑλλήνων ἤρχισε καὶ ἡ γλώσσά των νὰ διαφέρῃ ἑαυτῆς, νὰ ἀντιδιαστέλληται πρὸς ἑαυτὴν, ἐν ἐνὶ λόγῳ, νὰ διαιρῆται εἰς διαλέκτους. Φιλίστ. τόμ. α. σελ. 116.

ἐξ ὅτου ἐγνώσθησαν ἐν τῇ ἱστορίᾳ οἱ Ἀλβανοὶ οἰκοῦσιν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀρχαίων Ἰλλυριῶν (1). Ἀλλ' ἡ ἐπίκλησις αὕτη ἀρμόζει, ἐάν τις ὑπολαμβάνῃ τοὺς Ἰλλυριοὺς φύλον ἑλληνολατινικὸν καὶ τὴν Ἰλλυρικὴν γλώσσαν κλάδον τοῦ ἑλληνολατινικοῦ στελέχους (2). Βιδέ τις πρεσβεύει ὅτι οἱ Ἰλλυριοὶ ἦσαν βάρβαροι καὶ οὐδεμίαν εἶχον φυλετικὴν συγγένειαν πρὸς τοὺς Ἑλληνας καὶ Λατίνους οὔτε ἡ γλώσσα ἐκείνων πρὸς ταύτας, τότε οἱ Ἀλβανοὶ κατ' οὐδένα τρόπον εἰσὶν ἀπόγονοι τῶν Ἰλλυριῶν οὐδὲ Ἰλλυρικὸν φύλον (3). Διότι ἡ νῦν ἀλβανικὴ

(1) «Ἐἰ δὲ μὴ τοῦνομα αὐτὸ (Ἰλλυριοὶ) ἐς γένος τοῦτο ὀρθῶς εἴρηται, διὰ δὲ τὴν χώραν, ἣν ἐνοικοῦν φαίνεται τὴν Ἰλλυριῶν, ἄξιόν ἐστι φέρεσθαι αἰ τοῦνομα τοῦτο. Ἰλαόν. Χαλκοκονδ. βιβλ. ι', ἐκδ. Βόννης σελ. 532. Τούτοις προσθετέον καὶ ταῦτα· «Τὰ Ἰλλυρικὰ ἔθνη, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἐν μέρει μὲν ἠφανίσθησαν, ἐν μέρει δὲ ἀνεμίχθησαν μετὰ ἑθνῶν ἑτέρας καταγωγῆς· μόναι δὲ οἱ Ἀλβανοὶ θεωροῦνται ὑπὸ τῶν πλείστων νεωτέρων ἐρευνητῶν γνήσιον τῆς φυλῆς ἐκείνης (τῆς Ἰλλυρικῆς) λείψανον, ὡς ἐκ τῆς παραθέσεως τῆς γλώσσης αὐτῶν μετὰ τῶν περισωθεισῶν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας Ἰλλυρικῆς λέξεων.» Κ. Παπαρρηγοπ. ἐγχειρ. γεν. ἱστορ. τόμ. α, σελ. 96.

(2) «Ἀνάγοντες δὲ εἰς μίαν εἰκόνα τοὺς ὀλίγους περισωθέντας χαρακτῆρας αὐτῶν (τῶν Ἰλλυριῶν), δὲν δυνάμεθα ὀριστικῶς νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι αὐτοὶ ἦσαν ἐντελῶς μὴ ἑλληνικὸν ἔθνος.» Ἀβελ. ἱστορ. τῶν Μακεδόνων σελ. τῆς μεταφρ. 98.

(3) «Προποικοῦσι δ' αὐτὴν (τὴν Ἐπίδαμνον, τὸ νῦν Δυρράχιον) Ταυλάντιοι βάρβαροι Ἰλλυρικὸν ἔθνος.» Θουκ. 1, 24. «Ἰλλυριοὶ, βάρβαροι Θρακικοί· οἱ δὲ Περσίδος (δηλ. Πέρσας) αὐτοὺς φασιν.» Σουΐδας ἐκ λ. Ἀριστοφάνης δ' ἐν Ὀρνισι 5. 1520 λέγει· «οἱ δὲ βάρβαροι θεοὶ πεινῶντες ὥσπερ Ἰλλυριοὶ κεκριγότες.» Ὁ δὲ σχολιαστὴς αὐτόθι παρατηρεῖ· «Δίδυμος· ὥσπερ βάρβαροι· ἀνέπλασε δέ τι γένος θεῶν βαρβάρων Τριβαλλῶν ἀνώτατον, οἷον ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων βάρβαρα ἔθνη πορρωτάτω καθεστήκασιν· περὶ δὲ Θράκην

γλώσσα δείκνυται συγγενεστάτη τῇ ἑλληνικῇ καὶ λατινικῇ, καὶ ἐλέγχει ψευδῆ τὴν δοξασίαν ταύτην. Εἰ δέ τις ποθεῖ τὴν ἐκ τῆς Ἰλλυρικῆς γλώσσης πρὸς τὴν ἄλβανικὴν παραβαλλομένης ἀπόδειξιν ὡς τὴν μόνην ἀσφαλῆ, τοῦτό ἐστὶν ἀδύνατον. Διότι τῆς ἀρχαίας Ἰλλυρικῆς γλώσσης λείψανα ἢ λέξεις, καθ' ὅσον ἐγὼ γινώσκω, δὲν σώζονται σήμερον πολλαί τινες καὶ ἀναμφισβήτητοι, ὅπως παραβληθῆ πρὸς αὐτὰς ἢ ἄλβανικὴ γλῶσσα καὶ ὀρισθῆ ὁ βῆθος τῆς συγγενείας αὐτῆς· τρεῖς δὲ μόνες εὐρίσκω, ἅς καὶ παραβάλλω εὐθὺς πρὸς ἄλβανικάς (1).

§ 95. Τῆς Ἰλλυρικῆς καὶ Παννονικῆς ἅμα καὶ Δαλματικῆς λέξεως sabaja καὶ sabajum ὀρίζει τὸ σημαίνονμενον ὁ διαστῶσας αὐτὴν Ἀμμιανὸς Μαρκελλῖνος ὧδε· *«est autem sabaja ex hordeo vel frumento in liquorem conversis paupertinus in Illyrico potus (Amm. Marcell. 26. 8. 2); quod genus est potionis ex frugibus aquaque confectum et vulgo in Dalmatiae Pannoniaeque provinciis gentili barbaroque sermone appellatur sabajum»* ταῦτα μεθερμηνεύω χάριν τῶν ἀδαημόνων τῆς λατινικῆς γλώσσης· «ἔστι δὲ σαβαῦα ποτὸν τῶν ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ πενήτων ἐκ κριθῆς ἢ καρπῶν εἰς ὑγρὸν μεταβεβλημένων (Ἀμμ. Μαρκελλ. 26. 8. 2)· εἶδος ποτοῦ κατεσκευασμένον ἐκ καρπῶν καὶ ὕδατος ὀνομάζεται κοινῶς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Δαλματίας καὶ Παννονίας κατὰ τὴν ἐθνικὴν καὶ βάρβαρον αὐτῶν διάλεκτον σαβαῖον.»

εἰσὶν οἱ Ἰλλυριοί· τὸ δὲ κεκριγότες» μίμησις ἐστὶν οὐκ εἰς τὸν ἦχον, ἀλλ' εἰς τὴν ἀσάφειαν τῶν βαρβαρικῶν διαλέκτων.» Καὶ Πλούταρχος περὶ παιδῶν ἀγωγῆς κεφ. 13· «ζηλώσαντας τὴν Εὐρυδικὴν, ἣτις Ἰλλυριεὺς οὖσα καὶ τρισβάρβαρος, ὅμως κτλ.»

(1) Σλάβους ὑπολαμβάνουσιν ἄλλοι καὶ τοὺς ἀρχαίους Ἰλλυριοὺς καὶ Δαλματεῖς διὰ τὴν ἐν Δαλματίᾳ πόλιν Σάλωνα ἢ Slavona.» Κ. Σχινᾶ ἱστορ. τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν σελ. 322. «Ὁμῶνυμος κατέστη τῇ Δαλματικῇ ταύτῃ Σάλωνι καὶ ἡ Ἀμφιστα μετὰ τὴν τῶν Σλάβων ἐπιδρομὴν.» Στράβ. 7, ε, 6. Σχινᾶ ἱστορ. σελ. 326. Ἄλλ' ἢ δοξασία αὕτη φαίνεται ἀσύστατος.

§ 96. Παραβάλλω δ' αὐτὴν ἐγὼ πρὸς τὴν ἄλβανικὴν τὸν δε τὸν τρόπον· ἐὰν ὑποθεθῆ ὅτι διὰ πίσεως καὶ ἐκθλίψεως μετεβάλλετο εἰς ὑγρὸν τὸ πενιχρὸν τοῦτο ποτὸν, ἐπειδὴ κατεσκευάζετο ἀδιαφόρως ἐκ κριθῆς ἢ καρπῶν καὶ ὕδατος, ἢ λέξις ἐσημαινεν κυρίως πτισάνην, ἐκθλιμμα. Καὶ ἐπειδὴ τὸ θλίβω εἴτε θλῶ καὶ ἐκθλίβω, πτισῶ καὶ ἐκπιέζω ἄλβανιστὶ λέγεται ἐντε τῇ ὕδραϊκῇ καὶ τοσκικῇ σέμπ, τοσκιστὶ δὲ καὶ σεμβόj, οἶον, θλίβω ἐλαίας = σέμπ (καὶ σεμβόj) οὐλήν (1), τὸ δὲ ἐκθλιμμα καὶ ἐκπίεσμα λέγεται σεμβίμυ, ἢ Ἰλλυρικῇ λέξις sabaja καὶ sabajum φαίνεται οὖσα αὕτη ἢ ἄλβανικῇ σεμβίμυ, πρὸς ἣν ταυτίζεται καὶ ἡ ρίζα καὶ ἡ σημασία, ἀλλ' ὑπὸ τὸν τύπον σεμβέjε ja ἢ σεμβέ ja, ἣν κατάληξιν πλείστα ἄλβανικαὶ λέξεις ἔχουσιν, ἀντὶ τῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν κατάληξιν μα ἀντιστοιχοῦσης καὶ τὸ ἀποτέλεσμα δηλούσης σεμβί-μ-υ = πτισάνη ἐκθλιμμα, καὶ ἐντεῦθεν ζῦθος. Τὴν δ' ἐναλλαγὴν τοῦ α καὶ ε ἢ e παρατηρεῖ τις καὶ ἐν ταῖς μετὰ ταύτην δύο Ἰλλυρικαῖς λέξεσι καὶ τὸν λόγον μανθάνει.

§ 97. Ἀλλὰ τί οἱ περὶ Ἰλλυρικῆς ἢ Παννονικῆς ἢ Δαλματικῆς γλώσσης γράψαντες λέγουσι περὶ αὐτῆς; πρὸς τίνα τίνος ἑλληνικῆς ἢ λατινικῆς ἢ ἄλλης λέξεως ρίζαν παραβλητέα ἐστὶν ἢ sabaja εἴτε sabajum? Ἐνταῦθα ὁ νεώτατος συλλογεὺς τῶν ξένων λέξεων σιωπᾷ, καὶ οὐδὲν λέγει περὶ τῆς παραγωγῆς αὐτῆς. Ἀλωΐσιος δηλαδὴ Βανίκεκος ὁ συναγαγὼν τὰς ἐν τῇ ἑλληνικῇ καὶ λατινικῇ ξέναις λέξεσι καὶ ἐκδοὺς αὐτὰς ἐν ἰδίῳ λεξιλογίῳ (Fremdwörter in griechischen und lateinischen. Von Alois Vanicek. Leipzig, 1878), παρ' ᾧ ἐγὼ εὔρον τὴν λέξιν καὶ τὰ χωρία τοῦ Μαρκελλίου παρέλαβον, οὐδεμίαν ἄλλην περιλαμβάνει Ἰλλυρικὴν λέξιν. Διότι, ὡς λέγει ἐν τῷ προλόγῳ, συνήγαγε τὰς ξέναις λέξεσι ὅσαι προσέτυχον αὐτῷ ἐν τῇ συντάξει τοῦ ἑτυμολογικοῦ λεξικοῦ τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς, καὶ οὐ συνέγραψεν ἐπίτηδες τοιοῦτον λεξικόν. Ἄλλ' ἐγὼ γε, ὡς ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ λεξιλογίου τούτου, ἤλπισα

(1) Hahn Alban. Stud. ἐν λ.

πολύ ὅτι ἤθελον εὔρει ἐν αὐτῷ συνηγμένας εἰς ἓν ἀπάσας τὰς ἰλλυρικὰς λέξεις ὅσας Ἕλληνες καὶ Λατῖνοι συγγραφεῖς διέσωσαν, καὶ προστεθειμένον αὐταῖς πᾶν ὅτι οἱ μόχθοι καὶ αἱ ἔρευναι τῶν νεωτέρων τῆς συγκριτικῆς τῶν γλωσσῶν φιλολογίας λογίων παρήγαγον, ὅπερ ἐφ' ἀπασῶν σχεδὸν τῶν λέξεων ποιεῖ ἐπιμελῶς, ἀλλὰ ἰλλυρικὴν λέξιν ἄλλην οὐδεμίαν εὔρον, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ *sabaja* οὐδὲν ἄλλο προστεθειμένον, πλὴν ὅτι τοῦτό ἐστι τὸ ὄνομα τοῦ ζύθου παρ' ἰλλυρίοις καὶ Παννονίοις. Περιλαμβάνονται δ' ἐν αὐτῷ σκυθικαί, αἰγυπτιακαί, περσικαί, φρυγικαί, θρακικαί, σανσκριτικαί, Ἰνδικαί, σημιτικαί, φοινικικαί καὶ ἄλλαι ὑπὲρ τὰς τριακοσίας λέξεις τὸ ὅλον ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ περὶ τὰς εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἐν τῇ λατινικῇ. Ταῦτα περὶ τῆς ἰλλυρικῆς ταύτης λέξεως, ἥτις ἄδηλον πρὸς τίνα ἑλληνικὴν ἢ λατινικὴν ἀντιστοιχεῖ.

§ 98. Ἐκ δύο δὲ λέξεων ἰλλυρικῶν, ὧν ἡ μὲν σώζεται παρ' Ἑσυχίῳ, ἡ δὲ παρ' Εὐσταθίῳ, ἄγομαι εἰς σχέσεις πρὸς τὴν ἑλληνικὴν. Τούτων δ' ἡ παρ' Ἑσυχίῳ σωζομένη ἐστὶν ἡδε.

«*Δευάδαι* οἱ Σάϊοι, ὑπ' ἰλλυρίων.»

Οὕτως ἔγραψεν ὀρθῶς ὁ τελευταῖος ἐκδότης τοῦ Ἑσυχίου Μαυρίκιος Σμιδίτζος, ἀντὶ τῆς τῶν χειρογράφων γραφῆς «*Σάτοϊ*» καὶ τῆς ὑπ' ἄλλων ἐρμηνείας «*Σάτυροι* παρ' ἰλλυρίοις.» Παραβάλλουσι δὲ πρὸς τὸ μικρὸν κατωτέρω

«*Δευκαλίδαι* οἱ Σάτυροι.»

καὶ πρὸς τὰ

«*σαυᾶδαι* σαῦδοι. Ἀμερίας τοὺς σειλείνους οὕτω καλεῖσθαι φησιν ὑπὸ Μακεδόνων.»

Ἄλλ' ἐνταῦθα ὑποσημειοῖ μὲν καὶ πάλιν ὁ εἰρημένος ἐκδότης, ὅτι παραβάλλουσι καὶ τᾶνάπαλιν, ἐπιλέγει ὅμως «ἀγνοῶ ἐν τίνι δικαίωματι παραβάλλουσι τὰ «*σαυᾶδαι*» καὶ «*σαῦδοι*» πρὸς τὰ «*Δευάδαι*» καὶ «*Δευκαλίδαι*.» Καὶ εὐλόγως· διότι τὸ «*σαυᾶδαι*» καὶ «*σαῦδοι*» ὑπολαμβάνονται ὁμόρριζα τοῖς «*σαῦλος*, «*σαυλοῦμαι*», ὁ δὲ Ἑσυχίος ἐρμηνεύει «*σαυλοῦσθαι*» τρυφᾶν, θρύπτεσθαι, ἐναθρύνεσθαι.» Ἐπειδὴ δὲ ἡ λέξις «*Δευάδαι*» ἐστὶ κυρία καὶ ἐν κυρίου ὀνόματος σημασία γιν ἐν χρήσει παρ' ἰλλυρίοις, διότι, ὡς

εἴρηται, «*Δευάδαι*» ἐκαλοῦντο οἱ Σάϊοι ὑπ' ἰλλυρίων,» δύσκολόν ἐστὶν εἰπεῖν εἰς τίνα ρίζαν ἀνήκει καὶ τί ἐσήμαινε κατὰ τοὺς ἰλλυρίους, σιγῶντων τῶν ἐκδοτῶν καὶ τῶν λεξικῶν.

§ 99. Ἐμοὶ δ' ἐπέρχεται παραβαλεῖν τὴν ἰλλυρικὴν λέξιν «*Δευάδαι*» πρὸς τὴν νῦν ἄλβανικὴν ὡς ἐξῆς· εἰ οἱ Σάϊοι ὡς ἀρχαῖος λαὸς τῆς Θράκης ἦσαν φίλοινοι καὶ συχνάκις βρεχόμενοι οἴνω ἦτοι μεθυσκόμενοι, ἴσως ὑπ' ἰλλυρίων σκωπτικῶς παρωνομάσθησαν «*Δευάδαι*», ὡς εἶ τις εἶποι *Μεθουσιᾶδαι*, παρὰ τὸ «*δεύεσθαι*» ἦτοι βρέχεσθαι αὐτοὺς οἴνω, μεθύσκεσθαι. Κατὰ ταύτην δὲ τὴν σημασίαν δύνανται οἱ «*Δευάδαι*» παραβληθῆναι ὡς πρὸς συνώνυμον τὸ «*Δευκαλίδαι* οἱ Σάτυροι,» παρὰ τὸ αἰτωλιστὶ λεγόμενον «*δεῦκος*» ἀντὶ «*γλεῦκος*» ὅθεν τὸ λατινικὸν *dulcis* = γλυκὺς καὶ παρ' Ἑσυχίῳ «*ἀδευκῆς*» πικρῆς.» Ἀλβανιστὶ δ' ὁ μέθυσος λέγεται *τοσκιστὶ* *déjmu* καὶ *dér-u*, ὑδραῖστὶ δὲ καὶ κατὰ τοὺς ἐν Σικελίᾳ Ἀλβανούς *ἰ* *déjmu* *u*, *é-déjme ja* καὶ *é-déjme a* = μέθυσος, μεθύση, ὁ καὶ ἡ μέθυσος· γκεγκιστὶ *ἰ-déjtoune*, *τοσκιστὶ* *ἰ-déjtoure*, ὑδρ. *ἰ* *déjtoure-ru*, *é-déjtoure-ra* = ὁ μεθυσμένος, ἡ μεθυσμένη. Καὶ παράγεται παρὰ τὸ ὑδραϊκὸν *dénj*, *τοσκ.* *déj*, *γκ.* *déj*, κατὰ δὲ τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ Ἀλβανούς καὶ *déj* καὶ *déj* = μεθύσκω (τινά), *γκ.* καὶ ὑδρ. *déheμ*, *τοσκ.* *déheμ* = μεθύω, μεθύσκομαι. Τὸ δὲ φωνῆεν τῆς ρίζης τοῦ ῥήματος τούτου μακρὸν ἐστὶ πανταχοῦ, ὃ καὶ σημειοῦσιν οἱ ἐκδόται.

§ 100. Παράγουσι δὲ τὸ *dénj* = μεθύσκω καὶ *déheμ* = μεθύω, μεθύσκομαι Βόππιος (1) καὶ Θεόφ. Στεῖρος (2) παρὰ τὴν ρίζαν *θη* τοῦ ἀχρήστου *θ* *ά* *ω* = *θηλάζω*, ὅθεν, «*θησαι*» θρέψαι, *θηλάσαι*» (Ἑσυχίος), «*θήσατο*» Ἰλ. Ω. 58) = ἐθήλασε, σανσκρ. *dhā* (Βόππ. καὶ Στεῖρος *dhē*) = πίνειν. Ἄλλ' ἴσως κατὰ τὴν αὐτὴν τροπὴν παρακτέον μᾶλλον ἀπὸ τῆς ρίζης *θ* *α* καὶ *θ* *ω* ῥήμα-

(1) Σελ. 81, σημ. 51 τοῦ ἐν § 75 συγγράμματος.

(2) Σελ. 37 τοῦ ἐν σημ. 1ῃ τῆς § 93 καὶ 106 μνημονευομένου συγγράμματος.

τος, δωρικοῦ σημαίνοντος μεθύω. Ὅθεν τὰ παρ' Ἑσυχίου

«θ ἄ ξ α ι· μεθύσαι.»

«κ α τ θ ἄ ξ α ι· παρακονῆσαι· μεθύσαι» (1)

«τ ε θ α γ μ έ ν ο ι· μεμεθυσμένοι.»

«τ ε θ ω γ μ έ ν ο ι· μεμεθυσμένοι.» (2)

Εἰς ταύτην ἴσως τὴν ῥίζαν ἀνήκει καὶ τὸ παρ' Ἑσυχίου.

«θ ω χ θ ε ί ς· θωρηχθεῖς· μεθυσθεῖς.»
Σοφοκλέους Διονυσιακῶ.»

§ 101. Εἰς τὸ σατυρικὸν δὲ τοῦτο δράμα τὸ καλούμενον «Διονυσιακὸς» καὶ ἰδίᾳ εἰς τούτου τὸν ἐκ Σατύρων χορὸν ἀποδίδεται καὶ οὗτος ὁ στίχος καὶ οἱ ἐξῆς δύο, οὓς διέσωσεν ὁ παρὰ Βεκκέρῳ γραμματικὸς (σελ. 385, 18). «Ἄλυπον ἄνθος ἀνίας· εἰ θέλοις εἰπεῖν ἐπὶ τινος πράγματος ὁ λύπης ἀπαλλάττει, οὕτως ἂν χρήσαιο, ὡς καὶ Σοφοκλῆς ἐν τῷ Διονυσιακῶ σατυρικῶ ἐπὶ οἴνου πρῶτον γευσασμένων τῶν κατὰ τὸν χορὸν σατύρων

Πόθεν πρὶτ' ἄλυπον ὦδε
εὔρον ἄνθος ἀνίας.

ὅλον δὲ τὸ μελύδριον πολιτικὸν ἄγαν γέγονε· μετὰ γὰρ τῆς ἄλλης ἐναργείας λελυμένην ἔχει τὴν ἐρμηνείαν καὶ μεθύουσιν ἀρμόττουσαν.» Ἦν ἄρα ὁ λόγος ἐν τῷ μελυδρίῳ τούτῳ καὶ ἐν τῷ δράματι περὶ τῆς τοῦ οἴνου εὐρέσεως καὶ τῆς ἐκ τούτου μέθης. Ἀλλὰ δύναται τέλος νὰ παραχθῆ τὸ δένj καὶ δέhem καὶ παρὰ τὸ ἀδεύεσθαι» αὐτὸ ἄνευ οὐδεμιᾶς γραμμάτων τροπῆς καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν τοῦ «βρέχεσθαι οἴνω» μεταφορὰν, καθ' ἣν ἀνωτέρῳ παρεβλήθη πρὸς τὸ «Δευάδαι»· ἀλλὰ τούτου τὴν ῥίζαν ἀναφέρουσιν ἄλλοι μὲν εἰς τὴν σανσκρ. ῥίζαν dih, ἕτερος δὲ τις εἰς τὴν duch, ἄδηλον δὲ ἂν μακρὰν ἢ βραχεῖαν. Ἀμφοτέρας ὁμῶς τὰς προειρημένας δύο παραγωγὰς, τὴν τε ἀπὸ τῆς ῥίζης θη=θηλάζω καὶ τὴν παρὰ τὴν θω=μεθύω, συνιστᾶ προσέτι καὶ τὸ δεδηλωμένον μακρὸν τῆς ῥίζης τῆς τε

(1) Δωρικὰ καὶ ταῦτα ἀντὶ θῶξαι, καταθῶξαι.

(2) Τούτου προτείνεται ἀρμοδιωτέρα πρὸς τὴν ἀλφαβητικὴν τάξιν γραφὴ «τεθωχμένοι.»

σανσκριτικῆς dhá ἢ dhé καὶ τῆς διπλῆς ἀλβανικῆς δὲ μετὰ μακροῦ ε ἢ dai καὶ dé ὡς καὶ τῆς ἐλληνικῆς.

§ 102. Ἡ δὲ ἑτέρα λέξις ἢ καὶ ὁμηρικῆ, ἣν εὐρίσκω μαρτυρουμένην ὑπὸ τοῦ Εὐστάθιου σαφῶς καὶ ἀναμφισβητήτως ὡς ἰλλυρικὴν κατὰ τοὺς παλαιούς, παρ' Ὀμήρῳ δὲ προσφυέστατα ἐρμηνευομένην διὰ τῆς παρ' Ἰλλυριοῖς πάλαι καὶ ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς παρὰ τοῖς νῦν Ἀλβανοῖς σημασίας, μὲ καθοδηγεῖ μᾶλλον ὠρισμένως εἰς ἐλληνικὰς σκέψεις. Ἐν τῇ ῥαψωδίᾳ ε τῆς Ὀδυσσεΐας στίχῳ 281

«εἶσατο δ' ὡς ὅτε ῥινὸν ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ»
ἀπαντᾷ ἡ λέξις ῥι ν ὀ ν, πάλαι μὲν παρὰ τοῖς Ἰλλυριοῖς ἀχλὺν σημαίνουσα (1), παρὰ δὲ τοῖς νῦν Ἀλβανοῖς (καὶ κατὰ τοὺς πάλαι Οἰνωτροῦς) κέφος. Κατ' ἀμφοτέρας δὲ τὰς σημασίας ὀρθῶς ἐρμηνεύεται ὁ ὁμηρικὸς οὗτος στίχος

«εἶσατο δ' ὡς ὅτε ῥινὸν (δηλ. εἶδεται) ἐν [ἠεροειδέϊ πόντῳ,] κατὰ μὲν τὴν ἰλλυρικὴν «ἐφάνη δὲ (τῷ Ὀδυσσεῖ ἢ γῆ τῶν Φαιάκων) ὡς ὅτε (φαίνεται) ἀχλὺς ἐν ὀμιχλώδει πόντῳ,»

καὶ κατ' Εὐστάθιον ἐν ταῖς παρεκβολαῖς ἐρμηνεύοντα τὸν στίχον κατὰ ταύτην τὴν σημασίαν

«Ἐφάνη γοῦν τῷ Ὀδυσσεῖ ὡς ἀχλὺς ἢ γῆ,» κατὰ δὲ τὴν ἀλβανικὴν (καὶ παρ' Οἰνωτροῖς) σημασίαν ἔτι ὀρθότερον ἐρμηνεύεται

Ἐ οὐ-δουκ σὶ κοῦρ (δούξετε) ῥέ ντε δὲτ τε-μνjέκετε=καὶ ἐφάνη ὡς ὅτε (φαίνεται) κέφος ἐν πόντῳ ὀμιχλώδει.

§ 103. Σημαίνει δὲ ἢ ῥι ν ὀ ς παρ' Ἑλληνισι δέρμα εἴτε βύρσαν καὶ ἐκ τοῦ μέρους τὸ ὅλον ἀσπίδα, λέγεται κατὰ θηλυκὸν γένος ἰωνικῶς (2) κατ' Εὐστάθιον (3) καὶ δι-

(1) «Οἱ δ' αὐτοὶ (οἱ παλαιοὶ) φασὶ καὶ ὅτι ῥι ν ὀ ν Ἰλλυριοὶ λέγουσι τὴν ἀχλὺν.» Εὐστάθιος ἐν Παρεκβ. 1536, 15.

(2) Κατὰ Γοιτλίγγιον δ' ἐν Ἀσπίδι Ἡρακλέους στ. 152 θηλυκῶς λέγεται ἢ ῥινός καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις ἐπικοῖς, ὡς παρ' Ἀπολλ. Ῥοδίῳ 2, 58. Ἐν οὐδετέρῳ δὲ γένει τὸ ῥινὸν φέρεται ἐν Ἰλ. Κ 155 καὶ ἐν τῷ μνημονευθέντι στίχῳ Ὀδ. ε 281.

(3) Ἐν τῷ Πίνακι τῶν Παρεκβολῶν καὶ

γαμμα φέρει πρὸ τοῦ ρ, οἶον *Ῥρινός*· διότι ἐν πολλοῖς τοῦ Ὀμήρου χωρίοις ἢ ἐν θέσει ποδὸς βραχεῖα πρὸ τοῦ ρ συλλαβὴ ἐκτείνεται εἰς μακρὰν διὰ τοῦ νοουμένου διγάμματος. Οὕτω δὲ κεῖται ἐν τοῖς Ε 308, Η 474, Κ 155, Μ 263, Ν 406, Π 636 τῆς Ἰλιάδος, ε 426, μ 46, χ 278 τῆς Ὀδυσσεΐας· οὐχὶ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς· διότι ἐν ε 435, ξ 134 κεῖται ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου, ἐν δὲ τοῖς μ 394, Δ 447, Κ 334 κατόπιν συλλαβῆς καταληγούσης εἰς σύμφωνον, καὶ διὰ τοῦτο θέσει μακρᾶς καὶ ἄνευ τοῦ διγάμματος, ἐν δὲ Η 248 κατόπιν μακρᾶς φύσει συλλαβῆς. Ἑρμηνεύεται δὲ πανταχοῦ ὀρθῶς πάνυ διὰ μιᾶς τῶν τριῶν εἰρημένων σημασιῶν, δέρματος ἢ βύρσης ἢ ἀσπίδος.

§ 104. Ἄλλ' ἐπειδὴ οὐδεμία τῶν σημασιῶν τούτων ἀρμόζει τῇ παραβολῇ τοῦ ἄρτι ἐρμηνευθέντος στίχου (1) εἰκάζουσιν οἱ νεώτεροι ὅτι τὸ *ρίνον* ἐνταῦθα ἢ γραφὴν ἢ σημασίαν ἔχει διάφορον, διεφώνουν δὲ καὶ οἱ παλαιοὶ κατ' ἀμφοτέρα. Καὶ ὁ μὲν Φαῖσις προτείνει «ὡς ὅτε τε *ρίνον* ἤερ. π.» γραφὴν προφανῶς ἀνεπιτυχῆ, ὁ δὲ Λαρόχης προτιμᾷ τὴν ἐντισι χειρογράφοις καὶ σχολίοις εὑρεθεῖσαν γραφὴν «ὡς τε *ρίνον*». Κατὰ ταύτην δὲ τὴν γραφὴν νοεῖται μὲν μετὰ διγάμματος καὶ ἐνταῦθα, ἀλλ' ἢ πρὸ τοῦ ρ βραχεῖα συλλαβὴ ἐκτείνεται ἐνταῦθα ἐν ἄρσει καὶ οὐχὶ ἐν θέσει ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρω χωρίοις ἐδείχθη. Κατὰ δὲ τὴν κοινὴν γραφὴν «εἶσατο δ' ὡς ὅτε *ρίνον* ἐν ἤρσει δέει πόντω» τὸ *ρίνον* φέρεται ἐν τούτῳ τῷ στίχῳ ἄνευ διγάμματος. Ὁ δὲ Εὐστάθιος ἱστορῶν τὰς τῶν παλαιῶν γνώρας καὶ ἰδίας ὑποσυναπτῶν λέγει· «Ἐνταῦθα δὲ οἱ μὲν *ρίνον* εἶπον, ὃ ἐστὶ βύρσαν· ὡς τὸ «ὑπὸ δ' ἔστρωτο *ρίνον* βοδός» (2), ἵνα λέγῃ ὅτι ἔδοξε βλέπειν ὡς *ρίνον* Ὀδυσσεύς ἤγουν ἀσπίδα ἢ βύρσαν ἀπλῶς, περὶ μέσσην τὴν θάλασσαν ἐφηπλωμένην. Ἔτεροι δὲ γράφουσιν *εῖρινόν*, ὃ ἐστὶ καρπὸν ἀγρίας συκῆς· τοῦτο δ' ἐγγύς ἐστι γελοίου, τὰ τε ἄλλα καὶ διὰ τὴν βραχύτητα τοῦ καρποῦ.

ὅτι κατὰ θηλυκὸν γένος λέγεται ἰωνικῶς» σελ 679, 45 καὶ 1926, 54.

(1) Ὀδ. ε 281.

(2) Ἰλ. Κ. 155.

Ἄρισταρχος δὲ ἐρινὸν γράφει αὐτὴν τὴν συκῆν, ἵνα φαίνεται τηλόθεν ἢ νῆσος ὡσεὶ καὶ τοιαύτη τις συκῆ. Φασὶ δὲ οἱ παλαιοὶ καὶ ὅτι ἀρσενικῶς μὲν ἐρινός λέγεται τὸ δένδρον, οὐδετέρως δὲ ὁ καρπός· οἱ καὶ ἡ κέδρος φασὶ θηλυκῶς τὸ φυτὸν, τὸ κέδρον δὲ ὁ καρπός. *Οἱ δ' αὐτοὶ φασὶ καὶ ὅτι *ρίνον* Ἰλλυριοὶ λέγουσι τὴν ἀχλύν.* Ἐγράφη γοῦν τῷ Ὀδυσσεῖ, ὡς ἀχλὺς ἢ γῆ. Εἰ δὲ προϋπάρχει ὁ ἐρινός τοῦ ἐρινεοῦ ὡς παρὰ Λυκόφρονι ὁ συφός τοῦ συφεοῦ, οὐκ ἔστι σταθερῶς φάναι. Μνεῖα δ' ἐρινεοῦ καὶ ἐν τῇ Ἰλιάδι. Μνηστέον δ' ἐνταῦθα καὶ τοῦ εἰπόντος παλαιοῦ, ἦν δ' αὐτός ὁ Φιλόπονος, ὅτι ἐρινεός μὲν τὸ δένδρον, ἐρίνεος δὲ προπαροξυτόνως ὁ καρπός.» (1)

§ 105. Ὁ δὲ Ἡσύχιος ἔχων ὑπ' ὄψει βεβαίως τοῦτο τὸ χωρίον παρέλαβε τὴν λέξιν «*ρίνον*» κατὰ τὴν τοῦ Ἀριστάρχου γραφὴν «*εῖρινόν*» (2) καὶ ἐρμηνεύει αὐτὴν ἀνέφος· καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν συνήθη ἑλληνικὴν, καθ' ἣν τετράκις ἐρμηνεύει αὐτὴν ἀδέρμα, βύρσαν, ἀσπίδα» (3). Καὶ πολλοὶ μὲν καὶ νῦν πειρῶνται νὰ ἐρμηνεύσωσι καὶ τοῦτο τὸ χωρίον διὰ μιᾶς τῶν τριῶν τούτων σημασιῶν, ἀλλ' ἢ κατὰ τοὺς Οἰνωτρούς καὶ τοὺς νῦν Ἀλβανούς σημασία *ρίνον* = νέφος ἐστὶν ἢ μόνη ἀρμόζουσα τῇ

(1) Εὐστάθιος ἐν Παρεκβολαῖς, σελ. 1536, στ. 13.

(2) Οὕτω τονίζει καὶ ὁ τελευταῖος τοῦ Ἡσυχίου ἐκδότης Μαυρίκιος Σμιδίτος (Maur. Schmidt), ὅστις ἀναγινώσκει «*εῖρινον*» ἀντὶ «*ρίνον*», καὶ παραπέμπει εἰς Μέρκελον ἐν τοῖς εἰς Ἀπολλῶν. Ῥόδιον προλεγομένοις σελ. 138. Ὁ δὲ Εὐστάθιος (σελ. 1536, στ. 15) τονίζει κατ' Ἀρισταρχον «*εῖρινόν*,» καὶ ἐρμηνεύει αὐτὴν τὴν συκῆν. «Τονίζεται δὲ καὶ ἐν τοῖς ΡQΤ σχολίοις ἢ κατ' Ἀρισταρχον γραφὴ «*εῖρινόν*,» καὶ ἐρμηνεύεται αὐτὴν τὴν συκῆν κατὰ μεταβολὴν γένους. τὸν γὰρ καρπὸν μὴ νοεῖσθαι, ἐπεὶ βραχὺς ἐστὶ πάνυ».

(3) *ρίνος*· δέρμα.

ρίνον· τὴν βύρσαν· τὸ δέρμα.

ρίνος· βύρσας. δέρματα. ἀσπίδας.

ρίνον· δέρματι. βύρση.

ένταῦθα παραβολῇ (1). Διότι πολλάκις ἐν ὀμιχλώδει πελάγει ὄρη σκιερὰ ἐν τῷ ὀρίζοντι φαίνονται μακρόθεν τοῖς πλέουσιν ὡς νέφη· καὶ τοιαῦτα ἐφάνησαν καὶ τῷ Ὀδυσσεῖ τηλόθεν τὰ σκιδέντα ὄρη τῆς νήσου τῶν Φαιάκων. Ἀλλὰ καὶ νῦν ἔτι ὡς τινα νέφη φαίνονται μακρόθεν τοῖς ναυτιλλομένοις τὰ τοιαῦτα ὄρη ἐν τοιοῦτῳ πελάγει, καὶ μέχρι παροιμίας ἐξενίκησεν ἡ συνηθεστάτη τοῖς ναυτικοῖς τῶν Ἀλβανῶν ἐν τοιοῦτῳ καιρῷ φράσις α σὶ δέ, σὶ ρέ » = ὡς γῆ, ὡς νέφος. Καὶ λέγουσι τοῦτο ὁσάκις τὰ μακρόθεν φαινόμενα περὶ τὸν ὀρίζοντα τοσοῦτον συγχέονται ἐν ὀμιχλώδει πελάγει, ὥστε ἀδυνατοῦσι νὰ διακρίνωσιν αὐτὰ, εἰ ὄρη εἰσὶν ἢ νέφη.

§ 106. Παράγουσι δὲ οἱ παλαιοὶ τὴν ρινὸν = τὸ δέρμα παρὰ τὸ ρέειν· διότι διὰ τοῦ δέρματος ἐκρέουσιν οἱ ἰδρῶτες (2). Ὀμόρριζον δὲ ὑπολαμβάνουσι καὶ τὴν ρίνα, καὶ παράγουσι καὶ ταύτην ἀπὸ τοῦ ρέω· διότι ἐκ τῆς ρινὸς ρέουσι καὶ κατέρχονται τὰ περιττώματα (3). Συμφωνεῖ δὲ καὶ Πίκτητος κατὰ Κούρτιον ἐν τῇ ἐλληνικῇ ἔτυμολογίᾳ ἐν λέξει ρέω, ἐνθα καὶ ὁ ρῶθων παράγεται παρὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ρέω ρίζαν ῥω, ὅθεν καὶ Εὐρώτας ὡς εὐρῶς· τῆς δὲ ρινοῦ οὐδεμία παρὰ Κουρτίῳ μνεῖα. Ἀλλὰ πρόδηλον ὅτι ἐκ τῆς ἐλληνικῆς ρίζης ρρι, αἰολικῶς γρι (4) σανσκριτιστὶ ναγ, παράγεται καὶ τὸ ρινὸν καὶ τὸ Ὀμόρριζον ἄλβανικὸν οὐσιαστικὸν ἀνάρθρως ῥέ, ἐνάρθρως ῥέ-ια καὶ ῥέ-α = ρινὸν, νέφος.

(1) «Scolies P, Q et T: ἔμοι δὲ ρινὸν κατὰ τοῦ Οἰνωτροῦς τὸ νέφος. Scolies P: ρινὸν λέγει τὴν ἀχλύν. Scolies P et Q: ἐφάνη ὡς ἀχλὺς ἢ γῆ.» Ἴδε Ὀδ. ε, στ. 281 τῆς Ὀμήρου ἐκδόσεως τοῦ Piergon ἐν Παρισίοις 1875.

(2) «Ἐκ τοῦ ρέειν δὲ ἡ ρινὸς, καθὰ καὶ ἡ ρίνα· διὰ τοῦ δέρματος γὰρ οἱ ἰδρῶτες ἐκρέουσιν.» Εὐστάθιος 692, 14, 18.

(3) «Ἀπὸ τοῦ ρέω ρίνα· ἐκ γὰρ τῆς ρινὸς ρέουσι καὶ κατέρχονται τὰ περιττώματα.» Ἴω. Ζωναρᾶς ἐν λ. ρίν.

(4) αἰολικῶς δέρμα.» Ἡσύχιος ἐν λέξει. Αἰολικὴ δὲ ἡ λέξις καὶ Λεσβιακὴ κατὰ τὴν τοῦ Ἀρέντου (Ahrens) κρίσιν.

§ 107. Ὁ δὲ Θεόφιλος Στεῖρος (1) παράγει τὸ ἄλβανικὸν ῥέ παρὰ τὸ νέφος τροπῇ τοῦ ν εἰς ρ, ὡσπερ καὶ τὸ ὀμόφθογγον ῥέ = προσοχὴ παρὰ τὸ νόος νοῦς (ὅθεν ἡ συνήθης φράσις βέ ῥέ = προσέχω τὸν νοῦν, προσέχω), καὶ τὸ ἐπίθετον ἰ-ῥῆ, ἰ-ῥέα παρὰ τὸ νέος, νέ-α, ὃ καὶ σημαίνει. Ἀλλ' ἔμοι γε ἀρέσκει ἡ παραγωγὴ τοῦ ῥέ = νέφος παρὰ τὸ ρινὸν· τὸ μὲν ὅτι καὶ Ἰλλυρικὴ ἐστὶν ἡ λέξις καὶ ἡ σημασία αὐτῆς, τὸ δὲ ὅτι καὶ τὸ ῥέ αὐτὸ καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ παράγωγα καὶ τὸ δίγαμμα διατηροῦσι πρὸ τοῦ ρ καὶ τὸ ν τῆς πληρεστέρας ρίζης βριν ποῦ μὲν ὡς ν, ὅπερ φιλοῦσιν οἱ Γκέγκαι, ποῦ δὲ εἰς ρ τετραμμένον, ὅπερ ἀρέσκει τοῖς Τόσκοις. Ὅθεν ἀπαντᾷ βρένι = νέφος (2) καὶ βρένι-α = νέφος (3). παράγωγα δὲ γκεγκιστὶ βράνε-τε, τοσκιστὶ βρὸ καὶ βρέρε-τε, ὑδραῖστὶ ἰ-βρέρε τε, ἰ-βρερετοῦαρε, ἰ-βρερετοῦαμ = νεφελώδης, συννεφώδης, συννεφιασμένος, σκοτεινός, σκυθρωπός· γκεγκ. βρανεσύνε-α, ὑδρ. βρερεσῆρε-α (4) καὶ βρέρε-τε = συννέφεια, συννεφία· γκ. βρανῶ, τοσκ. βρέ, ὑδρ. βρερετόνι = συννεφῶ, συννεφιάζω, σκυθρωπάζω· ὑδρ. βρερετίμ-ν = συννεφίασμα, συννεφιασμός, σκυθρωπασμός. Ἐκ δὲ τῆς σανσκριτικῆς ρί-

(1) Hieronymi de Rada carmina Italobanica quinque transcripsit, vertit, glossario notisque instruxit Theophilus Stier. Brunsvigae. 1856. σελ. 48.

(2) Αὐτόθι σελ. 30, στίχ. 788.

(3) Saggio di Grammatologia comparata sulla lingua Albanese per Demetrio Camarda. Livorno. 1864. σελ. 157 καὶ 178, σημ. 63.

(4) Γράφω διὰ τοῦ υ· διότι ἡ κατάληξις τῶν ἀφρημένων γκεγκικῶν οὐσιαστικῶν ἀνάρθρως *σινε*, ἐνάρθρως *σινε* ἐστὶν αὐτὴ ἢ ἐλληνικὴ κατάληξις *σινε*. Οἱ δὲ πρὸ ἐμοῦ οὐκ ὀρθῶς γράφουσι *σινε* διὰ τοῦ ι. Ὁμοίως διὰ τοῦ υ γραπτέον καὶ τὸ ἀρσενικὸν ἄλβανικὸν ἄρθρον κατὰ τὴν γνωστὴν αἰολικὴν τροπὴν τοῦ ο εἰς υ, σωζομένην καὶ νῦν ἐν τῇ τῶν Θεσσαλῶν καὶ Λεσβίων διαλέκτῳ, π. χ. ὁ ἀδερφός μ' ὁ Γιάννης = ὁ ἀδελφός μου ὁ Ἰωάννης.

ζης ναγ παράγονται τὸ γκεγκικὸν βερέρ-υ, τὸ τοσκ. βερέρ-υ καὶ βρέρ-υ, τὸ ὑδρ. βερέρ καὶ συνήθως βρέρ υ=χολή, λύπη, θλίψις· ὅθεν ὑδρ. βρερόνj=βρερετόνj· 2)=λυπῶ, πικραίνω, θλίβω (1).

§ 108. Εἰ μὲν λοιπὸν ἐσώζοντο, καθ' ὅσον ἐγὼ τοῦλάχιστον γινώσκω, καὶ ἄλλαι ἰλλυρικαὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς λέξεις οὕτω σαφῶς μεμαρτυρημέναι καὶ τοσοῦτον ἑλληνίζουσαι ὅσον ἡ ρινόν (2), οὐδαμῶς ἤθελον ἀποκνήσει νὰ παραβάλω καὶ αὐτὰς πρὸς τὴν ἄλβανικὴν, ὅπως ἔτι φανερώτερον καταδειχθῆ ἡ συγγένεια τῆς ἀρχαίας ἰλλυρικῆς πρὸς τὴν νῦν ἄλβανικὴν. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν παρατεθειμένων συμπεραίνεται, νομίζω, ὅτι ἡ ἰλλυρικὴ γλῶσσα ἦν οὐχὶ ἄλλοτρία τῆς ἑλληνικῆς ἀλλὰ διάλεκτος αὐτῆς ἀπωτέρα τῶν ἄλλων καὶ οἱ ἰλλυριοὶ ἑλληνικὸν φῦλον. Διότι ἰλλυρικὴ καὶ ἠπειρωτικὴ διάλεκτος, αἱ λαλούμεναι ποτὲ ἔνθα ἡ νῦν ἄλβανικὴ, ἀποχωρισθεῖσαι πρῶταίτατα ἐκ τῆς ἑλληνικῆς καὶ τοῦ λοι-

ποῦ ἀνεπίμικτοι πρὸς αὐτὴν πέραν τοῦ Πίνδου μένουσαι, πρὸς δὲ καὶ μετ' ὀθνείων στοιχείων συμφυραθεῖσαι, ἀπελείφθησαν τῆς προόδου καὶ τῆς ἐπὶ τὸ κομψότερον ἀναπτύξεως τῆς ἑλληνικῆς, καὶ ἀπέβησαν διὰ τοῦτο ἦττον συγγενεῖς ἢ αἱ ἄλλαι διαλέκτοι τῆς ἑλληνικῆς, ἡ δὲ ἰλλυρικὴ ὡς ἀπωτέρω κειμένη ἀπέβη ἦττον συγγενῆς καὶ τῆς ἠπειρωτικῆς, ὡς πλησιεστέρας. Τοσαῦτα περὶ τῆς ἀνεξαρνήτου ταύτης δοξασίας, ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ εἰσι λείψανον τῶν ἀρχαίων ἰλλυριῶν.

§ 109. Θρακικὸν δ' ὑπέλαβον ἕτεροι φῦλον τὸ ἄλβανικὸν ἔθνος καὶ τὴν ἄλβανικὴν γλῶσσαν ὁμοιοτάτην τῇ ἀρχαιοτάτῃ θρακικῇ καὶ οἶονεὶ διάλεκτον αὐτῆς (1). Καὶ ἐπειδὴ τὸ τῶν Θρακῶν ἔθνος πάλαι ἦν μέγιστον πάντων ἀνθρώπων μετὰ τοὺς Ἰνδοὺς (2), καὶ ἐξετείνετο πρὸς ἄρκτον μέχρι τοῦ Ἰστροῦ καὶ πέραν αὐτοῦ, ἴσως, λέγουσι, καὶ πρὸς δυσμὰς ἐξετείνετο μέχρι τῆς ἰλλυρίδος, ἔνθα κατωκισμένοι εἰσὶν οἱ Ἀλβανοί. Ἀλλὰ τοὺς Θρακᾶς διακρίνουσιν ἤδη εἰς ἀρχαιότερους καὶ νεωτέρους, καὶ ἐκείνους μὲν νομίζουσιν Ἑλληνας, τούτους δὲ βαρβάρους καὶ οὐδεμίαν συγγένειαν ἔχοντας πρὸς τοὺς Ἑλληνας (3). Δῆλον δ' ἐντεῦθεν ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ

(1) Ἐπειδὴ τὸ φωνῆεν τῆς ρίζης ταύτης ποικίλλει κατὰ τὸ Ἑλληνολατινικὸν Ἑτυμολογικὸν λεξικὸν τοῦ Ἀλοῖσιου Βανιέκου (Griechisch-Lateinisches Etymologisches Wörterbuch von Alois Vanicek. Leipzig. 1877), ὅστις παραγεί (Far-vo, Fir-vo μετὰ βραχέος α καὶ ἰ, Fir-vo) ῥί νός (γρῆνος αἰολ. Ἥσυχ.), ὁ Ἑβελίγγιος ἐν τῷ Ὀμηρικῷ αὐτοῦ λεξικῷ (Lexicon Homericum edidit H. Ebeling. Lipsiae. 1878.) ἐν τῇ λέξει ρινός ἢ καὶ ρινόν το ἀνέγραψε τὴν ρίζαν ἄνευ φωνήεντος Fr, αἰολ. γρ. Ἥσυχ., skr. var. Ἐκ δὲ τῶν ριζικῶν τούτων φωνηέντων ἡ ἄλβανικὴ διετήρησε τὸ α, ἀντὶ δὲ τοῦ βραχέος καὶ μακροῦ ἰ ἐχρήσατο τῷ ε καὶ ε. Καὶ τῷ μὲν α χρῆται ἡ ἀρχαιοτέρα τῆς ἄλβανικῆς διάλεκτος ἡ γκεγκικὴ, τῷ δὲ ε καὶ ε ἡ τοσκικὴ. Ἀντιστοιχεῖ δὲ τὸ ε καὶ ε τῆς ἄλβανικῆς εἰς τὸ ἑλληνικὸν ε τῆς αὐτῆς ἑλληνικῆς ρίζης Fer, ὅθεν ἰωνικῶς καὶ ἐπικῶς εἶρος, ἔριον, ἰωνικῶς καὶ ἐπικῶς εἶριον, ἔρεος, εἶριος κτλ.

(2) «Οἱ δ' αὐτοὶ (οἱ παλαιοὶ) φασὶ καὶ ὅτι ρινόν ἰλλυριοὶ λέγουσι τὴν ἀχλὺν». Εὐστάθ. 1536, 15.

(1) Ἴδε Ξύλανδρον σελ. 319.

(2) «Θρακῶν δὲ ἔθνος μέγιστόν ἐστι, μετὰ γε Ἰνδοῦς, πάντων ἀνθρώπων». Ἡροδ. 5, 3.

(3) Ἡ ὡς θρακικὴ ἐκτιθεμένη διάλεκτος ὑπὸ φατέρου οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ἡ ἀρχαιοτάτη ἑλληνικὴ: Rask über die thrakische Sprach classe, von Vater. Ἐν Ἀλλῃ, 1822. «Ὁ δὲ Ἄβελ ἱστορ. τῶν Μακεδόνων σελ. 46 καὶ 85 περὶ μὲν τῶν ἀρχαίων Θρακῶν λέγει· «Ἡ μεταλλαγή τούτων τῶν ἀρχαίων Θρακῶν φέρει ἀναγκαίως εἰς μεγάλα σφάλματα, κατωτέρω δὲ σαφῶς ἐκτεθῆσεται ὅτι εἶναι ὅλως δύο διάφορα ἔθνη διὰ τῆς ἐθνικότητος καὶ ἱστορίας, καὶ ὅτι διὰ τῆς ἀντιθέτου ἐκδοχῆς ἡ ἀρχαία ἱστορία μεταβάλλεται εἰς ὄντως ἀντεστραμμένην εἰκόνα. Διαλυομένης ταύτης τῆς ψευδοῦς συναρμογῆς, παρίστανται οἱ ἡμέτεροι Θρακᾶς καθ' ὅλους τοῖς χαρακτῆρας αὐτῶν ὡς ἄλλοι»

δύνανται κληθῆναι ὁμόφυλοι καὶ ὁμόγλωσσοι τῶν ἀρχαιοτάτων Θρακῶν τῶν ἐν τοῖς Ἑλλησιν ὁμολογουμένως καταλεγόμενων, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν νεωτέρων, οἵτινες νομίζονται βάρβαροι.

§ 110. Οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἀλβανογράφων, διὰ τὴν πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν συγγένειαν καὶ τὸ ἀρχαιοειδές καὶ τὴν εὐπίνειαν τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης, ταύτην μὲν ὠνόμασαν *Πελασγικήν*, τοὺς δ' Ἀλβανούς προσηγόρευσαν *Πελασγούς*, κατ' εὐθείαν ἀπογόνους τοῦ παναρχαίου ἔθνους τῶν Πελασγῶν· διότι «Πελασγοὶ τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα δυναστευσάντων ἀρχαιότατοι λέγονται» (1)· καὶ «Τοὺς δὲ Πελασγούς, ὅτι μὲν ἀρχαῖόν τι φύλον κατὰ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν ἐπιπολάσαν καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς Αἰολεῦσι τοῖς κατὰ Θεσσαλίαν, ὁμολογοῦσιν ἅπαντες σχε-

κόν ἔθνος. Αὐτοὶ διέδωκαν τὴν σπουδαίαν καὶ βαθέως ἐπενεργήσαν ἐπὶ τε τοῦ διανοητικοῦ καὶ πνευματικοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων λατρείαν τοῦ Διονύσου καὶ τῶν Μουσῶν, καὶ . . . διὰ τοῦ ἀοιδοῦ αὐτῶν Ὀρφέως καὶ ἄλλων ἐκπροσωποῦντας ἀρχὰς τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως, καὶ ἢ «οἱ πατέρες» αὐτῆς εἰσιν. Δὲν εἶναι δὲ ἄτοπον, καὶ μάλιστα διττῶς ἄτοπον τοῖς Ἑλλησι, τὸ νὰ παραλάβωσι τὸ κάλλιστον τῆς γλώσσης, τὴν ποίησιν, παρὰ τινος ἔθνους πάντη ξενικοῦ;» Περὶ δὲ τῶν νεωτέρων Θρακῶν λέγει· «Μεταβαίνοντες εἰς τὴν γλῶσσαν, τὰ ἤθη καὶ τὴν θρησκείαν τοῦ ἔθνους δὲν εὐρίσκομεν κατὰ ἑλληνικὸν ἔθνος, ἀλλ' ἰδίως βαρβαρικά καὶ σκυθικά· καὶ ἐκ μὲν τῆς γλώσσης, ἐκτὸς ὀλίγων πάντη ξενοφώνων λέξεων, οὐδὲν ἄλλο περιῆλθεν ἡμῖν· ἀλλ' ὁμως δύναται τις ν' ἀποποιηθῆ μετὰ βεβαιότητος πᾶσαν συγγένειαν αὐτῆς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν.» Καὶ Κωνστ. Σχινᾶς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν σελ. 437 λέγει· «Θρακῆς οἱ ἀρχαιότεροι καὶ οἱ νεώτεροι, ὄντες ὅλως διαφόρου φύλου (οἱ πρῶτοι Ἑλληνας, οἱ δεῦτεροι βάρβαροι), συγγέονται πρὸς ἀλλήλους ὑπὸ τῶν ἀρχαίων διὰ τὸ ὁμογενές τοῦ ὀνόματος ἀμφοτέρων».

(1) Στράβ. Ζ, 7, 10.

δόν τι» (1). Ἄλλ' αἰ περὶ τῶν Πελασγῶν δοξασίαι τῶν σοφῶν καὶ πάλαι ἀντικείμεναι ἦσαν ἀλλήλαις καὶ νῦν. Οἷον δ' ἀρχηγοὶ τῶν ἀντιθέτων τούτων γνώμων φανονται δύο ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, οἱ Ἀλικαρνασσεῖς Ἡρόδοτος καὶ Διονύσιος, ὑφ' οἷς εὐχερῶς δύνανται ταχθῆναι καὶ οἱ νεώτεροι πάντες. Καὶ ὁ μὲν αὐτῶν λέγει τοὺς Πελασγούς ἔθνος *βάρβαρον*, ἦτοι ξένον καὶ ἀλλότριον τοῦ ἑλληνικοῦ (2), ὁ δὲ τὸ τῶν Πελασγῶν γένος *ἑλληνικόν*, ἐκ Πελοποννήσου τὸ ἀρχαῖον (3). Καὶ καθ' ὅσον ἡ τοῦ Ἡροδότου ἀξιοπιστία φαίνεται πολλῶν κρίσεων τῆς τοῦ πολὺ ὕστερον ζήσαντος Διονυσίου, κατὰ τοσοῦτον οἱ νεώτεροι αποκλίνουν πρὸς τὴν τοῦ Ἡροδότου γνώμην. Διευκρινούντες ὁμως τὸ βάρβαρον τοῦτο τῶν Πελασγῶν καὶ ἀναζητοῦντες τὴν ἐκ τῆς Ἀσίας καταγωγὴν αὐτῶν καὶ κατάβασιν εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰς διάφορα κατήντησαν συμπεράσματα καὶ ἀλλήλοις ἀντικείμενα. Οἱ μὲν Ἀρίου νομίζουσι τοὺς Πελασγούς, ἐκ τῆς ἐνδοτέρας Ἀσίας προσελθόντας, οἱ δὲ Φοίνικας ἐξ Αἰγύπτου διωχθέντας καὶ Φιλισταίους, Σημιτικὸν γένος (4)· ἕτεροι δὲ μέχρις Ἰνδίας χωρήσαντες Ἰνδογερμανικὸν ὑπολαμβάνουσι καὶ ἐκεῖθεν κατελθόν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ τῶν Πελασγῶν ἔθνος.

§ 111. Ἀλλὰ πολλοὶ τῶν λογίων Ἑλλήνων καὶ οὐκ ὀλίγοι τῶν ἀλλογενῶν δοξάζουσιν ὅτι οἱ Ἕλληνες προῆλθον ἐκ τῶν

(1) Αὐτ. Ε', 2, 4.

(2) «Ἦσαν δὲ οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον γλῶσσαν ἰέντες.» Ἡροδ. 1, 57.

(3) «Ἦν γὰρ δὴ καὶ τὸ τῶν Πελασγῶν γένος ἑλληνικόν, ἐκ Πελοποννήσου τὸ ἀρχαῖον.» Διον. Ἀλικ. ῥωμ. ἀρχ. 1, 17.

(4) Ἀτὸ ὄνομα *Πελασγοὶ*, κυρίως ταῦτόν ὄν τῶ Φιλισταῖοι, ὅ ἐστι μετανάσται, καὶ κατ' ἀρχὰς μόνον τοὺς σημιτικοὺς λαοὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς μικρᾶς Ἀσίας σημαῖνον, ὕστερον μετεφέρθη, καθὼς καὶ τινα τῶν μερικωτέρων ἐκείνων, καὶ εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους Ἑλληνας. Συνέβη δὲ τοῦτο διὰ τὴν κατ' ὀλίγον ἐξελληνίσιν πολλῶν τε πελασγικῶν μύθων καὶ αὐτῶν τῶν Πελασγῶν.» Φιλίστ. τομ. α', σελ. 6.

Πελασγῶν καὶ συγγενῆ ἡγοῦνται τὰ δύο ταῦτα φύλα (1), συμφωνοῦντες κατὰ τοῦτο καὶ ἀποδεχόμενοι τὴν τοῦ Διονυσίου γνώμην, τὸ δὲ βάρβαρον τοῦ Ἡροδότου ἄλλως ἐρμηνεύοντες. Ὑπολαμβάνουσι δηλαδὴ τὸ « βάρβαρον γλῶσσαν ἰέντες » (2) ὡς διαφορὰν διαλέκτων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γλώσσης, οἷα τότε ἦν μεγάλη ἡ διαφορὰ τῆς ἀρχαιοτάτης πελασγικῆς πρὸς τὴν κατὰ τοὺς ἐνδόξους τῆς Ἑλλάδος χρόνους γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων. Διότι ἡ μὲν πελασγικὴ διάλεκτος ἀπολειφθεῖσα ὠμὴ καὶ ἀκαλλώπιστος, ὡς ἀνέκαθεν ἦν, διέφερον ἐπὶ Ἡροδοτοῦ πολὺ τῆς τετορνευμένης ἀττικῆς καὶ μαλθακῆς Ἰωνικῆς, αἵτινες ἐπὶ τοσοῦτους αἰῶνας ἀναπτυσσόμεναι καὶ τελειοποιούμεναι μετεβλήθησαν ἐπὶ τὸ τεχνικώτερον καὶ κομψότερον, καθ' ὅσον προώδευσαν εἰς τὴν παιδείαν καὶ τὸν πολιτισμὸν καὶ ἔτελειο

(1) « Ὅτι δὲ οἱ αὐτοὶ Πελασγοὶ καὶ Ἀργεῖοι, καὶ Σοφοκλῆς ἐν Ἰνάχῳ μαρτυρεῖ καὶ οἱ Τυρρηνοὶ δὲ Πελασγοί ». Σχολιαστῆς Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίου 580. Τὸ δ' ἐκ τοῦ Ἰνάχου ἀποσπασμάτιον τοῦ Σοφοκλέους ἔχει ὡδε.

« Ἰναχε γεννᾶτορ, παῖ τοῦ κρηνῶν πατρὸς Ὠκεανοῦ, μέγα πρῆσβυτων Ἀργους τε γύαις Ἑραῖα πάγοις καὶ Τυρσηνοῖσι Πελασγοῖς ».

Ἀποσπ. 677. Δηλαδή α' Ἰναχε γεννῆτορ, υἱὲ τοῦ πατρὸς τῶν κρηνῶν Ὠκεανοῦ, ὁ ἰσχυρῶς βασιλεύων καὶ τῶν ἀγρῶν τοῦ Ἄργους καὶ τῶν λόφων τῆς Ἑρας καὶ τῶν Τυρρηνικῶν Πελασγῶν. Ἡ δὲ πελασγικὴ γλῶσσα ἀδελφὴ ἦν πρῆσβυτέρα τῆς ἑλληνικῆς, εἴπερ Πελασγοὶ, Ἑλλήνες δηλ. καὶ Ἰταλοὶ, ἀδελφοὶ ὁμαίμονες. . . Ἐν τοῖς πλείστοις οὖν τιθέμεθα τὴν πελασγικὴν ὁμοίαν τῇ ἑλληνικῇ κατὰ τε τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος». Φιλολογ. ἐν Κων)λει Σύλλ. τευχ. Β', σελ. 75. « Πελασγοὶ Τυρσηνοὶ, φύλον συγγενὲς τῷ μετὰ ταῦτα Ἑλληνικῷ, διεσπαρμένον κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Ἑλλάδος Ἀσίας καὶ ἀνά τὴν Ἑλλάδα καὶ Ἰταλίαν. » Κ. Σχινᾶ ἱστορ. τῶν ἀρχ. ἐθνῶν σελ. 478.

(2) Ἡροδ. 1,57.

ποιήθησαν εἰς τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας οἱ λαλοῦντες αὐτὰς λαοί.

§ 112. Ὅτι δ' ἐν χρόνῳ αἱ γλῶσσαι μεταβάλλονται, δῆλον. Διόπερ ὁ Πλάτων οὐδόλως θαυμάζει ὅτι ἡ παλαιὰ γλῶσσα παραβαλλομένη πρὸς τὴν τότε τῶν Ἀθηναίων κατ' οὐδὲν διέφερε τῆς βαρβαρικῆς « διὰ γὰρ τὸ πανταχῇ στρέφεσθαι τὰ ὀνόματα οὐδὲν θαυμαστὸν ἂν εἴη, εἴ ἡ παλαιὰ φωνὴ πρὸς τὴν νυνὶ βαρβαρικῆς μηδὲν διαφέρει » (1). Πάντως δ' ὑπὸ ταύτην τὴν σημασίαν εἰσάγει ὁ Πλάτων τὸν Πρόδικον ἀποκαλοῦντα βάρβαρον τὴν τῶν Λεσβίων φωνὴν, τὴν αἰολικὴν δηλ. διάλεκτον, τὴν ἀναμφισβητήτως ἑλληνικὴν, « ὅτι τὰ ὀνόματα οὐκ ἠπίστατο ὀρθῶς διαιρεῖν, ὅτε Δέσβιος ὢν καὶ ἐν φωνῇ βαρβάρῳ πεθραμμένος » (2) λέξεις δὲ καὶ τύπους τῆς αἰολικῆς διαλέκτου ὀνομάζει ἀλλαχοῦ « ξενικὰ ὀνόματα » (3). Λέγει δὲ καὶ Στράβων « ἐπὶ δὲ τῆς αὐτῆς αἰτίας καὶ τὸ βαρβαρίζειν λέγεται καὶ γὰρ τοῦτο ἐπὶ τῶν κακῶς ἑλληνίζοντων εἰώθαμεν λέγειν » (4). Κατὰ ταύτην ἄρα τὴν ἐρμηνείαν δύναται τις εἰπεῖν ἀνεκδοκίᾳ ὅτι οἱ μὲν Πελασγοὶ ἦσαν Ἑλλήνες βάρβαροι κακῶς ἑλληνίζοντες, οἱ δὲ Ἑλλήνες ἦσαν Πελαγοὶ ἐξηγουμένως ὀρθῶς ἑλληνίζοντες. Οὕτω δὲ λύεται καὶ ἡ ἀναφυομένη ἀπορία ἐκ τῆς τοῦ Ἡροδότου διηγήσεως, καθ' ἣν καὶ Δρύορες καὶ Δωριεῖς καὶ Ἴωνες καὶ Ἀθηναῖοι κατήγοντο πάντες ἐκ Πελασγῶν (5), καὶ ἡ Ἑλλὰς ἅπασα ἐκαλεῖτο πρότερον Πελασγία (6).

§ 113. Ταύτην δὲ τὴν γνώμην δεχόμενος καὶ ἐγὼ καὶ τοὺς Πελασγοὺς ὑπολαμβάνων ἀδελφοὺς πρῆσβυτέρους τῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων, καλῶ τοὺς Ἀλβανοὺς ὑπὸ ταύτῃ τῇ σημασίᾳ Πελασγοῦ καὶ πελασγικῆν τὴν Ἀλβανικὴν γλῶσσαν (7). Συν-

(1) Κρατύλ. κεφ. 33.

(2) Πρωταγ. κεφ. 27.

(3) Κρατύλ. κεφ. 18.

(4) Στράβ. 14, 2, 28.

(5) Ἡροδ. 1,56 καὶ 7,94 καὶ 8,44.

(6) Ἡροδ. 2,56.

(7) « Ἡ πρὸ τῆς διακρίσεως τῆς ἑλληνικῆς (γλώσσης) πρὸς ἑαυτὴν (δηλ. ἡ πρὸ τῆς

ωνύμως δὲ λέγω τὴν ἄλβανικὴν γλῶσσαν πελασγικὴν ἢ γρακοῖταλικὴν, καὶ ὀνομάζω οὕτω τὴν προελληνολατινικὴν ὁμοφυλίαν τῶν Γραικῶν καὶ Ἰταλῶν πρὸ τῆς διακρίσεως αὐτῶν εἰς Ἑλληνας καὶ Ῥωμαίους, τοὺς δ' Ἄλβανούς πελασγικὸν ἢτοι γρακοῖταλικὸν καὶ προελληνολατινικὸν φῦλον. Διότι ἢ κατὰ τε τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος ἀντιπαράθεσις τῆς ἄλβανικῆς πρὸς τὴν ἐλληνικὴν καὶ λατινικὴν, τὰς σωζομένας ἀρχαίας γλῶσσας, ἀποδεικνύει τρανότατα τοῦτο. Λείψανα δὲ τῆς πελασγικῆς γλῶσσης, ὅσον ἐμοὶ γνωστὸν, οὐδεὶς τῶν συγγραφέων διέσωσε.

§ 114. Πελασγίς ἄρα οὕσα ἢ ἄλβανικὴ γλῶσσα εἰκότως μικτὴ ἐστὶν ἐξ ἐλληνικῆς καὶ λατινικῆς. Διότι οἱ Πελασγοὶ τὸ μὲν ἦσαν γένος ἀνέκαθεν ἐλληνικόν, καὶ διὰ τὴν συγγένειαν ταύτην ἐδέξαντο αὐτοὺς οἱ Ἀβοριγῖνες καὶ σύνοικοι ἐγένοντο (1), τὸ δὲ μετὰ τῶν Ἀβοριγίνων πολιτευόμενοι ἐν τούτοις ὑπελείφθησαν τοῖς χωρίοις, ὅπου σὺν χρόνῳ τὴν Ῥώμην ἐκτίσαν οἱ ἐκγονοὶ αὐτῶν σὺν τοῖς Ἄλβανοῖς (2). Ὅρθως δ'

διαίρεσεως αὐτῆς εἰς τὰς διαλέκτους, ἢ προῖστορικῆ) ἡλικία καλεῖται παρά τισι πελασγικῆ. Δ. Μαυροφρούδου ἱστορ. τῆς ἐλλ. γλῶσσης σελ. 6.

(1) «Ἐπειτα Πελασγῶν τινες τῶν οἱ κούντων ἐν τῇ καλουμένῃ νῦν Θεσσαλίᾳ τὴν ἐαυτῶν ἀναγκασθέντες ἐκλιπεῖν οὐνοικοὶ γίνονται τοῖς Ἀβοριγῖσιν. . . . Ἐδέξαντο δὲ αὐτοὺς οἱ Ἀβοριγῖνες, ἴσως μὲν καὶ κατὰ τὴν τοῦ ὠφεληθῆσεσθαι ἐλπίδα, ὡς δ' ἐγὼ πείθομαι κατὰ τὸ συγγενὲς μάλιστα. Ἦν γὰρ δὴ καὶ τὸ τῶν Πελασγῶν γένος Ἑλληνικὸν ἐκ Πελοποννήσου τὸ ἀρχαῖον.» Διον. Ἀλικ. 1, 17. «Εἰ τῷ ὄντι Ἑλληνικὸν φῦλον ἦν τὸ τῶν Ἀβοριγίνων, ὡς Κάτωνι καὶ Σεμπρωνίῳ καὶ πολλοῖς ἄλλοις εἴρηται, τοῦτο ἔγγονον αὐτῶν τῶν Οἰνώτρων πείθομαι. Τὸ γὰρ δὴ Πελασγικὸν καὶ τὸ Κρητικὸν καὶ ὅσα ἄλλα ἐν Ἰταλίᾳ ἔζησεν, ὑστέροις εὐρίσκω χρόνοις ἀφικόμενα». Αὐτόθι 1, 13.

(2) «Τὸ δ' οὖν Πελασγικὸν φῦλον, ὅσον μὴ διεφθάρη τε καὶ κατὰ τὰς ἀποικίας διεσπάρθη, διέμεινε δὲ ὀλίγον ἀπὸ πολλοῦ,

ἐντεῦθεν εἰκάζεται ὅτι ὁ χαρακτήρ τῆς πελασγικῆς γλῶσσης ἦν ἐλληνολατινικὸς ἢ αἰολικὸς, οἷος καὶ ὁ τῆς νῦν ἄλβανικῆς γλῶσσης. Ὅθεν παραφράζων τὰ ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεῶς (1) περὶ τῆς λατινικῆς γλῶσσης εἰρημένα, λέγω καὶ γὰρ κατ' αὐτὸν περὶ τῆς ἄλβανικῆς· «Ἄλβαροι φωνὴν μὲν τὴν ἄλβαριδα, οὐτ' ἄκρως βάρβαρον οὐτ' ἀπηρτισμένως ἑλλάδα ἢ λατινίδα φθέγγονται, μικτὴν δὲ τινα ἐξ ἀμφοῖν, εἴτ' οὖν πελασγίδα, ἧς ἐστὶν ἢ πλείων αἰολίς, τοῦτο μόνον ἀπολαύσαντες ἐκ τῶν πολλῶν ἐπιμίξεων τὸ μὴ πᾶσι τοῖς φθόγγοις ὀρθοεπεῖν». Ταῦτα καὶ περὶ ταύτης τῆς ἐπικρατούσης δοξασίας καὶ τὰ μάλιστα διαδεδομένης.

§ 115. Ἀλλὰ καὶ Ἰππειρωτικὸν τις ἔθνος ἐὰν καλέσῃ τοὺς Ἄλβανούς, λείψανον τῶν ἀρχαίων Ἰππειρωτῶν, καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν Ἄλβανῶν ἰππειρωτικὴν, οὐδὲν ἄλλο λέγει ἢ Πελασγικὸν ἔθνος τοὺς Ἄλβανούς καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν πελασγικὴν. Διότι κατὰ Στραβῶνα (2) «Πολλοὶ καὶ τὰ Ἰππειρωτικὰ ἔθνη Πελασγικὰ εἰρήκασιν.» Τὸ δὲ Πελασγικὸν ἔθνος ὅτι συγγενὲς ἦν τῷ μετὰ ταῦτα ἐλληνικῷ, προεῖρηται· δεικνύουσι δὲ τοῦτο καὶ αἱ περισωθεῖσαι τῶν Ἰππειρωτῶν λέξεις, ἐλληνικαὶ οὕσαι. Ἀναμφισβήτητοι δὲ καὶ μεμαρτυρημένα ὑπὸ ἀρχαίων συγγραφέων λέξεις τῆς ἰππειρωτικῆς διαλέκτου σώζονται πέντε, ὧν οὐχὶ πασῶν διετώθη ἀντίστοιχος ἢ ὁμόρριζος ἐν τῇ ἄλβανικῇ λέξις. Παρ' Ἡσυχίῳ τῷ γλωσσογράφῳ ἐπιχωριάζουσαι τοῖς πάλαι Ἰππειρώταις λέξεις εἴτε γλῶσσαι φέρονται αἰ ἐξῆς. «Ἄσπετος. δάξα. λυρτόν (πρὸ βλ. γυρτόν). πε-

μετὰ τῶν Ἀβοριγίνων πολιτευόμενον ἐν τούτοις ὑπελείφθη τοῖς χωρίοις, ὅπου σὺν χρόνῳ τὴν Ῥώμην οἱ ἐκγονοὶ αὐτῶν σὺν τοῖς Ἄλβανοῖς ἐπολίσαντο.» Διον. Ἀλικ. 1, 30. «Γένος δὲ τὸ Ἄλβανῶν μικτὸν ἦν ἐκ τε Ἀρκάδων καὶ Ἐπειῶν τῶν ἐξ Ἡλίδος ἐλθόντων καὶ Πελασγῶν, τελευταίων δὲ τῶν μετὰ Ἰλίου ἄλωσιν ἀφικομένων εἰς Ἰταλίαν Τρώων, οἷς ἦγεν Αἰνεΐας ὁ Ἀγχίσοῦ καὶ Ἀφροδίτης.» Αὐτόθι 2, 2.

(1) 1, 90.

(2) 5, 2, 4.

λείους. Πυρριάδαι.» Παραβάλωμεν οὖν ταύτας πρὸς ἀντιστοιχοὺς ἄλβανικὰς κατὰ τὰ ξιν ἐναντίαν ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς τελευταίας.

§ 116. Πυρριάδαι καὶ Πυρρίδαι. Αὕτη παρὰ μὲν τῷ Ἑσυχίῳ (ἐν λ.) ἐρμηνεύεται ὡδε. «Πυρριάδαι· οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ νῦν Μολοσσοὶ ἀπὸ Πύρρου τοῦ Ἑπειρώτου.» Παρὰ δὲ Πλουτάρχῳ (ἐν βίῳ Πύρρου ἐν ἀρχῇ) «Πυρρίδαι» ἐκαλεῖτο ἢ ἀπὸ Νεοπτολέμου τοῦ Ἀχιλλέως διαδοχῇ τῶν βασιλέων· «Θεσπρωτῶν καὶ Μολοσσῶν μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἱστοροῦσι Φαέθοντα βασιλεῦσαι πρῶτον, ἓνα τῶν μετὰ Πελασγοῦ παραγενομένων εἰς τὴν Ἑπειρον· ἐνιοὶ δὲ Δευκαλίωνα καὶ Πύρραν εἰσαμένους τὸ περὶ Δωδώνην ἱερὸν αὐτόθι κατοικεῖν ἐν Μολοσσοῖς. Χρόνῳ δὲ ὕστερον Νεοπτόλεμος ὁ Ἀχιλλέως λαὸν ἀγαγὼν αὐτὸς τε τὴν χώραν κατέσχε καὶ διαδοχὴν βασιλέων ἀφ' αὐτοῦ κατέλιπε Πυρρίδας ἐπικαλουμένους· καὶ γὰρ αὐτῷ Πύρρος ἦν παιδικὸν ἐπωνύμιον, καὶ τῶν γνησίων παίδων ἐκ Λαιάστης τῆς Κλεοδαίου τοῦ Ὑλλου γενομένων ἓνα Πύρρον ὠνόμασε.» Πρὸς τὸ λατινικὸν δὲ *Burgus* ἀντὶ *Ryggus*, ἑλληνιστὶ Πύρρος, ἐξ οὗ Πυρρίδαι καὶ Πυρριάδαι, τινὲς παραβάλλουσι τὸ ἄλβανικὸν *buçur*—ἀνὴρ, ἄνδρας, ὁ δὲ Βόππιος πρὸς τὸ *vagas*, ὅπερ ὁ Κούρτιος ἐρμηνεύει *eximius*, ἐξίμετος. Τὸ δὲ Πύρρος δῆλον ὅτι παρῆκται παρὰ τὸ *pyrrhos*—*pyrrhos*, πυρίχρως, κοκκινωπός, ξανθοκόκκινος.

§ 117. πελείους. Καθ' Ἑσυχίον (ἐν λ.) ἐκαλοῦνται «πελείους Κῶοι καὶ Ἑπειρώται τοὺς γέροντας καὶ τὰς πρεσβύτιδας.» Καὶ ἦν ἄρα ἡ λέξις αὕτη κοινὴ Κῶοις τε καὶ Ἑπειρώταις καὶ οὐχὶ μόνοις τοῖς Ἑπειρώταις ἐπιχωριάζουσα. Ταύτη δὲ συγγενεῖς καὶ αἱ ἐξῆς· Κατὰ Κοραῖν παρὰ Στράβωνι (ἐν τῷ πίνακι ἐν λ.)· λέγεται «Πέλιος, ὁ γέρων, κατὰ Θεσπρωτῶν γλῶσσαν, καὶ Πελία, ἡ γραῖα· ὅθεν καὶ αἱ ἐν Δωδώνῃ Πελιάδες, τρεῖς γραῖαι.» Ὁ δὲ Ἑσυχίος «πέλιαι· περιστεραὶ· καὶ αἱ ἐν Δωδώνῃ θεσπίζουσαι μάντις.» Καθ' Ἡρόδοτον δὲ (1) *πελειάδες* ἐλέγοντο ὑπὸ τῶν Δωδω-

ναίων αἱ γυναῖκες. Πρὸς ταύτας τὰς λέξεις παραβάλλουσι τινες τὰ ἄλβανικὰ *pe-lax* καὶ *plax*=γέρων, καὶ *pelaxe* καὶ *plaxe*=γραῖα, γερόντισσα· ἀλλὰ κατ' ἐμὲ παραβλητέα μᾶλλον πρὸς τὸ «Πηλαγόνες· γέροντες, παλαιοὶ, γηγενεῖς» καὶ πρὸς τὸ «Πελιγᾶνες· οἱ ἐνδοξοὶ» παρὰ δὲ Σύροις οἱ βουλευταί.» (Ἑσυχ. ἐν τοῖς λ.). Ἄλλοι ὁμῶς ἄλλως παράγουσιν αὐτάς· ὁ μὲν Καμάρδας παρὰ τὸ παλαιῖκος, ὁ δὲ Θεόφιλος Στεῖρος παρὰ τὸ παλαιάκης (;)· ἕτεροι δὲ παρὰ τὸ Πελασγός.

§ 118. *λυρτόν* ἢ *λυρτός*. Ἐν τῇ σειρᾷ τῶν λέξεων αὕτη παρ' Ἑσυχίῳ οὐχ εὑρίσκειται, γίνεται δὲ μνεῖα αὐτῆς ἐν τῇ ὑποσημειώσει τῆς λέξεως «*λυρτόν*, ἢ ἐνθά καὶ διορθοῦται «*λυρτός*.» Καὶ ἄλλῳ κατὰ Σέλευκον ὁ Ἀθηναῖος (1) λέγει. «Καλεῖται δ' ὁ σκύφος ὑπὸ Ἑπειρωτῶν, ὡς φησὶ Σέλευκος, *λυρτός*, ὑπὸ δὲ Μηθυμναίων, ὡς Πιρμενίων φησὶν ἐν τῷ περὶ διαλέκτου σκύθος.» *Λυρτός* γράφεται καὶ ἐν τῷ Θεσαυρῷ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης Ἑρρ. Στεφάνου. Τῆς λέξεως ταύτης οὐδεμίαν εὑρίσκω ἀντιστοιχὸν ἐν τῇ ἄλβανικῇ.

§ 119. δάξα. Τοῦτο ἐρμηνεύεται παρ' Ἑσυχίῳ «δάξα· θάλασσα. Ἑπειρώται.» Ὁ δὲ Δινδόρφιος (ἐν Θεσαυρῷ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης) παραβάλλει αὐτὴν πρὸς τὴν παρὰ τῷ αὐτῷ Ἑσυχίῳ «*δαλάγγαν*. θάλασσαν»· ὁ δὲ Κούρτιος (σελ. 619) «*δαλάγγαν*» προπαροξύνει. Φαίνεται δὲ μακεδονικὴ ἢ λέξις τῷ τε Κουρτίῳ καὶ τῷ τοῦ Ἑσυχίου ἐκδότῃ Σμιδίτῳ· μακεδονικὸν γὰρ τὸ ἢ ἀντὶ τοῦ θ ἐν τοῖς ἀδὴρ ἀδαλός, δάνος. Ἀλλ' ἡ ἀντιστοιχὸς ἄλβανικὴ λέξις δέτ=θάλασσα πολὺ ὀρθῶς παράγεται παρὰ τὸ *θέρ-ις*, κατὰ τὴν μακεδονικὴν τοῦ θ εἰς δ τροπήν.

§ 120. Ἄσπετος. Οὕτω προσηγορεύετο ὁ Ἀχιλλεὺς ὑπὸ τῶν Ἑπειρωτῶν ὡς θεὸς τιμώμενος. Τοῦτο δὲ μαρτυρεῖται ὑπὸ πολλῶν συγγραφέων. Καὶ ὁ μὲν Ἑσυχίος παραλαβὼν τὴν λέξιν ἐκ τῆς Ἀριστοτέλους πολιτείας τῶν Ὀπουντίων, συγγράμματος ἀπολεσθέντος, λέγει· «Ἄσπετος· ὁ Ἀχιλλεὺς ἐν Ἑπείρῳ, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν Ὀπουντίων πολιτεία.» Πλούταρχος δ'

(1) Βιβλ. Ε', § 57.

(1) Βιβλ. ΙΑ', σελ. 500.

ἐν βίῳ Πύρρου ἐν ἀρχῇ λέγει· «Ἐκ τούτου δὲ καὶ Ἀχιλλεὺς ἐν Ἠπειρῷ τιμὰς ἰσοθέους ἔσχεν, Ἄσπετος ἐπιχωρῶ φωνῇ προσαγορευόμενος.» Πτολεμαῖος δ' Ἠφαιστίων (1) παρὰ Φωτίῳ (2) κατ' Ἀριστόνικον τὸν Ταραντῖνον ἀναφέρει καὶ ταύτην καὶ ἄλλας τοῦ Ἀχιλλέως προσηγορίας λέγων· «Ὡς Ἀχιλλέα μὲν Ἀριστόνικος ὁ Ταραντῖνος, διατρίβοντα ἐν ταῖς παρθένοις παρὰ Λυκομήδει, Κερκυσέραν καλεῖσθαι φησίν. Ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Ἰσοῦν καὶ Πυρρῶν καὶ Ἄσπετος καὶ Προμηθεύς.» Παρὰ δὲ Νόννῳ τῷ Πανοπολίτῃ (3) τὸ «Ἄσπετος» φέρεται ὡς κύριον ὄνομα ἀνδρός· ἰδοὺ οἱ στίχοι·

τοῖσι συνεστρατόωντο καὶ ἀνέρες Οὐατοχοῖται
οἷσι θέμις δολιχᾶσιν ἐπ' οὐστὶν ὕπνον ἰαύειν·
τοὺς μὲν Φρίγγος ἔκανε καὶ Ἄσπετος εἰς μόθον
[ἔλκων
αὐχῆεις τε Δόρυκλος ὁμόστολος, οἷς ἅμα βείνων
Ἴππουρῶ συνάεθλος ἐκηδόλος ἔστιχεν Ἐγρεύς·
καὶ νόον ἴσον ἔχοντες ὅλον στρατὸν Οὐατοχοῖτην
πέντε δαφοινῆεντες ἐκόσμεον ἡγεμονῆες (4)

§ 121. Πρὸς τοῦτο δὲ τοῦ Ἀχιλλέως τὸ ἐπωνύμιον α' Ἄσπετος» πολλοὶ τῶν ἀλβανογράφων παραβάλλουσι τὸ ἀλβανικὸν ἐπίθετον αἰ-σπέϊτε ἢ ἰ-σπέϊτε = ὠκύς, ταχύς. Ἐπειδὴ δὲ παρ' Ὀμήρῳ ὁ Ἀχιλλεὺς χαρακτηρίζεται μάλιστα ἀποδώκης, ποδάρκης, πόδας ὠκύς, πόδας ταχύς· καὶ ἀπλῶς «ταχύς, ὠκύς,» πολὺ πιθανὸν ὅτι καὶ ὑπὸ τῶν Ἠπειρωτῶν προσηγορεύετο α' Ἄσπετος» διὰ τὴν ποδώκειαν. Καὶ τότε ἴσως θεωρητέον τὸ α' Ἄσπετος = ἔτπευστος, πολὺσπευστος, καίτοι τὸ ἀλβανικὸν ἐπίθετον αἰ-σπέϊτε παράγεται μᾶλλον παρὰ τὸ σπευστός κατ' ἀνάλυσιν τῆς διφθόγγου παρ' Ἀλβανοῖς, ὡς καὶ τὸ ἀλβανικὸν ἐπίρρημα «σπέϊτε ἢ σπέϊτε παρὰ τὸ σπευστός, σπουδῆ, ταχέως. Φέρει δὲ εἰς τὸ αὐτὸ καὶ ἡ συνήθης τοῦ ἄσπετος παραγωγή, καθ' ἣν νομίζεται σύνθετον ἐκ τοῦ α καὶ σπειτός,

ὁ παρὰ τὸ σπείσθαι, ἀόριστον τοῦ ἔπομαι, καὶ ἐρμηνεύεται «ἄσπετος· οὐ οὐκ ἂν τις ἐφίκοιτο» καὶ ἀσπετα· ἀπαρακολούθητα». Ὡστε ὁ διὰ τὸ τάχος ἀπαρακολούθητος καὶ ἀνέφικτος Ἀχιλλεὺς εἰκότως πάνυ προσηγορεύετο ὑπὸ τῶν Ἠπειρωτῶν Ἄσπετος, ἦτοι ἄφθαστος εἰς τὸ τρέξιμον. Τοσαῦτα καὶ περὶ τῆς δοξασίας ταύτης.

§ 122. Ἄλλοι δὲ τὴν ὁμολογουμένην συγγένειαν τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης πρὸς τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν ἀπεπειράθησαν νὰ ἐρμηνεύσωσιν ὡς ἐπίσακτον διὰ τῶν πάλαι πολλῶν εἰς Ἠπειρον καὶ Ἰλλυρίαν, τὴν μετέπειτα Ἀλβανίαν, γενομένων ἀποικιῶν ἑλληνικῶν καὶ ὠμαϊκῶν (1). Ἄλλ' ἐγὼ μὴ ἀνευρίσκων εἰς τὰς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἢ λατινικὴν ὁμορρίζους λέξεις τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης οὔτε τι ὀθνεῖον ἢ ξενίζον ἐν τοῖς τύποις καὶ μὴ γνήσιον ἀλβανικόν, οἷός ἐστι πολλάκις ὁ χαρακτήρ τῶν ξένων λέξεων, οὔτε ἐπουσιωδῶν καὶ δευτερευόντων πραγμάτων τὰς λέξεις ἐκείνας δηλωτικὰς, οἷα εἰσιν αἱ ἐπίσακτοι, ἦτοι αἱ ἐξωθεν προσειλημμένα καὶ μὴ ἀνεκαθεν ἐν τῇ γλώσσῃ ὑπάρχουσαι, ἀλλὰ τοῦναντίον εὐρίσκων αὐτὰς καὶ κατὰ τοὺς τύπους γνησιωτάτας καὶ αὐτῶν τῶν τῆς πρώτης ἀνάγκης πραγμάτων σημαντικὰς, τοσαύτας τε τὸ πλῆθος οὔσας, ὥστε τούτων ἀφαιρουμένων συναφαιρεῖται σχεδὸν ἡ γλῶσσα ἢ τοῦλάχιστον τὰ τρία τέταρτα αὐτῆς, καὶ γνήσιον ἄλλο στοιχεῖον οὐδὲν ὑπολείπεται, παραδέχομαι ἀρχικὴν τὴν συγγένειαν ταύτην, ἦτοι φύσει ὑπάρχουσαν ἐξ ἀρχῆς ἐν τῇ ἀλβανικῇ γλώσσῃ, διὰ δὲ τῶν ἀποικιῶν τούτων διατηρηθεῖσαν μόνον καὶ κρατυνθεῖσαν (2).

(1) Ἴδτε Θεατὴν τῆς Ἀνατολῆς φυλλ. 19, σελ. 235. Spectateur de l' Orient, tom. second, 19 e livrais. pag. 235.

(2) α' Ἐστῶσαν οἱ Ἀλβανοὶ Πελασγοὶ ἢ Ἰλλυριοὶ, διὰ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης λαβόντες τὸν χριστιανισμόν, ἔλαβον καὶ τὸ ἑλληνικὸν ἦθος, καὶ ἐν γένει ὁ χριστιανισμὸς διαδεχθεὶς τὸν ἑλληνισμόν ἐκράτυνε τὸν ἀρχαῖον χαρακτήρα ὅπου εὐρέθη, καὶ ἐνεποίησεν αὐτὸν ὅπου ἑλληνιστὶ ἐκηρύχθη τὸ ἱερόν Εὐαγγέλιον. Λόγος Ἀσωπίου πρὸς

(1) Περὶ τῆς εἰς πολυμαθίαν καινῆς ἱστορίας λόγοι 15'.

(2) Βιβλιοθ. σελ. 473, ἔκδ. Hoesche-III, 1653.

(3) Διονυσ. 26,96.

(4) Ἐκδ. Teubneri στερεότυπος, 1857.

§ 123. Ἐπειδὴ δὲ νῦν ἀπαντῶνται ἐν τῇ ἄλβανικῇ γλώσσῃ καὶ λέξεις μὴ ἄλβανικαὶ ἤτοι ξέναί, ἅς καὶ σημειοῦσιν οἱ λαζικογράφοι, δῆλον ὅτι καὶ αὕτη οὐκ ἀπέφυγε τὰς ἐκ τῆς ἐπιμιξίας καὶ γειτνιασεως ἄλλων ἔθνων ἐπενεργείας, ἀλλὰ προσέλαβε μετὰ τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ πολλὰς ξέναις λέξεις, ἰδίαις δὲ τινὰς παρηγκώνισεν, ὅπερ καὶ ἡ νεοελληνικὴ αὕτη καὶ ἄλλαι γλώσσαι ὡσαύτως ἔπαθον. Προσέλαβε δὲ ἡ ἄλβανικὴ οὐ μόνον τουρκικὰς καὶ ἰταλικὰς, ὡς καὶ ἡ νεοελληνικὴ, ἀλλὰ καὶ νεοελληνικὰς σπανιώτατα δὲ σλαβικὰς. Καὶ τούτων τῶν γλωσσῶν καὶ τῶν ἔθνων αἱ λέξεις ἀποτελοῦσι κατ' ἐμὲ τὸ ξένον καὶ ἐπίσαστον μέρος τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης.

§ 124. Ἡ δὲ συγγένεια τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης πρὸς τὸν γραικοῖταλικὸν ἢ προελληνολατινικὸν κλάδον τοῦ ἰαφεθικοῦ ἢ ἰνδογερμανικοῦ τῶν γλωσσῶν στελέχους ὅτι πάλαι ἦν πολὺ μείζων καὶ πλησιεστέρα, δῆλον. Διότι ἡ ἑλληνικὴ καὶ λατινικὴ, αἱ ἐπικρατήσασαι τῶν ἄλλων ὁμοφύλων γλωσσῶν καὶ τὸ κατ' ἀρχὰς συγγενέστεραι οὗται ἢ ὕστερον (1), γραπταὶ γλώσσαι γενόμεναι, ἡ μὲν ἀπὸ Ὀμήρου καὶ ἑφεξῆς, ἡ δὲ πολλῶ ὕστερον, μεταβάλλοντο πάντοτε καὶ μετεμορφοῦντο ἕνεκεν τῆς αὐτῆς ἢ ἐλαττώσεως, τῆς τροπολογίας ἢ ποικιλίας τῶν ἔθνικῶν ἰδεῶν κατὰ τὰς διαφόρους φάσεις τοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ οὕτως ἑτέρων μὲν λέξεων ἀπαρχατοῦμένων καὶ ἀχρηστούμενων (2), ἑτέρων δὲ δημιουργουμένων ἢ ἀ-

ναβιουσῶν, καὶ πολλῶν μὲν ἐξ ἑτέρων εἰς ἕτερα σημαίνοντα μεταπιπτουσῶν (1), πολλῶν δ' εἰς πολλοὺς καὶ ποικίλους τύπους καὶ συντάξεις ἀναπτυσσομένων, διενεκῶς προήγοντο καλλιεργούμεναι καὶ βελτιούμεναι, πλουτιζόμεναι καὶ τελειοποιούμεναι, καθ' ὅσον προὔχωρον εἰς τὴν παιδείαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν, εἰς τὰς τέχνας καὶ τὸν πολιτισμὸν τα λαλοῦντα καὶ γράφοντα αὐτὰς ἔθνη (2).

§ 125. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματος ἡ μὲν ἀρχαιοτέρα ἑλληνικὴ γλώσσα, ἐν ἣ ὁ νόμοι τοῦ Σόλωνος ἐγράφησαν τοσοῦτον μετεβλήθη ἀπὸ τοῦ νομοθέτου τούτου μέχρι Λυσίου τοῦ ῥήτορος ἐντὸς διακοσίων περιποῦ ἐτῶν, ὥστε λέξεις καὶ ὅροι τινὲς τῶν νόμων τοῦ Σόλωνος ἔχρηζον ἑρμηνείας ἐπὶ Λυσίου, καὶ ὁ ῥήτωρ ἀναγκάζεται νὰ ἐρμηνεύσῃ αὐτὰ ἐνώπιον τῶν δικαστῶν. Καὶ λέγει μετὰξὺ ἄλλων ὅτι «δρασκάζειν μὲν ἐστὶν ὃ νῦν ἀποδιφράσκειν ὀνομάζομεν, ἀπίλλειν δὲ τὸ ἀποκλείειν νομίζεται». Καὶ μετ' ὀλίγον ἐπικαλούμενος τὴν προσοχὴν αὐτῶν λέγει καθ' ἑρμηνείαν καὶ ταῦτα, ὅτι «σπεφασμένως ἐστὶ τὸ φανερῶς, πολεῖσθαι δὲ τὸ βαδίζειν, οἰκῆος δὲ τὸ θεράποντος», εἶτα διαβεβαιοῖ τοὺς δικαστὰς ὅτι «πολλὰ τοιαῦτα καὶ ἄλλα ἐστίν». Διότι, εἰ καὶ αὐτὰ πράγματα», ὡς λέγει, «ταῦτά ἐστι νῦν τε καὶ πάλαι», ὅμως «τῶν ὀνομάτων

«Ὡσπερ τὰ δάση ἀλλοιοῦνται φυλλορροῦντα κατὰ τοὺς περιτρεπομένους ἐνιαυτούς, οὕτως οἴχεται μὲν ἡ παλαιὰ τῶν λέξεων ἡλικία, ἀνθοῦσι δὲ καὶ ἀκμάζουσι δίκην νεανίσκων αἱ νεωστὶ γεννηθεῖσαι».

(1) «*Multa renascentur, quae jam esse [cidere, cadentque quae nunc sunt in honore vocabula, si [volet usus, quem penes arbitrium est et jus et norma [loquendi]».*

Αὐτόθι στ. 70—72. ἤτοι «Πολλὰ μὲν τῶν λέξεων ἤδη ἐκπεπτωκυῖαι ἀναγεννηθήσονται, αἱ δὲ νῦν εὐδοκιμοῦσαι ἐκπεσοῦνται, εἰ ἀπαιτήσῃ αὐτὸ ἡ χρῆσις, ἥτις κριτὴς ἐστὶ καὶ νόμος καὶ γνώμων τοῦ λέγειν.»

(2) Γνωστὸν ὅτι γλώσσαι γραπταὶ μετεβλήθησαν οὕτως οὐσιωδῶς ἐντὸς χιλιετηρίδος

Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου. Ἀθήνησι, 1858. σελ. 324.

(1) Καθ' ἣ Πλούταρχος μαρτυρεῖ ἐν βίῳ Ῥωμύλου, κεφ. 15 «Οὐπω τότε τοῖς Ἑλληνικοῖς ὀνομασί τῶν Ἰταλικῶν ἐπικεχυμένων.» Καὶ Νομᾶ κεφ. 7 «Τῶν Ἑλληνικῶν ὀνομάτων τότε μᾶλλον ἢ νῦν τοῖς Λατίνοις ἀνακεκραμένων.»

(2) *Ut silvae foliis pronos mutantur [in annos, prima cadunt; ita verborum vetus interit [aetas, et juvenum ritu florent modo nata vigent[que]»*
Horat. art. poet. στ. 60 — 63. ἤτοι

ένίοις οὐ τοῖς αὐτοῖς χρώμεθα νῦν τε καὶ πρότερον» (1). Ἡ δὲ παλαιὰ λατινικὴ γλῶσσα ὡσαύτως οὕτω πολὺ διέφερε τῆς γλῶσσης, ἣ οἱ Ῥωμαῖοι ἐχρῶντο ἐπὶ Πολυβίου τοῦ ἱστοριογράφου, ὥστε μετὰ διακόσια πεντήκοντα ἔτη περίπου μόλις οἱ ἐμπειρότατοι τῶν Ῥωμαίων μετ' ἐπιστάσις ἐγκύφαντες ἠδύναντο νὰ διευκρινήσωσι μέρος τινὰ τῆς συνθήκης, ἣτις συνήφθη μεταξύ τῶν Ῥωμαίων καὶ Καρχηδονίων ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν ἔτη πρὸ τῆς διαβάσεως τοῦ Ξέρξου εἰς τὴν Ἑλλάδα. «Τηλικαύτη γὰρ διαφορὰ γέγονε τῆς διαλέκτου καὶ παρὰ Ῥωμαίοις τῆς νῦν πρὸς τὴν ἀρχαίαν, ὥστε τοὺς συνετωτάτους ἔνια μόλις ἐξ ἐπιστάσεως διευκρινεῖν» (2).

§ 126. Ἡ δὲ ἀλβανικὴ γλῶσσα, διανύσασα ἄγραφος τοὺς μακροὺς αἰῶνας καὶ διατηρηθεῖσα μόνον ὡς γλῶσσα ζῶσα καὶ λαλουμένη ὑπὸ τοῦ ἀλβανικοῦ ἔθνους, διέμεινεν ἀείποτε στάσιμος, ἀκαλλιέργητος, ἀβελτίωτος, ἀπλούτιστος καὶ ἀναύξητος (3). Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἴσως ὑπάρχει καὶ νῦν, οἷα ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν, παναρχαϊκώτατη, προσέληνος καὶ παμπαλαία, ὡς καὶ τὸ λαλοῦν αὐτὴν ἀλβανικὸν ἔθνος διετέλεσε πάντοτε στάσιμον, ἀπαίδευτον καὶ ἀπολίτευτον, ἀλλ' ἀρχαϊκόν, ἀνὸρειον καὶ μάχιμον. Εἰ δὲ ἐτροποποιήθη καὶ μικρόν τι ἀπὸ τῆς, εἰς ἣν ἀνέρχεται ἡ ἡλικία τῆς γλῶσσης, πολιωτάτης ἀρχαιότητος μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ἐπειδὴ οὐδὲν ἴχνος σώζεται ἀρχαίου γραπτοῦ ἀλβανικοῦ μνημείου, οὐ μόνον πόσον καὶ πότε ἐτροποποιήθη ἀδύνατον ὀρισθῆναι, ἀλλ' ἀγνοεῖται παντάπασι ὅποια ἦν ἡ μορφή, εἰ διέφερε, καὶ οἱ τύποι τῆς γλῶσσης ταύτης ἐπὶ Ὀμήρου, ἐπὶ τῆς ἐνδόξου ἐποχῆς τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ

τῶν μέσων αἰώνων καὶ καθόλου ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων. Πᾶσα δὲ κρίσις περὶ τῆς ἀλβανικῆς γλῶσσης στηρίζεται ἐπὶ τῆς νῦν παρούσης μορφῆς αὐτῆς μέχρι πρὸ πεντηκονταετίας, ἥτοι ἀφ' ὅτου ἡ Καινὴ Διαθήκη εἰς τὴν ἀλβανικὴν μεθερμηνεύθη γλῶσσαν (1), ὡς τῶν πρότερον ἐκδεδομένων, ὧν τινὰ καὶ ἐμνημονεύθησαν ἐν τοῖς ἐμπροσθεν, λίαν ἀτελῶν ὄντων καὶ ἐλλειπῶν (2).

§ 127. Ἐπὶ δὲ τῆς νῦν παρούσης μορφῆς τῆς γλῶσσης παρατηρεῖται ὅτι ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων πολλακίς τύπων οἱ ἀρχαϊκώτεροι ὡς τὰ πολλὰ μάλλον συμφωνοῦσι τοῖς ὁμορρίζοις ἐλληνικοῖς καὶ λατινικοῖς ἢ οἱ νεώτεροι. Διατήρησε δὲ καθόλου ἡ ἀλβανικὴ γλῶσσα γραμματικὰς καταλήξεις (πτώσεων, ἐγκλίσεων, χρόνων) ὀλιγωτέρας μὲν τῶν τῆς ἐλληνικῆς καὶ λατινικῆς φθίσιν δὲ τινες (3) τοῦτο καὶ α-

(1) Πᾶσα ἡ Καινὴ Διαθήκη ἐκ νεοελληνικῆς μεταφράσεως μεθερμηνευθεῖσα εἰς τὴν ἀλβανικὴν γλῶσσαν καὶ ἐνθεν μὲν φέρουσα τὴν νεοελληνικὴν μετάφρασιν, ἐνθεν δὲ τὴν ἀλβανικὴν, ἐξεδόθη ἐν Κερκύρα ἐπιστάσις Γρηγορίου Ἀρχιεπισκόπου Εὐβοίας καὶ Προέδρου τῆς ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἑλλάδος ἐν ἔτει 1827. Τὸ δὲ πρῶτον μέρος αὐτῆς, περιέχων τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια καὶ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ἐξεδόθη συγχρόνως καὶ ἰδίᾳ. Μεθερμηνεύεται δὲ μάλιστα ἐν τῇ Ἀργυροκαστρικῇ τῆς ἀλβανικῆς διαλέκτῳ.

(2) Ἴδε § 7—16 τῆς παρούσης πραγματείας.

(3) «Ἐν γένει παρατηρήθη ὅτι καθ' ὅσον προχωρεῖ ἡ ἡλικία τῶν γλωσσῶν, κατὰ τοσοῦτον ἐλαττοῦνται καὶ ὀλιγοστεύουσιν αἱ καταλήξεις τῶν πτώσεων, τῶν ἐγκλίσεων καὶ τῶν χρόνων· τοῦτο δύναται τις νὰ ἴδῃ μάλιστα μὲν εἰς τὰς γλῶσσας τὰς γεννηθείσας ἐκ τῆς λατινικῆς (δηλ. ἰταλικὴν, γαλλικὴν, ἰσπανικὴν), εἶτα δὲ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς Γερμανικὰς, πῶς δηλ. ὄργανισμὸς γλῶσσης εὐρωστός ποτε καὶ ἀκμαῖος, φθίνει κατὰ μικρὸν καὶ ἀπομαραίνεται, ἕως

(1) Λυσίας κατὰ Θεομνήστου, ἐδάφ. 15, κ. ε.

(2) Πολυβ. ἱστορ. 3, 22.

(3) «Μία ἄλλη τοιαύτη παραφυὰς τοῦ ἐλληνικοῦ ἢ γραικικοῦ κλάδου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον ἀκαλλιέργητος διαμείνασα καὶ νεωστὶ εἰς τὸν καθαρὸν ἐλληνισμόν ἐπανακάμπουσα εἶναι ἡ Σχηπεταρικὴ ἢ Ἀλβανικὴ.» Φιλίστ. τόμ. α', σελ. 11.

πομάρανσιν τῶν γλωσσῶν καλοῦσι), πλείονας δὲ πάσης νεωτέρας γλώσσης, πλὴν τῆς ἰταλικῆς ἴσως. Διαλεκτικὰς δὲ διαφορὰς καὶ γλωσσικὰς κατὰ τόπους παραλλαγὰς διέσωσεν ὀλιγωτέρας μὲν καὶ πάλιν τῆς ἑλληνικῆς, ἀλλὰ πολλῶ πλείονας τῆς λατινικῆς

§. 128. Ἐπειδὴ δὲ πᾶσα γλῶσσα, ἣτις λαλεῖται ἐπὶ πολλὴν ἕκτασιν χωρῶν, διαιρεῖται κατὰ φύσιν εἰς διαφόρους διαλέκτους, τοσοῦτῳ μᾶλλον διαφερούσας ἀλλήλων, ὅσῳ ἀνωμαλωτέρα μὲν καὶ ποικιλομορφοτέρα τυγχάνει οὔσα γεωγραφικῶς ἢ χώρα, ἦτον δ' εὐεπίμικτοι πρὸς ἀλλήλους οἱ κάτοικοι, διὰ τοῦτο διαιρεῖται ἀναγκαίως καὶ ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα εἰς διαλέκτους. Καὶ αἱ μὲν κύριαι αὐτῆς διάλεκτοί εἰσι δύο, ὅσαι καὶ αἱ κύριαι τοῦ ἔθνους φυλαί, πρώτη μὲν ἡ γκεγκικὴ, ἡ ὑπὸ τῶν Γγκεγκῶν λαλουμένη, δευτέρα δὲ ἡ τοσκικὴ, ἣν οἱ Τόσκοι λαλοῦσιν, ἐξ ὧν ἀρχαιοτέρα νομίζεται ἡ γκεγκικὴ, νεωτέρα δὲ ἡ τοσκικὴ, ἔχουσι δὲ πρὸς ἀλλήλας γκεγκικὴ καὶ τοσκικὴ ὡς ὄωρικὴ πρὸς ἰωνικὴν. Ἐπειδὴ δὲ μέρος τοῦ ἄλβανικοῦ ἔθνους τῆς τοσκικῆς φυλῆς μετηνάστευσεν εἰς ἄλλας χώρας, ἐγκατασταθέντες πρὸ πέντε περίπου αἰῶνων οἱ μὲν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ, οἱ δὲ ἐν τῇ νῦν ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι, διὰ τὴν ἐκ τῆς παιδείας ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος καὶ τὴν ἐπενέργειαν τοῦ κλίματος καὶ τῶν ἐθνῶν, ὧν ἐν μέσῳ κατόκησαν, παρήλλαξε καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν ὀλίγον. Ἐκ τούτου δ' ἐγεννήθησαν ἕτεραι δύο διάλεκτοι, παραφυάδες τῆς τοσκικῆς διαλέκτου, ἡ ἰταλοαλβανικὴ ἣτοι ἡ διάλεκτος τῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ Ἀλβανῶν, καὶ ἡ ἑλληναλβανικὴ, ἣν λαλοῦσιν οἱ ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι Ἀλβανοί. (1)

οὐ ἐν τέλει ὀλίγα μόνον λείψανα διασώζει τῶν προτέρων καταλήξεων». Καρ. Ὀδ. Μυλλέρου ἱστορ. τῆς ἑλλ. φιλολογίας, τόμ. α', σελ. 6 τῆς ἑλλ. μεταφράσεως.

(1) Ἄλλην τῶν διαλέκτων τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης διαίρεσιν εἰς τέσσαρας ἴδε ἐν § 50 περὶ τὰ τέλη, τὴν δὲ διαφορὰν τῆς γκεγκικῆς καὶ τοσκικῆς κατὰ Φαλμεραύερρον ἴδε ἐν § 42, 8.

Τούτων δ' ἡ τελευταία ἐστὶν ἡ πασῶν μᾶλλον ἡμελημένη καὶ ὀσημέραι ἐκλείπουσα, καίτοι κομψοτέρα πασῶν καὶ τοὺς τύπους καθαρωτέρα καὶ σαφεστέρα, ὡς ἀναπτυχθεῖσα κατὰ μίμησιν καὶ ἐπίδρασιν τῆς σαφεστάτης καὶ καθαρωτάτης τῶν γλωσσῶν, τῆς ἑλληνικῆς.

§ 129. Ἰδιώματα δὲ διαλεκτικὰ ἔχει πάμπολλα ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα, ἐν ὧς τάσσονται τὸ τσαμικόν, λιαπικόν, χειμαρριωτικόν, ἀργυροκαστριτικόν, ἑλβασανικόν καὶ ἄλλα, παρὰ δὲ τοῖς ἐν Ἑλλάδι Ἀλβανοῖς διακρίνεται τὸ ἰδιῶμα τῶν Ὑδραίων (Ὑδρεατῶν), Σπεισιωτῶν (Ἀλιουσίων), Ποριωτῶν (Καλαυρίων), Σοφικιτῶν, τῶν Στρέδων καὶ ἄλλων (1).

(1) Δείγματα τοῦ κατὰ διαλέκτους ἄλβανικοῦ λόγου ἴδε παρὰ τῷ Ἄνα (Hahn Albanesische Studien, τόμ. Β', μέρος 6', σελ. 127 κ. ἑ.) καὶ Καμάρδα (D. Camarda Appendice al saggio κτλ. σελ. 16 καὶ 90 κ. ἑ.). Τῶν δὲ ἰδιωμάτων τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης δείγματα ἴδε παρὰ Ρεῖνὸλδῳ (Reinhold Noctes Pelasgicae κτλ. Athenis 1853, μέρος γ' Ἀνθολογία σελ. 1—28 καὶ τῆς λιθογραφηθείσης συνεχείας σελ. 30—52). Παραθήσομεν δὲ καὶ ἡμεῖς ἀρκετὰ ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τῆς πραγματείας ταύτης μετὰ τῶν τυπικῶν διαφορῶν ἐκάστης διαλέκτου. Τοσοῦτον δ' ἐπιρρεπῆς καὶ πλουσία ἐστὶν ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα εἰς διαλέκτους καὶ ἰδιώματα, ὥστε, εἰ ἐπιμελῶς ἐγράφοντο αἱ κατὰ τόπους παραλλαγὰι τῆς νῦν τῶν Ἀλβανῶν γλώσσης ἐν Ἀλβανίᾳ, Ἰταλίᾳ, Σικελίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι, οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι ταχέως ἤθελον ἐξισωθῆ αὐταὶ κατ' ἀριθμὸν πρὸς τὰς εἴκοσι καὶ 25 διαλέκτους εἴτε γλώττας τῶν ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανῶν. «Γλώτται δ' εἰσὶν ἕξ καὶ εἴκοσιν αὐτοῖς (τοῖς ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανοῖς) διὰ τὸ μὴ εὐεπίμικτον πρὸς ἀλλήλους». Στραβ. 11, 4, 6.

§ 130. Ἡ δὲ σύνθεσις τῶν λέξεων γίνεται συνήθως κατὰ παράθεσιν, σπανίως δὲ κατὰ σύνθεσιν. Ἡ δὲ τοῦ λόγου πλοκὴ ἢ ἡ σύνταξις πολὺ ἀπλουστέρα ἐστὶ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, καὶ καθόλου ἀναλυτικῆ οἷα ἐστὶν ἡ ὁμηρικὴ καὶ ἡ τῆς δημῶδους γλώσσης, προσεγγίζουσα μᾶλλον ταῖς νεωτέραις γλώσσαις, καὶ ἐν πολλοῖς τῇ νεοελληνικῇ. Διότι διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἐνεργητικῶν μετοχῶν, μάλιστα τῆς τοῦ ἀορίστου, ἐπικρατεῖ ἐν τῇ ἀλβανικῇ μᾶλλον ἢ ἐφεξῆς καὶ κατὰ παράταξιν διάταξις τῶν προτάσεων ἢ ἡ ἐν ἀλλήλαις καὶ ὑπ' ἀλλήλας συμπλοκὴ καὶ ὑπόταξις, ὡς ἐν τῇ ἑλληνικῇ. Ἄλλ' ἂν ἡ σύνταξις αὕτη τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης, μᾶλλον συνεπτυγμένη πρότερον οὔσα, μετέπεσε κατόπιν εἰς τὴν ἀναλυτικὴν ἐκ τῶν αὐτῶν αἰτίων, ἐξ ὧν καὶ αἱ νεώτεραι γλώσσαις καὶ κατὰ μίμνησιν αὐτῶν, ὅπερ πιθανώτερον, ἢ εἰάν τὸ ἀναλυτικὸν τοῦτο ἰδίωμα ἐνέκειτο ἐξ ἀρχῆς ἐν τῇ φύσει τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης, ὡς δημῶδους καὶ λαλουμένης ἀείποτε διαβιούσης, καὶ ἦν ἀνέκαθεν ιδιότης αὐτῆς, τοῦτο ἐστὶν ἀπὸ τοῦδε δυσάποφασιστον, καὶ ἀποφασισθὲν, δυσάποδείκτον διὰ τὴν ἔλλειψιν παντὸς ἀρχαίου γραπτοῦ ἀλβανικοῦ μνημείου (1).

§ 131. Ὑπάρχει ὅμως ἐν τῇ ἀλβανικῇ γλώσσει εὐκτικὴ ἔγκλισις ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αὐτῆς χρήσει· τὰ ῥήματα ἐκφέρονται ἄνευ προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν καὶ λατινικὸν ἰδίωμα καὶ τὸ τῆς νεοελληνικῆς· αἱ μετοχαὶ εὐχρηστοῦσι καὶ καὶ ὡς ἐπίθετα, τὸ δὲ οὐδέτερον αὐτῶν καὶ ὡς οὐσιαστικόν, καθάπερ καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ καὶ λατινικῇ· διατηροῦνται τὰ τρία γένη, τὸ ἀρσενικόν, θηλυκόν καὶ οὐδέτερον·

(1) Τὴν καὶ νῦν ἔλλειψιν γραπτοῦ ἀλβανικοῦ λόγου θέλων νὰ ἀναπληρώσῃ ἐξέδωκεν ὁ κ. Δοζῶν τὸ πρῶτον μέρος εἴτε τὴν χρηστομάθειαν τοῦ ἐν § 79 μνημονευθέντος συγγραμματος. Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν δημοσιεύει ὁ ἀλβανὸς Εὐθύμιος Μῆτκος τὴν «Ἀλβανικὴν Μέλισσαν», ἧς ἐξέδωκε τὸ «Πρῶτον Μέρος» ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1878, εἰς 4ον, σελ. 233. Παρασκευάζει δὲ καὶ Δεύτερον Μέρος.

τὰ πτωτικὰ πάντα μεταβάλλουσι τὴν κατάληξιν, ἢτοι ἔχουσι πτώσεις, οἷαι αἱ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς καὶ κατὰ μέρος τῆς γερμανικῆς. Ὅστε ἡ ἀλβανικὴ γλῶσσα διαφέρει καὶ κατὰ ταῦτα τῶν νέων καὶ λατινογενῶν γλωσσῶν, οἷον, τῆς ἰταλικῆς καὶ γαλλικῆς, αἵτινες τὰς σχέσεις τῶν πτώσεων ἐκφέρουσι διὰ προθέσεων, μένοντος ἀμεταβλήτου τοῦ πτωτικοῦ, καὶ γένη ἔχουσι δύο. Ἀλλὰ τὰ τοῦ ἀπαρεμφάτου ἔχνη εἰσὶν ἀμφίβολα, καθότι τοῦτο ἐκφέρεται ἀείποτε ἀναλελυμένον ὡς ἐν τῇ νεοελληνικῇ, καὶ μετοχὴ ὑπάρχει μία, καὶ χρόνοι μονοφραστικοὶ ἐν ἑκατέρᾳ τῇ φωνῇ, ἐνεργητικῇ καὶ παθητικῇ, μόνον τρεῖς, ὅσαι καὶ ἐν τῇ καθωμιλημένῃ ἑλληνικῇ, οἱ δὲ λοιποὶ εἰσὶ περιφραστικοὶ καὶ ἀπαραλλάκτως ἀναλελυμένοι· ὅστε ἀδηλον ὅποτέρα τῶν γλωσσῶν ἐμικρήθη τὴν ἑτέραν (1). Ἐλλείπει δὲ ὁ δυϊκὸς ἀριθμὸς, ὡς καὶ ἐν τῇ λατινικῇ (2). Τὰ δὲ συγκριτικὰ καὶ ὑπερθετικὰ ἐπίθετα καὶ ἐπιρρήματα σχηματίζονται περιφραστικῶς κατὰ τὰς νεωτέρας γλώσσας, σῶζονται ὅμως καὶ λείψανα

(1) «Ἡ ὑπὸ τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑλλήνων λαλουμένη γλῶσσα ἔχει ὁμοιότητά τινα κατὰ τὴν γραμματικὴν σύνταξιν, τὸν ἀναλελυμένον μέλλοντα καὶ τὸ ἀπαρέμφατον πρὸς τὴν Ἀλβανικὴν τὴν ἐκ τῆς Ἰλλυρικῆς ἀπορρεύσαν, θυγατρὸς ὡσαύτως τῆς Πελασγικῆς, ὡς ἐκ πολλῶν πιθανολογεῖται.» Ἀλεξίου Πάλλη ἰατροῦ Μελέται ἐπὶ τῆς ἀρχαίας χωρογραφίας καὶ ἱστορίας τῆς Ἡπείρου.

(2) Καὶ οἱ Δίολεῖς, ἀρχαιοτάτη τῶν Ἑλλήνων φυλῆ, ἐστεροῦντο ὡσαύτως τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ. «Τοῖς δυϊκοῖς ἀριθμοῖς οὗτοι (οἱ Δίολεῖς) οὐ κέχρηται, καθὰ δὴ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, τούτων ὄντες ἀποικοί.» Γρηγόρ. Κορίνθιος περὶ τῆς αἰολικῆς διαλέκτου. § 29 Διὸ καὶ νομίζεται μεταγενέστερον ἐπινόημα καὶ τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ ὕστερος. «Ἐπειδὴ τὰ δυϊκὰ ὕστερογενῆ ἐγένοντο, καὶ οὔτε παρὰ πάσαις ταῖς διαλέκτοις εὐρίσκονται, παρὰ γὰρ τοῖς Δίολεῦσιν οὐχ εὐρίσκονται, οὐδὲ ἡ κοινὴ διάλεκτος κέχρηται αὐτοῖς.» Ἡρωδιαν. ἐν τοῖς Ἀδώνιδος κήποις τοῦ Ἄλδου σελ. 382.

μονολεκτικῶν συγκριτικῶν καὶ ὑπερθετικῶν ἐπιθέτων κατὰ τὰς ἀρχαιοτέρας, ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν, πλὴν ἀντὶ θετικῶν ἐν τῇ ἄλβανικῇ.

§ 132. Τὴν δὲ πολὺν ἀρχαιότητα καὶ τὸ ἀρχαιοπρεπὲς καὶ ἀρχαιομορφον τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης καὶ τὴν ἑλληνολατινικὴν φύσιν καὶ κρᾶσιν αὐτῆς πολλὰ τινα ἀποδεικνύουσιν· οἷον, ἡ ἔλλειψις τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ, τὸ μονοσύλλαβον τῶν πλείστων αὐτῆς λέξεων· ἡ μὴ χρῆσις πολυσυλλαβῶν καταλήξεων, οἷαι αἱ τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς· τὰ οὐσιαστικά μάλιστα καὶ τὰ ἐπίθετα ψιλὰ εἰσι ρίζαι, τῶν δὲ ῥημάτων τὰ πλείστα καὶ μονοσύλλαβα. Ὡσαύτως τὸ ἐκ τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς δυσδιάκριτον κρᾶμα πολλῶν τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης λέξεων, καὶ αἱ πρὸς μὴ μίαν μόνην τῶν τεσσάρων τῆς ἑλληνικῆς διαλέκτων ἀκριβῶς συμφωνοῦσαι συμφῶνων καὶ φωνηέντων τροπαί. Ἔτι δὲ τὸ ἄλβανικὸν ἀλφάβητον, τὸ περιέχον τῶν μὲν δύο κυρίων γλωσσῶν, τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς, πάντας τοὺς φθόγγους καὶ τὰ στοιχεῖα, ἐκ δὲ τῆς γερμανικῆς καὶ γαλλικῆς πάντα τὰ διαφέροντα τῶν τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς.

§ 133. Ὡστε τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης τὰ γράμματα καὶ οἱ φθόγγοι ὁμοῦ πάντα φαίνονται ὡς ἀποτελοῦντα τὸ παναρχαῖον ἐκεῖνο πελασγικὸν ἢ γραικοῖταλικὸν καὶ προελληνολατινικὸν ἀλφάβητον, ἐξ οὗ ἐκάστη τῶν γλωσσῶν ἔχει λαβοῦσα μέρος μόνον, ὅσον ἑαυτῇ πρόσφορον, ἐν δὲ τῇ ἄλβανικῇ διασώζεται πληρέστερον πάσης ἄλλης. Διὸ εὐρίσκονται ἐν τῇ ἄλβανικῇ γλώσσῃ συχνὰ σύμφωνά τε καὶ φθόγγοι καὶ τραχύτεροι τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς, ἀλλὰ καὶ μαλακώτεροι πολλαχοῦ καὶ ὑγρότεροι ἀμφοτέρων. Πλὴν δὲ τῶν μακρῶν καὶ βραχέων φωνηέντων, οἷα τὰ τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς, εὐρίσκεται παρ' Ἀλβανοῖς καὶ τὸ φωνῆεν e (προφερόμενον ὡς τὸ γαλλικὸν e muet), ὅτε μὲν μακρὸν ἢ βραχὺ, καθάπερ καὶ τὰ λοιπὰ φωνηέντα, ὅτε δὲ βραχύτατον καὶ μόλις διακρινόμενον, καὶ νῦν μὲν ἔντονον, νῦν δὲ ἄτονον (1),

ὅπερ συμπλεκόμενον μετὰ τῶν συμφῶνων παράγει φθόγγους μὴ ἀπαντωμένους ἐν τῇ ἑλληνικῇ καὶ λατινικῇ, εἰμὴ κατὰ μέρος ἐν τῇ γαλλικῇ. Τοῦ δὲ e καὶ a προτάσσεται ἐνίοτε τὸ i ἢ τὸ j κατὰ τὸ ἰταλικὸν καὶ γαλλικὸν ἰδίωμα.

§ 134. Ὁ δὲ τονισμὸς τῶν ἄλβανικῶν λέξεων βαίνει οὔτε κατὰ τὸ μακρὸν καὶ βραχὺ τῆς ληγούσης ὡς ἐν τῇ ἑλληνικῇ, οὔτε κατὰ τὸ μακρὸν καὶ βραχὺ τῆς παραληγούσης ὡς ἐν τῇ λατινικῇ, ἀλλ' ἐμμένει μὲν ὁ τόνος τῆς ἄλβανικῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἐν τῇ ριζικῇ συλλαβῇ τῇ τονιζομένη ἐκάστης λέξεως κατὰ τὸ γερμανικὸν ἰδίωμα, πολλάκις ὅμως καὶ κατέρχεται καὶ ἀνέρχεται μετακινούμενος ἐξ αὐτῆς κατὰ λόγον ἀδιάγνωστον ἔτι καὶ ἀπροσδιόριστον. Ἐκ ταύτης δὲ τῆς τοῦ τόνου παραμονῆς ἐν τῇ ριζικῇ συλλαβῇ πολλάκις τονίζεται καὶ ἡ τετάρτη καὶ ἡ πέμπτη συλλαβὴ ἀπὸ τῆς ληγούσης, ὡς ὅτε λέξις προπαροξύτονος ἢ παροξύτονος αὐξάνει προσλαμβάνουσα κατάληξιν μονοσύλλαβον ἢ δισύλλαβον ἢ κατάληξιν ἅμα καὶ ἄρθρον. Ἀλλὰ καταλήξεις τινὲς ἀποσπῶσι τὸν τόνον ἐκ τῆς ριζικῆς συλλαβῆς, καὶ καταβιβάζουσιν αὐτὸν σταθερῶς ἐπὶ τῆς ληγούσης ἢ τῆς παραληγούσης, ἄλλαι δὲ λέξεις τὸν ἐν τῷ ἐνικῷ τόνον ἀναβιβάζουσιν ἢ καταβιβάζουσιν ἐν τῷ πληθυντικῷ. Ἀντωνυμῖαι δὲ τινες καὶ ἐπιρρήματα τονίζονται διττῶς, ὅτε μὲν ἐπὶ τῆς παραληγούσης, ὅτε δ' ἐπὶ τῆς ληγούσης ἀδιαφόρως.

§ 135. Σύμφωνα δὲ, τὰ τε ὑγρά καὶ τραχέα, καὶ φωνηέντα, τὰ τε μακρὰ καὶ βραχέα καὶ τὸ βραχύτατον, μετὰ τοῦ πολυποικίλου τονισμοῦ οὕτω συνδυάζονται καὶ συναναπλέκονται μετ' ἀλλήλων, ὥστε κατὰ τὴν ἐκ τούτων ποικιλίαν τῶν φθόγγων καὶ τῆς προσφῶδίας ὑπερέχουσιν ἐκάτερας καθ' ἑαυτὴν τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν, ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς, καὶ τῶν νεωτέρων, οἷον γερμανικῆς καὶ γαλλικῆς, καὶ

νίζεται εἴτε μὴ, καὶ εἴτε ὀξεῖαν εἴτε βαρεῖαν εἴτε περισπωμένην λαμβάνει, τηρεῖ ἀμετάβλητον τὴν προφοράν, καὶ οὐ μεταβάλλει αὐτὴν ὡς παρὰ Γάλλοις.

(1) Τὸ e τοῦτο τῆς ἄλβανικῆς εἴτε το

καθιστώσι τὸν ἄλβανικὸν λόγον ποῦ μὲν τραχύτερον τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ σεμνότερον τοῦ λατινικοῦ, ποῦ δὲ μαλακώτερον καὶ γλυκύτερον ἀμφοτέρων, καθόλου δὲ καὶ ἔμμελῆ καὶ ἠδύν (1).

§ 136. Πολλῆς δὲ ἄξιον προσοχῆς ἐστὶν ἡ τροπὴ τῶν βραχέων εἰς μακρὰ φωνήεντα, καὶ μάλιστα ἡ τοῦ α εἰς η, εἴ τις ἑλληνικώτερον κρίνει, καὶ ἡ τῶν διφθόγγων γένεσις ἐκ τῶν ἀπλῶν ἢ διπλῶν καὶ βραχέων φωνηέντων. Τὸ δὲ δυσνόητον τοῦτο καὶ δυσεπίλυτον ζήτημα τῆς φωνηεντολογίας ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα διαφωτίζει, ὡς ἐγὼ νομίζω, κατὰ τρόπον ζῶντα καὶ πρακτικώτατον, σαφέστατα παρέχουσα παραδείγματα καὶ ἀδιάπταιστον ἀφετηρίαν εἰς βαθυτέραν τοῦ ζητήματος μελέτην. Ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ ἑλληνικοῦ ἄρθρου ἐν τῇ ἄλβανικῇ γλῶσσῃ διάσωσις ὡς ἐπιτακτικοῦ ἀντὶ προτακτικοῦ (2), καὶ ἡ ἐν πολλαῖς

(1) «Τῇ ἀβραῖ τῶν Πελασγῶν, τῶν τοῦ βασιλικοῦ στόλου ἑταίρων, πρὸς ἐμὲ φιλοφροσύνη παρακινηθεὶς, τῇ ἡ δ ε ἰ α αὐτῶν γλῶσσῃ τὸν νοῦν προσέσχον, καὶ τοσοῦτον τοῦ αὐτῆς πλούτου πόθον συνέλαβον, ὥστε, ὅση μοι ἦν ἀπὸ τῶν ἱατρικῶν πραγμάτων σχολή, τῇ ἐκμαθήσει τοῦ κομψοῦ τῶν ἑταίρων ἰδιώματος ἀνήλθισκον, ἥδη δὲ αὐτὸν τὸν τοῦ ἄλβανικοῦ λόγου ἤχον ἡ δ ο ν ἡ ν ἔχω.» Ῥεῖνολδου Πρόλογος τοῦ ἐν σημ. 2 τῆς § 129 μνημονευθέντος συγγράμματος. Ἰδε καὶ Ἐφημ. Φιλομαθῶν ἀριθ. 225, σελ. 197—8.

(2) Ἄπειδὴ δὲ ἡ ἔμπροσθεν ἢ κατόπισθεν θέσις τοῦ προσδιορισμοῦ ἐν τούτοις εἶναι σχεδὸν ἀδιάφορος, διὰ τοῦτο θέλει εἰκάσει ὅτι ἡ παρ' Ἑλλησιν ἐπικρατοῦσα πρόταξις τοῦ ἄρθρου, δι' ἧ καλεῖται ἄρθρον προτακτικόν, δὲν εἶναι οὐσιῶδες αὐτοῦ χαρακτηριστικόν· ὅθεν δυνατόν νὰ ὑπάρξωσι καὶ γλῶσσαι ἐπιτασσόμενον ἔχουσαι τὸ ἄρθρον, ὡς ὑπάρχουσιν ἄλλαι, αἵτινες ἔχουσιν ἐπιθέσεις τὰς προθέσεις, τὸ ὅποιον καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἔχει ἐνίοτε (εὐδαιμονίας πέρι, πλούτου πέρι κτλ.). Οὕτως ἡ βλαχικὴ γλῶσσα λέγει omu-lu ἀντὶ l'uomo, l'homme καὶ famei-le ἀντὶ les femmes· οὕτως ἡ ἄλβανικὴ καὶ ἡ βουλγαρικὴ, ὡς

λέξεσι διατήρησις τοῦ διγάμματος καὶ ἡ ἐν ὀλίγαις δασυνομέναις γνησίως δασεῖα τοῦ δασέος ἑλληνικοῦ πνεύματος προφορὰ τεκμηριούσιν ἀριδῆλως τὴν ἑλληνολατινικὴν τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης φύσιν.

§ 137. Καθόλου δὲ τοῦτο τὸ κατὰ τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος, τὰς ρίζας καὶ τὰς καταλήξεις, κρᾶμα τοῦ ἐν τῇ ἄλβανικῇ γλῶσσῃ ἑλληνολατινικοῦ στοιχείου καταδεικνύουσι κατὰ μὲν τὰς ρίζας λέξεις ἀναμιξῆ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γλωσσῶν ἐν τῇ ἄλβανικῇ γλῶσσῃ ὑπάρχουσαι, καίπερ στρεφόμεναι περὶ μίαν ἰδέαν, καταλήξεις δὲ καταδεικνύουσι τοῦτο καὶ αἱ πάντων μὲν τῶν κλιτῶν τοῦ ἄλβανικοῦ λόγου μερῶν, μάλιστα δὲ αἱ τῶν ῥημάτων καὶ ἐπιρρημάτων. Δείκνυται δὲ καὶ ἐν τοῖς χρόνοις τῆς ἄλβανικῆς γλῶσσης· ἐπειδὴ ἐν αὐτῇ ἡ μὲν διάσωσις τοῦ ἀορίστου ἐμφαίνει ἑλληνισμόν, ἡ δὲ τοῦ παρατακτικοῦ τῆς ὑποτακτικῆς λατινισμόν.

§ 138. Ἐν πολλοῖς δ' ἀορίστοις συνανεκράθησαν αἱ κατὰ τὸ πλεῖστον ἑλληνίζουσαι ῥηματικαὶ καταλήξεις μετὰ παραληγούσης ἢ χαρακτῆρος λατινικοῦ οὕτως, ὥστε ἀμφότερα τὰ ἰδιώματα, ἑλληνικὸν καὶ λατινικόν, θαυμασίως ἀνακραθέντα συναπῆρτισαν ἐν πρωτόθετον καὶ πρωτότυπον ἰδιώμα, τὸ ἄλβανικόν. Ἐπικρατεῖ δὲ τὸ κρᾶμα καὶ ἐν τοῖς ἀκλίτοις τοῦ ἄλβανικοῦ λόγου μέρεσι. Διότι ἐξ ἴσου σχεδὸν διανενέμηνται αἱ προθέσεις καὶ τὰ ἐπιρρήματα, πλεονάζει δὲ πάλιν ἐν τοῖς συνδέσμοις τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον.

§ 139. Πάντων δὲ τούτων τῶν κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην καὶ καθόλου ἐνταῦθα εἰρημένων ἔπονται αἱ ἐκ τῆς γλῶσσης ἀποδείξεις καὶ ἡ κατὰ πλάτος ἀνάπτυξις ἐν τῷ Δευτέρῳ Μέρει, ὅπερ ἐκδοθήσεται, ἐάν τις ἢ τινὲς τῶν πλουσίων Ἀλβανῶν εὐαρεστηθῶσι νὰ συνδράμωσιν εἰς τὴν ἐκδοσιν αὐτοῦ.

λέγουσιν οἱ εἰδότες. Περὶ χάριτος καὶ κομψότητος τοῦ λόγου, προτασσομένου ἢ ἐπιτασσομένου τοῦ ἄρθρου, δυνατόν ἴσως νὰ γίνῃ ἀμφισβήτησις, περὶ μείζονος ὅμως ἢ ἐλάττονος διακρίσεως οὐδεμία, νομίζω.» Συντακτικοῦ τῆς Β' Περιόδου ὑπὸ Κωνστ. Ἀσωπίου σελ. 184, § 168, ἐκδ. 6'.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

§ 1. Ἀπορία περὶ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ἀλβανῶν. Γ. Στείρου πραγματεία καὶ συμπέρασμα.

§ 2. Ἀπορία καὶ ζητήματα Φαλμεραυέρου.

§ 3. Λόγοι δι' οὓς οἱ ἐν Ἀλβανίᾳ Ἀλβανοὶ οὐδὲν συνετέλεσαν εἰς τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων τούτων.

ΚΕΦ. Α'. Δοξασίαι καθόλου.

§ 4. Κυρίως τρεῖς μὲν εἰσιν αἱ παρὰ τοῖς Βυ-αντινοῖς δοξασίαι, τρεῖς δὲ καὶ τῶν νεωτέρων αἱ γνῶμαι.

§ 5. Πληθυσμὸς καὶ ἀξία τῶν Ἀλβανῶν.

§ 6. Ἀνικανότης τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ, ἰκανότης τῶν ἀποίκων Ἀλβανῶν, καὶ λόγοι ἑκατέρου.

ΚΕΦ. Β'. Γνῶμαι καθ' ἕκαστον περὶ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ἀλβανῶν.

α. Ἀλβανοί.

§ 7. Μαρῖνος Βαρλέτιος.

β'. Βυζαντινοί.

§ 8. Ποικίλως ἀποκαλοῦσι τοὺς Ἀλβανούς.

§ 9. Γνώμη Νικολάου Χαλκοκονδύλου περὶ τῶν Ἀλβανῶν.

γ. Νεώτεροι συγγραφεῖς.

§ 10. Βλάγκος, Βούδας, Βόγδανος.

§ 11. Λεϊβνίτιος.

§ 12. Φράντζιος Λέκκης.

§ 13. Θεόδωρος Καβαλλιῶτης καὶ Δανιήλ.

§ 14. Θούμμανος.

§ 15. Ἀγγελοσ Μάσκης καὶ Μάλτέβρουνοσ.

§ 16—19. Λήκιοσ.

§ 20. Ἀρνιττοσ.

§ 21. Κατὰ τοὺς πλείστους οἱ Ἀλβανοὶ εἰσιν αὐτόχθονες.

§ 22. Λεκυίενος καὶ Ἀσσεμάνοσ.

§ 23. Πουκεβίλλης.

§ 24—27. Ξύλανδροσ.

§ 28—38. Ἀννασ.

§ 39 καὶ 40. Νικοκλήσ.

Σημ. Ὁ νῦν μακαρίτης ἔζη ὅτε ἐτυποῦντο αἱ δύο αὗται παράγραφοι.

§ 41—44. Φαλμεραυέροσ.

§ 45 καὶ 46. Παράθεσις τῶν Ἀσσεμάνου καὶ Παταβίνου κειμένων καὶ μετάφρασις. Ἀναίρεσις αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Φαλμεραυέρου.

§ 47. Ἐπανόρθωσις τῆς περὶ Χαλκοκονδύλου γνώμης τοῦ Φαλμεραυέρου.

Σχέσις τῶν ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Εὐρώπῃ Ἀλβανῶν.

§ 48 καὶ 49. Παρατίθενται τὰ κοινὰ κύρια ὀνόματα.

§ 50—57. Κάλλοσ, μέγεθος καὶ ἀνδρεία.

§ 58. Ἔτερα κοινὰ ὀνόματα.

§ 59. Κατ' ἀρχαίας παραδόσεις οἱ ἐν Καυκάκῳ Ἀλβανοὶ κατήγοντο ἐκ Θεσσαλῶν, τοὺς δὲ Ῥωμαίους προσηγόρευον ἀδελφοὺς.

§ 60. Ἀδηλον ἀν σώζωνται νῦν λείψανα τοῦ τότε μεγάλου ἔθνους τῶν Ἀλβανῶν.

§ 61. Παραβολὴ μιᾶς λέξεωσ αὐτῶν.

§ 62—67. Ἐν τῷ Προμηθεΐ δεσμώτη τοῦ Δίσχύλου, στίχῳ 420 ἀντὶ τῆσ ἀσυμβιβάστου «Ἀραβίασ» ἐν Καυκάσῳ προτείνεται γραφὴ «Ἀλβάνησ», συζήτησις καὶ ὑποστήριξις αὐτῆσ.

§ 68. Οἱ ἐν Εὐρώπῃ Ἀλβανοὶ εἰσιν αὐτόχθονες καὶ συγγενεῖσ τῶν ἐν Καυκάσῳ. Ἀναίρεσις τῆσ Φαλμεραυέρου γνώμης περὶ τῆσ ἀλβανικῆσ γλώσσης.

§ 69—74. Παράθεσις ἀλβανικοῦ κειμέ-

νου, κατάταξις τῶν λέξεων αὐτοῦ, συμπέρασμα.

§ 75 καὶ 76. Βόππιος.

§ 77 καὶ 78. Καμάρδας.

§ 79—88. Δοζών.

ΚΕΦ. Γ'. Κουπιτόρης.

§ 89 Βάσις. § 90—92 Στοιχεῖα συστατικά τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης, ἀνάλυσις καὶ διάκρισις αὐτῶν. § 93 Γνώμη Κουπιτόρη.

§ 94—121. Ἐπισκόπησις ἄλλων γλωσσῶν.

§ 94—108 Ὅτι ἡ ἄλβανικὴ γλώσσα ἐστὶν Ἰλλυρικὴ. § 109 ὅτι θρακικὴ. § 110—114 ὅτι πελασγικὴ. § 115—121 ὅτι ἡπειρωτικὴ.

§ 122. Ὅτι ἀρχικὴ ἢ συγγένεια τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης πρὸς τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν καὶ οὐκ ἐπίσημακτος.

§ 123. Ξένα στοιχεῖα.

§ 124—126. Ὅτι μείζων ἦν πάλαι ἢ νῦν ἡ συγγένεια τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης πρὸς τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν.

§ 127. Τύποι παλαιότεροι καὶ νεώτεροι, γραμματικαὶ καταλήξεις, διαλεκτικαὶ διαφοραὶ, γλωσσικαὶ παραλλαγαί.

§ 128. Διάλεκτοι τέσσαρες, δύο μὲν κύριαι, δύο δὲ παραφυάδες.

§ 129. Ἰδιώματα διαλεκτικὰ πάμπολλα.

§ 130—139. Ὁμοιότητες καὶ διαφοραὶ τῆς ἄλβανικῆς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν, γνωρίσματα καὶ χαρακτῆρ τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης.

§ 130. Σύνταξις παρατακτικὴ καὶ ἀναλυτικὴ.

§ 131. Βύκτικὴ ἔγκλισις, προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι, μετοχῶν χρήσις, γένη, πτώσεις, ἀπαρέμφατον, μετοχὴ, χρόνοι, ἀριθμοί, συγκριτικὰ καὶ ὑπερθετικά.

§ 132. Ἀρχαιότης καὶ χαρακτῆρ τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης.

§ 133. Γράμματα, φθόγγοι, σύμφωνα, φωνήεντα μακρὰ, βραχέα, βραχύτατον.

§ 134. Τονισμὸς τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης.

§ 135. Χαρακτῆρ τοῦ ἄλβανικοῦ λόγου.

§ 136. Τροπαὶ φωνηέντων, γένεσις διφθόγγων, ἄρθρον, δασεῖα.

§ 137—138. Ἑλληνολατινικὴ ἢ φύσις τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης καθ' ὕλην τε καὶ εἶδος.

§ 139. Αἱ ἐκ τῆς γλώσσης ἀποδείξεις ἔπονται ἐν τῷ Δευτέρῳ Μέρει.

ΠΑΡΟΡΑΜΜΑΤΑ.

Σελ. 1,	στίχ. 8	ἐν ἀρχῇ	προσθετέον	αΒΥΡΩΝΟΣ».
» 3,	μεταξὺ τοῦ 5	καὶ 6	στίχου	προσθετέον «Μέρος Α'».
α 3,	στήλ. 6',	στίχ. κάτωθεν	1	γραπτέον «München».
» 4,	»	ά, »	»	14 πρὸ τοῦ «Α'» προσθετέον «Κεφ.»
» 6,	»	ά, »	ἄνωθεν	1 πρὸ τοῦ «Β'» προσθετέον «Κεφ.»
» 11,	»	ά, »	κάτωθεν	15 ἀπαλειπτέον τὸ α(1)» καὶ προσθετέον μικρὸν ἄνωτέρω ἐν στίχ. 17 » ἐν Καυκάσῳ (1) δια»
» 15,	»	ά, »	ἄνωθεν	6 γραπτέον «München».
» 17,	»	ά, »	κάτωθεν	19 » α'Αλβανοί».
» 19,	»	ά, »	»	24 » ατοῖς»
» 20,	»	6', »	»	19 » «1, στήλ. ά τῆς σελ. 24.»
» 24,	»	ά, »	ἄνωθεν	12 » «§ 49, στήλ. 6', σημ. 4.»
» 25,	»	ά, »	κάτωθεν	14 » ασημ. τῆς ά στήλης τῆς σελ. 21.»
» 27,	»	6', »	ἄνωθεν	7 » μετὰ τὴν λέξιν «scorulus» γραπτέον α(α)» καὶ ὑποσημειωτέον «(α) Ἴδε Σκάμπα παρ' Ἱεροκλεῖ 653 καὶ Κωνστ. Πορφυρογ. περὶ θεμάτων 2, 9 καὶ Πτολεμ. 3, 18, 26 «Ἐορδαίων) Σκαμπεῖς.»
» 30,	»	ά, »	κάτωθεν	4 » α(Κύρου)»
» 34,	»	ά, »	ἄνωθεν	1 » αβερτέτ.»
» 34,	»	6', »	κάτωθεν	12 » αντε κοίεβζε.»
» 35,	»	ά, »	ἄνωθεν	21 » λέμε.»
» 45,	»	ά, »	»	24 » «s a b a j u m»
» 45,	»	6', »	κάτωθεν	1 » «107»
» 51,	»	6', »	»	22 » «Πελασγοί»
» 55,	»	ά, »	»	22 » «μετεβάλλοντο»
» 55,	»	6', »	»	18 » «φυλλορροῦντα»

Εἰ δέ τι καὶ ἕτερον παρεωράθη, ἀφίεται εἰς τὴν ἐπιείκειαν τοῦ ἀναγνώστου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΔΙΑΤΡΙΒΗ

περὶ τῆς παρ' Ἀλβανοῖς ἀντωνυμίας τοῦ τρίτου προσώπου κατὰ τὴν διάλεκτον τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἀλβανῶν, μάλιστα τὴν τῶν Ὑδραίων

ΥΠΟ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Δ. ΚΟΥΠΙΤΩΡΗ.

(Ἐλήφθη ἐκ τῆς ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένης Ἐφημερίδος τῶν Φιλομαθῶν (ἔτος κς' - περίοδος β'.) ἀριθ. 23 καὶ 24 τοῦ μηνὸς Μαρτίου 1879.)

§ 1. Τρία ἐστὶ τὰ ἐξεταστέα τῆς ἀντωνυμίας ταύτης, ἡ κλίσις, ἡ σύνταξις καὶ ἡ παραγωγή.

Α'. κλίσις.

Ἀλβανική.

Ἑλληνική.

Λατινική.

Ἐ ν ε κ ο ς.

ὄνομ. ἐλλείπει					
γεν. καὶ δοτ. οἷ		οὔ,	οἷ		sui, sibi
αἰτ. ἐ, ἄ		ἐ,	μὲν		se

Π λ η θ υ ν τ ι κ ὁ ς.

ὄνομ. ἐλλείπει					
γεν. καὶ δοτ. οὔ		σφῶν,	σφέσι		sui, sibi
αἰτ. ἐ, ἄ		νὲν,	σφᾶς σφέα		se

Τῆς ἀντωνυμίας ταύτης ἡ ὀνομαστικὴ ἐνικὴ καὶ πληθυντικὴ ἐλλείπουσιν ὡς καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ καὶ λατινικῇ, ἡ δὲ αἰτιατικὴ τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἐστὶ διττὴ. Ὡς δ' ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ταυτίζεται ἡ γενικὴ καὶ δοτικὴ τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ ἀπάντων τῶν πτωτικῶν, ἐν δὲ τῇ λατινικῇ ἡ γενικὴ καὶ δοτικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν τῆς πρώτης (εἰς α θηλυκῶν) καὶ πέμπτης κλίσεως πτωτικῶν, καὶ ἡ δοτικὴ καὶ ἀφαιρετικὴ τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ ἀπάντων τῶν πτωτικῶν καὶ τοῦ ἐνικοῦ τῶν τῆς δευτέρας, οὕτω καὶ τῆς ἀλβανικῆς γλώσσῃς ταυτίζεται ἡ γενικὴ καὶ δοτικὴ ἐν τε τῷ ἐνικῷ καὶ πληθυντικῷ ἐφ' ἀπάντων τῶν πτωτικῶν· ὅθεν καὶ ἐπὶ τῶν ἀντωνυμιῶν. Δυϊκὸς δ' ἀριθμὸς οὐχ ὑπάρχει ἐν τῇ ἀλβανικῇ γλώσσῃ, ὡς οὐδ' ἐν τῇ λατινικῇ. Οὐδεμίαν δὲ τῶν ἀλβανικῶν τούτων ἀντωνυμιῶν δασύνεται οὔτε δίγαμμα δέχεται οὔτε σύμφωνον ληκτικόν, ἀλλ' εἰσὶ ψιλὰ φωνήεντα.

Β'. Σύνταξις.

§ 2. Πραγματευόμενος περί τῶν ἀντωνυμιῶν τοῦ τρίτου προσώπου, οἶ, ἐ, οὐ, ἰ, ἀ, διέλαβον καὶ περί ἑτέρας τῆς τριτοπροσώπου οὐ ὁμοφρονούσης αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας κατ' αἰτιατικήν, δευτέρου μὲν προσώπου ὅτε ἐπιτάσσεται ἢ παρεντίθεται ἐν τῆς προστακτικῆς, παντός δὲ προσώπου, γένους καὶ ἀριθμοῦ, ὅτε προτάσσεται τοῦ μέσου καὶ παθητικοῦ ἀορίστου τῶν ἄλλων ἐγκλίσεων. Καὶ διέλαβον περί αὐτῆς, ἵνα διακρίνηται ἀπὸ τῆς τριτοπροσώπου, πρὸς ἣν πολλάκις συγχέεται ὑπὸ τῶν ἀδαημόνων. Ἐντεῦθεν παρενείρω τινὰ καὶ περί τῆς τῶν ἐνεργητικῶν ῥημάτων τροπῆς εἰς μέσα ἐν τῆς προστακτικῆς καὶ ἐν τῷ μέσῳ καὶ παθητικῷ ἀορίστῳ τῆς ὀριστικῆς, ὑποτακτικῆς καὶ εὐκτικῆς ἐγκλίσεως.

§ 3. Τριττὴ ἐστὶν ἡ χρῆσις τῶν ἀντωνυμιῶν τούτων, αὐτοπαθῆς, ἐπαναληπτικῆς καὶ προεξαγγελτικῆς. Καὶ ἐν χρῆσει αὐτοπαθοῦς μὲν ἢ συνθέτου ἀντωνυμίας ἐστὶν ἑκάστη (πλὴν τῆς ἀ μόνης μὴ οὔσης αὐτοπαθοῦς, ὅτε ἀναφέρεται εἰς τὸ ὑποκείμενον τοῦ λόγου, ἐπαναληπτικῆς δέ, ὅτε κατ' ἐπανάληψιν ἀναφέρεται εἰς τὸ προηγούμενον οὐσιαστικόν, ἀνχπαριστῶσα αὐτὸ ἐν τῆς μνήμῃ, καὶ προεξαγγελτικῆς, ὅτε ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐπόμενον καὶ ὑεθὺς ῥηθησόμενον εἴτε ἐξυπακουόμενον. Συμφωνοῦσιν ἄρα αἱ ἄλβανικαὶ ἀντωνυμίαι αὗται κατὰ μὲν τὴν πρώτην χρῆσιν πρὸς τὰς ἑλληνικὰς παρὰ τοῖς Ἄττικοῖς καὶ τὰς λατινικὰς αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίας τοῦ τρίτου προσώπου, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν πρὸς τὴν ἐπαναληπτικὴν παρ' Ὀμήρῳ χρῆσιν τῶν αὐτῶν ἑλληνικῶν ἀντωνυμιῶν, ἐγκλιτικῶς ἐκφερομένων, ἢ πρὸς τὴν παρὰ τοῖς πεζογράφοις ἄνευ ἀντιδιαστολῆς ἐπαναληπτικὴν ἀντωνυμίαν, καὶ κατὰ τὴν τρίτην πρὸς τὰς ἄνευ ἐμφάσεως δεικτικὰς, ὅτε προεξαγγέλλουσι τὸ ἐπόμενον. Αἱ δύο τελευταῖαι χρήσεις ἀπαντῶνται καὶ εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἄρθρον, οὔτινος ἢ ἀρχαιοτάτη χρῆσις ἐστὶν ἡ ἀντωνυμική, καθ' ἣν σχεδὸν πάντοτε ἀπαντᾷ παρ' Ὀμήρῳ τὸ ἄρθρον. Ἀποτελοῦσι δ' ἀμφότεραι μίαν κυρίως χρῆσιν ὑποδιαίρεθεῖσαν κατὰ τὴν πρὸς τὸ ἡγούμενον ἢ ἐπόμενον ἀναφορὰν εἰς ἐπαναληπτικὴν καὶ προεξαγγελτικὴν σαφηνείας χάριν. Εὐρίσκονται δὲ κατὰ μὲν τὴν πρώτην χρῆσιν ὡς αὐτοπαθεῖς αἱ ἀντωνυμίαι αὗται σπανιώτερον καὶ ἐν τῆς ἄλβανικῆς, συχνότερον ὅμως ἢ παρ' Ἄττικοῖς, ὡς δὲ ἐπαναληπτικαὶ ἀπαντῶνται συχνότατα παρ' Ἀλβανοῖς ὡς καὶ παρ' Ὀμήρῳ αἱ τριτοπρόσωποι ἐγκλιτικῶς. Ἀντιστοιχοῦσιν ἄρα αἱ ἄλβανικαὶ τοῦ τρίτου προσώπου ἀντωνυμίαι κατὰ μὲν τὴν ἄττικὴν καὶ τὴν ὀμηρικὴν χρῆσιν εἰς τὰς ἀρχαίας ἑλληνικὰς καὶ λατινικὰς, κατὰ δὲ τὴν τῶν νεωτέρων γλωσσῶν, οἷον τῆς καθωμιλημένης ἑλληνικῆς καὶ τῆς γαλλικῆς, εἰς τὸ ἄρθρον.

§ 4. Καὶ αἱ μὲν αἰτιατικαὶ ἐ, ἰ καὶ ἀ ἐπέχουσι τόπον ἀμέσου ἢ προσεχοῦς ἀντικειμένου τῶν ῥημάτων, αἱ δὲ γενικαὶ καὶ δοτικαὶ οἶ καὶ οὐ ἐπέχουσι τόπον ἐμμέσου ἢ πόρρω ἀντικειμένου. Καὶ ὅσάκις μὲν τὸ ἄμεσον

τῶν ῥημάτων ἀντικείμενον ἐκφέρεται μόνον, ἥτοι ἄνευ τοῦ ἐμμέσου, τίθεται ἡ *ε*, ἡ ἢ *ι*, καὶ τίθεται μόνη, ὡς καὶ ἡ *οί* ἢ ἡ *οὐ*, ὡςάκις τὸ πόρρω ἀντικείμενον ἐκφέρεται μόνον, ἥτοι ἄνευ τοῦ προσεχοῦς. Ὅσακις δὲ τό τε ἄμεσον καὶ τὸ ἔμμεσον συνεκφέρονται, τότε ἐπὶ μὲν τοῦ πόρρω τίθεται καὶ πάλιν ἡ *οί* ἢ ἡ *οὐ*, ἐπὶ δὲ τοῦ προσεχοῦς μόνον ἡ *α* ἀντὶ τῆς *ε* ἢ *ι*, οὐδέποτε δὲ αὐταὶ μετὰ τῆς *οί* ἢ *οὐ*.

§ 5. Ἀπασαὶ δὲ αἱ ἀντωνυμῖαι αὐταὶ ἐπὶ μὲν ὀριστικῆς, ὑποτακτικῆς καὶ εὐκτικῆς προτάσσονται τῶν ῥημάτων, ἐπὶ δὲ τῆς προστακτικῆς ἐν μὲν τῷ ἐνικῷ ἐπιτάσσονται, ἐν δὲ τῷ πληθυντικῷ παρεντίθενται μετὰ τῆς ῥίζης τοῦ ῥήματος καὶ τῆς καταλήξεως εὐφωνίας χάριν. Πρὸς δὲ τὸ οὐσιαστικόν, εἰς ὃ ἐκάστη ἀναφέρεται, συμφωνεῖ μὲν αἰεὶ κατ' ἀριθμὸν καὶ πτώσιν εἴτε γράφεται τοῦτο εἴτε νοεῖται, καὶ εἴτε προτάσσεται εἴτ' εὐθὺς ἐπιφέρεται. Κατὰ δὲ τὸ γένος οὐδεμία συμφωνίας ἀνάγκη· διότι οὐδεμία αὐτῶν διακρίνει γένος ἐν τῇ κλίσει ἢ, ὅπερ ταυτόν, ἐκάστη αὐτῶν ἀντονομάζει παντὸς γένους οὐσιαστικόν, αὐτὴ ἀμετάβλητος μένουσα. Τούτων δὲ καθόλου προταχθέντων, μεταβαίνω εἰς τὴν καθ' ἕκαστα χρῆσιν αὐτῶν.

§ 6. Ἡ ἀλβανικὴ *οί* γενικὴ καὶ δοτικὴ ἐνικὴ καὶ τῶν τριῶν γενῶν, ἀναφερομένη συνήθως εἰς πρόσωπον, σπανιώτερον δὲ εἰς πρᾶγμα, ὡς μὲν δοτικῆ, ὅπερ συνηθέστατον, ἀντιστοιχεῖ ταῖς *οί*, *οί*, *sibi*, αὐτῷ, αὐτῇ, *ei*, *ipsi* καὶ τοῦ, τῆς ἐν τῇ καθωμιλημένῃ ἀντιτῷ, τῇ καὶ τῇ γαλλικῇ *lui*. Ὡς δὲ γενικῆ, ὅπερ σπανιώτατον, ταῖς *οὐ*, *οὐ*, *sui*, αὐτοῦ, αὐτῆς, *ejus*, *ipsius* καὶ τοῦ, τῆς ἐν τῇ συνηθείᾳ.

Παραδείγματα. (α)

ἀ. αὐτοκαθὺς χρήσεως. Διονύσιοj βοῦ τε-*biljate* τ' *οί* *dixjve* μνjέ-
κερατε με θεγγίλ τε-*tséltoure*, ψε οὐ τρέμπεj *hρίσκιβετ* = Διονύσιος τὰς
θυγατέρας κατέστησε περικαίειν *οί* τὸν πώγωνα διαπύρω ἄνθρακι, δεδιῶς

(α) Πρὸς ὀρθὴν καὶ ἀκριβῆ ἀνάγνωσιν τοῦ ἀλβανικοῦ λόγου, ὑποσημειῶ νῦν ἐνταῦθα βραχέα τινὰ περὶ τῆς ἀπαγγελίας τοῦ ἀλβανικοῦ ἀλφαβήτου, ὅπερ σύγκειται ἐξ ἐλληνικῶν λατινικῶν καὶ συμβολικῶν γραμμάτων.

Καὶ τὰ μὲν ἐλληνικὰ γράμματα πάντα καὶ αἱ συλλαβαὶ καὶ αἱ δίφθογοι αὐτῶν προφέρονται ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ παρ' Ἑλλησι, τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἑξῆς.

b καὶ **d** προφέρονται ὡς τὰ λατινικά, ἰταλικά, γαλλικά **b** καὶ **d**.

g καὶ **h** προφ. ὡς τὰ λατινικά καὶ γερμανικά **g** καὶ **h**.

j μετὰ τῶν *α*, *ο*, *ου*, *ε* καὶ ἐν τέλει λέξεως προφέρεται ὡς τὸ λατινικόν καὶ γερμανικόν **j** ἢ ὡς τὰ *για*, *γιό*, *γιό*, *γιού*.

gj μετὰ τῶν *α*, *ο*, *ου* προφ. μαλακώτερον τοῦ λατινικοῦ **g**.

τὰ ξυράφια=Dionysius instituit, ut filiae barbam sibi adurerent candenti carbone, metuens cultros tonsorios. — γομάρι οἱ λούτεj κάλυτ, τ' οἱ λειπὸν βάρνε=ὁ ὄνος ἐδείτο τοῦ ἵππου κουφίσαι οἱ τὸ φορτίον=asinus equum rogabat, ut sibi onus levaret.—τάττα πορσίτι τ' οἱ δεργόνjενε djάλνε=ὁ πατὴρ ἐκέλευσε πέμψαι οἱ τὸν παῖδα=pater jussit, ut sibi filium mittant. — θότε σε οἱ δούκνε "εντερε, σα πᾶ=δοκεῖν οἱ λέγει ὄναρ, ἅ εἶδε=dicit sibi somnium videri, quae viderat.—θᾶ σε οἱ ἔρθ ἐ βίλjα, ἐ do τ' οἱ βιν ἐδὲ djάλυ=εἶπεν ὅτι ἦλθέν οἱ ἡ θυγάτηρ, ἐλθεῖν δὲ οἱ ἐμελλε καὶ ὁ υἱός.

6'. ἐπαραληπτικῆς. Νέκε μουντ τε ρούσεj, ἐδὲ ντ' οἱ ἦσνε ἐδὲ δοῦαρ νjεζέτ ἐδὲ κέμbe=οὐ καταβαίη οὐδ' εἰ οἱ χεῖρές τε εἰκόσι καὶ τρεῖς εἶεν ('Οδ. Μ, 78).—σεούμε σπαπ οἱ ρεγῆθ=πολύς δὲ οἱ ὄλος οπηδεῖ (Θεοκρ. 17, 75).—μωσ οἱ bij gje βίρτουρε djάλυτ νε μῆjε=μὴ τί οἱ κρεμάμενον τῷ παιδί ἐμπέση ('Ηροδ. 1, 34). — ἐπτε κραθεροῦαρ οἱ ποσερετῖν ζέμερα ἐ-φόρτε (κατὰ τὸ λατινικὸν in pectore ei pectore gemit validum cor: ἄλλως ἐ ντε ζέμερε οἱ ποσερετῖν σεπίρτυ ἐ-φόρτε)=ἐν δὲ τέ οἱ κραδίη στένει ἄλκιμον ἦτορ ('Ιλ. Α, 169).—ρῆ ἐ βιφαρδῖς, ψε οἱ jάπενε σεούμε μπεσκιμ=ἦσαι ὁμοειδῶς, ὅτι οἱ μάλα πολλὰ διδοῦσιν ('Ιλ. Β, 255).—τσε οἱ πούθι γλῆσνjε=ἦ οἱ γούνητ' ἐλευσε ('Ιλ. Θ, 371). — ἐ οἱ πελjκέρτε κετοῦ τε ρεπῆτε! =καὶ οἱ ἄδοι αὐτόθι μίμναιν! ('Οδ. Ζ, 245).—ἐ πούθι δοῦαρ νε-κέκε, τριμεθρετάρε, τσε οἱ βρᾶνε σεούμε djελμ=καὶ κύσε γούνητ' δεινός, ἀνδροφόνοος, αἱ οἱ πολέας κτάνον υἱας ('Ιλ. Ω, 478).—πονωλῆ καh' ἀτὰ ἀχέρα νεκ' οἱ βαργάρι μόρτjεν' ἐ-ζῖζε (ἄλλως, βδῖε σεν' ἐ-λόγε, λυγρὸν θάνατον, acerbam mortem)=ἀλλὰ οἱ οὔτις τῶν γε τὸτ' ἤρκεσε λυγρὸν ὄλιθρον ('Ιλ. Ζ, 16).—ἐ οἱ (ισετε) σεούμε μπεσκιμ ἐ-δάσεουρ' ἀσῶj=καὶ οἱ πολὺ φίλτατος αὐτῆ ('Ιλ. Ζ, 91). — τσε οἱ δᾶ φοῖδο' 'Απόλλωνu=τὴν οἱ πόρε Φοῖδος 'Απόλλων ('Ιλ. Α, 79).—ἐ σῆτ' οἱ γλῆσνε με ζjαρμ δριτεσῶρ=ἔσσε δὲ οἱ πυρὶ λαμπετόωντι

ε προφ. ὡς τὸ γαλλικὸν e muet, εἴτε τονίζεται εἴτε μή' ὁ τόνος δὲν μεταβάλλει τὴν προφορὰν.

κj μετὰ τῶν α, ο, ου προφ. ὡς τὰ ἑλλεν. κιά, κιο, κιοῦ.

κ μετὰ τοῦ ι καὶ ε προφ. τραχύτερον τοῦ ἑλλ. κ, ὡς τὸ γερμανικὸν k.

λj μετὰ τῶν α, ο, ου, ε ὡς τὰ ἑλλ. λιά, λιο, λιοῦ, λιε.

λ μετὰ τοῦ ι, η, υ καὶ τῶν ὁμοφθόγγων προφ. τραχύτερον τοῦ ἑλλ. λ.

νj μετὰ τῶν α, ε, ο, ου ὡς τὰ ἑλλ. νιά, νιε, νιο, νιοῦ.

ν μετὰ τοῦ ι, η, υ καὶ τῶν ὁμοφθόγγων προφ. τραχύτερον τοῦ ἑλλ. ν.

ρ προφ. τραχύτερον τοῦ ἑλλ. ρ.

σε προφ. ὡς τὸ γαλλ. ch, τὸ γερμαν. sch καὶ τὸ ἀγγλικὸν sh.

τσε προφ. τραχύτερον τοῦ ἑλλ. τε. ἢ τζ.

ἐκκτην ('Ιλ. Α, 104). — ἐ οἱ ποῦαφ djeλμi τε-bούκουρ=τέκεν δέ οἱ ἀγλαὰ τέκνα ('Οδ. Λ, 288). — δέντερ μουντ τ' οἱ γεσσ· ἐ do τε νδέρνje dpej 3η 'Ορέστνε=γαμβρὸς κέν οἱ ἔοις· τίσει δέ σε ἴσον 'Ορέστη ('Ιλ. Ι, 284). — οἱ dούκεj σε τάνε (1) τε-βάρτουρε ντ' αἶρε ἐ λαν Δία, ἐ ἐ λείεν dήελυ=ἐδόκεέ οἱ τὸν πατέρα ἐν τῷ ἡέρι μετέωρον ἐόντα λοῦσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ Διός, χρίεσθαι δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ('Ηροδ. 3, 124).

γ'. προεξαγγελτικῆς. 'Οριστικῆς ἀπλοῦ χρόνοι. 'Ενεστώς. Οἱ jκπ μί-κουτ, περ τ' οἱ beνj τε-μῖρε=τοῦ δίδω τοῦ φίλου διὰ νὰ τοῦ κάμω καλόν. — οἱ θομ βάζεσε, πο κίο σ-οἱ θότε σ-έμμεσε=τῆς λέγω τῆς κόρης, ἀλλ' αὕτη δέν τῆς λέγει τῆς μητρός της. — οἱ dergόνj djάλυτ, ἐ ντ' οἱ ἄρτε μῖρε=τοῦ στέλλω τοῦ παιδιοῦ, καὶ ἂν τοῦ ἔλθῃ καλά.

Παρατατικός. οἱ jάμνje djάλυτ, πο ἄj σ-οἱ jπ jάττυτ=τοῦ ἔδιδες τοῦ παιδιοῦ, ἀλλ' αὐτὸς δέν τοῦ ἔδιδε τοῦ πατρός του. — οἱ θόje τάτ-τεσε, πο ἄj σ-οἱ θοj βάζεσε=τοῦ ἔλεγεσ τοῦ πατρός, ἀλλ' αὐτὸς δέν τῆς ἔλεγε τῆς κόρης. — οἱ dergόνje μίκουτ, πο σ-οἱ πελjκέν=τοῦ ἔστελνες τοῦ φίλου, ἀλλὰ δὲ τοῦ ἤρεσκε.

'Αόριστος. οἱ δᾶ, πο ἄτα σ-οἱ δᾶνε=τοῦ ἔδωκεν, ἀλλ' αὐτοὶ δέν τοῦ ἔδωκαν (2). — οἱ θᾶ, πὸ ἄτα σ-οἱ θᾶνε=τοῦ εἶπεν, ἀλλ' αὐτοὶ δέν τοῦ εἶπαν. — οἱ dergόj, πὸ ἄτά σ-οἱ dergόανε=τοῦ ἔστειλεν, ἀλλ' αὐτοὶ δέν τοῦ ἔστειλαν.

Σύνθετοι χρόνοι. Παρακείμενος. οἱ καμ θένε=τοῦ ἔχω εἶπει.

'Υπερσυντελικός. οἱ κέje θένε=τοῦ εἶχον εἶπει.

Μέλλων ἀ. do οἱ θεu=θὰ τοῦ εἶπω. do τ' οἱ θεμ=θὲ νὰ τοῦ εἶπω.

Μέλλων β'. do οἱ θέje=θὰ τοῦ ἔλεγα. do τ' οἱ θέje=θὲ νὰ τοῦ ἔλεγα.

Μέλλων ἀ τετελεσμένος. do οἱ κέμ θένε=θὰ τοῦ ἔχω εἶπει. do τ' οἱ κέμ θένε=θὲ νὰ τοῦ ἔχω εἶπει.

Μέλλων β' τετελεσμένος. do οἱ κίσε θενε=θὲ νὰ τοῦ εἶχον εἶπει. do τ' οἱ κέje θενε=θὲ νὰ τοῦ εἶχον εἶπει.

'Υποτακτικῆς ἐνεστώς. τ' οἱ κέμ μερῆ ;=νὰ τοῦ ἔχω πάθος ; τ' οἱ θεμ κσιφ ;=νὰ τῆ. εἶπω λόγον ; τ' οἱ δεμ gje ; νὰ τοῦ ὀφείλω τι ;

Παρατατικός. τ' οἱ jάμνje=νὰ τοῦ ἔδιδες. τ' οἱ θέje=νὰ τῆς ἔλεγεσ. τ' οἱ dergόνje=νὰ τοῦ ἔστελνες.

(1) Ἡ αἰτιατικὴ ἐνικὴ αὕτη κτητικῶς μὲν καὶ ὠρισμένως λέγεται ἐπὶ τοῦ τρίτου προσώπου τάνε=patrem suum, ἐπὶ τοῦ δευτέρου τε-τάττε=patrem tuum, ἐπὶ δὲ τοῦ πρώτου τάττενε=patrem meum· ἀορίστως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν προσώπων λέγεται τάττε, οἶον σ-καμ, σ-κε, σ-κα τάττε=οὐκ ἔχω, οὐκ ἔχεις, οὐκ ἔχει πατέρα.

(2) Συντομίας χάριν παραλείπεται τοῦ λοιποῦ τὸ οὐσιαστικόν, ὅπερ προεξαγγέλλει ἐκάστοτε ἡ ἀντωνυμία· διότι αὕτη οὐδόλως τροποποιεῖται ἐκ τοῦ γένους τοῦ οὐσιαστικοῦ, οἷονδῆποτ' ἂν ᾖ τοῦτο.

Ἄοριστος. ντ' οἱ δέφτε=ἔάν τοῦ δώση. ντ' οἱ θέφτε=ἔάν τοῦ εἴπῃ.
 ντ' οἱ δεργόφτε=ἔάν τῆς στείλῃ.

Εὐτικῆς ἄοριστος. τ' οἱ δέτεκέσσε=εἰ οἱ δοίην. τ' οἱ θέτεκέσσε=εἰ
 οἱ εἴποις. τ' οἱ δεργότεκέεῖ=εἰ οἱ πέμψειεν.

ΣΜΗ. Συντομίας χάριν παραλείπονται οἱ σύνθετοι τῆς ὑποτακτικῆς καὶ εὐ-
 κτικῆς χρόνοι ὡς καὶ τῶν ἄρτι παρατεθέντων τὰ λοιπὰ πρόσωπα. Ὁ δὲ ἐν ἀπο-
 λύτῳ χρήσει ἐνεστῶς τῆς εὐκτικῆς φέρεται ἐνταῦθα ὡς ἄοριστος τῆς ὑποτακτι-
 κῆς κατὰ τὴν ἐξηρτημένην ὑποθετικὴν αὐτοῦ χρήσιν. Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι
 τῆς ὑποτακτικῆς καὶ εὐκτικῆς χρόνοι φέρονται ἐνταῦθα μετὰ τῶν ὑποθετικῶν μο-
 ρίων, ὅπως εὐχρηστοῦσιν ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς λόγοις.

§ 7. Ἡ παντὸς γένους ἄλθανικὴ αἰτιατικὴ ἐ τοῦ ἐνικοῦ ἀναφερομένη εἰς
 πρόσωπον ἢ πρᾶγμα ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰς ἐ, ἐ, se : αὐτόν, αὐτήν, αὐτό·
 eum, eam, id : ipsum, ipsam, ipsum : μιν, νιν· τόν, τήν, τό ἐν τῇ
 συνηθείᾳ καὶ τὰς γαλλικάς le, la.

Παραδείγματα.

ἀ. αὐτοπαθοῦς χρήσεως. Dédεja οὐ περγέκῃ σε, ντ' ἐ do gje Λαῖκα,
 ἄῃ καλῃᾶς τ' ἐ κερκόνῃε=Δέδης ἀπεκρίνατο ὅτι, εἴ τι ἐ Λαίκα βούλεται,
 ἐκεῖνον ζητεῖν ἐ χρῆ=Deda respondit, si quid se Laeca velit, illum
 se quaerere oportere. — ἄῃ με βεσόῃ, τ' ἐ λασκόνῃε=ἐκεῖνός με ἀ-
 φεῖναί ἐ ἔπεισεν=ille mihi persuasit, ut se dimitterem. — Πολέ-
 μαρχου ἰ Κεφάλουτ σύρδερόῃ τε βράπετόν djάλυ τε να πορσίν τ' ἐ πρέ-
 σεμ (Πολέμαρχουνε, νῃερ τε βιν)=Πολέμαρχος ὁ Κεφάλου ἐκέλευσε δρα-
 μόντα τὸν παῖδα περιμεῖναί ἐ κελεῦσαι (Πλάτ. πολιτ. 1, 1)=Polemarchus
 Cephalifilius jussit puerum currentem nos sistere se jubere.
 β') ἐπαραληπτικῆς. Ἄς jέμμα ἐ κλῃᾶῃτι τε-βέσσουρε τε-βδέκουρε, ἄς
 jάττυ, τσς' ἐ λέῃτιμ=οὐδέ ἐ μήτηρ κλαῦσε περιστείλασα, πατήρ θ', οἱ
 μιν τεκόμεσθα (Ὅδ. Ω, 292). — ἐδὲ ἐ do ἰ-μέντςσιμυ Δία=φιλεῖ δὲ ἐ
 μητίετα Ζεὺς (Ἰλ. Β, 197). — ψε ἐ σςπετοῦαμ με djάλ' ἐδὲ με γροῦα=
 οὔνεκά μιν σὺν παιδί περισχόμεθ' ἠδὲ γυναικί (Ὅδ. Ι, 199). — περ τ' ἐ
 ντζίερμε κα βένδυ γίνε (δέρκουνε)=ὡς ἄν μιν (τὸν ὕν) ἐξέλωμεν ἐκ τῆς
 χώρας (Ἡροδ. 1, 36). — ψε ἐ περλεπίτι δε σεπάτα=περὶ γὰρ ῥὰ ἐ χαλ-
 κὸς ἔλεψεν (Ἰλ. Α, 236). — ἐ μως ἐ βρητ=καὶ ἐ κατακτείνειε (Ἰλ. Ω,
 586). — ἄσςτου θᾶνε ἀτά, τσς' ἐ πᾶνε ντε λούφτε=ὡς φασιν, οἱ μιν ἴδοντο
 πονεύμενον (Ἰλ. Δ, 374). — jάττυ ἐ δεργόῃ jάσςτε, σε τρέμπεῃ μως οἱ
 βδεις=πατήρ νιν ἐξέπεμψεν ὀρρωδῶν θανεῖν (Εὐριπ. Ἑκ. 751). — πό-
 τςσε ἐ . . . ντζοῦαρ=ἐπεὶ νιν . . . ἐξελε (Πινδ. Ὀλυμπ. Α', 40), — μῖρ'
 ἐ νjόhou=εὔ νιν ἐγνωκεν (Πινδ. Πυθ. Δ', 510). — πο τε φςρέhet' ἐ λέ-
 ῃτι jέμμα=σκότιον δὲ ἐ γείνατο μήτηρ (Ἰλ. Ζ, 24). — τ' ἄρματόσῃε

οὐδερὸ ἐ (καὶ οὐδερὸς) = θωρηξάει ἐ κέλευε (Ἰλ. Β', 11). — ἄς γεζόνει νερῆ, ντ' ἐ σροιχ = οὐδέ κέ τις μιν γηθήσειεν ἰδῶν (Ὀδ. Μ, 87). — ἐ ἐ δᾶ Φαίδιμου τρίμου, Σιδονίοβει μπρέτυ = πόρην δέ ἐ Φαίδιμος ἦρωις, Σιδονίων βασιλεύς (Ὀδ. Ο, 117). — ἐ ζζάρμου ἐ ηέγγερ, ἐδὲ ἔσστερατε δεῦ φρσέηου = καὶ ἐ πυρὴ κατέδαψε, καὶ ὀστέα γαῖα κεκεύθει (Κοϊντ. Σμυρν. Α', 2). — ἐ ἄχερα πο ἐ σγλίδι φουκία Ἰφικλειῶτε (δηλ. Ἰφικλυ ἰ-φόρ-τε) = καὶ τότε δὴ μιν ἔλυσε βίη Ἰφικληεῖη (Ὀδ. Λ, 296). — με δασσ οῦν ἐ περγλῆας λεσσετόρ = ἀρνειῶ μιν ἔγωγε εἴσκω πηγεσιμᾶλλω (Ἰλ. Γ, 197). — μὲ περπάρα κα τ' ἐ ζέρ' ἐδὲ πλεκερία ντε σστεπὶ τένε, ντ' Ἄρκ = πρὶν μιν καὶ γῆρας ἔπεισιν ἡμετέρῃ ἐνὶ οἴκῳ, ἐν Ἄργεϊ (Ἰλ. Α, 29). — ψε μως ἄε ντερ μεντ τ' ἐ κάβνιεσσ, πο τσς' ἴσστ' ἐ πανδελίεμε κα κζουτέτυ; = ἦ γὰρ νοεῖς θάπτειν σφ' ἀπόρρητον πόλει; (Σοφ. Ἀντιγ. 44).

γ'. προεξαγγελτικῆς. Ὀριστικῆς ἀπλοῖ χρόνοι.

Ἐνεστ. ἐ λε τ' ἐ μάρεσσ = τὸν ἀφίνω νὰ τὸν πάρης.

» ἐ μαρ, ψε ἐ δοῦα = τὴν παίρνω, διότι τὴν θέλω.

» ἐ σσοσσ, περ τ' ἐ καιρόνιε = τὸ κοσκινίζω διὰ νὰ τὸ καθαρίσῃ.

Παρατ. ἐ λέρε τ' ἐ μάρνιε = τὸν ἀφίνα νὰ τὸν ἔπεινε.

» ἐ μάρε, ψε ἐ δόιε = τὴν ἔπαιρνα, διότι τὴν ἤθελα.

» ἐ σρόσσνιε, περ τ' ἐ καιρόν = τὸ ἐκοσκίνισα διὰ νὰ τὸ ἐκαθαίριζε.

Ἄορισ. ἐ λάσσε, ἐ μόρε; = τὸν ἀφῆκα, τὸν πῆρες;

» ἐ μόρα, ψε ἐ πάσσε = τὴν πῆρα, διότι τὴν εἶδα.

» ἐ σρόσσα, πο σ-ἐ καιρῆ = τὸ ἐκοσκίνισα, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐκαθαίρισε.

Σύνθετοι χρόνοι. Παρακειμενός· ἐ καμ μάρε = τὸ ἔχω πάρει.

Ἐπερσυντελικός· ἐ κίσεσσε λένε = τὸ εἶχον ἀφήσει.

Μέλλων ἀ. δο ἐ θεμ = θὰ τὸν θέλω. δο τ' ἐ δεμ = θὲ νὰ τὸν θέλω.

Μέλλ. β'. δο ἐ βλέρε = θὰ τὸ ἠγόραζον. δο τ' ἐ βλέρε = θὲ νὰ τὸ ἠγόραζον.

Μέλλων ἀ τετελ. δο ἐ κέμ σρόσσουρε = θὰ τὸ ἔχω κοσκινισμένον. δο

τ' ἐ κέμ σρόσσουρε = θὲ νὰ τὸ ἔχω κοσκινισμένον.

Μέλλων β' τετελ. δο ἐ κέιε γγρένε = θὰ τὸ εἶχον φάγει. δο τ' ἐ κίσεσσε γγρένε = θὲ νὰ τὸ εἶχον φάγει.

Ἐποτακτικῆς ἐνεστώς. τ' ἐ κέμ, ἐ jaπ = ἂν τὸ ἔχω, τὸ δίδω. τ' ἐ δεμ, ἐ βενι = ἂν τὸ θέλω, τὸ κάνω. τ' ἐ θεμ, ἐ γέγενε = ἂν τὸ εἶπω, τὸ ἀκούουν.

Παρατ. τ' ἐ κέιε, ἐ jάπε = ἂν τὸ εἶχα, τὸ ἐδίδα. τ' ἐ δέιε, ἐ μάρε = ἂν τὴν ἤθελα, τὴν ἔπαιρνα. τ' ἐ θέιε, ἐ βέινε = ἂν τὸ ἔλεγα, τὸ ἔκαμναν.

Ἄορ. ντ' ἐ θέσσα, δο τ' ἐ βενι = εἰάν τὸ εἶπω, θὲ νὰ τὸ κάμω. ντ' ἐ δάφσσα, δο ἐ μαρ = εἰάν τὴν θελήσω, θὰ τὴν πάρω. ντ' ἐ πάφσσα, δο τ' ἐ νιοχ = εἰάν τὸν ἴδω, θὲ νὰ τὸν γνωρίσω.

Εὐκτ. ἀορ. τ' ἐ ράχεκίσεσσε, νέκ' ἐ ἴκενιε = εἰ μαστιγώσαιμι αὐτόν, οὐκ ἂν ἀπέφυγον αὐτόν. τ' ἐ δάτεκίσεσσε, ἐ κέιε = εἰ στέρξαιμι αὐτήν, εἶχον ἂν αὐτήν. τ' ἐ λέτεκίσεσσε, ἐ ρβάρε = εἰ καταλείποιμι αὐτό, ἀπώλεσα ἂν αὐτό.

§ 8. Ἡ ἄλβανικὴ ἀντωνυμία οὐ γεν. καὶ δοτ. πληθυντικὴ καὶ τῶν τριῶν γενῶν, ἀναφερομένη συνήθως εἰς πρόσωπον, σπανιώτερον δὲ εἰς πράγμα, ὡς δοτικὴ μὲν, ὅπερ συνηθέστατον, ἀντιστοιχεῖ ταῖς *sfin*, *sflsin*, *sfi*, *sflsin*, *sflōin*, *sflōin*, *sflōn*, *sibi*: αὐτοῖς, αὐταῖς, *iis* καὶ *eis*, *ipsis*: τοὺς καὶ τὰς ἐν τῇ καθωμιλημένῃ ἀντί τοῖς, ταῖς καὶ τῇ γαλλικῇ *leur*. Ὡς δὲ γενικὴ, ὅπερ σπανιώτατον, ταῖς *sflōn*, *sflōn*, *sflōn*, *sflōn*, *sui*: αὐτῶν, *eorum*, *ipsorum* καὶ τῶν ἐν τῇ συνηθείᾳ.

Παραδείγματα.

ἀ. αὐτοπαθοῦς χρήσεως. κερκόjne τ' οὐ vdeljéneј te béjne тσε doajne=ἐδέοντο ἐξεῖναι σφίσι ποιεῖν ὅ τι βούλοιντο=petebant ut sibi licet facere quod velint. — περ κλjáheve ντε μικj, ψε νέκ' οὐ vdiχne=μ.έμφονται τοὺς φίλους, ὅτι σφίσιn οὐκ ἐβοήθησαν=accusant amicos, quod se non adjuverint. — τρέμπεσσινε τε-πάρετε μως οὐ ikejne τε παστάjμιτε=ἰδεδίεςαν οἱ πρῶτοι, μὴ σφῶn ἀποχωρισθῶσιν οἱ ὕστατοι (ἔσχατοι)=primi metuebant, ne postremi ab se discederent. — djélm.τε θāne σε κέτα νέκ' οὐ πελjκέφ=οἱ παῖδες εἶπον ὅτι τοῦτό σφισιν οὐκ ἤρρεσεν. — Πρίντε θῶne σε οὐ ἐρθ djáλy=λέγουσιν οἱ γονεῖς ὅτι ἤλθέ σφισιν ὁ υἱός.

β'. ἐπαραληπτικῆς. Ἄσστου οὐ dέρθσσινε τροῦτε περ δε, си zio βέρα' ἀτύρε, ἐδὲ djélm.βετ, ἐδὲ grāt' οὐ ἀ μάρσσινε τε-тjέρε. κέσστου θόjне, πο пра νέκ' οὐ ἀ den ἀκόμα Κρονιώνy=ᾧδέ σφ' ἐγκέφαλος χαμάδις ρέοι, ὡς ὅδε οἶνος, αὐτῶν, καὶ τεκέων, ἄλοχοι δ' ἄλλοισι δαμεῖεν. Ὡς ἔφαν' οὐδ' ἄρα πῶ σφιν ἐπεκράιαινε Κρονίων ('Ἰλ. Γ, 300—303). — κσιβετε κέτα οὐ θοj=τὰ ἔπεα ἔλεγέ σφι τάδε ('Ἡροδ. 1, 36). — ψε οὐ (ἔσστε) μικ σα περ μόртjε (δηλ. γκα ζέμερα, ex animo)=ἐπεὶ σφι φίλος πέρι κῆρι ('Ἰλ. Ω, 423). — ἐ ἔσστερατε . . . οὐ κάλhene μπι δε τε-ζῆ=ὄστέα δέ σφι . . . . κελαινῇ πύθεται αἶη ('Ἡσιοδ. ἀσπ. Ἡρακλ. 152). — ψε νάνy οὐ κλίτεj=ἤδη γάρ σφιν ἔκειτο (αὐτόθι 172). — ἐ gjάκου i-ζῆ οὐ κουόнеј περ δε=κατὰ δέ σφι κελαινὸν αἶμ' ἀπελείβετ' ἔραζε (αὐτόθι 173). — ἔ βούκ' οὐ deргójne (ἄλλως κέβne, intulerunt) γρα με δέμαζε ντε κρῆе те-βούκουра=σίτον δέ σφ' ἄλοχοι καλλικρήδεμνοι ἔπεμπον ('Ὀδ. Δ, 623). — ἐ ἄρμετε οὐ κέβε ζεμερῶρετε κοπίlj=τεύχεα δέ σφ' ἦνεκαν ὑπέρθυμοι θεράποντες ('Ὀδ. Δ, 784). — тσε γειτὸν οὐ ἦσνε ἐδὲ μὲ тσε-sούme ἐδὲ μὲ те-μῖре =οἱ σφιν γείτονες ἦσαν ἅμα πλέονες καὶ ἀρείους ('Ὀδ. I, 46):

γ'. προεξαγγελτικῆς. Ὀριστικῆς ἀπλοῖ χρόνοι. Ἐνεστῶς.

οὐ jκп, ἐ νт' οὐ дэфте=τοῖς δίδω, καὶ ἐὰν τοῖς δώση.

οὐ θομ, ἐ νт' οὐ θέρте=τοῖς λέγω, καὶ ἐὰν τοῖς εἴπη.

οὐ *depgónj*, ἐ ντ' οὐ πελjkέφτε=τοῖς στέλλω, καὶ ἐὰν τοῖς ἀρέσῃ.
 Παρατ. οὐ *jámjnje*, πο σ-οὐ *jímne*=ταῖς ἔδιδες, ἀλλὰ δὲν ταῖς ἔδιδον.
 οὐ θόjε, πο σ-οὐ θόjνε—ταῖς ἔλεγες, ἀλλὰ δὲν ταῖς ἔλεγον.
 οὐ *depgónjnje*, πο σ-οὐ πελjkέjνε=ταῖς ἔστελλες, ἀλλὰ δὲν ταῖς ἤρεσκον.
 Ἄοριστ. οὐ δᾶνε κέτα, πο ᾶj σ-οὐ δᾶ=ταῖς ἔδωκαν οὗτοι, ἀλλ' ἐκεῖ-
 νος δὲν τοῖς ἔδωκεν. — οὐ θᾶνε κέτα, πο ᾶj σ-οὐ θᾶ=τοῖς εἶπαν οὗτοι,
 ἀλλ' ἐκεῖνος δὲν τοῖς εἶπεν. — οὐ *depgóyane* κέτα, πο ᾶj σ-οὐ *depgòj*=
 τοῖς ἔστειλαν οὗτοι, ἀλλ' ἐκεῖνος δὲν τοῖς ἔστειλεν.

Σύνθετοι χρόνοι. Παρακ. οὐ καμ. θένε=τοῖς ἔχω εἶπει.

Ἑπερσυντελ. οὐ *ájje* δένε=τοῖς εἶχον δώσει.

Μέλλων ᾶ. *do* οὐ θεμ=θᾶ τοῖς εἶπω. *do* τ' οὐ θεμ=θῆ νὰ τοῖς εἶπω.

Μέλλων β'. *do* οὐ *jápe*=θᾶ τοῖς ἔδιδον. *do* τ' οὐ *jápe*=θῆ νὰ τοῖς
 ἔδιδον.

Μέλλων ᾶ. τετελ. *do* οὐ *ájem*. θένε=θᾶ τοῖς ἔχω εἶπει. *do* τ' οὐ *ájem*
 θένε=θῆ νὰ τοῖς ἔχω εἶπει.

Μέλλων β'. τετελ. *do* οὐ *ájese* δένε=θᾶ τοῖς εἶχον δώσει. *do* τ' οὐ *ájese*
 δένε=θῆ νὰ τοῖς εἶχον δώσει.

Ἑποτακτ. ἐνεστᾶς. τ' οὐ *ájem* *vide* τίρε;=νὰ τοῖς ἔχω χρέος; — τ' οὐ
 θεμ *κσιφ*;=νὰ τοῖς εἶπω λόγον; — τ' οὐ *depgjje*; νὰ τοῖς ὀφείλω τι;

Παρατ. τ' οὐ *jápete*=ἂν τοῖς ἔδίδετε. — τ' οὐ θέjete=ἂν ταῖς ἐλέ-
 γετε. — τ' οὐ *depgónjete*=ἂν τοῖς ἐστέλλετε.

Ἄορ. ντ' οὐ δέρτσιμ=ἂν τοῖς δώσωμεν. — ντ' οὐ θέφτσιμ=ἂν τοῖς
 εἶπωμεν. — ντ' οὐ *depgóyτσιμ*=ἂν τοῖς στείλωμεν.

Εὐκτ. ᾶορ. τ' οὐ δέτεκσιμ=εἰ δοῖεν αὐτοῖς (αὐταῖς).

τ' οὐ θέτεκσιμ=εἰ εἶποιτε αὐτοῖς (αὐταῖς).

τ' οὐ *depgóτεκσιμ*=εἰ πέμψαιμεν αὐτοῖς (αὐταῖς).

§ 9. Ἡ ἀλβανικὴ ἀντωνυμία *i*, αἰτ. πληθυντικὴ καὶ τῶν τριῶν γενῶν,
 ἀναφορὰ μὲν εἰς πρόσωπον ἢ πρᾶγμα ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰς *σφέας*, *σφᾶς*,
σφε, *σφωέ*, *σφέα*, *σφεας*, *σφας*, *σφε*, *σφως*: *s e*: αὐτούς, αὐτάς, αὐτά· *eos*,
eas, *ea*: *ipsos*, *ipsas*, *ipsa*: *rín'* τοὺς, τὰς, τὰ καὶ τὴν γαλλικὴν *les*.

Παραδείγματα.

α'. αὐτοπαθοῦς χρήσεως· οὐ πορσίτινε τε βίjνε· ἐ ἀτὰ οὐ κερκούανε τ' οὐ
depgónjνε κοῦελj τ' *i* ῥούσνjνε πόσστε ντε *de*=παρήγγειλαν αὐτοῖς ἐλθεῖν·
 οἱ δὲ ἤτήσαντο αὐτοὺς πέμψαντάς σφισιν ἵππους καταγαγεῖν *σφας* ἐπὶ τὴν
 θάλασσαν=*denuntiant iis venire* : *illi ab iis petierant*, *ut s e missis*
equis ad mare descenderent.—τε-πάρετε οὐ *depgóyane* τε-πράπεμι-
 βετ σε τ' *i* νδίκjνε κέμβεζε πας κέμβεζε=οἱ πρῶτοι ἐπέστειλαν τοῖς
 ἐσχάτοις διώκειν *σφᾶς* ποδὶ πᾶρ πόδα=*primi postremis jusserunt*, *ut*
s e e vestigio sequerentur.—πλέκjτε *depgónjνε* ντε τε-πάρε τε-βένδυτ
 ἐ οὐ λούτινε τε μως *i* λόνε πα νδίχμε=οἱ γέροντες πέμπουσι πρὸς τοὺς

ἄρχοντας τῆς πόλεως δεόμενοι μὴ σφας περιορᾶν ἀβοηθήτους=seniores primoribus oppidi mittunt et rogant, ne s e sine auxilio relinquant. —πρίντε οἱ σκρούαϋτινε djάλυτ τε βεϋ τ' ἰ μηῶ bάσσκε=οἱ γονεῖς ἔγραψαν τῶ τέκνω ἐλθόντι λαβεῖν σφας μεθ' ἑαυτοῦ.

β'. ἐπαγαληπτικῆς. ἐ τσεῖλυ βάβε κα φαρμίρετε ἰ βοῦ ντε γέρνϋε τε ζείheνε ;=τίς τ' ἄρ σφωε θεῶν ἔριδι ζυνέηκε μάχεσθαι; ('Ιλ. Α, 8).—ψε ἰ κέϋ πάρε μὲ περπάρα ἄφρε ντε νάβε τε-σπέϋτα, κουρ ἰ σοῦαφ γκα "Ἴδα κεμβεσ;πέϋτυ 'Αχιλλέα=καὶ γάρ σφε πάρος παρὰ νηυσὶ θεῶσιν εἶδεν, ὅτ' ἐξ 'Ἰδης ἄγαγεν πόδας ὠκὺς 'Αχιλλεύς ('Ιλ. Α, 111).—dήελυ, τσε' ἰ νδίεϋτι σε bασσκόνεσϋνε κα τε dάσσυριτε=Ἡλιος, ὃ σφ' ἐνόησε μιγαζομένους φιλότητι ('Οδ. θ, 271).—ντε μως σσκεπούτεσϋνε τε-dὺ Αἰάντετε τ' ἰ ντάϋνε=εἰ μὴ σφω' Αἰάντε διέκριναν μεμαῶτε ('Ιλ. 'Ρ, 531).—πότσε gjoῦμου ἰ λᾶ=ἐπεὶ σφεας ὕπνος ἀνῆκεν ('Οδ. Ω, 440).—τ' ἰ θρητ βοου ντερ μεντ, πο bούσστρα jέμμα ἰ σσπετόϋ κα dῶρα ἰ Αἰγισθυτ=κτανεῖν σφε βουλευσάντο; ὠμόφρων ὄμως μήτηρ νιν ἐξέστωσεν Αἰγισθοῦ χερὸς (Εὐριπ. 'Ηλ. 27 καὶ 28).—ψε do τ' ἰ σβύθνϋε τε-τρέμπουρα κα gjελπένϋετ' ἐ-λύκϋ, τσε τε μως τε γγάσνε τε=εἴρξει γάρ νιν ἐπτοημένας (τὰς 'Ερινύας) δεινοῖς δράκουσιν, ὥστε μὴ ψαύειν σέθεν (αὐτόθι 1178).

γ'. προεξαγγελτικῆς. Ὀριστικῆς ἀπλοὶ χρόνοι. Ἐνεστῶς.

ἰ καμ κετοῦ, πο σ-ἰ σσοχ=τοὺς ἔχω ἐδῶ, ἀλλὰ δὲν τοὺς βλέπω.—ἰ μαρτόνϋ σσπέϋτ, ψε μ' ἰ κερκόνϋνε=τὰς ὑπανδρεύω ταχέως, διότι μοὶ τὰς ζητοῦσιν.—ἰ σσετ σοτ, τ' ἰ bλέμε ;=τὰ πωλεῖ σήμερον, νὰ τὰ ἀγοράσωμεν;

παρατ. ἰ κίσε κετοῦ, πο σ-ἰ σσόhe=τοὺς εἶχα ἐδῶ, ἀλλὰ δὲν τοὺς ἔβλεπα.—ἰ μαρτόνϋ σσπέϋτ, ψε μ' ἰ κερκόϋνε=τὰς ὑπάνδρευον ταχέως, διότι μοὶ τὰς ἐζήτουν.—ἰ σσέσϋνε μουχτ, ψε σ-ἰ bλίϋνε=τὰ ἐπώλεις εὐθηνά, διότι δὲν τὰ ἠγόραζον.

ἀόρ. ἰ ἀρρέϋτα κέτου, πο σ-ἰ πάσσε=τοὺς ἔφθασα ἐδῶ, ἀλλὰ δὲν τοὺς εἶδα.—ἰ μαρτόβα σσπέϋτ, ψε μ' ἰ κερκούανε=τὰς ὑπάνδρευσα ταχέως, διότι μοὶ τὰς ἐζήτησαν.—ἰ σσεῖτα στρέϋτ, σε ἰ bλέτε=τὰ ἐπώλησα ἀκριβᾶ, διότι τὰ ἠγοράσατε.

Σύνθετοι χρόνοι. παρακ. ἰ καμ βάρτουρε=τὰ ἔχω ἀναρτήσει.

ὑπερσυντελ. ἰ κέϋε βάρτουρε=τὰ εἶχον ἀναρτήσει.

μέλλων α'. do ἰ djεκ=θὰ τοὺς καύσω.

do τ' ἰ djεκ=θὲ νὰ τοὺς καύσω.

μέλλων β'. do ἰ djéγε= θὰ τοὺς ἔκαια.

do τ' ἰ djéγε=θὲ νὰ τοὺς ἔκαια.

μέλλ. ἀ τετελ. do ἰ κέμ δένε=θὰ τὰς ἔχω δώσει.

do τ' ἰ κέμ δένε=θὲ νὰ τὰς ἔχω δώσει.

μέλλ. β' τετελ. do ἰ κέϋε γγρένε=θὰ τὰ εἶχα φάγει.

do τ' *ί* κίσε γγρένε=θέ νά τὰ εἶχα φάγει
 ὑποτακτ. ἐνεστώς. τ' *ί* κέμ, *ί* jaπ=άν τὰ ἔχω, τὰ δίδω.
 τ' *ί* δεμ, *ί* μαρ=άν τὰ θέλω, τὰ λαμβάνω.
 τ' *ί* θεμ, *ί* ροῦανj=άν τὰ λέγω, τὰ φυλάττω.
 παρατ. τ' *ί* θέje, *ί* βένje=άν τὰ ἔλεγον, τὰ ἔπραττον.
 τ' *ί* κέje, *ί* jάπε=άν τὰ εἶχον, τὰ ἔδιδον.
 τ' *ί* déje, *ί* μάρε=άν τὰ ἤθελα, τὰ ἔπαιρνα.
 ἀόρ. ντ' *ί* θέρσα, do τ' *ί* bevj=ἐάν τὰ εἶπω, θέ νά τὰ πράξω.
 ντ' *ί* δάφσσα, do *ί* μαρ=ἐάν τὰς θελήσω, θά τὰς πάρω.
 ντ' *ί* πάφσσα, do *ί* νjοχ=ἐάν τοὺς ἴδω, θά τοὺς γνωρίσω.

Εὐκτ. ἀόρ. τ' *ί* μάρεκεσε, do *ί* κέje=εἰ ληψοίμην αὐτά, εἶχον ἂν αὐτά.
 τ' *ί* στρώσεκεσε, νέκ' *ί* σρόχνje μέ=εἰ ἀποπέμψεις αὐτάς, οὐκέτ' ἂν
 εἶδες αὐτάς.—τε μως *ί* τούνδεκεj, νέκ' *ί* γγρεῖν=εἰ μὴ κινήσειεν αὐτούς,
 οὐκ ἂν ἤγειρεν αὐτούς,

§ 10. Ἡ ἄλβανική ἀντωνυμία *ά*, αἰτιατική παντός γένους καὶ ἀριθμοῦ, μόνον ἐπαναληπτική καὶ προεξαγγελτική, οὐχὶ δὲ καὶ αὐτοπαθής, ἀναφερομένη ὅτε μὲν εἰς πρόσωπον, ὅτε δὲ εἰς πράγμα, παριστώσα δὲ πάντοτε τὸ ἄμεσον ἀντικείμενον τῶν ῥημάτων, τίθεται ἐν τῷ λόγῳ ἐπιτασσομένη αἰετὶ σὺν τῇ *οί* ἢ τῇ *οὐ* ταῖς παριστώσαις τὸ πρόσω, οἷον *οί* *ά*, *οὐ* *ά*, τασσομένη δ' ἀντὶ τῆς *έ* ἢ τῆς *ί*, τῶν μηδέποτε τῇ *οὐ* ἢ τῇ *οὐ* συντασσομένων. Ἀντιστοιχεῖ ἄρα ἡ *ά* πρὸς τὰς αὐτάς ἑλληνικάς καὶ λατινικάς αἰτιατικάς, πρὸς *ας* ἢ *ε* καὶ ἡ *ί* πλὴν τῶν αὐτοπαθῶν. Καὶ αἱ σύνθετοι δὲ *οί* *ά* καὶ *οὐ* *ά* προτάσσονται τῶν καθ' ἑαυτὴν, ὑποτακτικὴν καὶ εὐκτικὴν ῥημάτων ἐπιτάσσονται τοῖς κατὰ προστακτικὴν τοῦ ἐνικοῦ, καὶ παρεντίθενται μεταξὺ τῆς ρίζης τοῦ ῥήματος καὶ τῆς καταλήξεως ἐν τῷ πληθυντικῷ. Πολλάκις δὲ οὕτω ταχέως ἡ *ά* συνεκφωνεῖται τῇ *οί*, ὥστε γίνεται (*οί* *ά*, *οί*-*ά*, *οί**ά*) γοιᾶ ἢ joiᾶ, κατ' οὐδὲν ἐλαττουμένης τῆς σημασίας ἑκατέρας τῶν ἀντωνυμιῶν, τῆς *οί* δηλαδή ἢ τῆς *ά*, Μόνη ὅμως ἡ *οί* οὐδέποτε προφέρεται γοῖ ἢ joi. Ἀλλὰ ἡ joiᾶ, ὅποτε συντάσσεται τῇ *οὐ* καὶ προτάσσεται αὐτῆς ὑπὸ τὸν τύπον joiᾶ *οὐ* ἐκλαμβάνεται καὶ ἀντὶ μόνης τῆς *ά*. Ἐν δὲ τῷ πληθυντικῷ τῶν κατὰ προστακτικὴν ἐκφερομένων ῥημάτων τηρεῖται ὁ κανονικὸς τύπος *οὐ* *ά* σχεδὸν πάντοτε σταθερός.

Παραδείγματα.

έ *aj* πράπε Θυέστυ joiᾶ (1) λᾶ Ἀγαμέμνονυτ τ' ἐ βεις=αὐτὰρ ὁ αὐτε Θυέστ' Ἀγαμέμνονι λεῖπε φορῆναι (Ἰλ. Β, 107).—ἀντὰj *οί* *ά* (2) δᾶ, έ joiᾶ δουρὸj μπρέτυτ=τοῦνεκά *οί* τὸν δῶκε χαριζόμενος βασιλῆϊ (Ἰλ. Α, 23).—πρὰ έ ντζοῦαρ κα τσαδέρυ Βρισητδενε φακεβούκουρενε, έ οὐ *ά* (3)

(1) *ά*=τὸ σκῆπτρον.

(2) *ά*=τὸν θώρηκα.

(3) *ά*=τὴν Βρισηίδα.

δᾶ τ' ἐ κέβνε=ἐκ δ' ἄγαγε κλισίης Βρισητίδα καλλιπάρηρον, δῶκε δ' ἄγειν ('Ιλ. Α, 346).—πρᾶ πλειούρετε μπε τρίζ' ἐδὲ μπε κάτρεζε οὐ ἰ (4) γρήσι φουκία ἐ αἴρεσε=ἰστία δέ σφιν τριχθά τε καὶ τετραχθά διέσχισεν ἰς ἀνέμοιο ('Οδ, Ι, 70).—κεσστου θᾶ· πο νέλ' οἱ ἰ (5) βεν ἀκόμα Κρονίωνυ=ὡς ἔφατ' οὐδ' ἄρα πῶ οἱ ἐπεκραιίαινε Κρονίων ('Ιλ. Β, 419).

Ὅριστικῆς ἀπλοῖ χρόνοι.

ἐν. οὐ ἰ θόμι=τοῖς τὸν λέγομεν.	οἱ ἰ jεπ=τοῦ τὴν διδεις.
παρ. οὐ ἰ θόjem=τοῖς τὸν ἐλέγομεν	οἱ ἰ jχμνje=τοῦ τὴν ἐδιδεις.
ἀόρ. οὐ ἰ θᾶμ=τοῖς τὸν εἶπομεν.	οἱ ἰ δᾶσε=τοῦ τὴν ἔδωκες.
ἐν. jοιᾶ θότε=τοῦ τοὺς λέγει.	οὐ ἰ jίπνι=τοῖς τὰς δίδετε.
παρ. jοιᾶ θοj=τοῦ τοὺς ἔλεγε.	οὐ ἰ jαπετε=τοῖς τὰς ἐδίδετε.
ἀόρ. jοιᾶ θᾶ=τοῦ τοὺς εἶπε.	οὐ ἰ δᾶτε=τοῖς τὰς ἐδώκατε.
ἐν. οὐ ἰ σρέτσενε=τοῖς τὸ πωλοῦσιν.	οἱ ἰ βλέμε=τοῦ τὰ ἠγοράζομεν
παρ. οὐ ἰ σρεῖσνε=τοῖς τὸ ἐπώλουν.	οἱ ἰ βλέρεμ=τοῦ τὰ ἠγοράζαμεν.
ἀόρ. οὐ ἰ σρεῖτνε=τοῖς τὸ ἐπώλησαν.	οἱ ἰ βλέμ=τοῦ τὰ ἠγοράσαμεν.

Σύνθετοι χρόνοι.

παρακ. jοιᾶ γε θένε=τοῦ τὸ ἔχει εἶπει.
 ὑπερσ. jοιᾶ οὐ κέje θένε=τοῖς τὸ εἶχε εἶπει.
 Μέλλων α'. do jοιᾶ θες=θᾶ τοῦ τὸ εἶπεις. — do τε jοιᾶ οὐ θες=θῆ νὰ τοὺς τὸ εἶπεις.
 Μέλλων β'. do jοιᾶ οὐ θεj=θᾶ τοῦ τὸ ἔλεγε. — do τε jοιᾶ θέjνε=θᾶ τοῦ τὰ ἔλεγαν.
 Μέλλων γ. τετελ. do jοιᾶ κέτε θένε=θᾶ τοῦ τὸ ἔχει εἶπει. — dot' οὐ ἰ κένι θένε=θῆ νὰ τοὺς τὸ ἔχετε εἶπει.
 Μέλλων δ'. τετελ. do οὐ ἰ κεj δένε=θᾶ τοὺς τὸ εἶχε δώσει. — do τε jοιᾶ κέjε δένε=θῆ νὰ τοῦ τὸ εἶχετε δώσει.
 Ἰποτ. ἐνεστ. τε jοιᾶ jαπ=νὰ τοῦ τὸ δώσω. — τε jοιᾶ θεμ=νὰ τοῦ τὸ εἶπω. — τε jοιᾶ deργόνj=νὰ τοῦ τὸ στείλω.
 Παρατ. τ' οὐ ἰ θεj=ἄν τοὺς τὰ ἔλεγε. — τ' οὐ ἰ jηπ=ἄν τοὺς τὰ ἔδιδε. — τ' οὐ ἰ deργόν=ἄν τοὺς τὰ ἔστελλε.
 Ἀόρ. ντ' οὐ ἰ δέφσε=ἰάν τοῖς τὰ δώσης. — ντ' οὐ ἰ θέφσε=ἰάν τοῖς τὰ εἶπης. — ντ' οὐ ἰ deργόφσε=ἰάν τοῖς τὰ στείλης.
 Εὐκτ. ἀόρ. τε jοιᾶ deργότεκισε=εἰ οἱ πέμψαμι αὐτό. — τε jοιᾶ δέτεκισε=εἰ οἱ δοίης αὐτό. — τε jοιᾶ θέτεκεj=εἰ οἱ εἶποι αὐτό.

§ 11. Ἐν δὲ τῇ προστακτικῇ, ἧτις δύο μόνον ἔχει μονοφραστικά πρόσωπα, τὸ δεύτερον ἐνικὸν καὶ τὸ δεύτερον πληθυντικόν, ἅπασαι αἱ ἀντωνυμίαι ἐπὶ μὲν τοῦ ἐνικοῦ ἐπιτάσσονται, ἐπὶ δὲ τοῦ πληθυντικοῦ εὐφω-

(4) ἰ=τὰ ἰστία.

(5) ἰ=τὰς εὐχάς.

νίας χάριν παρεντίθενται μεταξύ τῆς ρίζης τοῦ ῥήματος καὶ τῆς καταλήξεως, καὶ πολλὴν ἐμποιοῦσι χάριν εἰς τὸν ἄλβανικὸν λόγον καὶ συντομίαν πλείστην ὄσῃν καὶ σαφήνειαν. Ὅθεν τὰ κελεύσματα τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης ἐστὶ τὰ σαφέστατα καὶ συντομώτατα. Ἐνταῦθα δὲ γράφονται διττῶς, μονολεκτικῶς, ὡς προφέρονται, καὶ διεσταλμένως, ἵνα εὐδιάκριτοι ὦσι τῶν ἀναγνωστῶν τοῖς ἀδαημόνως ἔχουσι τοῦ ἄλβανικοῦ λόγου.

Παραδείγματα,

πο ἔα, ζεμερὸρ (=generose) Πάτροκλυ, ντζέρε βάζζενε, ἔ jέπουα (jέπ-οῦ-ἄ) τ' ἔ κέβνjενε=ἄλλ' ἄγε, διογενές Πατρόκλεις, ἔξαγε κούρην, καὶ σφωῖν δὸς ἄγειν (Ἴλ. Α, 337). — τ' ἄρματόσνj οὐρδερόε (οὐρδερό-ἔ καὶ οὐρδερό-j-ἔ)=θωρῆζαί ἔ κέλευε (Ἴλ. Β, 11). — πο κέβνι (κέβ-ι-νι) μέρδα=ἄλλὰ νιν κημίζετ' εἴσω (Σοφοκλ. Ἀντιγ 597).

1) ἔ καὶ ἰ

μερῶ=λάβε, μέρε (μέρ-ἔ)=λάβε το (τον, την)· μέρι (μέρ-ἰ)=λάβε τα (τους, τας). — jεπ=δός, jέπε (jέπ-ἔ) = δός το, donnez-le (la)· jέπι (jέπ-ἰ)=δός τα, donnez-les.— dergῶ=στεῖλε, dergῶε καὶ dergῶje (dergῶ-ἔ, dergῶ-j-ἔ)=στεῖλέ το· dergῶῖ καὶ dergῶji (dergῶ-ἰ, dergῶ-j-ἰ)=στεῖλέ τα. μίρῶνι=λάβετε, μίρῶνjενι καὶ μέρενι (μίρῶν-ἔ-νι, μέρ-ἔ-νι)=λάβετε το, μίρινι (μίρ-ἰ-νι)=λάβετε τα.— jίπνι καὶ jίμνι=δότε, jίπνjενι, jίμνjενι καὶ jέπενι (jίπν-ἔ-νι, jίμν-j-ἔ-νι, jέπ-ἔ-νι)=δότε το, jίπινι καὶ jέπινι (jίπ-ἰ-νι, jέπ-ἰ-νι)=δότε τα.— dergῶνι=πέμψατε, dergῶενι καὶ dergῶjενι (dergῶ-ἔ-νι, dergῶ-j-ἔ-νι)=πέμψατέ το, dergῶῖνι καὶ dergῶjiνι (dergῶ-ἰ-νι, dergῶ-j-ἰ-νι)=πέμψατέ τα.

2) οἱ καὶ οὐ

jεπ=δός, jέποι (jέπ οἱ)=δός του (της), δός αὐτῶ (αὐτῆ), donnez-lui, jέπου (jέπ-οῦ)=δός τους (ταις), δός αὐτοῖς (αὐταῖς), donnez-leur.— θούαj=εἶπέ, θούασι καὶ θούαjοι (θούα-οἱ, θούαj-οἱ)=εἶπέ του, θούαjου (θούαj-οῦ)=εἶπέ τους.— dergῶ=στεῖλε, dergῶοι καὶ dergῶοι (dergῶ-οἱ, dergῶ-j-οἱ)=στεῖλέ του, dergῶjου (dergῶ-j-οῦ)=στεῖλέ τους.

jίπνι=δότε, jέποινι καὶ jίποινι (jέπ-οἱ-νι, jίπ-οἱ-νι)=δότε του, jέπουνι καὶ jίπουνι (jέπ οῦ νι, jίπ-ου νι)=δότε τους.— θούαjνι καὶ θόνι=εἶπατε, θούαjοῖνι (θούαj οἱ-νι)=εἶπατέ του, θούαjοῦνι (θούαj-οῦ νι)=εἶπατέ τους.— dergῶνι=στείλετε, dergῶοῖνι καὶ dergῶjοῖνι (dergῶ οἱ-νι, dergῶ-j-οἱ-νι)=στείλετέ του· dergῶοῦνι καὶ dergῶjοῦνι (dergῶ-οῦ-νι, dergῶ-j οῦ νι)=στείλετέ τους.

3) οἱ ἄ καὶ οὐ ἄ.

σέβε=φέρει, ἔνεγκε· σέβοια (σέβ'-οἱ-ἄ)=φέρει τού το· σέβουα (σέβ'-οῦ-ἄ)=φέρει τούς το.— jεπ=δός, jέποια (jέπ-οἱ-ἄ)=δός τού τα, donnez-le (la, les) lui· jέπουα (jέπ-οῦ-ἄ)=δός τούς τα, donnez-les (le, la) leur.— μερῶ=πάρε, ἄφελε· μέροια καὶ μέρjοια (μέρ-οἱ-ἄ, μέρ-jοια)=πάρε τού το.

μέρουα και μέρjοιαου (μέρ-ού-ά, μέρ-jοια-ού)=πάρε τούς το.—dergò=πέμψον, dergó-jοια (dergó-jοια)=στεϊλέ τού τα, dergójοιαου και dergóουα (dergó-jοια-ού, dergó-ού-ά)=στεϊλέ τούς τα.

σίβνι=φέρετε, κομίσατε· σίβjοιανι (σίβ-jοια νι)=φέρετέ τού το· σέβjοιανυνι, σέβουανι και σίβουανι (σέβ-jοια-ού-νι, σνβ-ού-ά-νι, σίβ-ού-ά-νι)=φέρετέ τούς το.—jίπνι=δότε. jίποιανι, jέποιανι και jέπjοιανι (jίπ-οί-ά-νι, jέπ-οί-ά-νι, jέπ-jοια-νι)=δότε τού τα· jίπουανι και jέπουανι (jίπ-ού-ά-νι, jέπ-ού-ά-νι)=δότε τούς τα.—μίρνι=πάρετε, άφέλετε· μίρjοιανι και μίρjοιανι (μίρ-οί-ά-νι, μίρ jοια-νι)=πάρετέ τού τα· μίρjουανι και μέρjουανι (μίρ-ού-ά-νι, μέρ-ού-ά-νι)=πάρετέ τούς το.—dergónι=πέμψατε, dergójοιανι (dergó-jοια-νι)=στεϊλετέ τού τα· dergójοιαουνι και dergóουανι (dergó-jοια-ου-νι, dergó-ού-ά-νι)=στεϊλετέ τούς το.

Σημ. Ἄπαντᾶ δ' ἡ παρένθεσις αὕτη τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας μεταξὺ τῆς ρίζης τοῦ ῥήματος καὶ τῆς καταλήξεως καὶ ἐν τῇ καθωμιλημένῃ ἑλληνικῇ παρά τιτι τοῦ χύδην λαοῦ, οἵτινες λέγουσιν ἐνίοτε δόμιτε καὶ δόμουτε (=δό-μ'-τε, δό-μου-τε), κατὰ μίμησιν ἴσως τῶν Ἀλβανῶν, λεγόντων *εμενι (ἤτοι *ε-με-νι)=δότε μοι.

§ 12. Ὡσαύτως συντάσσεται καὶ ἡ κατ' αἰτιατικὴν σωζομένη αὐτοπαθῆς ἀντωνυμία οὐ παντὸς γένους, ἀριθμοῦ καὶ προσώπου καὶ διὰ τοῦτο ἀντιστοιχοῦσα πρὸς πάσας τὰς αἰτιατικὰς πάντων τῶν γενῶν, ἀριθμῶν καὶ προσώπων τῶν ἑλληνικῶν αὐτοπαθῶν ἀντωνυμιῶν. Προτάσσεται δηλονότι παντὸς προσώπου καὶ ἀριθμοῦ τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου τῆς ὀριστικῆς, ὑποτακτικῆς καὶ εὐκτικῆς ἐγκλίσεως, ἐπιτάσσεται ἐν τῷ ἐνικῷ τῆς προστακτικῆς καὶ παρεντίθεται ἐν τῷ πληθυντικῷ αὐτῆς μεταξὺ τῆς ρίζης τοῦ ῥήματος καὶ τῆς καταλήξεως. Ἀλλὰ καὶ προτασσομένη καὶ ἐπιτασσομένη καὶ παρεντιθεμένη μετατρέπει τὰ ἐνεργητικὰ μεταβατικὰ ῥήματα εἰς μέσα ἢ αὐτοπαθῆ, ἀντικείμενον ἄμεσον ἔχοντα τὴν οὐ, ἀναφερομένην εἰς τὸ ὑποκείμενον τοῦ ῥήματος. Ἀρχὴν δὲ λαβοῦσα, ὡς φαίνεται, ἡ χρῆσις αὕτη ἀπὸ τῶν ἐνεργητικῶν ἀορίστων τῶν ἐπίδεκτικῶν μεσότητος καὶ αὐτοπαθείας ῥημάτων, οἵτινες τῇ προτάξει τῆς οὐ γίνονται μέσοι, ἐπεξετάθη ἔπειτα ἐπὶ πάντας τοὺς τῆς παθητικῆς φωνῆς ἀορίστους.

Α'. παραδείγματα τῆς προστακτικῆς.

hαπ dέρενε=ἄνοιξον τὴν θύραν· hάπου (hάπ-ου)=ἀπομάκρυνον σεαυτὸν (σεαυτὴν), ἀνοίξου, ἀπομακρύνθητι, ἐκχώρησον. hάπνι dύερτε=ἀνοίξατε τὰς θύρας· hάπουνι (hάπ-ού-νι)=ἀπομακρύνετε ὑμᾶς αὐτοὺς (αὐτάς), ἀπομακρύνθητε, ἐκχωρήσατε.

hειλjκj μερjλίνε=ἔλκε τὸν μέρμιθον· hειλjκjου (hειλjκj-ού)=ἔλκε σεαυτὸν (σαυτὴν), τραβήξου, ἀποχώρησον. hειλjκjνι καὶ hειλjνι gjάλμενε=ἔλκετε τὸν κάλων· hειλjκjουνι (hειλjκj-ού-νι)=ἔλκετε ἑαυτοὺς (ἑαυτάς), τραβηχθῆτε, ἀποχωρήσατε.

Β'. παραδείγματα τῶν ἀορίστων.

1. καθ' ὀριστικὴν.

α. παραδείγματα ῥημάτων, ὧν ἡ μεσότης (1) καὶ αὐτοπάθειά ἐστι προφανής.

λάϊτα = ἔλουσα· οὐ-λάσσε = ἔλουσα ἑμαυτὸν (ἑμαυτήν), ἐλουσάμην, ἐλούσθην. κρέηε = ἐκτένισας· οὐ-κρέχσσε = ἐκτένισας σεαυτὸν (σεαυτήν), ἐκτενίσω, ἐκτενίσθης· φσςῆτι = ἐσφούγγισεν· οὐ φσςῆ = ἐσφούγγισεν ἑαυτὸν (ἑαυτήν), ἀπωμόρξατο, ἐσφουγγίσθη. λείεϊτιμ = ἠλείψαμεν· οὐ-λείεμ = ἠλείψαμεν ἑαυτοὺς (ἑαυτάς), ἠλειψάμεθα. βουκουρούατε = ὠραΐσατε· οὐ-βουκουρούατε = ὠραΐσατε ἑαυτοὺς (ἑαυτάς), ὠραΐσασθε. βέσσε = ἠμφίεσαν, ἐνέδυσαν· οὐ-βέσσε = ἠμφίεσαν ἑαυτοὺς (ἑαυτάς), ἠμφιέσαντο, ἐνεδύθησαν.

Οὕτως ἔτι γγρεϊτι = ἠγειρεν· οὐ-γγρὲ = ἔγρετο, ἠγέρθη· γκίτι = ἀνεβίβασεν· οὐ-γκίτ = ἀνέβη. πεσστοῦαφ = ἐπτύξεν· οὐ-πεσστοῦαφ = ἐπτύξατο. προῦαρ = ἔτρεψεν· οὐ προῦαρ = ἐτράπετο. θέρι = ἔσφαξεν· οὐ-θέρ = ἀπέσφαξεν ἑαυτὸν, ἐσφάγη. βάρι = ἐρέμασεν, ἀνήρτησεν· οὐ-βάρ = ἐκρεμάσατο, ἀνηρτήσατο (ἀνήρτησεν ἑαυτὸν ποθεν ἐκῶν), ἐκρεμάσθη. μπίτι = ἀπήγξεν· οὐ-μπίτ = ἀπήγξατο. οὔλι = ἐταπείνωσεν· οὐ-οὔλι = ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, ἐταπεινώθη. σσερόϊ = ἐθεράπευσεν· οὐ-σσεροῦα = ἴασατο, ἐθεραπεύθη. τούνδι = ἔσεισεν· οὐ-τούνδι = ἐσεισατο, ἐσεισθη. πρέφ = ἔκοψεν· οὐ-πρέ = ἐκόψατο (ἔκοψε μέλος τι τοῦ σώματος μαχαιριδίῳ ἐξ ἀπροσεξίας), ἐκόπη. φσςέηου = ἔκρυψεν· οὐ-φσςέχ = ἐκρύψατο, ἐκρύφθη. βεῤῥῆιτι = ἔβαλεν, ἔρριψεν· οὐ-βεῤῥῆιτ = ὠρμήτατο, ἐρρίφθη. ρβοῦαρ = ἀπώλεσεν· οὐ-ρβοῦαρ = ἀπώλετο. γῤῥῆσι = κατέρρηξεν· οὐ γῤῥῆς = περικατερρήξατο (περικατέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ). σσκιοῦαρ = ἔσχισεν· οὐ-σσκιοῦαρ ἐσχίσθη· οὐ-ῤῥάχ ἐ οὐ-πόκϊ (φράσις) = ἐκόψατο καὶ ἐτύψατο ἢ ἐπλήξατο (θρῆνον καὶ ὀδυρμόν, ὀλοφυρμόν καὶ κοπετόν μέγαν ἐποίησατο ἐπὶ τῷ θανάτῳ τινός). σοῦσι = ὑπανέστησεν· οὐ-σοῦς = ὑπανέστη, καὶ πλείστα ἄλλα.

β. παραδείγματα ῥημάτων, ἐν οἷς μεσότης καὶ αὐτοπάθεια ἢ δυσκόλως ἢ οὐδαμῶς ἀνευρίσκειται· διότι τῶν πλείστων τὸ πάθος ἢ φύσει γίνεται ἢ ὑπό τινος ἑτέρου.

οὐ-ῤῥιτ = ἠνδρωθη, οὐ-μπλάκ = ἐγήρασεν, οὐ-περτερῆ = ἀνενεώθη, ἀνήβησεν· οὐ-βῤῥῆτ = παρητήθη, ὑπελείφθη· οὐ-ντόθ = ἔπλετο, ἔτυχεν ὧν, ἐνέκυρσεν. οὐ-γῤῥῆντ = εὐρέθη, οὐ φτόχ = περιεψύξατο, ἐκρουολόγησεν· οὐ-γκρῶχ = ἐθερμάνθη, οὐ-σεμοῦρ = ἐνόσησεν, ἠρρώστησεν, οὐ-γκουκῖ = ἐκοκκίνισεν, ἠρυθρίασεν· οὐ-σβάρθ = ἐλευκάνθη, οὐ-ντζῆ = ἐμαύρισεν, οὐ βουκουροῦα = ὠραίσθη (ὠμόρφησεν). οὐ-βεῤῥβοῦα = ἐτυφλώθη, οὐ-σσεουρδοῦα = ἐκωφάθη, οὐ-βετοῦα = ἐχρηώθη, ἐχῆρευσεν· οὐ-μάρῥ = ἐμάνη, οὐ-μπίτ = ἐπνίγη (ἐν

(1) Ἡ μέση διάθεσις ἐν τῇ ἀλβανικῇ κοινῇ ἔχει τὴν φωνὴν τῇ παθητικῇ διαθέσει κατὰ πάντα τοὺς χρόνους, μηδὲ τοῦ ἀορίστου καὶ μέλλοντος ἰδίου ἔχόντων τύπους ὡς ἐν τῇ ἐλληνικῇ γλώσσῃ.

τῶ ἐσθίειν ἢ ἐν τοῖς ὕδασιν), οὐ-βάρ=ἐκρεμάσθη, οὐ-λάκ=ἐβράχη, οὐ-πρέ=ἐκόπη, οὐ-θίε=ἐθραύσθη, οὐ-ἡάπ=ἠνεώχθη, οὐ-dòκj=ἐκάθη, οὐ-πòκj=ἐψήθη, οὐ-ἄj=ἐπρήσθη, οὐ-σεροῦα=ιάθη, ἰατρεύθη. οὐ-λέ=ἰτέχθη, οὐ-μοῦαρ=ἐάλω (ἐπάρθη), οὐ-νjòχ=ἐγνώσθη, οὐ-σετοῦα=κὺξήθη, οὐ-πακεσοῦα, = ἠλαττώθη, οὐ-δούχ=ἐδόθη, οὐ-μπράς=ἐκενώθη, οὐ-μπλοῦα=ἰπληρώθη, ἐγεμίσθη· οὐ-bεσοῦα=ἐπεισθη, οὐ-ἐγεροσοῦα ἠγριώθη, οὐ-σβουτεσοῦα=ἠμερώθη, οὐ-σεσομοῦα=ἰπληθύνθη, οὐ-θᾶ=ἐξηράνθη, οὐ-ντᾶ=ἐχωρίσθη, οὐ-θούχ=ἐρρέθη, οὐ-dρòθ=ἐστράφη, ἐκλονίσθη· οὐ-μπελjòθ=συνελέχθη, συνεστάθη· οὐ-deρjμοῦα=ἐτρίψθη, οὐ-dī=διέφασεν, ἐξημέρωσεν· οὐ-ἐρj=ἔρεβος, ἐσπέρα ἐγένετο, συνεσκότασε, καὶ πλείστα ἄλλα.

2. καθ' ὑποτακτικῆν.

ντ' οὐ-βjέτσσα=ἐάν παραιτηθῶ, ντ' οὐ-περγέρεσσε=ἐάν ἐπιστραφῆς, μεταμεληθῆς· ντ' οὐ-βράφτε=ἐάν φονευθῆ, ντ' οὐ-νδρέκjσεμ=ἐάν συμβιθασθῶμεν, συμφωνήσωμεν· ντ' οὐ-ρbχρσσιτε=ἐάν ἀπόλησθε, ντ' οὐ-bέρσινε=ἐάν ποιηθῶσιν, ἐάν γένωνται, καὶ ἄλλα.

3. κατ' εὐκτικῆν.

τ' οὐ-περγέρεκσεσε=εἰ ὑποστρέψαιμι, τ' οὐ-ρjούσεκσεσε=εἰ κατάβαι-
ης, κατέλθοις· τε μως οὐ-ντόδεκεj=εἰ μὴ εἶη· ἐπὶ κατάρας μως οὐ-
ντόδεκεj=ᾧφρα μὴ εἶναι, γὰρ μὴ εἶχεν ὑπάρξει· τ' οὐ-βράτεκσεσεμ=εἰ
φονευθείημεν, τε μως οὐ-λέτεκσεσιτε=εἰ μὴ τεχθείητε· ἐπὶ κατάρας μως
οὐ-λέτεκσεσιτε=ᾧφρέλατε μὴ τεχθῆναι, γὰρ μὴν εἶχετε γεννηθῆ· τ' οὐ-
gjέντεκσεσινε=εἰ εὐρεθείεν, καὶ ἄλλα.

Ἴδου δὲ οἱ παρ' Ἀλβανοῖς ἀόριστοι οὗτοι καὶ ἐν παραθέσει τῶν τύπων
καὶ τῆς σύνταξος διὰ βραχέων.

α. τύποι.

ἀόρ. ὀριστικῆς.

οὐ-ρbούαρσεσε=ἰπώλωμην, οὐ-ρbούαρσεσε=ἰπώλου, οὐ-ρbοῦαρ ἀπώλετο,
οὐ-ρbοῦαρμ=ἰπώλωμεθα, οὐ-ρbούαρτε=ἰπώλεσθε, οὐ-ρbοῦαρνε καὶ οὐ-
ρbούαρρε=ἰπώλοντο.

ἀόρ. ὑποτακτικῆς.

ντ' οὐ-ρbχρσσα=ἐάν ἀπώλωμαι, ντ' οὐ-ρbχρσε=ἐάν ἀπόλη, ντ' οὐ-
ρbχρτε=ἐάν ἀπόληται, ντ' οὐ-ρbχρσεμ=ἐάν ἀπολώμεθα. ντ' οὐ-ρbχρ-
σεσιτε=ἐάν ἀπόλησθε, ντ' οὐ-ρbχρσινε=ἐάν ἀπόλωνται.

ἀόρ. εὐκτικῆς.

τ' οὐ-ρbχρεκσεσε=εἰ ἀπολοίμην, τ' οὐ-ρbχρεκσεσε=εἰ ἀπόλοιτο, τ'
οὐ-ρbχρεκσεj=εἰ ἀπόλοιτο, τ' οὐ-ρbχρεκσεσεμ=εἰ ἀπολοίμεθα, τ' οὐ-
ρbχρεκσεσιτε=εἰ ἀπόλοισθε, τ' οὐ-ρbχρεκσεσινε=εἰ ἀπόλοιντο.

β' σύνταξις. ἐν ὑποθετικοῖς λόγοις.

Ἄόρ. ὀριστικῆς· ντ' οὐ-βjέτ bούχε, ἡχί=εἰ ὑπελείφθη ἄρτος, φάγετε
=ἐάν ἔμεινε ψωμί, φάτε.

Ἄορ. ὑποτακτικῆς· ντ' οὐ-βjέττε βούκε, do hávi=εάν ὑπολειφθῆ ἄρ-
τος, ἔδεσθε=εάν μείνη ψωμι, θὰ φᾶτε.

Ἄορ. εὐκτικῆς· τ' οὐ-βjέτεκεj βούκε, do hájete=εἰ ὑπολειφθεῖη ἄρ-
τος, ἔδοισθε ἄν=ἄν ἤθελε μείνει ψωμι, θὰ ἐτρώγατε.

Γ'. Παραγωγή.

§ 13. Τὴν προσωπικὴν ἀντωνυμίαν τοῦ τρίτου προσώπου Ἑλληνες καὶ
Λατῖνοι ἢ δασέως ἐκφέρουσιν ἢ μετὰ διγάμματος, οἱ δὲ Ἄλβανοὶ καὶ ἄνευ
δασύτητος καὶ ἄνευ διγάμματος, πρὸς δὲ καὶ ἄνευ ληκτικοῦ συμφώνου.
Παρήχθησαν δὲ πᾶσαι αἱ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐρμηνευθεῖσαι ἄλβανικαὶ ἀντω-
νυμῖαι ἐκ τῶν ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν. Καὶ ἡ μὲν ε̄ ἐστὶν αὐτὴ ἢ ε̄, se,
σφ-έ, ψ-έ· ἡ δὲ οἰ αὐτὴ ἢ οἰ· ἡ δὲ οὐ παρῆκται παρὰ τὴν οὓ καὶ s-u-i, ὡς
ἢ i παρὰ τὴν ἶν αἰτ. (τῶν Κυπρίων) καὶ δοτ. (παρὰ λυρικοῖς) καὶ τὴν i m
(ἀντὶ eum) καὶ τὰς μ-ι-ν καὶ ν-ι-ν, ἀλλ' ἄνευ προτακτικοῦ ἢ ἐπιτακτι-
κοῦ συμφώνου. Ἡ δὲ ᾱ οὔσα αἰτιατικὴ οὐδετέρου παράγεται παρὰ τὴν ᾱ
τὴν προτασσομένην τῶν σφι καὶ σφε̄ ἐν ταῖς ἄ-σφι, ἄ-σφε, δοτ. καὶ αἰτ.
παρ' Δίολεῦσι, καὶ τὴν a τὴν προτασσομένην τῆς pse ἐν τῇ a-pse παρὰ
Λατῖνοις ἀντὶ τῆς ipse.

Π. ΚΟΥΠΙΤΩΡΗΣ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Α' ΑΝΑΤΥΠΩΣΗ 1981

ISBN 960-258-045-3